ANT. MASSAE GALLESII CIVIS ROMANI.

AD FORMVLAM CAMERALIS OBLIGATIONIS LIBER.

D. BENEDICTI DE BARZIS

Perusini, Sigismundi Romanorum Imperatoris à consilijs, Tractatus de Guarentigia.

D. ANTONII A CANARIO

Tractatus de executione Instrumentorum.

EIVSDEM ANTONII MASSÆ

Sermo de Annatis.

OMNIA INDICIBVS ALPHABETICIS in hac postrema editione illustrata.

CVM LICENTIA SVPERIORVM.

ROMÆ,
Ex Typographia, Vincentii Accolti.
CIↃ IↃ LXXXVIII. In Burgo.

ANTONIVS MASSA IOANNI BAPT. CICADAE

Tituli sancti Clementis presbytero Cardinali, viro amplissimo S. D.

MVLTOS mihi vsu venit audire, Antistes amplissime, qui mirarētur, quid esset, quòd ex tam multis doctis atq; exercitatis Romanæ Curię pragmaticis nemo adhuc de facultate forensiū disceptationū, quibus sacerdotiorū controuersiæ ac iudicia continentur, id est, de beneficiaria praxi, quæ alibi quàm in hoc Pontificio foro, seu Romana Curia parum est nota, iustum aliquem & quasi proprium librum cōscripserit: &, id quod magis admirandum esse dicebant, ea, quæ hac de re scripta extant, omnia nullo ordine sint ita confusa, & concisa, vt raptim scripta, & quasi temere (vt sic dicam) consarcinata esse videantur: cum tamen nemo dubitet, quin illi fuerint viri alioquin docti, qui eam rem attigerunt. Quis enim aliter existimaret de Aegidio Bellamero, cuius cum in omnes Pontificij iuris libros extent præclari Commentarij artis & ordinis pleni, quas Lecturas vocant: iudicia tamen pronuntiata, & sentētiæ Auditorij Rotæ, quas decisiones appellamus, ab eodem Bellamero collectæ, maiori ex parte sunt obscurę, concisæ, & plerumque nullis legibus aut ra-

tionibus munitæ, & confirmatæ : quasi casu & temere coaceruatæ & proiectæ : quales etiam, quas antiquas, ac paulo minus quas nouas appellant Rotæ decisiones est videre. Cum vero illi eius rei causam à me requirerent, & ego quam putabam illis explicarem, & facti rationem redderem, visi sunt acquiescere & desinere mirari : dicebam enim homines quantumuis licet iuris peritos, antequam sint in ipso foro satis exercitati, non posse ijs de rebus, quas non bene cognitas habeant, recte scribere: Exercitatos vero occupationibus impediri, cum eis non supersit tempus, vt quæ velint, ordinate, ac distincte conscribant: Et ea, quæ extant, ab illis magis memoriæ causa, cum animaduerterentur, notarenturque, in commentariola, id est, breuiaria quædam congesta fuisse, quàm vt ea quasi perfecta opera edi & peruulgari vellent. Hoc verisimilius fit ex ijs, quæ temporibus nostris vidimus accidisse. Nam quæ circunferuntur Felyni in Cancellariæ regulas notæ, nihil minus, quàm Felyni copiam & concinnam dispositionem habentes, Cassadori decisiones, Caccialupi de pensionibus, & vnionibus, Staphilei de litteris apostolicis, Falconis de reseruationibus opuscula illa, rudia prorsus, & inordinata, non sunt ab ipsis auctoribus, dum viuerent, edita, sed illis è vita discessis cum in eorum quasi supellectile reperirentur, ob auctorum excellentiam, qualiacunque essent ab hæredibus & amicis sunt peruulgata. Quamobrem nulla in eos culpa ex librorum vitijs est conferenda, qui non vt ederentur, sed vt suis studijs & rationibus inseruirent, ea priuatim sibi comparauerant. Hæc autē mihi sæpe ac multum cogitanti causa fuit, cur tamdiu distulerim tempus edendi & peruulgandi eiusmodi

illas

illas meas ad formulam obligationis Cameralis (vt hoc verbo vtar, quo sæpius vtendum est) obseruationes, memoriæ, minuendique laboris causa comparatas, quas olim tibi eam iurisdictionem exercenti, amplam quidem & maxima cum dignitate coniunctam, cui qui præsit, eum Auditorem Cameræ appellamus, nescio per quem enuntiatas & patefactas, vt pote ad tuam illam iurisdictionem maxime spectantes, edere sum pollicitus. Semper enim veritus sum, si viuens res eiusmodi mea sponte exire, atque in vulgus emanare paterer, ne non dignus eam viderer excusatione, qua, vt supra dixi, excellentium virorum memoria ab omni reprehensione vindicatur. Nam mihi M. Catonis in mentem veniebat, a quo A. Albinus iuste reprehensus esset, qui cum res Romanas oratione græca scripsisset, veniãque, si quid esset eratũ, postulasset: homo sum (inquiens) Romanus, natus in Latio, græca oratio à nobis alienissima est. Ne tu (inquit Cato) Alue nimium nugator es, cum maluisti culpã deprecari, quàm culpa vacare. Nã petere veniam solemus, aut cũ imprudentes errauimus, aut cũ cõpulsi peccauimus. Te (inquit) oro quis perpulit, vt id committeres, quod prius quàm faceres, peteres vt ignosceretur? Quã quidem ipse reprehẽsionem eo magis extimui, quòd viderem Ludouicum Gometium à multis vituperari, qui librum illum suum de certis Cancellariæ regulis inscriptum, vt gloriola sua frueretur, viuens in lucem protulit: effecitque vt nonnulli qui nesciunt eum hominẽ hic perterinui fuisse existimatione, egregiã quandam sibi laudem quærere videantur, cũ in libris, quos in dies pariũt multos & emittunt: Gometium, atque adeo eminentissimum illud Romæ Auditorium modo in hac, modo in

illà quæstionē male sensisse arguunt. Ego quidem non diffitebor Gometium multas de suis in eo libro ineptias inseruisse, quinimmo addam (id quod mihi constat) in referendis collegij argumentis & decisionibus eum plerumque falsum esse : sed qualiscunque sim, si liberet, & vacaret in minimis rebus, atque tenuissimis operam consumere, facile ostendere possem, gloriosos istos milites, qui Gometium insectādo suam virtutem atque adeo ferocitatem ostentare non cessant, cum alijs in locis, tum in eisdem sæpius, in quibus Gometium reprehendunt, & veritatis expertes, & lapsos turpiter fuisse. Sed ad me ipsum animum referens, cœpi non desperare veniam, vel Catone ipso iudice, quam mihi certe æquus lector dabit:cum hoc non mea sponte, sed efflagitatione compulsus faciam. Quæsiuerant enim à me probi aliquot iuuenes agendarū causarum studiosi, nunquid haberem obseruatum, quod eis impertiri possem De Camerali obligatione, re quidem frequentissima, sed de qua nemo adhuc data opera, & quasi ex proposito aliquid conscripserit, ingenue fassus sum habere me nonnulla, quæ memorię causa in Commentariolum retulissem: vt, vbi opus foret, mihi pręsto essent: quemadmodum feci alijs quoque in rebus fere omnibus quæ sunt in iudiciaria exercitatione frequentiores : qualia etiam plerosque alios collecta & ad manum parata habere certo scio. Quo enim alio pacto possemus vnius diei, aut alterius spatio ex Rotæ præscripto, de quatuor, sex, octo, decem, & interdum pluribus causis iudices edocere, si huiusmodi quasi supellectilem in memoriæ subsidium paratam non haberemus, & si omnia tamquam noua de integro ex libris repetenda essent & ediscenda ? oblatam autem occa-

sionem

ſionem iuuenes illi tenentes ſummopere petierunt, vt eis illa legendi facerem poteſtatem. Adhuc non videor mihi vlla eſſe accuſatione dignus, ſed aliqua potius laude, ſi iuuenibus diſcendi ſtudioſis, mei amantiſſimis, honeſtam rem petentibus non denegaui. Cum perlegiſſent, vt lecta liceret exſcribere, maiorem in modum contenderunt. Hic ſubſtiti, monens eos, & rogans vt petitioni modum facerent, & ignoſcerent recuſanti: cum eſſet res informis, imperfecta, in compendium congeſta magis, quàm compoſita, eo conſilio comparata, non vt in forum exiret, ſed vt domi permaneret, quæ propterea ignorantię mihi & imprudentię notam inurere poſſet: præſertim apud nonnullos me longe doctiores & magis exercitatos, qui, vt de ipſis compertum habebam, multo plura & meliora in eandem ſententiam obſeruaſſent, & notauiſſent. His non acquieuerunt illi, ſed quaſi theſaurum inueniſſent, aiebant nolle ſe, quod inuentum haberent, alibi quærere: ſi pergerem negare, ſuperbiæ, & inhumanitati tribui poſſe hominis eorum ſtudio inuidentis, omniaque ſua ſibi priuatim retinentis & ſupprimentis. Quid facerem, homo præſertim natus, inſtitutus, paratus ad bene promerendum, qui nulla ex re maiorem capio voluptatem, quàm ex oblata occaſionę non amicis ſolum, ſed alienis etiam gratificandi? Itaque cum in alterutram partem peccandum eſſet, in eam peccare malui, quæ aliqua bonitatis excuſatione minus periculoſa videretur: & eorum voluntati, ac potius efflagitationi ſum obſecutus: ea tamen conditione lata, vt expectarent tantiſper, dum libellum doctioribus aliquibus oſtenderem, à quibus admoneri poſſem, ſi quid, non dico minus ornate, aut eleganter, cum ornatui aut ele

gantiæ nihil sit inseruitum, sed minus vere ac recte po-
situm esset. Quod cum fecissem, nec amplius differ-
re liceret, librum tuo nomini, Vir amplissime, dica-
tum illis edendum concessi. Inter eos autem, quibus
legendum librum obtuli, fuerunt, quos honoris causa
nomino, Iacobus Puteus, & Sebastianus Pighinus pre-
sbyteri Cardinales, viri sapientia & dignitate amplis-
simi: ac Ioannes Baptista Guidobonus Rotæ Auditor,
vir omni gradu honoris dignus, qui eum mihi non
modo visum, ac lectum, sed multis etiam locis auctum
remisit. Hos tres potissimum hac in re rogandos &
consulendos duxi, propter summam cũ in cæteris, tum
in hoc genere prudentiam, quam consecuti sunt in eo
tribunali, diu alius post alium locum Auditoris obti-
nentes, donec eos spectata virtus in altiori dignitatis
& honoris gradu collocauit. Hæc mihi fuit, Antistes
Amplifs. edendi libri causa prope necessaria: hoc in
ea re consilio vsus, hanc sum ratione secutus: Tu ve-
ro pro tua singulari humanitate, quemadmodum me
in tua fide & clientela iampridem esse meministi, ita
huius libri, quem tuo nomini inscripsi & dedi-
caui, patrocinium suscipere ne graueris: vt
tuę dignitatis quasi clypeo à maledi-
corum telis & voculis tutus in
forum, si modo foro di-
gnus est, prodi-
re possit.
Vale.

VLYS-

VLYSSES BASSIANVS
Ad Lectorem.

SI liber est quispiam cādide Lector, qui commendatione nō egeat, hic certe in primis est, qui ea,quā præ se fert inscriptione, & Auctoris nomen,& rei argumentum declarat: ex quibus quanta potest maxima libri commendatio, non obscure colligitur. Itaque Auctoris optimi præstantia,non huius modo forensis exercitationis, sed omni plane litteratum,& liberalium artium genere excellentis, libriq. argumento maxime illustri prætermissis, quæstionum capita toto libro copiose, & eleganter tractata ordine subijcientur: vt totius operis summa, atque in suas quasque partes distributione proposita, præclaram quoque scribendi rationem & ordinem, quem Auctor hic noster persecutus est,vno aspectu percipere possis: id quod ex sola inscriptione non poteras.

Totius libri diuisio, & summa.

HIC igitur aureus ad Cameralis obligationis formulam liber, siue tractatus in tres partes varijs distinctas quæstionibus diuiditur.

Prima pars quæstiones continet ad rei de qua agi-

tur,

tur, pręcognitionem pertinentes.

Secunda quæstiones ad vnamquamque particulam formulæ obligationis Cameralis explicandam.

Tertia vero pars in plures quasi articulos deducta est, quæstiones processum ipsum executionis Cameralis explicantes continens. Postremo, vt nihil desiderari possit, adscripta est noua, & omnibus plane vinculis obstringens obligationis formula, quam plurimis clausulis, & cautionibus ad veterem illam ab auctore adiectis, quam (si libet) Gallesij formulam appellare possis.

Quæstiones primæ partis.

Proposita ipsius obligationis definitione, seu descriptione, quęrit.

Quæstiones secundæ partis.

Ad primam obligationis particulam.

Ad secundam.

loco

Ad

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad sextam.

additio

Quæstiones tertiæ partis.

De Præambulis ipsius Processus, Hoc est, De instrumento.

De processu ipso.

2 Quo

Quæstiones variæ post processum incidentes.

FINIS

ANTONII MASSAE GALLESII, CIVIS ROM.

Ad Formulam Cameralis obligationis Liber.

SVMMA PROOEMII.

1 *Descriptio formulæ obligationis cameralis continens formalem, & finalem causam ipsius.*
2 *Incertus est auctor obligationis, in forma Cameræ*
3 *Obligatio in forma cameræ diuersis temporibus composita fuit & perfecta.*
4 *Tenor ipsius formulæ obligationis cameralis, qua nunc vulgo vtuntur, diuisus in sex partes, siue clausulas.*

CVM obligationis eius, quæ vulgo appellatur in forma Cameræ, vsus iam fit fere vbique frequentissimus & doctorum (quos quidem ego viderim) nemo hactenus de illa, eiusque virtute, & efficacia data opera tractauerit, operæ prætium facturũ me esse arbitratus sum, si quæ de ipsa obligatione, eiusque vsu mihi occurrebant, quam breuissime exponerem. Vt autem clarius intelligi possint quæ dicentur, fortasse non erit ab re, si figura quadam describamus:
1 † Eam obligationem esse formulam quandam ex multis iuridicis cautionibus, incerto auctore, diuturno vsu Romanæ Curiæ compositam: quæ contractuum instrumentis adiecta facit, vt cessatores per iudicem facilius cogi possint ad complendum promissa. Dixi,
2 incerto † auctore, & diuturno vsu Romanæ Curiæ compositam, quia, præterquam quod non est eius cer-

tus auctor, insuper certum est eam, qualis nunc est in
3 vsu, † non fuisse vno, & eodem tempore ordinatam, sed
per varia additamenta, & (quemadmodum verisimile
est) prout diuersarum causarum experientia docuit, in
hanc formam esse redactam. Quod ex infra dicendis cla
rius apparebit.

Non autem extra propositum vagemur, neve quisquã
à me, præter ea, quæ sint ad rem, de qua agitur, necessã-
ria, expectet; illud proponendum esse censui: me nihil
de ipsis contractibus, quibus forma hæc adijci solet, esse
dicturum. Sed supposita præcognitione naturæ, validita
teq;, vel inualiditate cuiuslibet contractus, cui obliga-
tio ipsa sit adiecta, conabor exponere quid iuxta illos
posita obligatio hæc efficiat: similiter facturus & de iu-
ramento, & renuntiationibus, nec non constitutione
procuratorum, & alijs clausulis, quæ huic formulæ in-
seruntur, de quibus cum plerique alij, non minus docte,
quàm abundanter tractauerint, nihil attingam, nisi qua-
tenus concernant effectus, quos talia huic obligationi
inserta, & prout in ipsa obligatione continentur, de iu-
re pariant.

Vt autem omnia dicẽda sint euidentiora, melius erit,
4 si quo nunc vtuntur, ipsius formulæ † tenorem descri-
ptum proponamus. Est autem huiusmodi.

FORMVLA OBLIGATIONIS quæ nunc est in vsu sex partibus, seu articulis constans.

PARS PRIMA.

1 PRO quibus omnibus & singulis tenendis, complendis, & inuiolabiliter obseruandis, idem A. debitor se ipsum, & suos in posterum hæredes, & successores, ac omnia & singula sua, & suorum prædictorum bona, mobilia, & immobi-

immobilia quæcunque, præsentia, & futura dicto B. præsenti, vt supra, pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscunque stipulanti & recipienti obligauit & hypothecauit.

2 † Ac etiam Curiæ causarum Cameræ D. N. Papæ, eiusque Camerarij, Vicecamerarij, Auditoris, Viceauditoris, Regentis, Locumtenentis, & Commissarij, ac omnium & singularum aliarum Curiarum Ecclesiasticarum & secularium, vbilibet constitutarum iurisdictionibus, & coertionibus, compulsionibus, iuribus, rigoribus, stylis, & meris examinibus suppoſuit, & submisit.

3 † Per quas quidem curias, & earum quamlibet insolidum, tam coniunctim quàm diuisim, voluit, & expresse consensit, se & suos prædictos posse, & debere cogi, compelli, constringi, moneri, & excommunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachium seculare deponi, arrestari, capi, incarcerari, & detineri, vno & eodem tempore, vel diuersis temporibus, & per diuersorum temporũ interualla, vsque ad plenariam, & integram solutionem prædictorum mille ducatorum auri, ac omnium & singulorum damnorum, interesse, & expensarum prędictarum, occasione præmissorum forsan, vt supra, faciendorum, patiendorum, & substinendorum refectionem, & restitutionem: ita tamen quòd executio vnius Curiæ executionem alterius non impediat, nec retardet, iure dicẽte, quòd vbi iudicium incœptum est, ibidem finem accipere debet, & qualibet alia iuris, & facti exceptione in contrarium faciente non obstante.

4 † Renuntiauit insuper idem A. omni & cuilibet exceptioni doli mali, vis, metus, fraudis, læsionis, & machinationis, & mille ducatorum auri de Camera, ex causa præmissa sibi, vt præmittitur, nõ mutuatorũ, & ꝑ ipsum non habitorum, non receptorum, & non numeratorum, speique futuræ habitionis & receptionis, & numerationis eorundem, prędentis contractus non sic, vt pręmittitur facti, celebrati, & initi, & aliter, aut plus vel minus fuisse factum, vel dictum, quàm recitatum

& econtra, omnibusque alijs, & singulis exceptionibus, cauillationibus, & cautelis, quibus mediantibus contra premissa vel eorum aliqua, ipse A. debitor facere, dicere, venire, aut se tueri quouis modo posset, Et specialiter iuri dicenti generalem renunciationem non valere, nisi præcesserit specialis & expressa.

5 † Et ibidē statim & incontinēti idē A. debitor pro maiori cautela, & tutiori securitate dicti N. creditoris, gratis, & sponte omnibus melioribus modo, via, iure, causa, & forma quibus melius, & efficacius potuit, & debuit, fecit, constituit, creauit, & solēniter ordinauit suos veros, certos, legitimos, & indubitatos procuratores, actores, factores, negotiorumque suorum infrascriptorum gestores; ac nuntios speciales, & generales, ita tamē quòd specialitas generalitati non deroget, neque contra, videlicet prouidos, & discretos viros dominos N. & N. Romanæ Curiæ Causarum procuratores, & N. & N. eiusdem Curiæ Cameræ Apostolicæ Notarios, omnesque alios, & singulos Dominos Procuratores, & notarios, qui nūc sunt, & pro tempore futuro erunt, in Ro. Curia, quorū nomina, & cognomina habere voluit pro expressis, absentes tanquam præsentes, & quemlibet eorum insolidum, ita tamen, quòd non sit melior conditio primitus occupantis, nec deterior subsequentis: sed quod vnus eorū inceperit alter eorū prosequi, terminare, mediare valeat & finire, ac ad effectum debitum, & finem perducere. s. specialiter & expresse, ad ipsius Domini cōstituentis nomine, & pro eo omni tempore & diebus feriatis, & non feriatis, in termino solutionis prædictorum mille ducatorum auri, & post ipsum terminum, & quotiens prædicto N. creditori ac suis videbitur, & placuerit coram prædicto Camerario, Vicecamerario, Auditore, Viceauditore, Regente, Locūtenente, Cōmissario eiusdē, & aliarum Curiarum prædictarum officialibus, Iudicibus, seu eorum Locum tenentibus comparendū, ac ipsum debitum mille ducatorū auri, vel partem ipsius semel & pluries confitendum, & recognoscēdum, & ad petendū, audiendū, & accipiendū dicti dñi constituentis

no-

nomine oē præceptum omnemq; monitionem,condemnationem,sententiam, atque mandatum, quæ, quod & quas præfati domini Camerarius, Vicecamerarius, Auditor,& alij Iudices,& officiales,seu ipsorum locum tenen.& eorum quilibet contra prædictum dñm constituẽtem eiusq; hæredes & successores, ac bona prædicta facere,& promulgare voluerint,seu voluerit,& eis sponte acquiescendum,necnō submittendũ,& resubmittendũ, propterea ipsum dñm constituentem pro præmissis firmiter obseruandis, Iurisdictioni Curiarum prædictarũ & cuiuslibet earum ac ad volendum, consentiendum ꝙ ipsi domini Camerarius, Vicecamerarius, Auditor,Viceauditor,Regens,Locum tenens Commissarius,& alij Iudices,Officiales prædicti in ipsum A.debitorem constitutum excommunic.sententiam ferant,proferant,promulgent,aggrauent,reaggrauent,aliosq; processus reales,& personales gerant,& faciant quos uoluerint,& dicto N creditori placuerit,& visum fuerit expedire,quousque de dicto debito mille ducatorum, & expensarum prædictarum sibi fuerit plenarie & integre ac realiter satisfactum,iuxta pręsentis publici Instrumenti seriem & tenorem. Et generaliter omnia,& singula faciendum,dicendum,gerendum,exercendum, & procurandum,quæ in pręmissis,& circa ea necessaria fuerint,seu etiam quomodolibet opportuna. Promittens mihi Notario publico infrascripto,vt communi & publicæ personæ præsenti,stipulanti,& recipienti, vice, & nomine omnium ,& singulorum,quorum interest, intererit,aut interesse poterit quomodolibet in futurum, se omni tempore ratũ, gratum , & firmum perpetuo habiturum totum id & quicquid per dictos procuratores suos constitutos , & eorum quemlibet,actum,dictum,factum,gestumue fuerit in præmissis , seu aliàs quomodolibet procuratum : releuans nihilominus , & releuatos esse volens eosdem Procuratores,& quemlibet ipsorũ ab omni onere satisdandi,iudicio sisti,& iudicatum solui , cum suis clausulis necessarijs & opportunis,sub expressa hypotheca,ac obligatione omnium ; & singulorum bonorum mo-

bilium, & immobilium, præsentium, & futurorum quorumcunque, ac sub omni iuris, & facti renuntiatione ad hæc necessaria pariter & cautela.

6 † Et præmissa omnia & singula præsenti publico instrumento contenta tenere, attendere, complere, & inuiolabiliter obseruare, contraque ea, seu eorum aliqua, non facere, dicere, vel venire de iure, vel de facto, quouis quæsito colore, dictosque Procuratores suos, vt prę mittitur, constitutos, aut eorum aliquem, quousq; pręfato B. creditori de dicta summa mille ducatorũ auri vnà cum damnis, expensis, & interesse prędictis, realiter, plenarie, & integre satisfecerit, & pręmissa omnia & singula obseruauerit, & adimpleuerit non reuocare, seu reuocari facere promisit, & conuenit, ac ad & super sancta Dei Euangelia scripturis sacrosanctis per eũdem corporaliter sponte tactis iurauit. De & super quibus, &c.

TRACTATVS PARS PRIMA.

QVÆSTIONIS PRIMAE.

Summarium.

1 *Deceatne inter bonos viros arctioribus obligationum vinculis vti.*

2 *Creditoris exacta diligentia in pactis, illiberale est quiddam ex Aristotelis sententia, & Horatij.*

3 *Improbitas creditoris Horatiano carmine pulchre descripta.*

4 *Debitoris qui arctius obligatur, fides suspecta est.*

5 *A malis tantum exigendum est iuramentum, ex Sophocle.*

6 *Iniuria quadam afficitur, à quo arctiores obligationes postulantur.*

7 *Abiecti animi est, perpeti se arctis obligationum vinculis illigari.*

8 *Persei credentis pecuniam elegans dictum ex Plutarcho.*

9 *Negligentia in cauendo amicorum iacturæ sæpe causa est.*

10 *Cautio, vt creditum plene constet, & vt obligata nobis bona fiat debitoris, honeste adhibetur, & quare.*

Exactio

11 *Exactio iuramenti, & obligationis in forma Cameræ est hominis nimium cauentis.*
12 *Obligatio in forma Cameræ nõ ligat hæredes suis vinculis.*
13 *Diligentia vel nimium cauentis sæpe vana est.*
14 *Bonorum promissio simplex, iuramenti est instar, ex Sophocle.*
55 *Debitoris effugientis improbitas Horatiano carmine efficta.*
16 *Nimis caute cum amicis agere, malorum amicorum est, ex Euripide.*
17 *Vitiosæ consuetudinis vis à Sallustio, & Terentio notata.*
18 *Obligationes habentes paratam executionem Baldo fauorabiles sunt, & bonę quod authori non placet, & qua causa, Senecę auctoritate.*

SED antequam ipsius obligationis verba declarare incipiamus, conueniens videtur, vt nonnullas, quę ad rei euidentiam pertinere videntur, quæstiones explicemus: ac primũ,
1 † Deceatne inter bonos viros, tã arctę obligationis vinculo vti, q̃ tot adhibitis cautelis, & demũ etiã iureiurando sit confirmata? nã siue consideres illũ, qui talẽ flagitat à debitore obligationem, siue illũ, qui ita se obligat, in
2 vtroque videtur argui posse malitia. † Quãdoquidem ex ipsius creditoris parte (vt libro metaphys. 3. inquit Aristoteles) adeo exacta diligẽtia in pactis, atq; in contractibus illiberale quiddam esse videtur: eiusmodi autem virum illiberalẽ significat Horatius, sub nomine Cicute, qui sermo. 3. lib 2. sub persona patris, qui disparis nature filios admoneret, ait, Extimui, tu Nomẽtanũ, tu ne sequere Cicutam. Cum antea significauisset eundem Cicutam solitum esse debitores suos arctissimis obligationibus innodare illis versibus:

3 † *Scribe decem Nerio, non est satis, adde Cicutæ*
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas.

4 † Et ex parte illius, qui ita se obligat, significari videtur eum suspectum esse, ne alioqui nõ sit fidem seruaturus.
5 † Quod vel ex illo Sophoclis versu potest intelligi, apud quem Oedipus, inquit Theseo: Non te sub iuramento, vt malum, fidem adhibere iubebo. Quid enim aliud est petere ab homine, vt medio iureiurãdo promittat hec:

& hæc se facturũ, renuntietq; illis, & illis legibus, quàm dubitare, ne ille per ea diuerticula contra datam fidem, quærat elabi? Quod bene sensit Iustinianus in authen. de instrumentorum caut. §. si tamen quisquam. ibi: Huiusmodi subtilitatem addidimus, non vt credentes priuemus fiducia sua circa amicos, sed vt quantum possibile est, & pfidiam & negationem multis recõuincamus modis. Adpositeq; significauit Syrus ille Terentianus, cum dixit: Neq; tu scilicet eò nunc confugies, quid mea? num mihi datũ est? num iussi? nũ illa oppignerare filiam meã me inuito potuit? verum illud Chreme dicunt, Ius summũ summa malitia est. Quibus sic se habẽtibus in proposita quæstione concludo (remota consuetudine publica) posse dici. Eum, qui tali vult sibi debitorem obligatione esse obnoxium, primum in se ipso illiberalem esse.
6 † Deinde illius, quem ita uincire vult fidem suspectã habendo, iniuria quadam eũ afficere, non aliter quàm is, qui adprobatum fideiussorem, quasi minus idoneum recusat. l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satisda. cog. † Et eũ, qui
7 tam arcto vinculo se vinciri patiatur, aut abiecti, & seruilis animi, aut oĩno deploratæ fidei hoĩem esse, & tanquã
8 talem vt sui conscium iniuria non affici. † Neq; hoc excusari potest illo Persei exemplo, qui (vt est apud Plutarcum in li. de vitiosa verecũdia) cum noto cuidam daret pecuniam, apud forum, & mensam, fecit cautionem, memor videlicet illius Hesiodi versus:

Et fratri testem ridens adhibere memento.

Et cum ille admirans dixisset, adeone Perseu legaliter? scilicet inquit, vt amanter, recipiam, nec legaliter reposcam. † Multi siquidẽ ob immodicã verecundiam initio
9 non cauentes ne fallantur, postea cũ amicitię detrimento coguntur legibus experiri. † Nam prospicere nobis,
10 vt creditum legitime ac plene probari possit, ne intercedente morte, aliove humano casu, pecuniæ creditæ iacturam faciamus, atq; etiam illud, vt de soluendo credito promissionem atque obligationem, cum bonorum etiam suppositione habere velimus, potest citra illiberalitatis, alienæve iniuriæ notam admitti, prę sertim vt caueamus

ueamus nobis aduersus debitoris hæredes, qui plerunque simulata etiam ignorãtia prætextu l.qui in alterius. ff. de regu. iu.defunctorum voluntates, quas religiosissime custodire debent, frustrari conantur, & aduersus alios creditores.l.scripturas.cum authen.seq.C.qui pot.
11 in pig.hab † Sed exigere etiam iuramentum, iuxta sacrum Euangelium, Matthęi cap.5. relatum in cap.& si Christus.de iureiuran.& cap.ita ergo.22.q.1. non nisi à malo est.c.super hoc.de renũciat. Ac velle pręterea obligationem in forma Cameræ, nisi ob dubiam obligati fi
12 dem,& creditoris incredulitatem esse non potest:† Præsertim cum eius obligationis priuilegium, & efficacia (quod ex dicendis apparebit) hæredes nõ liget, Quæ tã-
13 to magis consideranda sunt, † quia experientia docuit plerunq; eam diligẽtiam esse quodammodo vanam: si-
14 quidem à bonis(vt Oedipo respondit Theseus) † non vltra quicquam iureiurando adhibito, quàm simplici sermone feres,& à malis omnino nihil accipies. Nam etiã si ad Cicutæ tabulas,vel ad hanc,de qua loquimur obligationem mille addas catenas,vt subiungit Horatianus
15 ille interlocutor: †

Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in iura malis gaudentem alienis:
Fiet aper,modo auis,modo saxum, & cum volet,arbor.

Quale significare visus est etiã Plautinus Euclio,vbi ait: Scio quo vos pacto soleatis perplexarier. Pactũ non pactum est: non pactum: pactum est, quod vobis lubet. Quòd si hæc ita se habent in simplici obligatione, quid dicemus de illis,qui vltra ipsum obligationẽ volunt etiã quòd debitores suscipiant in se omnes censuras,& mandatum executiuum,qua de re inferius tractabimus? nihil certe aliud, nisi quod nimis caute agunt.

16 † Quod cum amicis faciunt mali amici: vt in Oreste, apud Euripidem habetur. His accedit Senecæ moralis auctoritas,cuius(quoniam elegantissima sunt)verba hic adscribere volui.is enim lib. de beneficijs secundo, ita inquit: Vtinam quidẽ persuadere possemus, vt pecunias creditas tantũ à volentibus acciperent. vtinam nulla sti-

puiatio

pulatio emptorem venditori obligaret: nec pacta conuentaq; impressis signis custodirentur, fides potius illa seruaret, & æquum colens animus. Sed necessaria optimis prætulerũt, & cogere fidẽ quã spectare malunt; adhibentur ab vtraq; parte testes, ille per tabulas pluriũ nomina interpositis pararijs facit. Ille non est interrogatione contentus, nisi rem manu sua tenuerit. O turpem humani generis, & fraudis, ac nequitiæ publicæ confessionẽ: annulis nostris, plusquã animis creditur, Isti (inquit) viri ornati adhibiti sunt, hi (inquit) annuli imprimũtur, nẽpe ne ille neget accepisse se quod accepit, hos incorruptos viros, & indices veritatis existimas? at istis ipsis statim non aliter pecuniæ committentur. Itaque nũ honestius erat à quibusdam fidem falli, quàm ab omnibus perfidiam timeri? Plures (inquit) ingrati erunt, si nulla aduersus ingratũ datur actio, immo pauciores: quia maiore delectu dabuntur beneficia, deinde non expedit notum omnibus fieri, quàm multi ingrati sint, pudorem enim rei tollet multitudo peccantiũ, & desinet esse probri loco commune maledictum. Hæc (inquam) ita esse arbitror, consuetudine remota: cuius tanta vis est, vt illud C. Memmius apud Sallustium præclare vsurpauerit:

17 † Quę quamquã grauia sunt: tamen consuetudine iam pro nihilo habentur. Et illud Terẽtianus ille Chremes: Quam multa iniusta ac praua fiunt moribus? Sed hæc in huius tractatus initio pro quodam quasi proœmio dicta

18 sint. † Cæterum consuetudo hæc introducta, vt contractuum instrumentis obligationes huiusmodi adijciantur, quę paratã habeant executionem (quando non semper cum amicis ineuntur contractus, & vsu compertũ est plures improbos fidem fallere) Baldo fauorabilis visa est, & bona, tanquam commune bonum concernens, vt dixit ille in l. de quibus. in 2. col. ff. de legi. refert & sequitur post And. Siculum, Rocchus, Curtius in c. fin. extra de consuet. super glo. verbi rationabilis. in principio: quod tamen mihi aliter videtur ex ante scripta Senecę auctoritate: magis enim vtile esset in commune si maior esset infamiæ, ac censurarum pudor, & reue-

rentia, que multitudine ac frequentia peccantium vilescit.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ

Summarium.

1 *Causa inueniendi & componendi obligationem in forma Cameræ.*
2 *Obligatio in forma Cameræ, cur ita vocetur.*
3 *Exempla antiquarum obligationum in forma Cameræ.*
4 *Forma obligationis posita per Speculatorem.*
5 *Forma mandati de obligando principalem in forma Cameræ posita per Speculatorem.*
6 *Obligationis Cameralis formula diuersis temporibus facta & completa*
7 *Formulæ antiquæ obligationis Cameralis non continebat procuratorum constitutionem.*
8 *Cur per obligationem in forma Cameræ facilius consequimur debita vel promissa.*
9 *Per obligationem Cameralem in omnia bonorum genera nobis paratur executio contra debitorem.*
10 *Executio obligationis in forma Cameræ inprimis spectat bona animi.*
11 *Quæ sit ratio paratæ executionis in obligationibus in forma Cameræ.*
12 *Confessio de iure communi paratam habet executionem.*
13 *Differentia inter obligationem in forma Cameræ, & instrumentum confessionatum, vel guarentigia.*
14 *Formula obligationis Cameralis, qua nunc vtuntur, longe dissimilis est antiquæ.*
15 *In procuratorum constitutione consistit tota vis & mysterium obligationis Cameralis.*
16 *Obligationis similis obligationi Camerali meminit Baldus.*
17 *Ex contractu facto per procuratorem ex pecunia sua, non acquiritur domino personalis actio sine cessione.*
18 *Ex instrumento guarentigiato, vel confessionato vtilis actio acquiritur domino absque cessione.*
19 *Instrumēta confessionata vel guarētigiata vim habēt sententia*

tentia, vel praecepti iudicis.

20 *Ex actis iudicialibus acquiritur actio sine cessione.*

21 *Ex obligatione in forma Camerae non acquiritur actio sine cessione, nisi & susceptae fuerint censurę et mandatum executiuum & quare.*

22 *Si in obligatione in forma Camerę intercedat iuramentum actio acquiritur sine cessione.*

23 *Ex contractu cuiuscunque iurato nobis acquiritur actio sine cessione.*

24 *Quamuis iuramentum extra iudicium delatum fuerit.*

25 *Iuramentum habet vim litis contestationis.*

26 *Hypotheca per obligationem in forma Camerae constituta sine susceptione censurarum, non habet vim pignoris iudicialis.*

QVAESTIO II.

QVAE fuerit causa componendi huius obligationis formulam, quæque sit ius vis, & efficacia, & quid differat à guarentigia, & confessionato instrumento? † Causam, quamobrem
1 huius introducendæ obligationis vsus inualuerit, ab antiquis Curialibus ita traditam esse accepi, quòd cum personæ, quibus per Sedem Apostolicam de Episcopatibus, Monasterijs, & alij Sacerdotijs, beneficijsue ecclesiasticis erat prouisum, recedentes, promitterent annatas, & alia Cameræ Apostolicæ propterea debita iura, intra certum tempus persoluere, sæpe contingebat, quòd plerique datæ fidei obliti, non soluebant: neq; vt soluerent, iure cogi poterant, nisi citati, & trinis sententijs iudicati: quæ res Cameræ ipsius procuratoribus labori, tædioq; erat, & dispẽdio; maxime vbi citandi in longinquis degebant regionibus. Ideoq; conati sunt excogitare formam, secundum quam parata esset executio sine mora faciendi processum ordinarium, & sine dispendio mittendæ ad de-
2 bitores citationis.† Atque inde sumptum est nomen, vt diceretur forma Cameræ: quasi propter ipsius Cameræ credita, & per illius procuratores excogitata. Eius autẽ exem-

exempla, quæ in antiquis dictæ Cameræ libris inueni, sunt huiusmodi.

Exempla antiquarum obligationum.

3 VOS† Domine N. Patriarcha, N. Archiepiscope, N. Episcope, vel N. Electe de licentia, & auctoritate Apostolica, Vobis in hac parte concessa gratis & sponte offertis, dare promittitis, & donatis pro vestro communi seruitio Cameræ Sanctissimi in Christo patris, & domini nostri D. G. Papæ xi. & sacro Collegio Reuerendissimorum in Christo Patrum Dominorum Sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, videlicet Florenos tot auri de Camera boni & legitimi ponderis, & quinque seruitia consueta pro familiaribus, & officialibus Domini nostri Papæ, & dominorum Cardinalium prædictorum. Item recognoscitis eidem Cameræ, & Collegio ac Familiaribus & Officialibus omnes illas pecuniarũ quantitates, in quibus prædicta vestra Ecclesia reperiebatur in libris ipsorum Camerę & Collegij pro aliquorum prædecessorum vestrorum personis obligata. Quos quidem Florenos tot, cum quinque seruitijs & recognitis supradictis promittitis reddere & soluere realiter cũ effectu in Romana Curia, vbicunque fuerit, videlicet Reuerendissimis in Christo Patribus & Dominis, Dominis miseratione diuina Henrico Episcopo Sabinen. & Amedeo Sanctę Marię Nouę, Diacono Neapolitan. & de Salutijs vulgariter nuncupatis, & Francisco eadem miseratione Archiepiscopo Narbonen. Domini nostri Papę, & sacri Collegij dominorum Cardinalium Camerarijs, vel eorum successoribus, aut deputatis ab eis, medietaté. s. in festo N. & aliam medietatem in festo N. recognita vero in alio N. festo simili. Quòd si dictis loco & terminis dictam florenorum summam & quinque seruitia consueta & recognita supra dicta non soluatis, vt est dictum, promittitis redire ad Roma. Curiam infra quatuor menses post elapsos terminos huiusmodi, vel alterum eorundem immediate sequen. & coram dictis

Dominis Camerarijs, seu eorum successoribus, seu deputatis ab eis personaliter comparere, & inde non recedere, donec per vos fuerit de prædictis integraliter satisfactum. Super hoc obligatis vos & Ecclesiam vestram, & successores vestros, ac omnia bona Ecclesiæ vestræ mobilia & immobilia, præsentia & futura vbicunque sint, & consistant: & vt sitis vinculo fortioris obligationis astricti, submittitis vos, & successores vestros iurisdictioni & coërctioni dictorum dominorum Camerariorum, & cuiuslibet eorundem insolidum, ac etiam successorum suorum, & deputandorum ab eis: Et de voluntate vestra, qui hoc vultis & petitis, & hanc iurisdictionem in eos prorogatis, præfati domini Camerarij, & quilibet eorum eandem iurisdictionem in se suscipien. & suscipiens in vos mandatum faciunt, & præceptum, vt de re confessa, de soluendo dictam Florenorum summam, & quinque seruitia, ac recognita supra dicta: & de reueniendo ad Romanam Curiam, & de non recedendo ab ea absque satisfactione. Et quod omnia & singula supra dicta efficaciter compleatis, & attendatis. Quod si non feceritis, suspensionem ab administratione spiritualium, & temporalium dictæ Ecclesię, & ab executione pontificalium, & maioris excommunicationis sententias ex nunc, prout ex tunc in vos Canonica monitione præmissa proferunt in his scriptis. Comminantes nihilominus dicti domini Camerarij, & quilibet eorum se contra vos dictum dominum Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel electũ processuros absq; alia vocatione, seu monitione ad grauiores pœnas, & sententias spirituales, & tẽporales, & aggrauationes earũ, prout eis seu eorum alteri placuerit, & visum fuerit expedire. Et quòd vos denuntiabunt seu denuntiari facient per se, vel alium, seu alios excommunicatum, suspensum, periurum, & alijs pœnis & sentẽtiis astrictũ, quas propter hoc in vos duxerint proferẽdas. Et vos Domine Patriarcha, Archiepiscope, Episcope, vel Electe, renuntiatis super hoc omnibus litteris, priuilegijs, Indulgentijs Apostolicis impetratis, vel impetrandis

petrandis, concessis & concedendis quibuscunque, & beneficio appellationis, & restitutionis in integrum, ac omni foro, vsui, præscriptioni, & iuri reuocandi domum, & omni auxilio iuris Canonici, & Ciuilis, per quod contra præmissa de iure vel de facto venire possetis, vel aliquod pręmissorum. Et omnia pręmissa & singula iuratis ad sancta Dei Euangelia tenere, seruare, approbare, & in contrarium non venire directe, vel indirecte per vos, aut alium, seu alios. Si vero ante satisfactionem huiusmodi contingat mori, cedere vel transferri: & ille, vel illi, qui ad regimen ipsius Ecclesiæ vobis substitutus, vel substituti fuerint, infra quatuor mēses post substitutionem, & dictæ Ecclesię possessionem adeptam, de prædictis florenis & seruitijs, ac recognitis satisfacere non curauerint, ex nunc, prout ex tunc easdem pœnas & sententias in eosdem substitutos, & eorum quemlibet proferunt, & infligunt in his scriptis.

PROVT dictum est & narratum auctoritate dictorum Dominorum Cardinalium & nostra proferimus in his scriptis. Et vos dominum Patriarcham Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum, petentem & requirētem ad prædicta recitata condemnamus. Et nihilominus monemus vos semel & secundo, tertio, & peremptorie, & sub excommunicationis pœna, vt prędicta adimpleatis, attendatis, & obseruetis: Alioquin excommunicationis sententiam in vos proferimus in his scriptis.

ET vos Domine Patriarcha, Archiepiscope, Episcope, vel Electe vultis, quòd per nos Clericos, vel Notarios Cameræ, qui sumus hic præsentes, de præmissis omnibus, & singulis fiant vnum, vel plura publica instrumenta.

Altera forma antiquæ obligationis per procuratorem.

VOS Domine, vel Magister talis, Procurator Domini N. Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, vel Electi, in personam D. vestri: à quo plenam potestatem, & specia-

le man-

le mandatū ad omnia, & singula infrascripta per agenda habetis, prout legitime constat, de licentia & auctoritate Apostolica ipsi D. vestro, & vobis in personam sui, & pro eo in hac parte concessa, gratis & sponte nomine dicti D. Episcopi offertis dare, promittitis, & donatis pro communi seruitio dicti D. vestri, & pro Ecclesia sua Cameræ Sanctissimi in Christo Patris & D. nostri. D. N. diuina prouidentia PP. V. & sacro Collegio Reuerendissimorum in Christo Patrum Dominorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardin. videlicet tot Florenorum auri de Camera boni & legitimi ponderis. Et quinque seruitia consueta pro familiaribus & officialibus D. nostri PP. & dominorum Cardinalium prædictorum.

ITEM recognoscitis eisdem Cameræ & Collegio familiaribus, & officialibus omnes illas pecuniarum summas, in quibus Ecclesia prędicti D. vestri in libris Cameræ & Collegij pro aliquorum prædecessorum suorum personis obligata reperietur. Quos quidem Florenos cum quinque seruitijs, & recognitis supra dictis dicto nomine promittis reddere, & soluere realiter & cum effectu in Romana Curia: vbicunque fuerit, videlicet Reuerendissimis in Christo Patribus & dominis dominis miseratione diuina Henrico Episcopo Sabinē. & Amedeo Sanctę Mariæ Nouæ Diacono Neapolitan. & de Salutijs vulgariter nuncupatis, Sanctę Romanæ Ecclesię Cardinalibus, & Francisco eadem miseratione Archiepiscopo Narbonen. Domini nostri Papæ, & sacri Collegij Dominorū Cardinalium Camerarijs, vel eorū successoribus, aut deputatis ab eis, medietatem videlicet in festo N. & aliam medietatem in festo N. ac recognita in alio festo N. Quòd si dictis loco, & terminis dictam Florenorum summam, & quinque seruitia consueta, & recognita supradicta ipse dominus Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, vel Electus non soluat, vt est dictum, promittitis dicto nomine, quod Dominus Archiepiscopus, Episcopus, vel Electus personaliter veniet ad Romanam Curiam infra quatuor menses post elapsos terminos huiusmodi: vel alterum eorundem

eundem immediate sequen. & coram dictis Dominis Camerarijs, seu eorum successoribus, aut deputatis ab eis personaliter comparebit. & quòd de ipsa Curia non recedet, donec per eum fuerit de prædictis integraliter satisfactum, super hoc obligans ipsum dñm Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum, & Ecclesiam suam, ac successores ipsius, & omnia bona Ecclesiæ suæ mobilia, & immobilia, præsentia, & futura vbicũque sint, & consistant. Et vt ipse Dñs Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, vel Electus sit vinculo fortioris obligationis astrictus, submittitis ipsum, & suos successores iurisdictioni, & coertioni dictorum dominorum Camerariorum, & cuiuslibet eorum insolidum, & etiam successorum suorum, & deputandorum ab eis. Et de voluntate vestra, qui hoc nomine ipsius domini Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, vel Electi vultis & petitis & hanc iurisdictionem in eos prorogatis, præfati domini Camerarij, & quilibet eorum eandem iurisdictionẽ in se suscipien. & suscipiens in vos dicto nomine, & ipsum Dominum Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum in personam vestri mandatum faciũt & præceptum, vt de re confessa, de soluendo dictam Florenorum summam, & quinque seruitia consueta, ac recognita supra dicta, & de veniendo ad Romanam Curiam, & de non recedendo ab eadem, absque satisfactione. Et quòd omnia alia, & singula supra dicta efficaciter ipse Dominus Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, vel Electus compleat, vel attendat. Quod si non fecerit, suspensionem ab administratione spiritualium, & temporalium dictæ Ecclesiæ, & ab executione pontificalium, & maioris excommunicationis sententias ex nunc, prout ex tunc, in vos, dicto nomine, & in ipsum Dominum Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum in personam vestram Canonica, præmissa monitione proferunt in his scriptis. Comminantes nihilominus dicti domini Camerarij, & quilibet eorum sè contra dictnm Dominum, Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum magistrum vestrum processuros,

ros, & processurum absque alia vocatione, seu monitione ad grauiores pœnas, & sententias spirituales, & temporales, & aggrauationes earum, prout eis placuerit, & visum fuerit expedire: & quòd ipsum Dominum Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum denuntiabunt, & denuntiari facient per vos, vel alium, seu alios excommunicatum, suspensum & periurium, ac alijs pœnis, & sententijs astrictum, quas propter hoc in eum duxerint proferendas. Et vos D. Procurator dicto nomine renuntiatis super hoc omnibus litteris, priuilegijs, & indulgentijs apostolicis impetratis, vel impetrandis, concessis, & concedendis quibuscunque, & beneficio appellationis, & restitutionis in integrum, & omni foro, vsui, præscriptionis, & iuri reuocandi domum, & omni auxilio iuris canonici, & ciuilis, per quod contra præmissa de iure vel de facto ipse D. Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, vel Electus venire posset, vel aliquod præmissorum. Et oĩa præmissa, & singula dicto nomine iuratis ad sancta Dei Euangelia tenere, seruare, approbare, & in contrarium non venire directe, vel indirecte per vos, vel alium, vel alios, & ꝙ ipse D. Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, vel Electus omnia & singula tenebit, seruabit, appobabit, & in contrarium non veniet directe, vel indirecte per se, vel alium, seu alios, publice vel occulte. Si vero ante satisfactionem huiusmodi ipsum D. Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum contingat mori, cedere, vel transferri, & ille, vel illi, qui ad regimen ipsius Ecclesiæ sibi substitutus, vel substituti fuerint, infra quatuor menses post substitutionem, & dictæ Ecclesiæ adeptam possessionem, de prædictis Florenis, & seruitijs, ac recognitis satisfacere non curauerint, ex nunc, prout ex tunc easdem pœnas, & sententias in eosdem substitutos proferunt, & infligunt in his scripis.

PROVT dictum est, & narratum auctoritate dictorum dominorum Cardinalium, & nostra proferimus in his scriptis. Et vos D. Procuratorem prædicto nomine volentem, petentem, & requirentem in personam dicti D. Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, vel Electi, ac

ij. sum

ipsumD. Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, vel Electum in personam vestri ad prædicta recitata condemnamus Et nihilominus monemus vos nomine, quo supra ac ipsum dominum vestrum in vestri personam semel, secundo, & tertio, peremptorie, ac sub excommunicationis poena, vt prædicta adimpleat, attendat, & obseruet. Alioquin sententiam excommunicationis in vos nomine procuratorio, & in ipsum dominum vestrum in personam vestri proferimus in his scriptis. Et vos dictus Procurator prædicto nomine, vultis, quòd per nos Clericos, vel Notarios Cameræ, qui sumus hic præsentes, de prædictis omnibus & singulis, fiant vnum vel plura publica Instrumenta.

CONTRA eas formas (quæ tamen eo tempore in vsu esse desierant) multa conatus est obijcere quidam Nicolaus à Clamengijs, in libello, cui titulum fecit de annatis non soluendis, quo tempore Constantiense Concilium celebrabatur, de quo & eius dictis, nihil videtur aliud esse dicendũ, & quia non sit hic locus, & quia ipsius libelli per se lectio demonstrat, eum indoctum simul, atque ineptum, imprudentemque hominem fuisse, cuius non expediat librum legere.

De formula quæ est in Speculo.

4 ALIAM † & quodammodo ab his diuersam formam ponit Spec. in tit. de renun & conclusi. versi. si. per hæc verba. Vltimo no. illud, quod in Romana Curia frequentatur, nam aliquo Prælato, seu alio, mutuo pecuniam recipiente, fit super hoc contractu publicum Instrumentum: postmodum vero contrahentes accedunt ad aliquem Auditorem, coram quo creditor petit sibi satisfieri de debito, prout in ipso Instrumento continetur & is, qui recipit mutuum, confitetur id coram eo, supponens se iurisdictioni ipsius, ita quòd nisi statuto tempore soluerit, in eum sententiam excommunicationis ferat, & aliter procedat, prout conuentum fuerit inter partes. Quæ submissio videtur approbari à iure, vt ex-

tra de officio deleg. c. P. & G. extra de elect. c. cum dilecti ad fin. & 1. & 7. quotiens tamen videtur reprobari extra de foro competen. c. significasti, licet possit defendi: quia existentes in Curia subsunt iurisdictioni Auditorum, quare se eis submittere possunt. Super hoc ergo sic conficitur instrumentum, Vniuersis, &c. Talis Auditor salutem in Domino. Nouerit Vniuersitas vestra, quòd constitutis in præsentia nostra P. & G. idem P. petijt sibi sententialiter condemnari dictum G. in c. libris. in quibus tenebatur eidem, prout patet per publicum Instrumentũ manu talis Notarij confectum, protestans etiam de expẽsis, dannis, & interresse: vel dic, eidem G. petitionem obtulit in hæc verba: coram, &c. dictus vero G. volens bonam fidem agnoscere, & nolens sumptibus, & litibus inaniter se grauare, litem contestando, confessus fuit in iudicio coram nobis petita vera esse, & se ad præmissa teneri: sed cum tunc soluere non posset, obtulit, & promisit se talib⁹ loco, & tempore dicto P. vel eius nuntio integre dictum debitum soluturum. Nos igitur, auditis, & intellectis confessione & protestatione prædictis in iudicio habitis coram nobis, viso quoq; ipsius debiti publico Instrõ, Christi nomine inuocato, de consensu, & voluntate expressa dictorum P. & G. qui se sponte nostro iudicio submiserunt, & præsentem sententiam postulantibus, in his scriptis dictum G. ad solutionem dictæ pecuniæ faciendam eidem P. vel eius nuntio sententialiter condemnamus, præcipientes eidem G. vt ipsi P. seu eius nuntio hoc præsens Instrumentum restituenti, dictis loco, & termino integre satisfaciat de pecunia memorata: nos enim ex nunc, trina monitione præmissa, in ipsum G. eius accedente consensu expresso, in his scriptis excommunicationis sententiam proferimus, si dictis & loco, & termino cessauerit in solutione præfata, vel aliquo præmissorum: & si in dicta solutione cessauerit, damus de consensu, & voluntate dicti G. liberam potestatem eidem P. quòd ex tunc sua auctoritate, sine alia monitione, vel alterius licentia, eum possit vbi, & quando sibi videbitur, tamdiu facere excommunicatum publice nuntiari, quousque dictus G.

plene

plene ſatisfecerit eidem P. Quæ omnia & ſingula dictus G. acceptauit, & approbauit, & promiſit ſolemniter ſe ea obſeruaturum, & in nullo contrauenturum ſub debito corporaliter præſtiti ſacramenti: promittens, quòd non appellabit, nec vllam exceptionem proponet. Item, quòd non opponet dictam ſententiam ante terminum ſolutioni præſtitum fore prolatam, in cuius rei teſtimonium, &c.

Et ſi contingiebat id eſſe faciendum per Procuratorem, eius mandati formam poſuit idem Speculator, in
5 tit. de procura. §. de formis. col. pen. † Vniuerſis, &c. Talis Epiſcopus ſalutem in domino. Vniuerſitati veſtræ præſentibus innoteſcat, quòd nos talem facimus, conſtituimus, creamus, & ordinamus noſtrum Procuratorem generalem, & ſpecialem pro noſtris, & Eccleſiæ noſtræ negotijs àpud Sedem Apoſtolicem promouendis, explicandis, gerendis, & expediendis, ſibi per hanc patentem litteram mandantes; & ſpecialem, plenam, liberam, & abſolutam poteſtatem dantes, & concedentes vſque ad ſummam centum Marcharum argenti coniunctim, vel diuiſim, ſimul, ſeu particulariter vno vel diuerſis temporibus, noſtro & Eccleſiæ noſtræ nomine mutuum contrahendi, & mutuo ſuſcipiendi, ac ſuſceptum pro prædictis, & in prædictis negotijs ex ponendi, à quocunque ſe quibuſcunque creditore, ſeu creditoribus vndecunque & cuiuſcunque conditionis fuerint, ac etiam nos, & ſucceſſores noſtros, ac ipſam Eccleſiam noſtram, bonaque omnia ad nos, & dictam Eccleſiam quocunque, modo pertinentia, præſentia, & futura, mobilia, & immobilia, illi, vel illis, à quo, vel quibus præſatam pecuniam receperit, per ſolemnem ſtipulationem, vel aliter obligandi pro ea, noſque eis ipſa impræſentiarum etiam obligamus, iurandi etiam in animam noſtram, quòd loco, tempore, & terminio à dicto Procuratore vna cum creditore, ſeu creditoribus ſtatuendis præfatum creditum cum omnibus expenſis, damnis, & intereſſe, cambio, & acceſſionibus de plano reſtituemus, ac integraliter perſoluemus, & contractum ipſum alias quomodolibet,

& in animam nostram iureiurando vallandi: Insuper etiam renuntiandi nomine nostro exceptioni non habitæ, seu non receptæ pecuniæ, vel in vtilitatem Ecclesiæ non conuersæ, exceptioni doli, conditioni sine causa, & indebiti, & in factum subsidiariæ, & generaliter omni beneficio, & priuilegio fori, restitutionis in integrum, constitutionis de duabus dietis editæ in Concilio generali, litterarum etiã Apostolicarum, & Indulgentiarum impetrãdarum, seu imperratarum cuiuscunque tenoris, seu formæ existant, constitutionum etiam omnium, & quarúlibet exceptionum de iure sibi competentium, & priuilegio Cruce signatis indulto, ac Generaliter iuris Canonici, vel ciuilis, dantes eidem liberam potestatem recognoscendi in iudicio, vel extra prædictum debitum, & submittendi nos iurisdictioni cuiuscunque Auditoris, vel Iudicis generalis, vel specialis, ordinarij, seu etiã delegati, in quem ex nunc scienter, tamquam in nostrum Iudicẽ consentimus, quòd possit, si necesse fuerit, super præfato mutuo nobis præcipere, & nos condemnare, multare, & excommunicare, & in nos quamlibet iurisdictionis speciem libere exercere: faciendi quoque etiã alia super præmissis, & quolibet præmissorum, quæ nos ipsi, si præsentes essemus facere possemus: promittentes sub hypotheca rerum nostrarum, & Ecclesiæ nostræ, nos ratum, gratum, & firmum perpetuo habituros, quicquid per dictum Procuratorem promotum, explicatum, gestum, expeditum, contractum, receptum, expensum, obligatum, iuratum, & renuntiamtum, seu alias actum, seu procuratum fuerit quomodolibet in præmissis, vel aliquo præmissorum, & de iure, vel facto in aliquo non contrauenire. In cuius rei testimonium, & memoriam præmissorum, præsentem litteram sigilli nostri munimine duxim⁹ roborandam. Datum, &c.

6 † Ex huiusmodi exemplis verificatur id, quod dixi. obligationem per additamenta diuersis temporibus facta, in hanc, quæ nunc in vsu est, formam fuisse reda-
7 ctam. † Carent enim antiqua illa exempla constitutione Procuratorum, & alijs quibusdam clausulis, in moder-

derna forma superius descripta positis: per quam Procuratorum constitutionem tollitur difficultas signata per Aegid. Bellam. decision. 305. & Paulum Castren. in l. si quis in conscribendo. C. de pact. quorum tempore secundum eorum dicta non ponebatur Procuratorum constitutio, sicut per alias clausulas aliæ tolluntur difficul-
8 tates, de quibus dicetur inferius. † Sicque apparet, quæ sit ea facilitas, quam ab initio dixi, per hanc obligationem præstari, vt cessatores per iudicem facilius cogi possint ad complendum promissa: nempe quia contra eos etiam absentes, nec aliter citatos parata sit omnis
9 generis executio. † Nam quemmadmodum tria sunt genera bonorum homini à natura data, animi, corporis, & fortunæ: ita per hanc obligationem in omnia dicta bona trina paratur executio.

10 † Quamquam in ea, quæ sunt animi bona magis prematur, scilicet vt res eò sit formidabilior, quò bonorum huiusmodi, quàm corporis, & fortunæ bonorum iactura magis est æstimanda. Itaque huius obligationis executio secundum Romanæ Curiæ vsum, eo potissimum tendit, vt debitores communione sacrorum priuati, & infamia illa publicatione notati, si non aliam ob causam, tædio saltim vitæ affecti, quandoque satisfacere curent, quamquam postremo, & ad bonorum, & ad personæ
11 capturam deueniatur. † Fundatur autem huius executionis priuilegium in confessione potissimum iudiciali, quam ipso statim initio processus (vt loco suo inferius dicetur) facere solet vnus quilibet ex procuratoribus ad id faciendum in ipsa obligatione con-
12 stitutis. † Quæ confessio de iure communi paratam habet executionem, quia habet vim sententiæ, & rei iudicatæ. l. proinde. §. notandum. ff. ad legem Aquil. C de confession. l. 1. ff. de re iudic. l. si debitoris,
13 & l. post rem. † Vnde apparet differentia, quæ est inter hanc formulam, & inter instrumentum simpliciter confessionatum, aut etiam guarentigiatum: de qubus tractant B de Barzis in tractatu guerentigiæ, & Antonius Canarius in tractatu executionis instrumentorum: nem-

pe quia illa secum ab initio habent, retinentq; confessionis, & iudicialis praecepti vim & efficaciam: nostra vero haec formula, qua nunc vtimur (nisi habeat adiectam censurarum, & mandati executiui susceptionem) in se nō habet iudicialem confessionem, neq; Iudicis praeceptū, donec instrumento producto, fiat in iudicio confessio solita, & illa praecedente, Iudicis praeceptum, prout inferius loco suo dicetur. Apparet etiam parum cōsiderate locutum esse Petrum, Andream, Gammarum in Cōmento Constitutionis Iulianae, de Symoniaca Papae electione, super vers. in ampliori forma Camerae. vbi dixit hanc formam similem esse Guarentigie, & Hieronymum Gratum, qui in Consi. 12. col. 1. versi. 3. quia dixit, quòd obligatio in forma Camerae, continet pactum Guaren-
14 tigiae. † Nam etsi antiqua forma ex prae scriptis exemplis apparens, similitudinem habeat Guarentigiae: moderna tamen forma, qua nunc vtimur, longe est dissimilis,
15 † dissimilitudoq; potissimum prouenit ex proxime dictis, & ex dicta Procuratorum constitutione, in qua consistit in summa totum huius obligationis mysteriū: quia per illam cessant antedictae difficultates factae per Aegidium, & Castrensem, & alios, de loco iudicii, & priuilegio fori, & similibus, & in ea fundamentum habet (vt dixi) executionis paratae remedium consecutiuum spon-
16 taneae iudicialis confessionis. † Similis autem formae, qualis est haec nostra, mentionem fecit Bal. in rep. l. 2. ff. de iureiur. in sexta ex questionibus collocatis sub tertia principali. Et idem Pau. Castr. in l. post rem iudicatā, in fin. ff. de re iudi. vbi in indiuiduo dicit ita practicari in Rom. Cur. Insuper ex cognitione differentiae, quae est inter hanc formulam, & Guarentigiam, ac confessionatum instrumentum, inter alios datur effectus ille no-
17 tabilis. † Nam nota est legis dispositio, quòd ex contractu facto per Procuratorem ex re vel pecunia sua, domino (licet dominium & possessio acquirantur) non acquiritur personalis actio sine cessione. l. possessio. §. & si
18 possessio. ff. de acqui. poss. vbi omnes notant. † Nota est etiam limitatio, quam ponit ibi Bar. cuius opi. Alex. ibidem

dem dicit esse communem, quòd si instrumentum sit Guarentigiatum, vel confessionatum, vtilis acquiritur domino etiam sine cessione: idem tenuit ipse Bar. Cons. 71. Gellius fuit confessus, & Roman. Cons. 86. viso quæstionis, in fin. & 95. 75. in causa nobilis, in principio. Cuius limitationis cum ea tradatur per prædictos Do-
19 ctor. ratio esse, † quia talia instrumenta vim habent sententiæ, seu præcepti facti à iudice ordinario, vt etiam tenuit idem Bar. in l. cum vnus in fin. principij. ff. de bon.
20 aucto. iud. possid. † & ex actibus iudicialibus quæritur actio sine cessione, vt dicunt ijdem Docto. per l. in causæ, in fin. supra de procu. quod Alex. in d. §. & si possessio. vers. tertium addit, dicit habere locum in actibus etiam
21 voluntariæ iurisdictionis: † quæ ratio quemadmodum procedit, vbi est obligatio cũ susceptione censurarum, & mandati executiui propter Iudicis auctoritatẽ, ita cũ non habeat locum in hac nostra forma simpliciter, sine censu-
22 rarũ susceptione stipulata, † sequitur ꝙ ex ea non acquireretur actio sine cessione, nisi esset in ea iuramẽtum adiectum. Nam hoc quoque casu fallit dicta propositio:
23 † quia per stipulationem non solùm procuratoris, sed etiam Notarij, & cuiuscumq; alterius sine cessione acquiritur actio, vbi contractus est iuratus, vt de procuratore patet per ea, quæ citat Ias. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. in fi. de verb. obl. & de Notario etiam sine iuramento per ea, quæ ponit idem Ias. in d. §. si stipuler. col. 6. versi. secundo videndum, & de quocunque alio, si additum sit stipulationi iuramentũ, ponit idem Iaso. in d. l. stipulatio ista. §. alteri, in primo no. in 4. limi. & Rom. in d. cons. 76. Et ita seruat vsus Ro. Curiæ in omnibus casibus prædi-
24 ctis, quòd nõ requiratur cessio. † Et hoc (dicit Alex. in d. §. & si possessio.) locum habet, etiamsi iuramentum delatum fuit extra iudicium, per illum textum indistincte
25 loquentem, † & quia tale iuramentum vim habet litis contestationis. l. nam & postea. §. si is qui. ff. de iureiur. Et hic effectus cessat, vbi huic obligationi iuramentum non esset adiectum, quod videtur esse menti mandandum.
26 † Datur insuper ex prædicta inter hanc formulam, ac guaren-

guarentigiatum, confessionatumque instrumentuum, existente differentia effectus alter, quia hypotheca vigore huius simplicis obligationis constituta, remanet in puris terminis conuentionalis: & non habet vim pignoris iudicialis, quemadmodum habet, si sit cum susceptione censurarum, & mandati executiui, vt habent guarentigiata, & confessionata Instrumenta, propter iudicialis præcepti in illis interuenientis auctoritatem, vt Bar. in d. l. cum vnus, & ponit Bald. in l. vlt. C. eo. tit. de bonis aucto. iudi. possid. versi. ex hoc destruitur vbi licet in alijs reprehendat doct. Bar. in l. cum vnius in hoc tamē quòd instrumenta confessionata, & guarentigiata habeant vim sententiæ, & iudicati, præsupponit dictum Bartoli esse verum, prout etiam præsupponit Alex. in l. à diuo Pio. § si super rebus. col. 8. versicu. verum esse puto, & non vidi alium qui contrarium dicat.

QVÆSTIONIS TERTIÆ

Summarium.

1 *An obligatio Cameralis cōtractui nullo apposita, aliqd operetur.*

2 *Aliud est contractus, aliud instrumentum.*

3 *Nullitas obligationis Cameralis opposita, quando impediat executionem, & quando non.*

4 *Quando intelligitur nihil esse probandū ab opponēte nullitatē.*

5 *Si appareat nullitas instrumenti obligationis, executio impeditur: secus aliquando si appareat nullitas ipsius obligationis.*

6 *Opposita nullitas contractus non impedit executionem, vbi in ipso contractu promissum est de ipsa non opponenda: quod tamen limitatur.*

7 *Obligatio Cameralis adiecta valido contractui, accessorio tamen ad contractum nullum, non perdit vires suas simpliciter.*

8 *Refert an per modum exceptionis nullitas obligationis opponatur coram exequente, an per modū actionis corā alio iudice.*

QVÆSTIO III.

1 TERTIO quæritur, † An hæc obligatio contractui nullo adiecta, possit aliquid operari? Pro cuius quæstionis determinatione considerandum est, quòd † licet aliud
2

fit con-

sit contractus, aliud instrumentum, prædictique, & alij Doct. de instrumentorũ executione vigore statutorũ paratam executionem habẽtium tractãtes, multas faciãt distinctiones, examinãdo ipsorum statutorum verba, & distĩguẽdo inter cõtractum, & instrumẽtum, vt Bar. in l. 1. §. si quis ita, & ibi Aret. ff. de verb. obl. Rom. Cõsi. 42. & alij plerique, nobis tñ eas difficultates ingredi nõ est opus quia nõ arctamur verbis alicuius statuti, sed duntaxat ipsius obligationis verbis, secundum iuris cõmunis dispositionem interpretãdis.
3 Ideoque hic vsus inualuit, † quòd si pro parte opponentis nullitatem nihil est probandum, siue ea sit nullitas instrumenti, vt quia non est publicum, vel caret anno domini, testibus, &c. siue sit nullitas contractus, & obligationis principalis, talis exceptio
4 absolute impediat executionem, † & dicitur nihil esse probandum, quando nullitas apparet ex inspectione instrumenti. Si vero aliquid sit probandum, & nihilominus sit tale, quod incontinenti probari possit; tunc etiam illud impediat executionem, aliter non: hæc abunde probantur per supra nominatos Doct. & per Bal. in l. absentis ad fin. C. si cert. pet. & in l. si ex testamento. C. de fideic. Ias. & Ripam in d. §. si quis ita. Decium in. c. præterea col. penul. de offic deleg. & eundem Ias. Cõs. 170. col. 7. vers. & si diceretur lib. 2. Feli. in rub. de excep. col. 1. & in cap. ex parte. secundo. de offic. deleg. Colliguntur que sub eleganti compendio per præfatum Canarium quæst. 11. & per Ioan. Baptistam, in tract. de arbitris, libro 7. capit. 11. versic. secunda regula vsque ad finem, quibus in locis etiam habentur omnium exempla, & rationes, & quando dicatur probari incontinenti. Hæc autem ita simpli-
5 citer dicta recipiunt eam distinctionem, quia † si opponatur & appareat nullitas ipsius instrumenti, tunc prædicta indistincte sunt vera, quia vt dicunt præallegati Docto. redditur nulla probatio, quæ per instrumentum erat facienda, & sublata probatione, non potest dici constare de obligatione exequenda, not. gloss. vlt. in clemen. vni. de seque. poss. Sed si nullitas opponatur

ponatur

ponatur solummodo contractus, & principalis obligationis, adhuc ea nullitate non obstante, in plerisque casibus procedere poterit executio; veluti in omnibus illis casibus, in quibus propter iuramentum adiectum sustinetur contractus alias inualidus: exemplum, in donatione inter virum & vxorem, de qua decisio Tholosana 261. & Bartolus, & Alexan. in l. Seius & Augerius. ff. ad legem Falcidiam. Abb. in c. donatio, de donatio. inter virum & vxo. Paulus de Cast. Consi. 75. libro 2. colum. 2. & in contractu prodigi, cui sit bonis interdictum, & pupilli pubertati proximi, eadem Capella Tholos. decis. 498. habetur in Authen. sacramenta puberum. C. si aduersus vendit, & in c. cum contingat, de iureiuran. vbi late Imola, qui multa exempla ponit, & Bartol. in lege, si quis pro eo. ff. de fideiuss. And. Iser. capit. 1. §. item sacramenta de pace iuram. firman. & demum Bauerius in tract. de virtate iuramenti. versi. 30. & versic. 72. per totum. Posset hic commode quæri de obligatione facta per minorem, qui iuramento affirmauit se esse maiorem, vel per minorem auctoritate falsi, quem verum asseruit suum esse Curatorem; vel per filium familias, qui se patrem fami. esse dixit, vel per mulierem, quæ secundum loci statutum non poterat sine consensu consanguineorum obligari, & cum illos haberet, iurauit non habere, vt sine illorum præsentia se obligaret, vel auctoritate iuris communis, vel vi statuorum eas irritantium reddantur inualidæ, ita vt illarum executio dari non valeat? Sed quia earum omnium, & similium decisiones facile possunt colligi ex ijs, quæ Antonius Canarius docte (iudicio meo) & eleganter dixit in suo tractatu executionis instrumentorum q. 16. 17. 18. & 19 idcirco ne eius verba transcribam, illum videndum esse
6 censeo. † Item procedere posset executio non obstante nullitate, vbi in ipso contractu promissum esset, non opponere eius nullitatem, dummodo nullitas non proueniat ex defectu consensus, & habilitatis personæ con-
7 trahentis. Ita tenuit Alexan. Consi. 32. lib. 2. † Insuper prædicta intelligenda sunt in obligatione accessoria con-

tractui

tractui nullo. Secus dicendum in obligatione alterius contractus seperati, licet primo accessorij, vt est promissio eius, qui accedit promittendo factum alienum, & obligat se vt principalis: in eo. n. & similibus casibus distinguendum est, sicut fac. Cardinalis Parisius Cons. 16. libri secundi numeris 10. 11. 12. & 13. & 17. & 18. videlicet, quòd si contractus principalis irritatur, aut tollitur aliquo iure speciali, & propter aliquem particularem fauorem, vt erat in casu suo contractus minoris absque certa solemnitate, tunc sustinetur & remanet contractus illi accessorius, pro quo non stet idem fauor, atque idem ius speciale: quod eo magis verum esse affirmat, si accedens promittat non simpliciter, vt accedens, & fideiussor quilibet, sed etiam principalis, & animo no-
8 uandi, promittendo factum alienum. † Adhuc intelligenda sunt prædicta, vbi nullitas per modum exceptionis opponitur coram iudice exequente, secus si super ea per modum actionis institutũ esset iudicium coram alio Iudice, vt inferius loco aptiori dicetur.

TRACTATVS PARS SECVNDA.

Quæstiones ad primam partem formulæ obligationis Cameralis.

QVÆSTIONIS PRIMÆ

Summarium.

1 *An & quatenus vis obligationis cameralis transeat ad hæredes creditoris contra hæredes debitoris.*

2 *Sine iuramento, obligationis cameralis substantia consistit.*

3 *Quod dicitur iuramentum ex parte iurantis esse personale, non simpliciter est intelligendum, & quo pacto.*

3 *Etiam effectus incurrendi periurium transit ad heredem: & qua de causa.*

4 *Iuramentum defuncti, reputatur factum heredis.*

5 Hæres

5 *Heres adeundo hereditatem, non tantum facto defuncti ligatur, ed etiam dio.*

6 *Quamuis iuramentum requirat formam verborum satis est tamen, si per relationem ad alium iuretur*

7 *Vbi requiritur notabilis exprexio satis est eam fieri per relationem ad aliud.*

8 *Iuramentum prastitum à procuratore costituto ad iurandū, ligat dominum ac si ipsemet iurasset.*

9 *Non reuocans tacite, vel expresse positiones contrarias etiā per alium suo nomine iuratas est periurus*

10 *In maleficijs locum habet ratificatio expressa & tacita*

11 *Heres adita hereditate compelli potest per excomunicationem ad votum reddendu per defunctum factum*

12 *Omnes effectus obligationis cameralis transeunt ad heredes creditoris dummodo appareat eos esse heredes*

13 *Defuncto debitore, contra quem processum fuerat ad confessionem debiti, & excomunicationem, quo pacto procedendum sit contra heredem.*

14 *Defuncto debitore qui neque debitum adhuc confessus fuerat nec censuras suceperat, quomodo procedendum sit contra heredem.*

15 *Heres non minus tenetur seruare pacta inita cum defuncto, quàm ipse defunctus tenebatur.*

16 *Contra heredem defuncti procedi nō potest ad executionē obligationis Cameralis, nisi prius facta illi fide obligationis eiusmodi*

17 *Mora non contrahitur, nisi quis sciat, aut scire debeat.*

18 *Ante executionem contra aliquem, vt heredē fiendam, prius probandum est illum esse heredem.*

HINC aggrediendo ipsius obligationis per singulas partes expositionem, quoniam in prima ipsius obligationis parte dicitur, quòd debitor obligat se ipsum, & suos in posterū heredes & successores, creditori pro se suisque heredibus, & successoribus recipienti.

1 † Queritur primo, an, & quatenus vis huius obligagationis transeat ad heredes creditoris, & contra heredes debitoris? Scio plerosque, tamquam super re clara, si interrogarentur, esse absolute responsuros, quòd ad heredes

redes creditoris transit quo ad omnes effectus: contra hæredes autem debitoris transit limitate, videlicet excepto effectu periurij, & censurarum, quæ illaqueant animam: per ea quæ dicunt Doct. post Innoc. in c. veritatis de iureiur. & in alijs vulgatis locis. Sed quia videtur hæc vna esse de illis quæstionibus, quæ cum primo aspectu vniusmodi esse appareant: subtilius consideratæ diuersimode se habere inueniuntur, & confert non modicum ad propositum nostri tractatus, haud inutile fore arbitror, si eam diligentius perscrutemur. Superius dixi nolle me tractare de iuramento, & eius viribus, nisi quatenus concernat hanc obligationem,
2 vbi sit in eo positum: † quoniam & sine iuramento consistere potest huius obligationis substantia: & de iuramento multi viri docti plene tractauerunt: attamen pro dicendorum euidentia, non videtur præteriri pos-
3 se, quin hoc saltim ad memoriam reducam, † quòd doctrina Innocentij in d. c. veritatis, dicentis, iuramentum ex parte iurantis esse personale, non ita simpliciter est intelligenda, ita vt inde inferatur propterea iuramentum non transire ad hęredes. Sed considerandum esse, an iuratum sit super aliquo transitorio ad hęredes, an non. Si actus non est transitorius ad hęredes, nec iuramentum confirmat actum, sed tantum nodo lege iubente iuramentum debet seruari, vt in capitulo debitores de iureiur. & Bar. in l. si quis pro eo, versi 4. dixi. ff. de fideiuss. tunc sit locus doctrinę Innocentij. Sed si contractus sit ad heredes transitorius: ac sine per se licitus, & validus, siue ex ipso iuramento robur & confirmationem accipiens, iuxta text. c. cum contingat de iureiur. & capit. licet cum eo. tit. lib. 6. & Authen. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. cum similibus tunc procul dubio, sicut ipse contractus transit contra hęredes, ita & effectus ipsius iuramenti, tamquam sequela cōtractus: & cessat doctrina Innocentij. Sed in hoc quoque differentes sunt opiniones: nonnulli enim, cum quibus visum est sensisse Concilium Neapolitanum in decis. Afflicti 383. in fi. voluerunt excepto reatu periurij, quo ad

omnes

omnes alios effectus obseruantiæ contractus, iuramentum afficere etiam ipsos hæredes, maxime si defunctus, qui iurauit, promisit etiam pro hæredibus: ita vt hæres possit etiam ciuiliter accusari de incursu pœnæ, propter inobseruantiam eius, quod defunctus iurauit, non tamen criminaliter de periurio, sicut accusari posset is, qui iurauit. Quod etiã habetur in decis. Rotæ. 338. Nota, quòd in processu, in antiquis.
3 in processu, in antiquis.† Alij (quorum mihi sententia magis probatur) voluerunt etiam effectum incurrendi periurium transire ad hæredes: nempe Angelus de Perusio, consi. 326. ex themate, & actis. colum. 1. Paul. Castren. consi. 67. in antiquis, incipien. visis & consideratis Bart. Socin. consi. 38. in causa dominorum, in princ. lib. 3 & Marc. Ant. Bauerius de virtute iuramenti, versi. 45. Quoniam (inquiunt hi Doctores) hæredes funguntur vice de-
4 functorum, & † iuramentum defuncti reputatur factum hæredis, hæresque adeundo hæreditatem quasi contrahit cum creditoribus hæreditarijs, & quodammodo videtur se obligasse ad omnia, ad quæ obligatus erat defunctus, & per eundem modum, scilicet cum iuramento, neque pœna hæc incurritur ex iuramento defuncti, sed ex proprio facto ipsius hæredis venientis contra illum contractum. Nec quicquam me mouent rationes Parpaleæ in Rep. l siquis maior. C. de trans. in 5. q. & Hieronymi cagnoli ibidem nu. 299. & seq. decentium rationes Angeli, & Pauli, esse minus validas, eò quòd hæredem fungi vice defunti, & factum hæredis reputari factum defuncti, sit de fictionem quandam; & lex ligans animam, debet esse fundata in veritate, non in fictione, vt declarat Ioannes Andreas, in cap. quamquam secundo de vsur. libro 6. & Soc. in lege, Gallus. §. idem credendum, col. 2. ff. de liber. & posthumis. Et quòd transire in hæredem, tamquam sequelam contractus, iuxta leg. si hæredi. in principio. ff. de statu lib non possit habere locum in iuramento requirente formalitatem verborum, & specificam expressionem eius, qui ligari debet, vt declarant Ant. & Abb. in cap. per illum text. de iureiuran. & Soc. in d. §. idem credendum, & Deci. in l. semper

5 per in stipulationibus. circa finem. de reg. iur. † Hæc (inquam) nihil me mouent, quia primum nulla interuenit fictio, sed pura veritas, quando hæres adeundo hæreditatem sponte supponit se omnibus hæreditarijs obligationibus: & vbi de illis certificatus non obseruat, spõte etiam sua dicitur contrauenire, & sic eius anima non ex solo facto defuncti, sed etiam ex suo ligatur; vt bene
6 senserunt præallegati Doct. hanc partem tenentes. † Deinde etsi iuramentum requirat formalitatem verborum: tamen, vt inquit Abb. in capit. clericus. col. 2. de iureiuran. sufficit, si iuretur per relationem ad aliud, & subiun-
7 git hæc verba: Video enim (inquit) quòd etiam, † vbi requiritur notabilis expressio, non refert, an exprimatur nominatim, an per relationem ad aliud, vt quando Iudex dicit in sententia: Condemno, vel absoluo, prout in actis continetur: vel quando refert se ad certum instru-
8 mentum † Addo quod dicit Bart. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infec. in 3. quæst. iuramentum præstitum per procuratorem constitutum ad iurandum ligat dominum, ac si ipse iurasset: & fortius Alexan. in l. solutũ. §. vlt. in apostil. ad Barto. tenet esse idem etiam non expressa in mandato facultate iurandi, ita quòd si mandatum sit, geri contractum, possit etiam pro obseruantia contractus iurari, idque iuramentum liget principalem, vbi in similibus contractibus solitum erat ita iurari.
9 † Præterea habemus textum in cap. vltimo, de iureiurã. lib. 6. quòd si in positionibus non solum per procuratorem præcedente mandato, sed etiam per alium tuo nomine iuratis reperiatur contrarietas, si postea sciens expresse vel tacite, non reuocando, ratum habueris, periurus esse diceris, & no. ibi glo. in versi. ratum habente ge-
10 neraliter. † quòd etiam in maleficijs locum habet ratificatio expressa & tacita, allegat ca. cum quis. de senten. excommun. eod. lib. vbi habetur, quòd per rati habitionem iniectionis violentarum manuum in Clericum, incurritur excommunicatio, sicque tam in periurio quàm in excommunicatione ligantibus animam, iure determinatum habemus, ligari animã eius, qui tacite vel ex-

presse ratum habet factum alienum : prout generaliter
ratificatio operatur in omnibus speciale mandatum re-
quirentibus, tenent Bal. & Sal. in l. si maritus. C. manda.
& idẽ Bal. in l. multum. col. 3. C. si quis alteri, vel sibi. vbi
etiam Sal. per l. ꝙ si de speciali. ff. de min. Nihil ergo in
conuenientis habet, dicere, quòd qui scit se adeundo hę
reditatem, quasi contrahere cum omnibus creditorib.
& se obligare ad omnia, ad quę obligatus erat defunctus
postea de obligatione sub hac forma per defunctũ pro-
se & hæredib. facta certificatus, non adimplendo ea, ad
quæ tenetur, dicatur per eã inobseruantiã inijcere vincu
lum vel periurij, vel excõmunicationis aĩæ suę propriæ.
11 † Quamobrem bene Abbas in c. licet. de voto & voti
red. & ante eum Butr. ibi in secunda opposi. dixerunt, ꝙ
hæres, postquam adiuit hęreditatem, cõpelli potest per
excommunicationem, vt votum per defunctum factum
reddat ea ratione, quia adeundo quasi contraxit, & in
hanc sententiam est dicta decisio Rotæ 338. in antiq.
12 † His sic expositis, ad propositam ꝑ nos quæstionem
ita respondendum esse existimo, ꝙ mortuo creditore,
oẽs huius obligationis effectus transeant ad eius hære-
dem, nihilq; intersit inter defunctum & hæredem, nisi
quod hęres ante omnia tenetur probare se esse hæredẽ,
vt dicemus inferius in tertia parte huius tractatus.
13 † Defuncto aũt debitore, tunc considerandum, si for-
te post eius moram, & ante mortẽ fuisset cõtra eum pro
cessum ad cõfessionem debiti, & excommunicationem;
tunc eius quidem excommunicationis vis ad hæredem
non transit: sed alij obligationis effectus, per ea quæ di-
centur in 2. q. sequentis particulæ, & habetur in supra al
legata decis. 338. in antiq. & ideo vsu receptũ est, ꝙ ob-
missa excommunicatione, loco illius & reliquarum cen
surarum, citatur hęres ad videndum decerni mandatum
executiuum, itaq; decernitur: similiter si in ipsa obliga-
tione per defunctum susceptę sint censuræ cum mãdato
executiuo, datur executiuum illud mandatũ citato hęre
de: & talis practica vltra loca superius citata, trahitur
ẽt ex ijs, quę late ponit Alex. in l. postulãte. ff. ad Trebel.
col. 3.

col.3. atque his casibus locum sibi vendicat supra dicta Inn.doctrina in d.c.veritatis. quia excõicatio iã per defunctũ incursa vel suscepta non ligat aĩam heredis, sicut & periurium eiusdem defuncti non afficit hȩredis aĩam.

14 † Sed ipso debitore decedente re integra, idest, non facta cõtra eũ in iudicio debiti cófessione, & excóicatione, nec susceptis p eũ ab initio censuris, & mãdato executiuo, qui est proprius propositæ qõnis status. Considerandũ, q prout regulariter oĩs obligatio transit ad hȩredes & in hȩredes, exceptis casib. quos diligẽter & doctȩ collegisse mihi vr Albert. Brun. in tracta. de interitu & perẽptione 11. & 12. cõclusionib. & hĩ ex locis superius citatis; ita ẽt transit hȩc nostra obligatio cum oĩbus suis qualitatib. ad hȩredẽ transitorijs, ita q excepta excóicatione & pœna periurij, & alijs cõcernentib. personã ipsius principalis obligati (q̃ proculdubio non sunt in hȩredes trãsitoria) poterit cótra hæredem, vel (vt ita dica) tẽporaliter dirigendo immediate executionem in bona, ita videlicet nisi hȩres sub pȩna mandati executiui monitus satisfecerit, secundũ dictũ decis. Affl. 381. & decis. Rotȩ 338, & alios superius citatos, vel spiritualiter, ipso hĩde (iuxta doctr. Antonij & Abb. ĩ d.c.licet. de voto & voti red.) monito sub pœna excóicationis, vt satisfaciat, & si non pareat, contra eum ad excõicationem, & alias censuras procedendo. Nec poterit hȩres hoc casu declinare forũ, iuxta tradita per Io. And. & alios in d.c.veritatis: Quia quicquid sit de illius decisionis veritate, aut falsitate, casus noster est indubitabilis: ibi.n. tantummodo pp iũm arguitur cãm esse, vel nõ esse fori ecclesiastici.

15 † Sed in casu nr̃o adsunt pacta expressa in secunda, & tertia obligationis particula, quæ proculdubio hȩres tenetur seruare, nõ minus, quã teneretur defunctus, iuxta

16 ea, quæ sunt superius allegata. † Illud tm̃modo ẽ animaduertendum, q qm̃ hȩres iustam ignorantiæ cãm habere p̃sumitur. d.l. qui in alterius. ff. de reg. iu. c. cum quis. eo. ti. lib. 6. nõ poterit hæres dici esse morosus, neque cõtra eum vigore huius obligationis aliquo ex antedictis modis procedi, n. si prius facta sibi fide obligationis eiusdẽ,

 arg.

arg.l.si quis in inficiatus.& no.ibi p Bar.ff.deposi. intelige autem de fide per instrumenti ostensionem, aut alia cui credere teneatur, iuxta glo. in d.l.qui in alterius. & ibi Bar.& glo.l.qui in ius.§. nemo eod. tit.de reg. iur.& Bal.in l.sed si ex stipulatu.ff.de verb. obl. vbi reddit ra-
17 tionem: quia mora requirit,†aut scire, aut scire debere, vt est tex.not.in l.quod te.ff.'si cer. pet & idem Bald.'in consi.461 super primo puncto in 4.dubio.lib.2. vbi dicit, non constitui quempiam in mora per interpellationem, nisi sciat, aut scire debeat se esse obligatũ: ad quod citat etiam alia, quæ ibi videri possunt. Quo autem pacto certificatio hæc fit in vsu Romanæ Curiæ, ponetur loco suo in tertia parte.

18 † Insuper eo sic in mora constituto, non datur contra eum executio, nisi per actorẽ prius illo citato probetur illum esse hæredẽ, & sic de quocunque, cuius nomen non sit in instrumẽto expressum, vt dicetur in quæstione sequenti. Præterea attendendum erit an præterierit tẽpus à iure datũ hæredi ad conficiendum inuentarium, vt dicetur loco suo in tertia parte.

Hæc autem ita se habent, vbi procedendum esset ex mora ipsius hæredis. Sed quia etiam sine eius mora puto immediate procedi posse ad executionem contra bona debitoris defuncti; ideo hac de re legantur quæ posita sunt infra, vbi de vi mandati in hac obligatione inferti tractatur.

QVÆSTIONIS SECVNDÆ

Summarium.

1 *Effectus obligationis Cameralis ad cessionarium creditoris transit.*

2 *Si quis non nominatus in instrumento obligationis, velit agere ad executionem, prius probare debet, se talem esse, cuius vigore executionem petit.*

3 *Obligationis Cameralis efficacia non competit contra particularem successorem debitoris, nec contra tertium possessorem bonorum obligatorum, quo ad viam executiuam.*

An

4 *An efficacia obligationis in forma Cameræ transeat ad nominandos.*

SECVNDO quæritur, An huius obligationis efficacia transeat contra particulares successores debitoris, bonorumque obligatorũ tertios possessores, & ad cessionarios credito-
1 ris, ac nominatos ab eo? † Et quidem cessionario creditoris proculdubio competit omnis effectus huius obligationis: vsus tamen habet, q; non admittitur ad illius prosecutionem, nisi prius citato debitore verificet se es-
2 se talem. † Quod locum habet sicut in cessionario, ita & in quolibet volente vigore huius obligationis habere executionem, cum eius nomen in instrumento non sit expressum, vt sæpe contingit in socijs, veluti ubi N. contraxit pro se & socijs, si aliquis tanquam socius audiri velit, & habere proportione sua executionem, debet ante omnia citato debitore, probare se esse talem, & ita est de iure, vt patet ex dictis per Alex. consil. 115. visa scriptura. in fin. lib. 7. & latius per Nicolaum Boherij, decis.
3 10. vbi multas cumulat auctoritates. † Sed contra particularem debitoris successorem, & quemlibet tertium possessorem, etiam vigore hypothecæ in obligatione comprehensæ, non datur via executiua, per ea quæ posuit B. de Barzis, in trac. guarentigiæ. q. 9. col. 3. versic. aliquando occurrit. & Alex. in l. à Diuo Pio. §. si super. col. pen. versi. & pro hoc bene. ff. de re iud. & Felin. qui plures antiquorum auctoritates citat in c. cum super. col. antepen. versi. amplius dixit. de re iudica. & Iaso. in l. quædam. §. 1. versi. 3. nota. ff. de eden. vbi refert Bald. dicentem, esse notandum contra ignorantes Procuratores & Aduocatos. Et propterea in noua forma putaui esse addenda pacta, de quibus dicetur infra in 5. quæst. tertiæ particulæ.

4 † Et hæc eadem quæstio posita de cessionarijs, & particularibus successoribus, poni potest etiam de nominatis & declaratis, vbi factus est contractus per contrahentem pro se & personis nominandis, seu simpliciter pro

persona vel personis nominandis, vel declarãdis, de quibus, ac quale ius & qñ acquiratur personis postea nominatis, videri poterit consilium Petri de Anch. 127 ad dubia elicita. & Alex. consi. 232. lib. 6. & Dec. consi. 543. & Ias. in l. ita stipulatus. nu. 6. de verb. obl.

QVAESTIONIS TERTIAE

Summarium.

1 *Effectus clausulæ obligationis omnium bonorũ mobilium, &c.*
2 *Sine clausula obligationis bonorum, non obligantur bona debitoris creditori.*
3 *Obligans simpliciter omnia bona, intelligitur etiam futura obligare.*
4 *Post obligationem certæ rei, generaliter omnium facta obligatione, prius creditori debet satisfieri in illa re, antequam recurratur ad alias.*
5 *Nomine bonorum simpliciter continetur iura, & actiones: secus nomine bonorum mobilium, & immobilium.*

1 TERTIO quæritur, † Quid operentur illa verba: Ac omnia & singula sua, & suorum prędictorum bona mobilia & immobilia quæcunque præsentia, & futura. Dicit Specu. in titu. de obliga. & solut. §. 1. versi. omnia eorum bona, &c.
2 † Quòd sine illa conuentione non essent creditori obli
3 gata bona debitoris. † Et subiungit, quòd simpliciter dicendo; obligo tibi omnia bona mea, etiam futura obli-
4 gantur. † Sed si quis obliget aliquam rem certam, & generaliter omnia alia bona sua, quamdiu potest creditori de speciali illo pignore satisfieri, ad alia recurrere nõ poterit. De significatu dictæ clausulæ multa (post antiquiores quos citant) ponunt Ias. in d l. à diuo Pio. §. in venditione. in 4 nota. ff de re iudica. in l. Stipulatio hoc modo concepta. col. final. ff. de verborum obligation. & Deci. consil. 442. in causa in qua in prima & secunda co
5 lumn. † vbi in summa concludunt, quòd si simpliciter fa

cta

cta sit mentio bonorum, comprehenduntur iura, & actiones. Sed si dicatur, bona mobilia & immobilia, vel bona vbicunque sita, non comprehenduntur, quia iura & actiones sunt tertia species, & non circunscribuntur loco.

Quæstiones ad secundam partem formulæ obligationis Cameralis.

QVAESTIONIS PRIMAE.

Summarium.

1 *An vsu, vel iure comparatum sit, vt contra obligatum in forma Cameræ procedi possit etiam in loco, vbi is non repertus sit.*

2 *Tutum non est per regulas generales, non consideratis rei circunstantijs, occurrentes quæstiones definire.*

3 *Executio obligationum Cameralium nominatim demandata est Auditori Cameræ, & quando alij Iudices eiusmodi facultatem habeant.*

4 *Delegatus iudex à principe, dicitur suus iudex.*

5 *Alij quoque iudices non modo Auditor Cameræ, possunt cognoscere, & definire causas obligationum Cameralium, sed iudicio tamen ordinario.*

6 *Contra ecclesiasticas personas non potest procedi extra curiam, vigore obligationis in forma Cameræ, nisi coram earum ordinario.*

7 *Limitationes multæ Docto ad l. si conuenerit. ff. de iurisdict. omnium iud.*

8 *In eo loco cẽsetur quis reperiri, vbi eius procurator reperitur.*

1 IVXTA secundã ipsius obligationis particulam, quæ continet submissionem debitoris, suorumq; hẽdum & bonorũ, Curiæ causarum Dñi Papæ, &c. Primo quæritur, † An hoc, quod (quemadmodum est vsu) vigore talis submissionis procedi possit contra obligatum etiam in loco, vbi procedi tur, non repertum, & extra locum destinatæ solutionis,

ſuſtineri poſſet de iure, an vero conſtet ex ſolo vſu. Et quamquam videatur obſtare textus l. ſi conuenerit. ff. de iuriſdict. om. iu. & Paulus de Caſtro, oblitus eius, quod (quemadmodum ſuperius notaui) dixerat in l. poſt rem iudicatam. ff. de re iudica. in d. l. in conſcribendo. C. de pac. dixerit ꝙ Curiales nō reſpondebant illi legi, cui cō ſentit etiam Aegid. deciſ. 305. & alij fortaſſe primo ſta-tim congreſſu reſpondere volentes, eodem modo dice-rent, id non iure, ſed ſolo vſu Romanæ Curiæ conſtare,
2 tamen res aliter ſe habet, verificaturq́;, † ſemper eſſe pe-riculoſum in iure, cauſæ circunſtantijs non intellectis, ſimpliciter & per regulas generales velle occurrentes quæſtiones decidere. Videtur ergo in hac quæſtione cō-ſiderandum eſſe; quòd Auditor Cameræ nuncupatus, quando ad illud officium aſſumitur, inter alia, creatur à Papa, ipſius Papæ, & Camerarij, generalis cauſarum Au
3 ditor, † & inter alia cauſarum genera, demandatur ei executio obligationum in forma Cameræ, cum prohibi tione etiam ne quiuis alius eiuſdem Curiæ Iudex tali-bus executionibus manum adponere poſſit, præterquā ſi obligationes receptæ ſint in ipſa Camera Apoſtolica per illius Notarios, aut coram alijs Curiæ Iudicibus per eorum Notarios, in negotijs dependentibus à litibus, & cauſis coram eis introductis: ad quarum executionem permiſſum eſt, per Cameram & alios prædictos Iudices procedi. Ea facultate dicti Auditoris Cameræ ſtante, vana eſt propoſita quæſtio, quantum attinet ad ipſum Auditorem, quoniam & tanquam generalis Auditor Papæ, & tanquam expreſſe delegatus ad hanc ſimi-lium cauſarum generalitatem, omnibus eſt Iudex com-petens.

4 Nam vt (in proprijs terminis d. l. ſi conuenerit, loquē do) dixit Albericus in dictionario, in verſ. Promittit ſæ-pe debitor. §. aliquando debitor. in fi. ſi Papa vel Impe-rator concedit reſcriptum, quòd debitor poſſit coram non ſuo Iudice ordinario conueniri, valet, quia tunc non dicitur non ſuus Iudex, ex quo delegatus eſt à Pa-pa vel ab Imperatore, qui ſunt omnium ordinarij, ex-

tra

ſtra de priuileg.antiqua. quod ſimiliter locum habet in Camera,& alius iudicibus prædictis, quo ad obligationes antedictas, quarum eſt illis permiſſa per Papam executio. Subtilitas vero, per quam Hyppol. Marſil. conatur ſimilem practicam impugnare in l. ſi quis ne quæſt. num. 59. & ſequen.ff.de quęſtio. dicens quòd procurator ſic conſtitutus non poſſit confiteri debitum, niſi de mandato fuerit certificatus per nuncium, vel epiſtolam conſtituentis, nullo labore truncatur: quia ſufficit etiam per viſionem inſtrumenti procuratorem fuiſſe de mandato factum certiorem, vt præſupponunt Bart. in cuius conſ. 73. potiſſimum Hypp. fundat ſuam intentionem, & Specul. in loco per eum citato de procuratores. §. 1. ver. ſed quid ſi Procuratorium.& omnes alij ab eo citati,& Mil.ver.Procurator ſi non eſt certificatus. At in caſu noſtrę obligationis non poteſt deueniri ad confeſſionem debiti, niſi prius Iudex, & procurator obligationis inſtrumentum in actis exhibitum uiderint, ut loco ſuo late dicitur inferius. Licet in alijs ſpeciebus quartum modum addant Doc. videlicet valere geſta per procuratorem non viſo inſtrumento, nec recepto à principali ea de re, nuncio, vel epiſtola, ſi mandatum habet clauſulam promiſſionis de rato. ita Gemin. in c. is qui. q. 2. de procur. lib. 6.

5 † Dictum autem Auditoris Camerę priuilegium, intelligendum eſt habere locum ſolummodo pro uia executiua, prout ipſius priuilegij verba ſonant; nam quominus ordinario iudicio coram quocunque alio iudice procedatur, id priuilegium non impedit. Rom. Conſil. 300. in caſu propoſito,& Canarius queſt. 56. Vndecunque igitur deferatur talis obligatio ad Roman. curiam, abſque dubio Auditor cameræ erit illius legitimus executor, ſicque propoſita quęſtio non habet locum in curia.

6 † Extra ipſam curiam vero, diſtinguendum eſt inter clericos, perſonaſque Eccleſiaſticas, & laicos; nam cum Eccleſiaſtici ſine conſenſu ſui ordinarij non poſſit alieni iudicis iuriſdictioni ſe ſupponere extra de foro comp. c. ſi diligenti, non poterit contra eos vigore

huius

huius obligationis alibi quàm coram suo ordinario, vel in Romana curia coram Auditore cameræ procedi.

7 † Remanet ergo difficultas solummodo quo ad laicos, quorum respectu videri poterunt limitationes positæ per Doc. in d. l. si conuenerit. & in c. 1. vbi potissimum Deci. extra de iudicijs. quibus in locis inter alias limitationes, ponunt dispositionem d. l. si conuenerit. non habere locum de iure canonico, neque vbi conuentio est iurata, neque vbi debitor promisit vel certo loco soluere, & se ibi personaliter præsentare, vel certo loco & tempore soluere, & renuntiauerit priuilegio fori, nec vbi renuntiauerit beneficio d. l. si conuenerit. & alias plerasque. Ex quibus forsan huic formę addi possent aliquę clausulæ, præsertim vt parata esset executio etiam per Curias seculares, & contra hæredes & bona, quas addemus in nostra forma inferius describenda; maxime ad conuincendum successores obligati; nam ipse obligatus
8 satis reperiri dicitur in loco, † si eius procurator in obligatione constitutus, debitum ibi confitetur.

QVAESTIONIS SECVNDAE.

Summarium.

1 *An clericus submittens se omni foro, possit pati executionem in foro seculari contra se in bonis suis temporalibus.*

2 *Clericus in laicum iudicem, etiam de Episcopi sui consensu, consentire non potest.*

3 *Clericus licet laici hæres, gaudet priuilegio fori.*

4 *Limitatio præcedentium.*

5 *Declaratio summaria, vbi quis conueniatur, aut respondere cogatur.*

6 *Priuilegia propria singulorum, quæ dicãtur, & quæ cõmunia.*

Secun-

1 SECVNDO † Quæritur, An virtute huius
submissionis possit clericus conueniri in foro
seculari, saltim vt detur executio realis con-
tra ipsius clerici bona temporalia? Habetur si-
milis quæstio inter Tholosanas 126. vbi deciditur nega
2 tiue, † Quia clericus in laicum Iudicem etiam de con-
sensu Episcopi sui, consentire non potest d.c. si diligen-
ti. & c. significasti. de foro comp. Et hoc adeo est verum,
quòd etiam non valet quanticunque temporis contraria
consuetudo, vt subiungit in addit. dictæ q. 126. Stefanus
Aufreij, & habetur late in decis. Rotæ 840. Vtrum va-
3 leat consuetudo. in antiquis. † Immo, quòd est fortius, si
laicus hoc vel alio quocunque arcto modo obligatus de
cedat, superstite sibi hærede clerico, agendum erit pro
executione coram Iudice ipsius clerici, qui etiam in rea
li gaudere debet priuilegio, & conueniri in foro eccle-
siastico. iuxta not. in authen. vt omnes obed. Iudi. pro-
uinc. §. hoc considerandum. vt per Archid. de cleric. co-
niung. cap primo lib. 6. & hoc eo maxime, quia (iuxta
superius dicta) vbi contra hæredem facienda est execu-
tio, oportet quòd præmitatur citatio, & aliqua causæ co
gnitio, quam in clericum iudex secularis non potest præ
mittere: ita tenet Rota decis. 552. Obligatus est laicus
Auenione. in antiquis. refert & sequitur Canarius in
tract de execut. instrumentorum. quæst. 57. Hæc autem,
& ea quæ dicta sunt supra in prima quæstione præce-
dentis particulæ, intelligenda sunt, quatenus non esset
cœptum & contra defunctum procedi: tunc enim etiam
clerico existente hærede laici, procedi posset per Iudi-
cem laicum ad vlteriora.

Quamobrem notanda est dispositio. l. heredes absens.
& l. is qui Rome. ff. de iudic. & que ibi not. Doct. & pre-
5 cipue Paul. Castrē. cuius in summa hec est sentētia, † Aut
cōuenientur heres ex persona defuncti, idest pro eo, pro
quo defunctus poterat conueniri; aut ex persona sua, vi-
delicet pro legatis & fideicommissis, pro quibus defun-
ctus non poterat conueniri, licet ab ipso defuncto pro-
cesserunt: hoc secundo casu non attenditur domici-
lium

lium defuncti, & ſic hæres non conuenitur in loco, in quo defunctus ſortiebatur forum, niſi ibi eſſet maior pars hęreditatis. In caſu autem pręcedēti eſt diſtinguendum, eſſet ne incœptus, contra defunctum proceſſus, an non. Nam ſi proceſſus erat contra illum incœptus, hæres tenetur ibidem proſequi, licet ſit alterius fori, nec excuſatur vllo priuilegio proprio vel communi: & etiam ſi ipſe hęres ibi non reperiatur. quod locum habet etiam in clerico hęrede laici conuenti coram Iudice laico. Si vero proceſſus non erat inchoatus, & hæres non ſit eiuſdem fori, nec ibi inueniatur: tunc de iure communi non poteſt ibi contra ipſum hęredem procedi: inuentus autem in loco hęres, tenetur ibi reſpondere, nec excuſari poteſt ratione proprij priuilegij. Hęc de iure communi; Sed vigore huius obligationis iuxta ſuperius dicta ſemper procedi poteſt, pręterquam per Iudicem laicū contra clericum hęredem laici, contra quem proceſſus
6 non erat inchoatus; † priuilegia autem propria ſingulorum dicuntur, quę non ſunt clauſa in corpore iuris; communia vero quę ſunt in corpore iuris clauſa, vt, quod legati petere poſſint ſe remitti domum. l. 2. § legatis. eo. tit. de iudic. & quod habent viduę & pupilli. C. quando Imp. int. vid. & pup. c. ex parte. de foro. compe. & quod habent clerici, vt non conueniantur coram Iudice ſeculari.

QVÆSTIONIS TERTIÆ
Summarium.

1 *An ſe ſubmittens omni foro, & loco, poſſit in omnibus omnino locis cōueniri, etiā magis diſtantibus, quàm expreſſa ſint.*
2 *Vbi nominata ſunt certa loca, clauſula ſubſequens generalis non intelligitur de diſtantioribus quàm ſint expreſſa.*
3 *Diſtinctio Decij ad pracedentia.*

1 TERTIO quæritur, † An vigore talis ſummiſſionis procedi poſſit in quibuſcunque locis, prout generalis eſt, ipſa ſummiſſio, etiam ſi ſint loca diſtantiora expreſſis? Communis eſt

est opi. Doct. in l. si conuenerit. de iurisdic. omn. iudi. & in c. 1. de iudic. quòd si debitor promisisit soluere vbicunque fuerit inuentus, non expresso nomine alicuius loci, tunc vbique locorum possit conueniri †
2 Sed discrepant in eo, vbi aliqua loca essent nominatim expressa, deinde addita clausula generalis, veluti si promissum esset soluere Florentiæ, Bononiæ, & alibi vbicunque creditori placeret: in quo communior mihi videtur esse opinio, quòd non intelligatur de locis, quæ à loco, vbi facta est promissio, distent plusquam loca expressa, vt post alios affirmat Ias. in d. leg. si conuenerit. col. fin. ver. secundo intellige. & Feli. in d. c. 1. col. 4. vers.
3 secundo declara. † Quamuis Dec. in eo. c. 1. col. 17. versi. secundo prædicta. distinxerit dicendo, quòd si locus in quo creditor vult procedere, sit insolitus, ita quòd de eo partes verisimiliter non cogitauerint, tunc ibi agi non possit, etiam si nullo expresso certo loco, simpliciter promissum esset soluere vbique locorum. Sed si locus non sit insolitus, quamuis locus, vbi creditor velit procedere, remotior sit alijs expressis, ex intentione partium, videtur quòd possit ibi conueniri. Vnde infert, qui Pisis contrahendo promisit soluere Florentiæ, Senis, & vbique locorum, poterit etiam Romæ, & Venetijs conueniri. Ad euitandum tamen hanc difficultatem cautius erit si in obligatione ponatur de locis etiam distantioribus.

IN hac parte videntur esse superfluo inculcata nonnulla vocabula, quæ magis conueniebant antiquis temporibus, antequam huius formulæ executio soli Auditori Cameræ esset demandata, quàm in præsenti, veluti sunt illa, Eiusque Camerarij, Vicecamerarij, Viceauditoris, Regẽtis & Commissarij quæ propterea in noua formula non putaui esse ponenda.

QVARTO, si quæratur, An hæc summissio obliget hæredes, vt ipsi quoque non possint declinare forum Solutio apparet ex dictis superius in prima. q. primæ particulæ huius secundæ partis principalis, & in secunda q. huius particulæ.

Quæst.

QVAEST. AD TERTIAM PARTI-culam obligationis Cameralis.

QVÆSTIO I.

Quid significent illa verba in formula. Et earundem curiarum quamlibet in solidum tam coniunctim, quàm diuisim.

IVXTA tertiam particulam, in qua continetur facultas data per obligatum procedendi contra se & suos in omnibus Curijs, quarum iurisdictioni se submisit, ita vt possit cogi, moneri, excommunicari, &c. Quæritur primo, † Quid significent illa verba: & earundem curiarum quamlibet in solidum, tam coniunctim quàm diuisim. Responsio habetur ex cautela Bartholomei Veronē. 70. sæpissime in instrumentis in prin. scilicet quòd ea verba ponantur ad effectum ne propter copulam, quæ ponitur inter loca, intelligatur esse facta diuisio iuxta l. 2. §. si quis ita. ff. de eo quod cer. loco. ex qua cautela comprobantur etiam aliæ clausulæ, quas præcedenti particulæ putaui esse addendas, prout apparebit ex nouella forma inferius describenda.

QVAESTIONIS SECVNDAE

Summarium.

1 *An vna via intentata ad executionem obligationis Cameralis dimitti possit, & alia sumi.*

2 *Coram eodem, vel diuersis iudicibus plures executiuæ viæ simul competentes, simul, & successiue intentari possunt.*

3 *Effectus duarum clausularum in hac tertia parte positarum.*

4 *An post iudicium ordinarium intentatum, possit extraordinarium intendi.*

5 *Distinctio Romani ad præcedentem proximam quæstionem.*

6 *Vix fieri potest, vt sine consensu actoris appareat cęptum fuisse iudicium ordinarium.*

7 *Debitore existēte contumace in iudicio ordinario capto creditor potest aliā rōnem iudicij inire, vel iudicē alium adire.*

Secun-

1 SECVNDO quæritur, An vna ex nic positis vijs intentata, illa dimissa, possit alia via procedi? Et si forte sit cœptum procedi via ordinaria, an peti possit vt procedatur executiue? Considerandum est, si contingat hanc mutationem fieri coram vno & eodem Iudice, an coram diuersis: & si mutetur de una uia executiua in alterā executiuam:
2 An vero de ordinaria in executiuam. † Nam coram eodem Iudice plures vias executiuas simul cōpetentes simul vel successiue intentari posse, etiam si iam vno modo facta sit executio, habetur pro indubitato, per doctri. Bar. in l. consentaneum, in pen. q. C. quomodo & quando iud. & ita est in vsu. Idem quoque dicendum est, si contingat diuersas huiusmodi vias executiuas intentari coram diuersis iudicibus, tum de iure communi, per ea quæ allegat Ias. in l. nulli prorsus. col. fin. ver. sexto & vltimo. C. de iudic. tum præcipue vigore pacti in hac parti
3 cula positi per illa verba. † Ita tamen quòd executio vnius Curiæ, executionem alterius Curiæ non impediat nec retardet, iure dicente, quòd vbi iudicium cœptum est, ibi finem accipere debet, & qualibet alia iuris & facti exceptione in contrarium faciente non obstantibus, & per alia verba superiora, ibi; vno & eodem tempore vel diuersis temporibus, & per diuersorum temporum interualla, vsque ad integram solutionem, &c. propter quas clausulas, Cardin. Parisius Cons. 103. lib. 3. ver. secundo. voluit quòd non obstante l. 2. C. de pignori. Creditor uigore huius obligationis arbitrio suo possit eligere viam quam velit, & agere tam ad bona specialiter obligata, quàm ad bona hypothecata generaliter, ita vt vna electa non præiudicetur alteri.

Quod tamen dictum, quia apud me non est vsquequaque probabile, cum subscripta verba (meo quidem sensu) id non videantur significare; idcirco in noua forma putaui addenda esse verba per quæ difficultas
4 huiusmodi tollatur. † Maior autem difficultas remanet in eo, an post intentatum iudicium ordinarium, liceat aggredi viam executiuam; in qua non opitulātur

verba

verba suprascripta, quę non loquūtur. nisi de executione vnius Curiæ nō impedienda p executionem alterius Curiæ, &c. sicque inspicienda est sola iuris dispositio: secundum quam uidetur quòd actor, qui elegit prius ordinarie procedere, renunciauerit viæ executiuæ, tanquam electione vnius ex contrarijs facta. c. vt qui duas. de elec. lib. 6. cap. 1 de postul. prælat. eo. lib. accedente etiam dispositione authen. qui semel. C. quomodo & quādo iud. per quam videtur pars compelli posse in ea actione, quā intentauit, vsque ad finem litis persistere. Idem quoq; videtur si forsan reo prouocante actor non contradixerit, sed consenserit processui ordinario, iuxta not. in glo antepen. supra ver. partibus. in clem. sæpe. de ver. sig. Attamen Ludouicus Ro. in Cons. 133. in præsupposito casu,
5 distinguit, † quòd si iudex sine cōsensu partis expresso incępit procedere ordinarie, poterit pars contradicens facere quod mutetur modus procedēdi, & procedatur extraordinarie; secus vbi appareret de partiū expresso cōsensu fuisse processum ordinarie īchoatū, & ad d. authē. qui semel, respondet q̄ intelligenda est de actione prosequenda; sed quòd nihilominus recedi possit à modo agēdi, dūmodo in lite persistatur. Et cū Ludouico fac. Bald. in l neq; natales. prope fin. vbi quòd etiam si merus executor citauerit partem, non tenetur expectare terminū citationis: quia licet assumpserit partes iudicis incitando, potest recedere ab ea via, & assumere partes executoris. Quæ Ludouici distinctio quia non potest suffragari, nisi in terminis primi membri suæ distinctionis, &
6 illud etiam non caret difficultate, saltim in facto, † cum videatur admodum difficile, quòd dici possit vigore instrumenti intentatum iudicium ordinarium, & quòd appareat id factū esse de consensu ipsius actoris: idcirco in nouella forma putauit addenda esse verba, quæ hanc
7 etiam difficultatem tollant. † Nolo tamen omittere quòd etiam de iure communi, posito quòd creditor vigore instrumenti hac obligacione roborati, intentauisset expresse viam ordinarij iudicij, citato debitore; sed debitor fuisset in eo iudicio contumax, ipso creditore

postea

postea iudicium mutando, executiuam viam intentante non posset debitor allegare pendentiam litis ordinariæ: ita limitat Abba. dispositionem l. vbi cæptum. ff. de iud. in c. ex tenore, de rescrip. & sequitur Felin. ibi in 9. col. ver. lex vbi cęptum, & Corsetus in repet. ver. Iudicium, & idem Feli. in c. cum M. col. 13. versi. extra gl. de consti tution. qui ex auctoritate Abbatis in c. dilecti. col. pe. de fo. comp. dicit, quod data negligentia iudicis, vel contumacia rei, actor potest impune adire alium iudicem, non obstante dispositione dictę l. vbi cæptum. Et hinc sumi fortasse potest ratio quamobrem in tex. in d. clementin. sępe positū fuit vocabulum, Partibus, numero plurali.

QVAESTIONIS TERTIAE.

Summarium.

1 *Quomodo verba, per qua debitor non recusat posse moneri, aggrauari &c. sint intelligenda.*

2 *An per tale pactū possit prorogari iurisdictio alieni iudicis.*

3 *Extra Ro. Curiam via excommunicationis & censurarum procedi non potest nisi per proprium Episcopum obligati, aut per alium de ipsius Episcopi consensu.*

4 *Pactum non valet, quòd quis sine monitione precedente excommunicari possit*

5 *Quæ ratio illius vsus sit, vt in curia absentes non moniti excommunicentur.*

6 *Non potest pactum esse immediata causa excōmunicationis.*

7 *Cur obligatione facta cum susceptione censurarum, sine monitione quis in curia excommunicari soleat.*

8 *Vsus suscipiendi ab initio censuras, vnde acceptus fuerit.*

9 *Quid sibi optime cauere volenti in obligationibus sit seruandum.*

10 *Qui semel consensit, in alterius praiudiciū dissentire nō pōt.*

11 *Pro futuris culpis non debet fieri excomm unicatio.*

12 *Susceptio censurarum ab initio, non valet facta coram Notario solo.*

13 *Excommunicatio à non competenti iudice lata, non ualet.*

1 TERTIO quæritur,† quomodo intelligenda sint verba, per quæ debitor paciscitur, & vult posse moneri, & excommunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachium seculare deponi. Pro quorum intelligentia, suppositis pro notis ijs, quæ habentur in c. P. & G. de officio delegati. & in c. sacro. de senten. excomm. & in c. cordis oculus. 1. q. 7. & in eisdem locis no. glo. & Doct. ex illis in summam
2 facio hanc conclusionem.† Quòd si quis dubitet, An per tale pactum prorogari possit iurisdictio alieni iudicis, vt talis iudex hæc facere possit, & de clerico res est clara, quod non potest id facere sine consensu sui Episcopi. Similiter potest & laicus cum consensu sui Episcopi. Sed an idem facere laicus possit sine tali consensu? quamuis Ant. Butr. voluerit facere certam distinctionē, tamē
3 communis Doct. sententia est quod non possit. † Vnde sequitur, quod vigore huius obligationis, via excommunicationis, & censurarum non poterit extra Ro. Curiā procedi, nisi per proprium obligati (siue clerici, siue laici) Episcopum, aut eius Vicarium, aut alienum, in quem de consensu proprij Epi facta sit prorogatio, & in ipsa Curia per Auditorē Cameræ, cui hoc genus causarū est
4 (iuxta superius dicta) præcipue delegatum.† Si autē dubitetur, An valeat pactum quod à iudice competenti possit obligatus excommunicari non præcedente monitione, seu citatione, & contumacia? & in hoc quoq; dubio cómunis est omnium sententia, quod pactum non valet: & ideo prudenter positum fuit in hac formula verbū, mo-
5 neri, ante verbum excommunicari.† Quæ cum ita se habeant, operæ pretium est videre, qua ratione cōstet vsus Rom. Curiæ, secundum quē ita obligati, si absint ab ipsa Curia, excommunicantur, aliter non moniti, nec citati. Vt reddatur vnicuiq; suus honor, hoc bene declarat glo. pragmaticæ sanctionis, tit. de pignorantibus cultum diuinum. ver. abolentes. vbi in summa ex dictis Docto. in
6 d. c. P. & G. colligit esse verum,† quod nemo potest obligare se ad pœnam excommunicationis per viam pacti, ita quod pactum sit causa immediata excommunicationis. Sed

bene

bene potest se obligare, faciendo non q pactum sit causa immediata excommunicationis, sed contumacia vera, vel præsumpta, & subsequitur (exemplificãdo ad vnguem, sicut hic in Curia vtimur) videlicet quia debitor confitetur debitũ coram Iudice, & Iudex ex tunc condemnat eum ad soluendum creditori, & cõsentiente debitore fert excommunicationem sub conditione, nisi satisfaciat in termino: tunc.n. elapso termino, erit excommunicatus sine alia monitione: & hoc casu non ipsum pactum, sed ipsa contumacia vera vel præsumpta in nõ soluẽdo tempore debito, est causa excommunicationis, illaq; comminatio, nisi infra terminum soluat, hẽt vim
7 monitionis. † Sed quo pacto defendemus alterã practicã, quæ est in vsu, vbi obligatio facta est ab initio cũ susceptione censurarum, cuiusmodi ẽt erant in effectu superius positæ ex antiquis Cameræ libris, & ex Speculatore descriptæ formę? tũc.n. si de obligatione rogatus sit aliquis ex notarijs Curiæ dicti Auditoris, nisi fiat ex vrbanitate, de communi vsu nõ est necessaria citatio, & si instrũm aliunde deferatur, non citatur debitor, vt constituatur in contumacia, neq; ad videndum se excommunicari, sed citatur solummodo pro recognitione instrumẽti, & extractione cẽsurarum. Vr̃ primo aspectu dura practica, sed intentius considerata, inuenitur habere eandẽ rõnem cum præcedenti: nec differunt in alio, nisi q in præcedenti fertur excommunicatio pręcedente confessione, & sub illa conditione postquam venit dies faciendæ solutionis, aut alius implementi: in hac vero simul oĩa fiunt tẽpore contractæ obligationis, tunc n. facta per debitorem confessione, Iudex eo consentiente, ex tunc profert in eum sñiam excõicationis, & alias censuras, nisi tpe conuento satisfecerit. Itaque hæc est per omnia similis antecedenti, excepto q hic sententia sub illa conditione profertur ab initio, ibi post lapsum diem præstitutum faciendę solutioni. Sed hæc differentia non est
8 substantialis in proposito. † Et tam superior, quàm hæc practica suscipiẽdi ab initio cẽsuras, accepta fuit ex cautela, quam ex verbis Innocentij sumptã docuit Hostien.

in dicto cap. P. & G. in secunda columna, vbi inquit: Ex
9 præmissis colligi potest, † quòd si quis in hac materia caute sibi vult prouidere, debet sibi cauere, vt non solũ fiat iurisdictionis prorogatio, sed statim per Iudicẽ consentiente, & instanter petente debitore, feratur in eum excommunicationis sententia, nisi infra terminum plene satisfecerit: tunc enim nulla alia monitio necessaria est, quia dies pro homine interpellat, infra de locato. capitu. primo, in fine. Nec valebit appellatio, si appellet
10 interim: † quia ex quo in hoc semel consensit, in alterius prẹiudicium dissentire non potest. argumen. infra de probation. per tuas. §. fin. ad finem, cum suis concordan. & de re iudica. cum causa, quæ inter vos. §. 1. versi. & eidem iudici. non enim grauatur, nisi à se ipso. Vnde nec potest de iudice conqueri. arg. infra de appell. cũ spirituali. §. porro. secus si expresse non consensisset, sed cõtra inuitũ esset lata snia, & sic loquitur, & tollitur cõtrariũ, infra de appell. præterea. Hæc sunt verba Host. cum quo transeunt omnes in d. cap. P. & G. vbi etiam Anto. de Butr. colum. 4. versic. ex præmissis concludit. Hostiẽ. affirmat, quòd in practica sic seruatur secundum Ioann. And. & re vera id dicit Ioan. And. qui ibidem in 2. col. refert suprascripta verba Hostien. Et licet Abba. in fi. 3. col. subiungat, quòd de præmissis posset hodie dubitari, per cap. Romana. de senten. excommu. lib. 6. vbi dici-
11 tur, † q pro futuris culpis non debet fieri excommunicatio, etiam sub conditione, nisi causa præcesserit: tamen addit posse dici caussa prẹcessisse, ex quo debitor sponte in se suscepit sententiam; quod dicit esse notandum.
12 † Illud nolo hic prætermittere, in quo vidi multos etiã doctos viros errare, quòd (sicuti ex prædictis colligitur) huiusmodi ab initio facta censurarum susceptio, non valet, facta coram solo notario, sed facienda est corã ipso competenti Iudice (qualem diximus esse extra Curiam proprium Episcopum, & in Curia Auditorem Camerę, & alios Iudices ordinarios, in negotijs, quorum contractus per eorum notarios recipi possunt) qui iudex quisquis ex prædictis fuerit, etiam ex tunc proferat, fulmineti;

netque actu excommunicationem, & censuras prædi-
13 ctas: † cum nisi à competenti Iudice prolata excommunicatio non valeat, secundum ea quæ ponunt Docto. in locis superius relatis. Non ignoro, quòd nonnulli ad euitandum hoc absurdum, vtuntur talibus cautelis, videlicet, quòd si de obligatione & censurarum susceptione rogatus sit ipse actuarius, antequam extrahat, & consignet parti instrumentum censurarum, idem notarius curet habere, vel in calce ipsius obligationis, vel in manuali actorum, Iudicis manu scripta verba huiusmodi. Nisi infra tempus debitum, dentur litteræ de consensu. Sed si censuræ susceptæ sint coram alio notario, producto prius instrumento, & citata parte aduersa ad dicendum contra illud, videndumque iurare testes super illius recognitione, ac fulminari censuras, seu mandati illas relaxari, in termino citationis Iudex recognito instrumento in calce illius scribit ea verba, Censuræ, nisi infra tempus conuentum, dentur litteræ de consensu. Quæ tamen cautelæ neutro in casu videntur supplere defectum sententiæ excommunicationis, nisi accederet nouus partis consensus, cum antecedens censurarum, susceptio coram solo notario facti, re propterea ab initio nulla, non possit per subsequentem Iudicis approbationem validari, de election. capitu. auditis. & capitu. dudum. Et faciunt ea, quæ ponit Barto. Brixien. in quæstionibus venerialibus. 41. & 43. & Ioann. Andre. in capitu. ratum, & in capitu. non firmatur, de regulis iuris, in mercurialibus, in quæstionibus, quas ibi proponit.

QVÆSTIONIS QVARTÆ

Summarium.

1 *Declaratio verborum, per quę debitor vult posse cogi, compelli, &c.*

2 *Propria creditoris auctoritate, vt possit quis compelli, aut capi, non potest pacto conueniri.*

3 *Partes facere non possunt earum pacto, vt ordo iudicialis nō seruetur.*

4 *Quatenus partes conuenire possint, vt Iudex procedat sine ordine iudiciario.*

5 *Valet pactum inter partes, vt Iudex ab executione incipiat.*

1 QVARTO † quæritur consequenter de intellectu illorum verborum, per quæ debitor consentit, & vult se, & suos prædictos posse cogi, compelli, constringi, arrestari, capi, incarcerari, & detineri. Hæc quoque videtur biceps esse quæstio, videlicet, si vigore huius pacti, personæ captura, & alia prędicta fieri possint sine ministerio Iudicis, propria creditoris auctoritate? Et solu-
2 tio est expedita, † quòd fieri non possint, & quòd pactum, si diceretur ea fieri posse propria creditoris auctoritate, non valeret. Ita Ange. in authen vt non fiant pignor. in fin. idem Ange. in l. si vnus. §. pacta. ff. de pactis. Dyn. Bartol Imol. Ang. & Ludo. & Alexand. in l. alia. §. eleganter ff. solu. matrimon. Imol. in cap. cum contingat. de iureiur. Fel. in cap ex rescripto col. 5. versi. similiter non valet. & in 4. col. versi ista faciunt. Quod procedit, etiam si pactum sit iuramento firmatum, vt Alex. in d. § eleganter. Bal in authen. sacramenta puberum. Crotus in rep. l. nemo potest. num. 9. de leg. 1. vbi ponit aliquas limitationes. Immo nec desunt, qui dicant etiā iu-
3 dicis auctoritate talia fieri non posse, † quia partes non possunt earum pacto facere, ꝙ non obseruetur ordo iudicialis. glo. in clem. sæpe. versi. & necessario. de verbor. sig. & ca. fi. de re iudic in 6. & in c. de causis. de offi deleg. Bar. in auth offeratur C. de libel. obla. Ioann. And. & Abb. in ca. eo. ti. de lib. obla. Ad arrestum autem, capturam, & carcerationem personæ, & similia deueniri non potest, nisi præcedat libellus, & litis contestatio, cum ab executione non sit inchoandum. l. consentaneum. & ibi Bar. C. quomodo & quando iudex & in l. cum ex eo. ff. ad legem Iuliam pecul. quamquam etiam Ange. & Are. quos citat Crotus vbi supra, teneant contrarium, ea potissimum

tissimum ratione, quia illud potest fieri per legem, [illegible] & per pactum. Quod an sit verum, non videtur [illegible] disputandi locus: satisfit enim nostræ quæstioni, [illegible] doctrinam Abbatis in d.cap. de causis. de offic. dele[illegible] col 2.versicu.in glo in verbo, partium. quem post[illegible] res communiter sunt secuti, & comprobatur diuturno
4 vsu: † dicit enim quòd partes possint conuenire, vt Iudex procedat sine omni ordine iudiciario. Sed tūc illius Iudicis verbum non habebit vim sententiæ, sed cuiusdã pacti. Nam sicut post factum partes possunt approbare sententiam nullam, & habebit vim pacti, vt legitur, & not.in l.2 C. comm. vtri.iudi & no.in c. significasti. de foro.compe.ita à principio possunt conuenire, vt Iudex procedat sine ordine iudiciario: sed si vellent partes, ꝙ verbum iudicis haberet vim sententiæ, non possent remittere ordinem substantialem à iure inductum, vt de lit.cont.c.vni.l.properandum.C.de iudic. & clem.sæpe. de verb.sig.& quod ibi no. in fi. hęc sunt verba Abbatis.
5 † Ex quibus, & alijs superius citatis, colligendo in summam propositę quęstionis solutionem, dicere possumus prudenter compositam fuisse hanc nostram formulam, valereque dictum pactum, & posse illius vigore, cum ministerio tamen Iudicis, inchoari ab huiusmodi executione.

QVAESTIONIS QVINTAE.

Summarium.

1 *Cur in formula obligationis Cameræ non insit pactum super executione bonorum temporalium ipsius obligati.*
2 *Pactorum bona obligati afficientium adscriptio.*
3 *A qbus eiusmodi pacta auctor sũpserit; et à quib. distiguãtur.*

1 QVINTO, † cum ex clausulis superius interpretatis viderimus per pacta prædicta bene prouisum esse pro habenda ab ipso initio executione, tam in animam & famam via excommunicationis & censurarum, illarũq; infamis publicatio-

cationis, quàm in personā via arrestationis, detentionis, 2 carcerationis. &c. † Quamobrem omiserunt prudentes adponere pactū, per quod haberi posset similis executio etiam super temporalibus, quę fortunæ bona appellantur, ad quę (vt tunc se habet forma) non datur executio, nisi in subsidium & postremo loco, dum non proficientibus censuris, & illarum infami publicatione ad brachij secularis inuocationem deuenitur? causa (nisi me fallit opinio) colligi potest ex antedictis. Nam si forma inuenta fuit pro debitis cameralibus, potissimum ex annatis beneficiorum in longinquis regionibus, & sub extraneis regnis, & iurisdictionibus consistentium, consequenter non erat facile habere executionem in temporalibus obligatorum bonis, neque contra successores illorum, & propterea prudentes, qui formulam composuerunt, neglexerunt ea pacta, & clausu-
3 las, quæ nihil, aut raro poterant proficere † Nunc autem, quando eadem forma, etiam in priuatorum contractibus passim vsurpatur haud inutile fore existimaui, si adderentur pacta, quę afficiant bona non solum viuo debitore, & eo mortuo contra eius vniuersales hæredes, sed etiam contra quoscunque particulares successores, veluti quòd licet creditori ingredi possessionem bonorum obligatorum propria auctoritate, quæ debitor ex nunc constituit se eius nomine possidere, & concedat etiam in solutum, promittendo non facere de illis alium contractum huic obligationi præiudicialem, &c. prout latius apparebit in noua forma inferius descripta: quæ singula pacta habent paratam executionem contra quoscunque etiam tertios possessores à debitore ipso causam habentes: & ea sumpsi ex ijs, quę ponunt Bar. & Doct. ac potissimum Salic. in l. creditores. C. de pign. vbi qui volet, videre poterit. Quorū etiam dicta si quis sub compendio collecta videre voluerit, legat Negusantium in tractatu de pigno. in 4. parte principali, nu. 8. cum pluribus sequentibus, vbi eleganter & breuiter omnia reducit ad quindecim conclusiones: ex quibus congruēter relatis iustificatur singulæ partes additionis nostræ prędictæ.

dictæ. Et de modo secundum quem procedendum sit ad talium pactorum executionem, dicemus loco suo in tertia parte huius tractatus.

QVÆSTIONIS SEXTAE.

Summarium.

1 *Quomodo pactū de capiēda, et detinēda persona iure valeat.*
2 *Quot, & quibus rationibus pactum de carcerando, alienum sit à iure.*

1 SEXTO † quæritur de pacto adposito, quòd persona possit carcerari & detineri, an iure valeat? Federicus Senen. in cōsilio 60. Quod pactum, &c. tenet valere, & ita vbique seruari dixit Paul. Castren in l. Titio centum. §. Titio cētum. ff de condit. & demonst. intelligendo tamen quòd captura & carceratio fiat ministerio Iudicis, non propria creditoris auctoritate, tractatur eadē quæstio per Alex. in l. alia. §. elegāter. ff. solu matri. & per omnes in l. nemo po
2 test de leg primo. † Est autem hoc pactū à iuris dispositione alienum, nō solum propterea quia conuenitur, vt peruerso ordine judicij ab executione incipiantur: sed etiam quia ipsius executionis debitus ordo peruertitur, non enim semper carcerari potest qui non soluit, sed prius requiritur mobilium, immobiliumque bonorum excussio, iuxta not. per glo. l. 3. §. tutores. ff. de suspect. tut. & Bar. in l. 1. ff. de cessi. bon. & Alex. in d. §. elegāter. col. 3. ver. ex prædictis.

QVAESTIONIS SEPTIMAE.

Summarium.

1 *An pactum in obligatione Camerali positum, quòd clericus incurrat pœnam priuationis beneficiorum, valeat.*
2 *Et quatenus valeat.*
3 *Mentio duarum clausarum quæ in noua formula obligationis ab auctore excogitata, addita non sunt, & quare.*

SEPTI-

1 SEPTIMO quæritur, † An ad magis conuincendum clericos, qui innata perfidia omnibus pactis, & data fide spretis, creditores supplantare satagunt, valeret si adderetur pactum, quòd etiam incurrerent pœnam priuationis beneficiorum? Hæc quæstio ponitur per glo. & Doct. in c.
2 P. & G. de offic. deleg & concludunt valere pactum, sed declarandum est id dictum procedere ita demum, si accedat auctoritas ordinarij, vel alterius superioris habentis iurisdictionem admittendi resignationem, vt dicit
3 ibi Feli. col 2. ver. in glo. vbi, &c. † & propterea in noua forma addi potuissent duæ clausulæ, vna in hac tertia particula, per quam debitor pacisceretur velle incurrere priuationem: altera in quinta particula, vt inter alia daretur procuratoribus hæc facultas, vt possent etiam post incursum priuationis ipsa beneficia in manibus ordinarij vel Papæ aut alius ad id potestatem habentis resignare. Sed eas non posui, propterea quod visa fuerit res esse indecora, & mali exempli, si hoc modo beneficia fierent quasi venalia.

QVAESTIONES AD IV. PARTIculam, vel clausulam obligationis Cameralis.

QVAESTIONIS PRIMAE.

Summarium.

1 *Qua exceptiones opponi possint cōtra obligationē Cameralē.*

2 *Contra instrumentum executionem paratam habens, tres tantum exceptiones opponi possunt falsitatis, quietationis & solutionis.*

3 *Oportet tamen vt coram iudice competenti productum sit. Itē quod actoris persona legitime possit cōsistere in iudicio.*

4 *Exceptio excommunicationis nunquàm censetur exclusa.*

5 *Excommunicatus, etiam reo volente, ad id iudicium admittendus non est.*

6 *Nullitas instrumēti obligationis cameralis semp opponi pōt.*

7 Exce-

7 *Exceptio, quòd actor ex sui parte promissa non præstitit, opponi potest contra obligationem Cameralem.*
8 *Exceptiones ex ipso instrumento obligationis cameralis apparentes, quæque illi insunt, opponi possunt.*
9 *Non oppugnat instrumentum qui nititur instrumento.*
10 *Quæ insunt ex rei natura, & tacite colliguntur, opponi possunt contra obligationem Cameralem.*
11 *Non est necesse exceptionem illam proponere, quæ ex rei natura oritur.*
12 *Defectus causæ quam ob rem obligatio Cameralis inita est opponi potest.*
13 *Cur instrumentum guarentigiæ sine causa factum, valeat.*
14 *Opposita exceptio contra obligationem Cameralem, quòd sine causa contracta sit, quatenus admittenda.*
15 *Quando exceptio opposita non admittatur, nec opponēs eam probaturus audiatur.*
16 *Quando admissa exceptio vlteriorem processum impediat.*
17 *Quando admissa exceptio processum non retardet.*
18 *Prudens, & rationabilis Cu Romanæ stylus.*
19 *Termini qui obseruētur in exequēda obligatione Camerali.*
20 *Terminus trium dierum censetur sufficiens ad probandum ea quæ incontinenti probanda sunt.*

1 PRIMO Queritur, † An sit absolute verum id quod vulgo dicitur, cōtra huiusmodi obligationē non posse opponi alias exceptiones, præterquā falsitatis, quietationis, & solutionis? & si non sit absolute verum, quæ nam sint illa alia, quę opponi possunt? Puto veram esse conclusionem, quòd contra petentem executionem huius obligationis non possit opponi alia exceptio, quàm falsitatis, quietationis, & solutionis. Quam tamen conclusionem ita intelligendam esse duco, vt executio non petatur, nisi coràm iudice competēti, & data habilitate personæ ipsius actoris, adimpletisque pro eius parte promissis & aliàs obligatione existente valida, & ab initio liquida & pura, aut postea liquidata, & purificata, eiusq; causa, propter quā cōtracta extitit perdurāte. Hanc autem expositionē his rationibus ductus feci, quia & si vera, & in ore

omnium

2 omnium sit ipsa conclusio, † quod contra instrumentum habens executionem paratam non possint opponi, nisi dictæ tres exceptiones, videlicet falsitatis, pacti de non petendo, seu quietationis, & solutionis, vt dixit Bar. in l. 1. §. & parui refert. ff. quod ui aut clam. & specialiter de hac obligatione loquens, ait G. Cassad. tit. de mutuis pe
3 tit. decis. vnic. tamen intelligendum est ante oĩa, † quòd instr̃m sit coram competenti Iudice productum, iuxta gl. vltimam clem. 1. de sequestr. poss. & tenet Alex. post alios, quos citat in d. §. & parui. in apostilla magna, circa princ. intelligendum est præterea, quòd actor habeat legitimam personam standi in iudicio, alioqui semper opponi possunt exceptiones facientes ad eum repellendum, veluti, vt dicit Bar. in d. § & parui. si sit minor, bannitus, excommunicatus, aut aliud tale, quod non repellat instrumentum, sed personam actoris, & ponit Canarius q. 15. & de exceptione excommunicationis habe-
4 tur in c. sicut. 2. q. 1. & ibi Gemin. † est enim exceptio, quæ nunquam censetur exclusa, quin opponi possit etiã coram mero executore. arg. glo. in d. clem. 1. de seq. poss. & fruct. Butr. in c. licet. de elect. Bal. in l. si quis filios. §. si
5 quis. ff. de iniust. rup. & irrit. testa. adeo † quod etiam reo volente non debet iudex admittere excommunicatum. ca. exceptionem. de excep. vbi Docto. & potest opponi etiã coram Iudice laico. glo. in l. 1. C. de iur. & fac. ignoran. quam ad hoc citat Bal. in cap. cum contingit. de dolo, & contum. & in c. intelleximus. de iud. & fac. t tex. c. fin. de excep. lib. 6. & in c. postulasti. de homic. tradit Iaso. in l. 1. nume. 9. C. de iur. & fact. ignoran. & in l. placet. in fi.
6 in lectura pad. C. de sacrosanct. Ecclesi. † Opponitur etiam nullitas instrumenti, per ea quæ dicta sunt in 3. q.
7 primæ partis. † Opponitur etiam quòd ipse actor non seruauit pro sui parte promissa: Non enim tenetur quis ad obseruantiam contractus, quando per alteram partem sibi non obseruatur; licetque eo casu fidem fallere, etiam si interuenit iuramentum l. Iulianus. §. offerri. ff. de acti. empti. l. cum. proponas, la seconda. C. de pact. & quę ibi cumulat Ias. in 3. & 4. not. sicque oppon

poni poteſt de pretio per actorem non ſoluto, vel re non tradita. Corneus late conſ. 297. per totum, & 291. col. fi. l. 3. Canarius q. 27. Dec. con. 219. in principio.
8 † Itē opponi poſſunt omnia illa, quæ patent ex ipſo Inſtrumento, cum illi inſint, & ex illius inſpectione colligantur, per ea quæ in ſimili dicta ſunt ſuperius, de nullitatibus in 3. q. primę partis. Et ponit eleganter Canarius q. 26 qui omnino ſuper hoc videndus eſt, quoniam
9 docte loquitur: ratio potiſſima eſt, † quia non poteſt dici impugnare inſtrumentum, qui nititur, inſtrumento: ponit etiam Fel. in c. ex parte. ſecundo de offi. deleg. in 19. limit. & ibi Deci. etiam 19 limit. Itaque opponi poteſt, non veniſſe diem, non eſſe purificatā conditionem, ſub qua contractum eſt debitum. & his ſimilia. Bart. in l. ſi filius. ff. quod cum eo. Bal. in l. ſi cauſam circa fi. & in l. etiam col. 1. & in l. 2. C. de excep. rei iudic. Imola in l. fin. col. 10. ff. qui, & a quibus opp. non lic. Alex. con. 20.
10 num. 2. lib. 6. † Item opponi poſſunt ea, quæ & ſi ex ipſius inſtrumēti littera non legantur, in ſunt tamen ex rei natura, & tacite colligi poſſunt; vt ſi fideiuſſor conuentus opponat exceptionem cedendarum ſibi per creditorem actionum: item ſi emptor conuentus ad pretium opponat exceptionem rei non traditæ, vel non libere traditæ & contra venditor conuentus ad eum tradendam opponat de pretio non ſoluto, & his ſimilia. Alex. d. cō. 20. nu. 2. & 3 poſt antiquiores, quos citat Feli. & Deci. in d. c. ex parte 2. de offi. deleg. fall. 10. idem Deci. conſi.
11 507. nu. 6. Canarius q. 27. † habent autem hoc genus exceptiones id proprium, quia non eſt neceſſarium ꝙ exceptio quæ negotio ineſt, proponatur, ſi quidem producto inſtrumento ſtatim patebit. Cardin. poſt Innoc. in c. paſtoralis. de excep. refert Feli. in rub. eiuſdem tit. col. 2. ver. & dicit Inn. & late Guid. Caſſad. in tit. de reſcriptis, deci. 16. & poſuit Fel. in c. ex parte. ſecundo. ver. decimo fallit. de offi. deleg.
12 † Item opponi poteſt de defectu cauſæ, propter quam contracta eſt obligandi, quoniā ea deficiente deficit etiā obligatio, exempli gratia: ſi res conducta auferatur, vel

non

non præstetur. l. ex conducto.in prin. cum concord.ff.
locati. & si vniuersitas villę promisit superiori decem
annua, vt eam protegat, destructa villa, non deben-
tur amplius illa decem. Roman. cons. 417. in consul-
tatione, & plura exempla ponit Brunus, in tract. de
interitu & peremp t. conclusionibus 11. & 16. & Alex.
& alij in l.si cum dotem.§. si maritus.num. 6 ff.sol. mat.
Sed si contractus fuisset ab initio sine causa initus, puta
rem esse distinguendum. Nam si obligatio sit cum susce-
ptione censurarum: eo casu, quoniam (vt superius di-
ctum est) confessio fit coram Iudice, procedit id quod
in simili dixit Bal. in l. sicut. quam ad hoc ponderat C.
13 de repud. hæred. † quòd instrumentum guarentigiæ si-
ne causa factum tenet, quia continet illud præce-
ptum carthularij factum in confessum, quod videtur
factum esse in iudicio: refert & sequitur Alex. in vlti-
ma apostil.ad Bar. in l.toties.ff.de inter. actio n.& Feli
in c.si cautio. de fid. instrum. in 10. limit. licet remittat
ad ea quæ superius dixerat in 6. limit. vbi licet ponat va
lere confessionem factam in iudicio sine causa, allegan-
do multos idem tenentes, tamen postremo citat Io. An-
dre. & Goffredum contrariam partem asserentes, cum
quibus & ipse videtur residere: prior tamen est commu-
nis. Sed si obligatio nostra sit simplex, adhuc puto esse
14 considerandum, † quòd si talis oppositio fiat post factā
debiti confessionem, non sit admittenda, propter ean-
dem rationem: Sed si opponeretur antequam fieret con
fessio debiti, tunc puto quòd recurrendum esset ad di-
spositionem iuris communis, quę ponitur per Cyn. in l.
generaliter. C de non num.pecu.& per Bar.in l.2.§.cir-
ca.ff.de doli excep.vbi etiam Alex. ponit multas remis-
siones de diuersis actibus sine causa factis, videlicet de
actu (vt ipse loquitur) promissiuo, de confessiuo, de
actu adhibitiuo alterius personæ, & de pacto nudo, &
per Fel. in d cap. si cautio. Et pro is quæ dicta sunt de
exceptione, falsitatis, quietationis, & solutionis, necnon
de nullitate, inhabilitate personæ agentis, & alijs prædi-
15 ctis melius intelligendis, cōsiderare oportet, † tres esse
termi-

terminos inter se differẽtes, videlicet primo, exceptionẽ oppositã non admitti, & super ea probanda opponentẽ nõ audiri, & locum habet in omnibus alijs, præterquam
16 in supra expressis. † Secundo exceptionem admitti, & per eam admissam impediri processum ad vlteriora, quod accidit, vbi alicuius ex suprascriptis admissibilibus veritas apparet ex lectura instrumenti, & ex rei natura, vel aliàs est notoria, seu iuris præsumptione probata
17 † Tertio exceptionẽ admitti, sed propterea non retardari processum: quod contingit, vbicunque proposita exceptio probanda est per extrinseca, & aliunde quàm ex ipso instrumento, vel ex notorio, aut iuris præsumptione. Neque hoc tertium relinquit cuiquam querelæ causam, si quis forte dicere vellet, iniquum esse, quòd non admittãtur etiam ad retardandum processum eiusmodi exceptiones, vbi opponens offert se incontinenti probaturum iuxta dicta Bar. in extrauag. ad reprimẽdũ. super ver. summarie. & in l. is à quo. ff. vt in poss. legat. & glo. & scriben. in clem. sępe. de verbo. sign. & Guid. Papę decis. 132. & Ias. in l nam & postea. quam legit cum l. ait prætor. la seconda. ff. de iureiu. & aliorum in
18 alijs plerisque locis. † Nam prudenter (vt in plerisque omnibus habet se stylus Romanæ Curię) prouisum est, simul, ne fatigentur partes inanibus disputationibus, quæ desuper fieri solent, & habentur apud Doctores in locis præscriptis: tum in iure, an exceptio incontinenti probabilis sit admittenda, & quatenus intelligendum sit incontinenti probabile quicquam esse: tum in facto, an proposita exceptio sit eiusmodi, simul, ne iustam habens exceptionem iniuste executionem patia-
19 tur: † Nam (vt dicetur in tertia parte) citatur debitor ad confitendum debitum, in cuius citationis termino potest, si habet, proponere exceptionẽ, vel euidentem; vel incontinenti probabilem; quod si non fiat, proceditur quidem ad confessionem debiti, & excõmunicationem, non tamen simpliciter, sed sub illa conditione, nisi infra tres dies satisfecerit, aut probauerit quamobrẽ nõ
20 teneatur amplius satisfacere. † Quẽ terminũ trium dierum

rum arbitrati sunt prudentes sufficere ad probandum quæ in continenti probari debent, ducti (vt puto) exemplo l. fin. C. de errore aduo. vbi triduum ponitur pro termino ex continenti. Ac præterito etiam triduo, citatur iterum reus ad videndum tradi litteras publicatorias excommunicationis antea fulminatæ, quibus (cum simili conditione, videlicet. Nisi per totam primam diem iuridicam satisfactum aut probatum fuerit) traditis & publicatis, expectatur adhuc alijs decem diebus, antequam procedatur vlterius: itaque ante relaxationem realis executionis intercedunt (vbi minimum) dies quindecim; quem terminum nemo (vt puto) negabit esse conuenientem ad probandum, etiam ea quæ altiorem requirunt indaginem, ne dum ea, quæ sunt incontinenti probabilia.

QVAESTIONIS SECVNDAE.

Summarium.

1 *An quatuor istæ exceptiones simulationis, compensationis, retentionis, & reconuentionis, & quatenus opponantur contra obligationem Cameralem.*

2 *Exceptio firmat regulam.*

3 *Cum exceptiones omnes præter certas excluduntur, excepta tantum possunt opponi.*

4 *Renuncians quis exceptioni simulationis, nullo pacto illam potest opponere.*

5 *Simulatio vel iuris præsumptione probata, vel ex instrumento patens opponi potest, non obstante renunciatione huiusmodi exceptionis.*

6 *Compensationis exceptio opponi contra obligationem Cameralem non potest.*

7 *Aequitatis ratione interdum liquidi debiti compensatio admittenda est.*

8 *Per iniquum est quod debeas nolle persoluere, & quod tibi debeatur acriter persequi.*

9 *Debiti post contractam obligationem facti compensatio facilius admitti debet.*

10 *Cautio qua creditor possit euitare exceptionē cōpensationis.*

11 *Recon-*

31 *Reconuentio non solet retardare executionem obligationis forma Cameræ.*

32 *Retentionis ius obiectum remoratur obligationis Cameralis executionem*

33 *Ampliatio, etiam quantitate retinenda nōdum liquidata.*

34 *Si non constet ius retentionis solo verbo oppositum, nihil prohibet executionem obligationis Cameralis fieri.*

35 *Exceptio retentionis ad particulares etiā successores trāsit.*

1 SECVNDO quæritur, † Quid dicendum sit de exceptione simulationis, compensationis, retentionis, & mutuæ petitionis, seu reconuentionis? Et si vulgare sit ab omnibus
2 confessum, † quòd exceptio facta de genere, seu de vniuersitate firmat dispositionem in reliquis. l. nam quod liquide §. fin. primo responso. ff. de penu. leg. & l. quæsitũ. §. deniq;. ff. de fund. inst. & Inst. l. cum simul. & propterea cum dixerimus vsu esse receptum, non admitti alias exceptiones prçter supra designatas, superfluum videatur nunc reuocare in dubium quid dicendum sit de simulatione, & alijs in hac quæstione propositis, maxime cum dictam regulam particulariter in his termi-
3 nis exemplificatā habeamus, videlicet, q † exclusis exceptionibus prçter certas, nullæ aliæ possunt opponi, vt Bal. & Sal. in l. ita nobis pudor. C. ad leg. Iul. de adulter. Bar. in d. l. 1. §. & parui ff qđ vi aut clam. Canonist. in c. ex parte. de offi. deleg. & notant Imol in l. fi. ff. à quib. app. non licet. Tamen quia quatuor in hac q proposita non carent difficultate, visæq; sunt speciali nota dignæ, idcirco de illis quæstionem proposui. Simulationis ergo exceptionem admittendam non esse censuerũt prudentes, qui vsum hunc introduxerunt, quia ei est in obligatione nō solum generaliter per illa verba, omnibusq; alijs exceptionibus, &c. sed etiam nominatim renuntiatum per illa alia verba, præsentis contractus non sic, vt præmittitur facti, &c. quibus renuntiationibus sic se habentibus addito etiam iuramento videtur æquior, & cō-
4 munior esse Doct. sententia, † quòd renunciatio teneat, & exceptio non possit opponi; quam tenuit Bar. in d §.

& parui, late prosequitur Vitalis in libro clausularum cap. An iuramentum validet contractum simulatum, vbi inserit solẽne consilium Raph. Fulgosij, & verba Ioannis Imol. idem tenentis in l. nemo potest de leg. primo. tradit etiam Ias. in d. l. nemo potest. in prima lect. §. col. 8 ver. tertio adde. & Bart. Veron. in tractatu simulat. contractuum in 7. præsumpt. & Bart. Soci. Cons. 82 super quæstionibus, in prin. ver. secunda ratio. vbi dicit hanc esse communem opin. lib. 3. & Cons. ibi immediate seq. 83. ver. sed hãc obiectionem, quibus in locis citat Abb.
5 Anto. & Imolam. † Hæc tamen intelligenda sunt procedere nisi simulatio esset, vel iuris præsumptione probata, vel ex inspectione instrumenti patens, quia tunc non potest dici esse aliquid exequendum, & sine oppositione partis iudex potest agẽtem repellere, per ea quæ dicta sunt supra in prox. præcedenti q. & in 3. q. primæ partis, vbi de nullitate locuti sumus, & ponit Canarius in q. 13. & Bar. Socinus Cons. 27. visis instrumentis. col. 6. ver. secundus scrupulus. lib. 4. vbi etiam immediate supra ver. sed hic restant. dicit id procedere etiam non obstante iuramento in obligatione posito, & periurij incursu: atque hoc eadem ratione intelligendum est habere locũ in omnibus alijs exceptionibus, quæ alias nõ essent admittendæ, vt operentur, si sint, vel iuris præsum-
6 ptione probatæ, vel ex ipso instrumento pateant. † De compensatione quoque non admittenda, licet Bart in l. amplius non peti. ff. rem rat. hab. in vlt. col. dixerit, ꝙ & si debitor certa die soluere promiserit, & iurauerit, nihilominus compensare possit, eius tamen opinio est communiter reprobata, vt testatur Aret cons. 99. longitudo. &c. col. 2. ver. 3. & Doct. in c. veniens, de iureiur. vbi Butri. Imol. & Abb. & Alex. Cons. 91. visis actis. lib. 2. & Ancha. Con. 138. in auxilium veritatis. Sozi. in l. Iulianus, col. pen. ff. de condi. & demo. Tyndarus de compensat. in 7. q. col. 4. & Feli. in c. ad nostram. col. pen de iureiur. vbi dixit communem opi. esse contra Bar. quod etiam testatur Ias. in l. eum qui. §. si iurauero. ff. de iureiuran. Iure igitur Ro. Curiæ vsu receptum est, ꝙ contra

huius

huius obligationis executionem regulariter non admittatur compensationis exceptio; quod vidimus placuisse etiam consilio Neapolitano, vt testantur Afflictus dec. 381. quædam Hyppolyta. & Capicius decis. 167. in cau-
7 sa Manfredini Dixi regulariter,† quia hoc quoque plerunque vsitatur, vt aliqua æquitatis ratione concurrente, debiti liquidi admittatur compensatio; quod pariter ipsis quoque Neapolitanis videmus placuisse, secundũ dicta eiusdem Afflicti decis. 136. Die 7. Octobris, &c. vbi iudicatum fuit secundum opin. Bar. attento quòd debitor erat pauper, & ponitur exẽplum etiã si esset grauatus onere filiorũ. In summa dicere possumus id esse in arbitrio Iudicis, vt consideratis circunstantijs compensationem admittat, vel reijciat: nec puto iuste reprehen-
8 di posse Iudicem, qui subsistẽte æquitate id faciat, † cum è contrario non videatur honeste agere creditor volens exigere sibi debitũ, nec soluere quod debet: quod faciũt plerunque iniqui homines, volentes quod sibi debetur huius obligationis prætextu executiue exigere, & vicissim ipsi non eodem modo obligati per moras trium instantiarum ordinariæ litis antequam soluant ijs à quib. exegerunt, creditores suos distrahere, quod ego, si essem Iudex, nunquam permitterem, habens prætertim pro hac parte Bartolũ æquitatis fontẽ, & alios egregios Doctores, qui eum sunt imitati; atque hoc maxime facerẽ,
9 † vbi debitum, cuius opponeretur compensatio, contractum esset post tempus factæ huiusmodi obligationis, cum qua distinctione approbauerunt opin. Bartoli etiã Tyndarus & Soci. in locis superius citatis, & Capicius in dicta decis. 167. ver. mihi visum est, & Afflictus dicta
10 decis. 381. ver. & ad hoc bene facit.† Si quis vellet euitare hanc difficultatem, posset in obligatione addere expressam renuntiationem huius exceptionis, cum promissione de non opponendo eam cuiuscunq; naturæ & modi fuerit debitum compensabile: sed quia (vt dixi) nimis iniquum reputo id absolute statuere, vt omnis compensatio reijciatur, propterea nolui quicquam hac de re adдere in nouella interius descripta forma, cum

melius videatur id relinquere arbitrio Iudicis, prout
11 nunc habet vſus. † Mutuę vero petitionis, & reconuen
tionis concurſus, tanto minorem habet efficaciam ad
retardandum hanc executionem, quanto præſupponere
poteſt regulariter quantitatem non liquidam, debitũq;
dubium eſſe, & propterea vſus habet, ꝙ non faciat exe-
cutioni impedimentum, quod teſtatur G. Caſſad. in ſu-
perius citata deciſ de mutuis petitionibus, & ita etiam
de iure eſſe probat Marianus in tract. de mutuis petit. in
12 6. principali articulo. in decima fallentia. † Diuerſa ra-
tio, quæ eſt pro habẽte ius retentionis, facit, vt tale ius
habenti liceat retinere rem, quam vigore huius obliga-
tionis tradere tenetur, & eo medio executionem retar-
dare. Barto. & Alexan. in fundo. in fine. ff. de rei vendica.
Iaſo. in l. ſi in area. ff. de condictio. indeb. Paul. Caſtren.
conſi. 17. & conſi. 134. veteris impreſſionis.
13 † In tantum ꝙ etiam ſi quantitas, pro qua ſit retentio,
non ſit liquida (puta propter melioramenta in re facta
nondum æſtimata) & offeratur per eum, qui petit execu
tionem, cautio de ſoluendo melioramenta, cum fuerint
liquidata, nihilominus ſubſiſtat retẽtio, & impediat exe
cutionem, per ea quę ponit Capicius Neapoli. deciſ. 17.
Rom. conſi. 84. col. fi. lib. primo, non obſtantibus ijs, quę
partem contrariam tenens adduxit Neguſanctius in tra
ctat. pignorum. parte quinta. membro 4. nu. 10. & ſic vi-
di in auditorio Rotę in cauſa magni momẽti, poſt mul-
tas informationes determinari, ꝙ ille qui fuerat ꝑ tres
ſententias condemnatus ad dimittendum rei de qua age
batur poſſeſſionem, & opponebat ius retinendi, & inſi-
ſtendi rei propter melioramenta in ea facta, haberet di-
lationem ad illa liquidandũ, & interim in facienda exe-
cutione dictæ rei iudicatę ſuperſederetur, nõ obſtante,
ꝙ petens executionẽ offerebat cautionem banchariam
de ſoluendo illa, cum primum eſſent liquidata; & non
obſtante etiam ꝙ actor opponeret de facienda compen
ſatione fructuum, in quibus reus erat cõdẽnatus; immo
dictum fuit, ꝙ quantitas fructuum condemnatorum di-
minuenda erat, ita ꝙ illorum pars relinqueretur ipſi reo
pro

prò rata melioramentorũ, vt decisum est etiam apud Af
14 flictum decis. 87. † Ne tamen erres, aduerte, q̃ in dicto casu probatum erat inesse melioramenta, & restabat solummodo illorum valorem probare, seu liquidare: nam si neque esse melioramenta constaret, sola verbalis illorum allegatio non esset sufficiens ad retardandum execu-
15 tionem. † Atque hoc ius retinendi, & exceptio faciendæ retentionis huiusmodi, nedum competit illi, qui fecit meliorationes, aut cui constituta fuit hypotheca, aut aliud simile, propter quod ius tale competere possit, sed etiam transit ad successores, etiam particulares ab illo causam habentes, per ea quę allegat Aymo consi. 248. Nobilis Antonia. in prin. vbi etiam citat plures auctoritates ad probandum id quod dixi, ius retinendi habere vim etiam contra executionem.

QVAESTIONIS TERTIAE.

Summarium.

1 *An exceptiones solum limitantes ipsam Cameralem obligationem retardent ipsius executionem.*
2 *An excõmunicationis sententia contra pauperem, & impotentem lata valeat.*
3 *Sequestri exceptio remoratur executionẽ obligationis Cam.*
4 *Iusta impedimenti causa excusat à periurio.*
5 *Petitio reductionis laudi ad arbitrium boni viri impedit executionem obligationis Cameralis.*
6 *Reductio ad arbitrium boni viri in certis casibus nulla cautione impediri potest.*
7 *In compromissi obligatione inest tacita conditio, vt pareatur arbitri sententię, nisi reductio petatur.*
8 *Paria sunt dolum re ipsa interuenisse, quo fieret enormis læsio, & ex proposito intercessisse.*
9 *Petens reductionem, in primis relaxationem à iuramento petere debet.*
10 *Prę scriptio temporis quando opponatur contra obligationem Cameralem.*

11 *Statutũ prescribens creditori tẽpus petendi creditũ, nõ valeti*
12 *Statutum vrbis vigens, quo prescribitur certum petendi tempus creditori.*
13 *Statuta vrbis oĩa per Papã ex certa scientia sunt cõfirmata.*
14 *Exceptionum capita, quæ contra promissionem iuratam opponi possunt.*
15 *Quomodo interdum de obligatiomibus Cameralibus vsu veniat vt in rota agitentur.*

1 TERTIO quæritur, † An huiusmodi executio retardetur propter nonnulla superueniẽtia, quæ non opponuntur contra ipsum instrumentum, & in eo contentam obligationem, sed solummodo ad executionem aliquo modo limitandam, seu impediendam. Canarius in q.28. hoc dubium ponit exemplificatque in exceptione competẽti marito in restitutione dotis, nec conueniatur vltra quàm facere possit: & in exceptione inuentarij, Ne hęc res, teneatur ultra vires hæreditatis, & in beneficio cessionis bonorum, si conuentus velit bonis cedere. & tenet quòd per ea impediatur executio, quia talia non impugnant instrumentum, sed mutant vel restringunt executionem, & allegat iura, quæ ibi uideri possunt, cuius dictis nos per easdem rationes addere possumus beneficia competentia clericis ex dispositione c. Odoardus, de solut. & c. peruenit. de fideiuss. & si qua sunt alia pauperibus, & impotentibus, ac iusta causa impeditis à iure concessa. † Et quantum attinet ad paupertatem, & impotentiam, an ea non obstante ualeat sententia excommunicationis. Canonistæ post Innocen. & Hosti. in c. P. & G. de offic. deleg. faciunt multi membrem distinctionem, quam clarius, quàm alij videtur mihi explicauisse Decius ibi col. secunda, ver. 5. uenio ad secundum, per duas col. sequ. cuius dictis accedo additis ijs quæ dicentur inferius in 3. parte in quæstionibus proces-
3 sibus, nu. 44. † De genere huius q. videtur esse impedimentum sequestri: accidit enim plerunque quòd Iudex competens ad instãtiam alterius, qui sit creditor creditoris, sequestrat

sequestrat apud debitorem pecunias debitas, & contingit dubitari, an ipse debitor tali sequestro impeditus, si non soluit in termino conuento, sit excusandus, & per consequens debeat executio huius obligationis impediri, donec creditor faciat impedimentum remoueri? Vsus Romanæ Curiæ habet quòd retardetur executio, & est de iure per tex. l. fin. & ibi not. Doct. ff. de lege commissor. & faciunt alia quæ allegat ad idem propositum Io.
4 Franciscus Curtius in tract. sequestrorum. q. 16. † Estque omnium huiusmodi impedimentorum vniuersalis illa ratio, quòd iusta causa impeditus non incurrit periurium. l. vlt. ff. qui satisd. cog. Bar. in l. amplius non pe-
5 ti. ff. rem rat. hab. † Eiusdem generis videtur esse, vbi cõpromisso, cum pacto de parendo laudo, sub hac obligatione facto, & laudo promulgato, per alteram partium aduersus illud petitur reductio ad arbitrium boni viri
6 †(cuius petitionem in certis casibus nullo pacto, nullaque cautela impediri posse defendũt egregie solemnes Doct. Io. Baptista pronepos Bartoli in tracta. Arbitrorum, libro 7. cap. 15. 16. & 17. & Lanfrancus in simili suo tract. in 14. q. vltimæ partis, & latissime Vitalis in clausulis sub rubrica, An reductioni ad arbitrium boni viri possit renunciari) debitum fuit, an pendente iudicio reductionis retardanda esset executio laudi, & me pro vna partium interueniente, determinatum fuit, executionem retardari ad euentum & finem dicti iudicij redu-
7 ctionis, ea potissimum ratione, † quia in compromisso & obligatione desuper adiecta, inesse videtur tacita conditio, quòd laudo pereatur, nisi interueniat reductio ad arbitrium boni viri; quod etiam voluit Lanfran. in dicta vltima parte sui tract. q. 30. & late disputat & confirmat post alios quos allegat Deci. Cons. 180. Vila renun-
8 ciatione. † vbi etiam sustinet par esse si dolus interueniat re ipsa ad faciendum læsionem enormem, ac si ex proposito interueniet, & habetur apud Cassad. de emp. & ven
9 di. decis. vnica. † illo tamen hoc casu animaduerso, quòd volens petere reductioñe huiusmodi, debet ante omnia obtinere relaxatione à iuramẽto. c. si vero. de iureiu.

10 † Nec diuersi generis videtur esse præscriptio temporis siue à iure communi, siue à statuto municipali determinati. Et si contractus non esset iuratus, fortasse præscriptio indifferenter allegari posset & procederet, vt visus est voluisse Canarius q. 12. Sed si adsit iuramentum, communis omnium sententia est, quòd præscriptio nõ procedat, vt dixit Bauerius de virtute iuramenti, conclus. 29. & latius Hip. Marsilius singulari 141. Audisti
11 forte, &c. † Et quantum attinet ad præscriptionem statutariam, licet cõmunis sententia Doct. pariter sit, quòd statutum disponens quòd qui non petierit creditum infra certum tempus, non possit illud amplius petere, tanquam nutritiuũ peccati, nõ valeat: vt nouissime scripsit Thomas Ferrat. cautela 38. explorati iuris, &c. & posuit Alex. in multis consilijs, & alij plerique etiam per dictũ Thomam non citati, attamen hic in vrbe tanquam vali-
12 dum seruatur statutum, † per quod disponitur, quòd si creditor fuerit negligens in petendo debitum ex causa cuiuscunq; contractus per sexdecim annos, non audiatur vlterius, sed sibi obstet efficaciter præscriptio temporis prædicti, ex qua extinctam & sublatam esse actionẽ statuitur, & præsumptionem solutionis induci, quæ præsumptio iuris esse intelligatur, cui stetur, nisi cõtrarium probetur p creditorem: cuius obseruantię, quantũ ego accepi, duo sunt argumẽta: vnũ ex ipsius statuti verbis, non in debitorẽ, sed in creditorẽ negligentẽ directis, per ea q̃ posuit dictus Thomas vbi supra ver. tertia cautela:
13 alterũ ex confirmatione Papæ, † qm̃ statuta Vrbis oĩa sunt per Papam ex certa scientia coufirmata: p quæ duo videntur tolli oĩa argumenta adducta per Doct. tenentes, ꝙ similia statuta non valeant, & sic vidi in adiutorio Rotæ contra obligationem in forma Cameræ admitti exceptionem præscriptionis sexdecim annorum vigore dicti statuti oppositam. Omnes autem superuenientes huiusmodi causę, quæ aduersus iuratã promissionem op-
14 poni possunt, † reduxit Bal. ad certa capita p eũ posita post gl. ibi in lectura l. fi. C. de non num. pec. vbi videri possunt, & sunt hæc, si tu mihi fidẽ seruaueris; si Iudex non

non præcipiat contra; si nō fuerit absolutus, si arbiter æque iudicauerit; si causa ob quā facta est promissio, duret si personę qualitas maneat; si res in eodem statu persistat, & sequitur Sal. † Ne autem quisquam admiretur, quòd dicā vidisse in adiutorio Rotæ agitari causas huiusmodi obligationum, cū superius dixerim in curia solum Auditorem Cameræ esse harum obligationū cōpetentem executionem; is debet scire, quòd in Rota non audiuntur causæ, nisi per Papam singulatim delegatæ: accidit autem plerunq;, vt de vniuersitate similium causarum Auditori Cameræ delegatarū aliqua ratione speciali suadente, idē Papa excipiat aliquas, & eas Auditoribus Rotæ, vel alijs cōmittat cognoscendas & terminādas. Idcirco id quod dictū est de Auditore Camerę, intelligendum est vniuersaliter, & regulariter, excepta videlicet auctoritate Papę, & suarū specialiū commissionum. De vltima clausula huius quarti membri nostræ obligationis, per quam renunciatur generaliter omnibus alijs exceptionibus, &c. & specialiter iuri dicēti generalem renunciationē non valere, &c non habeo quid dicam: quoniam est bene formata, & de illius efficacia scribunt late Doct. in l. sed & si quis. §. quæsitum, vbi potissimum Ias. in primo not. ff. si quis cautionib. ad quorum dicta me refero.

QVÆSTIONIS QVARTÆ

Summarium.

1 *An non admittenda exceptiones, admissa tamē aliquid operentur.*

2 *Iuratus allegans exceptionem non numerata pecunię, non est audiendus, & quandoque tamen auditur.*

3 *Detecto periurio non repellitur quis à probando, qui aliàs poterat non admitti.*

4 *Prudētis procuratoris officiū ne obligationi suę p̄iudiciū fiat.*

5 *Exceptio non excluditur nisi replicatione, sicut nec actio, nisi exceptione opposita.*

6 *An exceptione non admittenda à Iudice admissa, valeat processus.*

7 Roma-

7 *Romanæ curiæ vsus circa admissas exceptiones, quæ admittenda non erant.*

8 *Protestatio de exceptionibus non admittendis facienda.*

9 *Procuratoris lapsũ fataliũ ꝑmittẽtis ignauia vulgo notatur.*

10 *Non admittendas exceptiones admittere summę est inscitia vel ignauia.*

11 *Quid, si competentem quis exceptionem non opponens vlterius procedi patiatur?*

12 *In iudicijs taciturnitas pro consensu habetur.*

VIDIMVS quæ possint, quæque non possint ad impediendũ, retardãdum ve huius nostræ obligationis executionem opponi Nunc op-
1 portune vr̃ quæri oportere. † Quid sit agendum vbi contingat opponi aliquid ex ijs, quæ diximus non esse recipienda, & an recepta, admissaq; aliquẽ pariant effectũ? Et quidem si fuerint cõueniente, ac tacẽtę actore admissa, proculdubio faciunt præiudiciũ, non secus, ac si fuissent iure admittenda: tenuit Lapus allegatione 25. an minor certificatus. ver. ad quartum, & est argumento id quod voluerunt Bal. in l. fi. ad finẽ. C. de nõ
2 num. pec. & ibidem Sal. in prima q. tenentes, † ꝙ licet is qui iurauit uere pecuniam numeratam esse, non sit audiendus, allegans exceptionem non numeratæ pecunię, quia non potest id allegando detegere suum periurium, tamen si est admissus ad probãdum negatiuam, & probauit eam, tunc quia periurium est iam detectum, potest allegare illud, iuxta id quod legitur in l. alias. ff. de iureiuran. & Alex. in l. nemo potest. col. 4. ver. quorum dicta. ff. de leg. primo. fretus præscripta Bal. & Sal. aucto
3 ritate, dicit, † ꝙ licet vbi iuratum est contenta in instrumento esse vera, non audiatur is qui iurauit, allegando simulationem: tamen si desuper eius fuerint probationes receptæ, tũc quia per eas probationes detectum est periurium, licitum est insistere allegatæ simulationi, eandem Bald. & Sal. doctrinam refert, & sequitur idẽ Alex. consi. 89. viso puncto & instrumẽtis. col. fi. lib. 2. & Bar. Soc. consi 264. visis instrumẽto. col. 6. lib. 2. & Fel. in c. sciscitatus. col. 5. vers. limita. 4. de rescr. & in c. inter mo-

na-

nasteriũ. col. 14. in 8. limi. de re iudic. vbi recitat multos alios casus, in quibus præiudicatur illi, qui patitur fieri probationes, seu disputationes, quæ aliàs ipso cōtradicēte non fuissent admissibiles, & alios ponit Ripa in commẽtario. §. nihil cōmune. l. naturaliter. ff. de acq. posses. nu. 72. post Ias. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui,
4 vel alieiur. † Cauti igitur procuratoris pro executione instantis officiũ est, intentum habere aĩum, ne fiat suę obligationi præiudiciũ admittendi exceptiones, & sup illis probationes nõ admissibiles. sed quo pacto is gerere se debeat aliqua tali exceptione proposita, operæ pre
5 tiũ erit si doceamus. † Ante oĩa non dẽt tacere, nam tacendo videretur consentire, & valeret processus, vt no: Bar. in l. si duo patroni. §. idẽ Iulianus, in ultim. col. ff. de iureiur. & in l. si quis ad se fundũ. coi. 2. C. ad leg. Iul. de vi pub. & pri. ratio est illa generalis, quòd in iudicijs taciturnitas hr̃ pro consensu l. cũ ostendimus. §. fin. ff. de fideiuss. tut. c. 2. & ibi glo. & Gemi. de accus. lib. 6. specialis vero ratio est, quam ponit Bar. in d. l. si quis ad se fundũ, quia ita se habet replicatio ad exceptionem, sicut exceptio ad actionem l. 2. ff. de excep.
6 † Sed actio non excluditur, nisi exceptio proponatur: ergo neque debet excludi exceptio, non proposita replicatione Itaque oportet cōtradicere, & protestari ne omnino exceptiones non recipiendæ & super illis probatio
7 nes recipiantur. † Sed si iudex nihilominus procedendo exceptionem recipiat, valeat ne talis processus an non? licet Bal. in l. certi cōdictio. §. quoniam, in fi. ff. si certum peta. dixerit, quòd si pars protestatur ne fiat probatio, quando statutum illam fieri prohibet, non valebit processus contra protestationem factus, quod Baldi dictũ refert Alexan. ibi in trin primæ colũ. versi: Et iuxta hæc tangit Bald. adducens Imolam, & Butri. in simili idem tenentes, subiungensque id esse menti tenendum, vt sis cautus, & protesteris, quòd non admittantur, & sequitur etiam Felin. in c. cum contingat. col. 3. versi noto ad hæc, de offic. delega. Romanæ tamen Curiæ vsus, in hoc
8 de quo agimus, & similibus alijs casibus, habet † quòd si

non attenta præcedenti contraria protestatione de non recipiẽdis exceptionibus, & probationibus incompetẽtibus, Iudex illas recipiat, ea receptio valeat, nisi eadem pars, quæ ante protestata fuerat, post factum grauamen etiam appellet. Ratio est, quia Iudex post habita protestatione procedẽs videtur tacite illam reijcere, & illi reiectioni actor nõ appellans vr tacite acquiescere. Huius sententiæ fuit Ludo. Roman consil. 384. in casu propositæ. versicul. quo ad tertium, vbi tenet, quòd exceptio, quæ admitti non debuerat, admissa operatur, si ab admissione non fuit appellatum; prout similiter valet sententia lata vigore rescripti nulli, si ab ea non fuit appellatum. Eandem opinionem, non habita tamen Ludouici mentione secutus est Franciscus Areti. in l, naturaliter, §. nihil commune. in quinta colum. versic. sed ipse non declarat. ff. de acquiren. possession. vbi loquendo de exceptione dominij obiecta illi qui agit iudicio possessorio recuperandæ, & citando Ioann. Mo. & Io. And. in c. primo, de confess. lib. 6. cum quibus tenet etiam Gemin. ibi in fin. concludit valere processum, & quòd id sibi ipsi imputare debet pars, quæ non appellauit, & ipsum Aretinum ad verbum refert Felin. in d. c. inter monasterium, de re iudic. in 16. col. in primo temperamen-
9 to. 8. limitationis. Ergo in casu nostrę obligationis, † vbi cõtingat opponi impertinentẽ exceptionem illico protestandũ erit ne admittatur, & si Iudex illam, & multo magis si super ea probationes recipiat, erit ab ipsa recę-
10 ptione appellandũ: † Et semper Procuratores sint memores, quòd sicut iuxta illud antiquorum Romanæ Curiæ practicorum dicterium, nihil magis detegit summam procuratoris ignauiam & socordiam, quàm pati tacito fatalium lapsu appellationem interpositam dese-
11 ri, ita † nihil magis detegit ignorantiã, aut incuriã eius, quàm pati hoc de quo loquimur parti suæ fieri p̃iudiciũ admittendi probationes de iure, si contradicatur, non
12 admittendas. † In casu autem opposito, quid responderi oporteat, vbi is, cui competebat aliqua exceptio, passus est illa nõ opposita procedi ad confessionem debiti,

biti, & alios actus citra effectualem obligationis executionem? vidi per bonos Iudices ita obseruari, vt si processum sit contra reum ad id citatum, sit locus doctrinæ communi, quam ponunt Doc. potissimum Paulus Castren. & Ias. in l. 1. C. de iur. & fact. ignoran. si vero processum sit contra absentem aliter ad hoc non citatum, is quandocunque compareat, integrum sit, sibi suas exceptiones proponere, cum tali non possit adscribi, quod neglexerit, aut tacite consenserit. Huic autem, quam præ manibus nunc habemus, quartæ oblig. particulæ, quando ita vt dixi, est vsu recepta, nihil addēdum esse putaui.

QVAESTIONES AD V. PARTICVlam obligationis Cameralis.

QVAESTIONIS PRIMAE.

Summarium.

1 *Superfluū esse quandam decisionem Aegidij.*
2 *Ibi dominus esse censetur vbi procurator inuenitur.*
3 *Qua ratione sustineatur constitutio procuratorum incertorum in obligatione Cameræ.*
4 *Procurator debet constitui certus.*
5 *Certum etiam dicitur ob relationem factam ad aliquē certum.*
6 *Incertitudinis mandatum vitiantis exempla.*
7 *Ratio formæ cuiusdam nouæ mandati.*
8 *Constitutio procuratoris, quem Titius puta elegerit, valet.*
9 *Vt prothocollum differat, vel minus contineat, quàm instrumentum ipsius, inueniens est.*

1 SEQVITVR quinta particula † in qua continetur constitutio procuratorum ad confitendum debitum, &c. quæ particula constitutionis, cum esset in vsu dudum antequam Aegidius Bellamera scriberet suas decisiones, non possum non admirari, quamobrē idem

Aegid.

2 Aegid. in sua decis superius citata 305 dubitauerit † si qui existens extra curiam subiecit se iurisdictioni Cameræ, & promisit soluere in curia: posset extra curiam citari, vt ibi respondeat, nec ne? Nam vt (de simili obligatione loquens) dixit Bald. in consi. 167. verba dicunt. lib. 3. vbi inuenit procur. ad hanc causam, & ad hunc locum constitutus, ibi iuris fictione dicitur inueniri dominus, & potest ibi citari & conueniri. Quod autem tunc esset (quemadmodum dixi) in vsu hęc particula, patet ex casu dubii 43. inter decisiones Thomæ Fastoli, vbi recitatur, quòd procurator sic constitutus coram Auditore Cameræ recognouerat debitum, & condemnationem subierat, recepto termino ad soluendum, qui Thomas scripsit eas decisiones sub Benedicto xij. Papa, & sic multis annis antequam Aegidius, qui scripsit suas sub Gregorio xj. Nisi quis excusando Aegidium diceret, quòd poterat esse in vsu vtraque forma, & quòd ipse locutus fuerit de antiqua illa, in qua procuratores non cōstituebantur: Quamquam Aegidius nimio, vt apparet impulsus liuore semper aduersus Auditorem Cameræ, & illius iurisdictionem inuehitur, & plerunque solo ipsius liuoris impetu nulla ratione ductus, vt in decisi 210. in causa D. Simonis. & 508. conclusio quòd Auditor. & in alijs locis. Circa hanc particulam, quia (vt antea sum testatus) de his partibus non sum disputaturus, nisi quatenus in hac obligatione sunt collocatę, alia quæ dicenda esse videantur non occurrunt, nisi vt declaremus, † quo iure sustineri possit hęc constitutio, pro
3 quanto dicitur, quòd constituit suos veros certos, &c. procuratores, &c. N & N. omnesq; alios & singulos procuratores & notarios, qui tunc sunt, & pro tempore futuro erunt in Roman. Curia, quorum nomina & cognomina habere voluit pro expressis: illa enim clausula generalis, omnesq; alios, &c. videtur esse contraria, tam superius positæ dictioni, certos, quàm dispositioni iuris cō
4 munis † secundū quam procurator constitui debet certus, & incerti constitutio non valet. ff. de procu. l. 2. Sed
5 cessat contrarietas, & sustinetur mandatum, † ex eo quia

de

de iure certum dicitur esse non solum quod est per se ipsum certum, sed etiam illud, quod certificatur facta relatione ad alium certum. l. certum. ff. si cer. pe. l. vbi autem §. illud de verb. obl. l asse toto. de hęred. instit. l. institutio talis. de condit. instit. dicta igitur constitutio ꝑ illa verba, Omnesque alios, &c redditur certa per relationem resultantem ex verbis sequentibus, qui nunc sũt
6 in Ro. Curia procuratores, & notarios, &c. † Incertitudinis autem vitiantis mandatum exempla ponunt in d. l. 2. Ange. & Albericus post Marti. Sil. & Guil. Cun. si constituatur, qui primus ascenderit Capitolium: nam talis posset ascendere, qui nollet, vel non posset esse procurator, & si plures sint Titij, constituaturq; procurator Titius, nõ aliter designato aliquo ex illis pluribus. Et quãquam sit extra nostrũ propositum, quia tamen est affinis
7 materia, non erit fortasse absurdũ, si videamus † quam rationem habere possit alia mandati forma, quæ frequẽter exercetur: veniunt enim sæpe ad Romanam Curiam ex longinquis partibus, veluti ex Germania, Polonia, Scotia, ac sępius ex Gallia Instrumenta mandatorum, potissimum ad resignandum Ecclesiastica beneficia, in quibus, vno aut pluribus nominatim descriptis procuratoribus, iuxta relinquitur album spatium; in quo aliorum nomina describi possint: quod ideo excogitatum fuit, vt si forte nominati ꝓcuratores essent mortui, aut absentes à Curia, aut nollent onus mandati suscipere, is ad cuius manus instrumenta peruenerint, possit in albo spatio aliorum nomina addere, quorum ministerio negotium expediatur, quod plerunque id fieri contingit Hoc & si prima fronte videatur absurdissimum, sua tamen ratione non caret: nam in effectu id perinde esse videtur, ac si ita constituens diceret, constituo N. & N. & quoscunque alios per talem amicum meum Romæ commorantem hic in albo spatio describẽdos, ita enim agi tacite videtur, habetque antiquissima consuetudo, vt ille cui instrumenta diriguntur, id facere possit: quemadmodum antedicti Albericus, & Angelus in d. l. secunda, affirmant, & tenet Bar. in l. institutio talis. ff. de condit:

8 dit instit. † Valet mandatum, si constituo procuratorem quem Titius elegerit, seu nominauerit arg. l. huiusmodi, de verb. oblig. & l. vnũ ex familia. §. 1. & §. de falcidia ff. de leg. 2. & aliarũ legum citarũ per Albert. in l. 1. ff. eo. ti. de procu. Sicut etiã de iure canonico in c. 1. §. 1. de procur. lib. 6. approbatur facultas à domino cõstituente procur. substituendi aliũ, etiam certa nõ expressa persona, procu-
9 ratori constituto concessa. † Vnum tantummodo renarrare videtur absurdum, quòd facta (sic vt præfertur) in albo relicto aliorum nominum descriptione, reperiet ur notarij prothocollum in ea parte differẽs, & defectiuũ: sed id parui momenti esse videtur, quando fraus omnis abest, & totum de ipsius constituentis voluntate procedit, & hãc partem defendit, & comprobat late Boherius quæstio. 274. an valeat procuratoriũ, improbato Cassaneo qui contrarium senserat in comment. Constit. Burgundiæ rub. 4. §. 5. nume. 8. fol. 144.

QVAESTIONIS SECVNDAE.
Summarium.

1 *An mandatum in obligatione Camerali reuocari possit, & quando.*

2 *Per debitorem nullo pacto reuocari potest mandatum obligationi Camerali adiectum.*

3 *Iure communi probari potest mandatum obligationis Cameralis, morte non extingui.*

4 *Mandatum à mera voluntate mandantis non dependens morte non finitur.*

5 *Quamuis mandatum morte non finiatur reuocari tamen per heredem potest.*

6 *Interdum tacite censetur mandatũ reuocatũ ab heredibus.*

7 *Cur mandatum obligationis Cameralis neque per constituentem, neque per hæredem reuocari posse videatur.*

8 *Quomodo intelligendam sit illud stipulationem sequi naturam contractus super quo interponitur*

9 *De pacto adiecto obligationi Camerali, de non reuocandis procuratoribus.*

10 *Hæres ad omnia pacta defuncti obligatur.*

QVAERI

1 QVAERI etiam hic non immerito potest, † An hoc mandatum per constituentem reuocari possit. Et si non possit reuocari per eũ viuentem an finiatur morte ipsius constituentis? Et si non finitur morte, an per hæredem reuocari possit? Pro quarum quæstionũ insimul facienda resolutione repetéda sunt memoriç ea quæ diximus in prima huius secũdæ partis quæstione, vbi declarauimus quatenus vis huius obligationis transeat contra heredes debitoris.
2 † Et quamquam sit vsu receptum, quòd per ipsum quidẽ debitorem nullo pacto reuocari possit hoc in obligatione insertum mandatum, sed eo mortuo censeatur finitũ, & contra hæredes nequaquam detur via executiua, sed procedi consueuerit via iudicij ordinarij: tamen au-
3 deo affirmare, † quòd (seposito vsu prædicto) de iure communi quemadmodum cętera pacta in hæredes transitoria durant, sicut in dicta prima. q. est explicatum, ita hoc ipsum mandatum morte minime extinctum perduret, possitque quilibet ex procuratoribus debitum confiteri, & subire executionem realem contra bona defun-
4 cti, cum termino consueto, quia regula iuris est, † quòd vbi mandatum non pendet à mera voluntate mãdantis, sed est super eo, ad quod faciendum mandans præcise compelli posset, tunc mandatum eius morte non finitur: l. fundi venditor. §. item si amicus. ff. de acqui. poss. vbi Paul. Castrẽ. dicit tex. esse sing. de iure ciuili, & quòd de iure Can. est tex. in c. super gratia. de rescr. lib. 6. & sequitur ibi Alex. & Rom. in l. 2. §. sed si quis. ff. de donat. & idem Ro. in cõs. 202. ver. quod primo probo. & Bal. cõs. 57: pũctus quæstionis. nu. 7. lib. 5. idem Bal. & Paul. Castren. in l. si quis cum procuratorio. in prin. ff. de proc. idem Pau. in l. fi. ff. de solut. Alex. cons. 170. circa primũ dubium. col. 2. ver. nec posset excusari. lib. 2. Ias. in l. eius
5 qui. super ver. placebat. in 8. limi. ff. si cert. pet. † Et quãuis dici soleat quòd & si tale mandatum morte (vt prædictum est) nõ finiatur, attemen per hæredem potest reuocari, vt in d. l. fundi venditor. & ibi per Alex. in vlti. not. & in alijs locis superius citatis per eosdem ferè oẽs

6 Doct. ponitur. † Immo, & si non expresse, interdũ etiam tacite reuocatum censetur ex persona hæredum, quãdo contingit hæredes esse status differentis à statu defuncti, puta, si hæres sit pupillus, Ecclesia, vel furiosus, quoniã etiam per talem status mutationẽ reuocatur mandatũ, vt subtiliter probauit Soci. cons. 112. multum abunde. col. 6. ver. tertiũ est. in primo lib. refert & sequitur De-
7 cius in l. rogasti. § si fugitiuus. in 2. not. ff si cer. pet. † Tamen in casu huius obligationis, neque per ipsum constituentem, neque per eius hæredes mandatum hoc reuocari potest: ex quo illud quod in mandato continetur, deductum est in conuentionem, & pactum stipulatione vallatum, vnde etiam est alteri parti ius quæsitũ. l. aliud. ff. de solut. & l. vero procuratori. §. sed si quis. & ibi not. Paul. Cast. eo. tit. Immo alia ratione dici põt, quòd hoc non sit mandatũ, sed assumat naturam alterius contractus per not. in l. 1 C. mand. in l. salarium. ff. eo. & §. fin. instit. eo. tit. super quo alio contractu interposita stipulatio efficitur irreuocabilis. l. sicut. C. de acti. & oblig. l. in commodato. §. sicut. ff. commod. Ruin. cons. 115. co
8 lu. vlt. lib. pri † & quamuis aliàs dicatur, quòd stipulatio sequatur naturam contractus, super quo interponitur l. si stipulatus, ff. de vsur. cum simil. id procedit solummodo quo ad effectum, vt quis non obligetur in pluri, quàm si stipulatio non fuisset interposita; sed quo ad effectum, vt obligetur efficacius, & ita quod reuocari non possit, & quòd ab eo per vnum solum ex contrahentibus recedi nequeat, in hoc stipulatio non sequitur naturam illius contractus, vt probatur in l. miles. §. decem. ff. de re iudic. & ibi not. Imol. & alij posteriores, & est de mente Bart. in l. penul. C. de condit. ob cau. & ita concludit Alex. in l. 1. ff. de pact. & in l. sciendum, & in l. stipulationes non diuiduntur. de verb. obl.
9 † Accedit tertio, quia in sequenti huius obligationis particula ponitur pactum expressum firmatum etiam iuramento, de non reuclando hoc mandatum: quo pacto stante, pro certo habetur etiam de vsu per Curiam; ab antiquissimo tempore (vt prædictum est) seruato quòd

ipse

ipse constituens non potest tale mandatum reuocare, iuxta celeberrimam doctri. Alberici in l. si procuratorem, colum. pen. versi. quid si in litteris. ff. de procurat. qui dicit ita in facto obtinuisse, qui etiam idem tenet in l. item ad litem. ver. sed nunquid potest. eod. tit. de procur. etiam si non sit iuratum, allegat potissimum d. l. sicut. C. de acti. & oblig. & ita eum refert Fely. in c. ex parte decani. colum. 6. in fin. ver. & stantibus prædictis. de rescript. Quòd si non potest per ipsum constituentem,
10 multo minus reuocari poterit per hæredem, † qui tenetur stare omnibus pactis defuncti. l. cum à matre; C. de rei vendic. sicque poterit nihilominus per quemlibet ex procuratoribus fieri debiti confessio, & suscipi executio realis contra bona defuncti, nisi soluatur in termino consueto infra tres dies, & subinde dari mandatum executiuum, sicq; durabit via executiua, nec calumniosi hæredes potientur optato, vt quasi reuocatis procuratoribus, & extincta etiam obligatione, distrahere possint creditores per moras ordinarij iudicij trium instantiarum, & deinde etiam negotij executiui.

QVAESTIONIS TERTIAE.

Summarium.

1 *Ex stipulatione notarij sine mandato quæritur vtilis actio sine cessione tertio ratum habenti.*
2 *Promissor pro absente, etiam ante absentis acceptationem nõ põt promissionẽ, & mandatũ in forma Cameræ reuocare.*
3 *Verba addita in noua formula actoris circa procuratorum constitutionem.*
4 *Cur mandatum aliàs irreuocabile, defuncto aliquo sine hęrede deficiat.*
5 *Raro vel nunquam quis sine hærede decedit.*
6 *Nunquam fiscus vltra vires hæreditatis tenetur.*
7 *Conditio si sine hęrede decesserit, intellecta de hærede successionis nunquam existit.*
8 *Quomodo, & quando quis intelligatur sine hærede decessisse.*

9 *Quæ dicatur iacens hæreditas.*
10 *Cur per hæredem debitoris reuocari non possit mandatum obligationi Camerali appositum.*

1 QVAERI † autẽ hic opportune posse videtur, supposita pro communi & vera conclusione illa, quòd Notarij possint valide sine mãdato pro alijs absentibus stipulari, & quòd ex tali stipulatione quæratur illi, pro quo stipulatio facta est, vtilis actio sine cessione, secuta tamen illorum ratificatione, seu acceptione, ita quòd si illi, pro quibus stipulatum est, non ratificent, euanescat stipulatio; glo. in l. Pomponius. §. si ita scriptũ ff. do procur. & ibi not. Bal. ꝙ idem Bal. in l. si absentis. col. 1. ver. modo reuoco in dubium. C. si cer. pet. His inquam suppositis prout late probantur per virum bene doctum Andr. Tiraq. in tractatu constituti. parte tertia.
2 limit. 30. præsertim nu. 23. & seq. † quæro an is qui promisit notario stipulanti pro absente possit promissionẽ, & cum ea mandatum in hac obligatione factum reuocare, eumque facti pœnitere? saltim antequam per illum absentem facta sit acceptatio, & sic an dicta notarij stipulatio ante acceptationem prædictam pariat aliquem effectum? respondeo, quòd hac in re nihil habet obligatio nostra speciale, sed generaliter verum est, quòd promissor non possit vllo modo etiã ante acceptationem illius, cui absenti mediante notario promissum est, reuocare, nec pœnitere, vt Bal. in l. cum à socero. colum. 2. vers. caue tibi. C. de iur. doti & alij multi Docto. quos citat & sequitur idem Tiraqu. in d. 30. limit. num. 49. ex quorum consensu dubitari non potest, quin dici possit eam communem esse sententiam. Immo ibi etiam nu. 79. sustinet ꝙ acceptatio talis promissionis fieri possit etiam per hęredem illius, cui absenti promissum fuerat, si res sit integra, idest si viuat adhuc is qui promisit.
3 † Et quamuis (iudicio meo) forma secundum prædicta sit per se sufficiens, vt mandatum sit etiam per hæredẽ irreuocabile, tamen pro abundantiori cautela, in nouel-

la

la forma addidi verba, per quæ mandatum ipsum conferatur ad tempus etiam post mortem testatoris futurũ: sub qua forma factum etiam simplex mandatum durat, & non finitur morte. l. mortis causa. §. Titia. ff. de dona. cau. mor. l. si vero non remunerandi. §. fin. cum l. sequ. ff. mand. not. Bar. in l. fin. ff. de solut. & in l. mandatum. C. mand. & ibi Bal. & Sal. Angelus in dispu. Astensis miles, in prin. Rom. consi. 202. Cornel. consi. 86. circa princ. in vlt. col. lib. 4. Soc. consi. 60. in presenti cõsultatione. nu. 10. & 11. lib. 1. & consi. 87. in præsenti consultatione, in prin. eo. lib. 1. ponit Feli. in c. relatum, in 4. fallen. de offic delega. & ibi Deci. in prin. & idem Dec. in l. eius qui in prouincia. §. placebat. in 6. fallen. & ibidem Ias. in 8. fallen. ff. si certum petatur, & licet hoc duobus modis p Docto. declaretur, videlicet primo ꝙ intelligatur dummodo sic constituens decedat cum hærede, aliàs secus,
4 ratio affertur, † quia procurator repræsentat dominum, & si defuncto domino constituente non est hæres, sequitur ꝙ nullus est dominus principalis, & sic ille nullius erit procurator, ita Angelus in præallegata dispu. Rom. in d. §. Titia. & in d. consi. 202. idem Rom. & Alex. in d. l. fundi venditor. §. item, de acquiren. possess. & secundo nisi per hæredem reuocetur, prout reuocari potest, glo. l. sed interim. §. si vxor primo. ff. de dona. inter virum & vxor. Rom. in d. §. Titia. & consi. 202. Socin. consi. 49. viso instrumento. in prin. lib. 4. Alexan. in d. l. fundi. in vltimo not. Deci. in d. c. relatum, in 3 fallen. Eæ tamen declarationes nostri huius procuratoris officium nequa-
5 quam impedient. † Nam primum ꝙ quis decedat sine hẹrede, si supersint bona, super quibus facienda sit executio, vix & raro continget non esse hæredem. Nam vt dixit Iaso. in l. non omnis, col. 3. ver. istud dictũ. ff. si cer. peta. nemo dicitur vnquam decedere sine hærede, quia saltim vltimo loco habet fiscum hẹredẽ. l. ex facto. §. fin.
6 ff. ad Treb. † nec verisimile est fiscum esse repudiaturũ, cum nunquam teneri possit vltra vires hæreditatis. Bal. in l. fi. in prin. in 4. q. C. de iure delibe. & ibi Cast. & Ias.
7 & Bar. in l. 1. §. an bona, ff. de iure fis. † & hinc pruden-

ter ait Bald. in l. final. in septima opposition. C. de hęred. instituen. quòd conditio, si sine hærede decesserit, vbi intelligitur de hærede successionis, & non sanguinis, est conditio nunquam exitura, & eam quodammodo impossibilem esse dicit Deci. in ca. in pręsentia, colum. 14. ver. 2. conclusio. de probat prout etiam dixerat ante eum Abbas ibidem column. 8. versicu in tertia parte gl.

8 † Et ne quis forte æquiuocet, adhuc puto esse aduertendum, ꝙ decessisse aliquem sine hærede, non intelligitur, eo ipso quod nemo adijt hæreditatem adhuc iacentem, sed ita demum, quando apparet neminem velle esse hæredem, veluti si facta diligenti inquisitione, & citatis ijs, quos tangit proxima successionis causa, iuxta doct. Barto. post glo. in l. sancimus. §. quos autem. C. ad Trebellia. nemo se offert, qui velit hæres esse, quo facto incipiunt esse bona vacantia ad neminem pertinentia, antequam occupentur. d. l. 1. §. an bona ff. de iure fisci.

9 † aliàs & ante, quàm hoc appareat, diceretur, & esset hæreditas iacens, quæ repræsentaret personam defuncti. l. hæreditas. ff. de acquiren. rerum domin. l. cum hęreditas C. de poss. vbi Bart. & propter illam repræsentationem duraret mandatum post mortem. Hæc sunt verba Decij in d. c. relatum. colum. 1. versicu. sed tamen aduertendū, ex quibus ostenditur id quod dixi, ex dicta prima Doctorum declaratione, huius nostri procuratoris officium nunquam, aut perquam rarissime impediri posse:

10 † prout neque per hæredem reuocari potest mandatum in hac obligatione insertum, & post mortis tempus collatum, factum videlicet non ad commodum ipsius constituentis, aut sui hæredis, sed ad commodum tertij, cum quo initus est contractus. Bald. in l. id quod pauperibus, in 24. q. C. de episc. & cler. refert & sequitur Rui. consi. 7. colum. 3. in fi. lib. 2.

QVAE-

QVAESTIONES AD VI. PARTIculam obligationis Cameralis.

QVAESTIONIS PRIMAE.

Summarium.

1 *An pactum iuratum de non reuocando procuratorem, seruandum sit necessario.*
2 *Cur facultati reuocandi procuratorem renunciari nō possit.*
3 *In omnibus resignationibus, donec per superiorem recepta nō sunt, reuocari potest mandatum.*
4 *Cur non obstante periurio reuocari possit procurator.*
5 *Constitutio procuratoris iurata reuocari non potest in captionem tertij.*
6 *Clausula, contenta in instrumento esse vera, qua in noua auctoris forma adscripta est, quam vim habeat.*
7 *Qua ratione ïpediatur impetratio relaxationis à iuramēto.*

SEQVITVR sexta, eademque vltima obligationis particula habens promiſſionem de adimplendo, ſeruandoq; conuenta, & nō reuocando procuratores, addito etiam iur̃o: Iuxta quam pro clariori adhuc antedictorum demōſtra
1 tione, reuoco in quæſtionem. † An hoc pactum promittentis non reuocare procuratores, addito ẽt iur̃o, valeat ita vt promittens teneatur illud inuiolabiliter obſeruare? Cui quæſito ſtatim occurrit gl. c. fi. in verb. reuocatus, de procu. li. 6 & doctri. Bart. in l. cum precario ff. de
2 precar. per quas habetur, † ꝙ facultati reuocandi procuratorem non poteſt renunciari, quia id eſt contra naturam mandati, ut ſit irreuocabile, itaq; non firmatur ẽt addito iuramento, & ſic poterit eo non obſtante mandatum reuocari, licet conſtituens inde remaneat periurus, quod late probant Ang. conſ. 225. Pūctus eſt talis. Martinus, &c. & in l. & in ꝑpetuū, ff. de proc. & Ro. in l. alia. §. eleganter. ff. ſol. mat. & Pau. Caſt, in cōſi. 57 Venerabilis vir. col. 2. ver. nūc ergo quæritur tertio, & Imo. in c. cū

cõtingat, col. 24.& nu. 35. de iureiur. ponit late Fely. in supra allegato c. ex parte decani. & in c. si diligẽti. in 9. limi. de foro comp. qui in vtroq; loco citat illam decis. 8. de proc. in anti. quę est secũdũ nu. 104. quæ decisio habet, ꝙ constituens procuratorẽ ad resignandum beneficiũ ex causa permutationis cũ pacto iurato de illũ non reuocando, non possit valide reuocare. Quod similiter ẽt refert, & sequitur Stef. Aufrerij in addi. ad 260. decis. Tholosa. sed dicta decisio Rotæ, quemadmodum ipsi Fe
3 lyno de iure fuit suspecta, ita ẽt non est in usu. † Sed indifferenter practicatur, ꝙ in quibuscunq; resignationibus, siue ex causa ꝑmutationis, siue aliàs quacunq; rõne correspectiuis locus sit pœnitentiæ, donec resignatio ꝑ superiorẽ fuerit recepta & admissa, nec darent̃ ꝑ Cãcellariã lr̃æ ad cogẽdũ via iuris partẽ retinentẽ, vt seruaret contenta, vt testat̃ ẽt Hier. Pau. in lib. cui titulus est, Practica Cancel. fol. 51. ver. Duo tractauerunt, & meo tp̃e in plurib. causis Rota iudicauit: quib. argumẽtis, & rõnibus, non est hic dicẽdi locus. Sed quantũ ad propositã à nobis hoc loco qõnẽ attinet, vsus hẽt iuxta superius citatas Alberici doctrinas, ꝙ hoc mandatũ reuocari nõ possit, quod ẽt voluit Bal. in rub. extra de procur. col. 4.
4 ver. periuriũ. dicens. † Periuriũ nõ impedit, quin ꝓcurator possit à domino reuocari, vt in c. vlt. de procu. li. 6. in gl. ordin. & ratio est, quia ex tali iuramento nulla insurgit obligatio, secus si esset promissum aduersario de nõ reuocãdo, quia ex tali pacto licito, & honesto, ne aduersario illudatur, bene oritur obligatio. C. de transa. l. si quis maior. Itaq; summa est, ꝙ mandatũ simplex ẽt cũ iur̃o de non reuocãdo illud, nihilominus reuocari põt,
5 licet reuocans remaneat periurus. † Sed vbi iuramentũ p̃stitũ est alteri habenti interesse de nõ reuocando talẽ procuratorẽ, illud sit irreuocabile, secundũ Albe. & Bal. & secundũ Rom. Curiæ vsum, ratio (quantũ ab antiquioribus audiui) ꝑꝑ quam est hic vsus introductus, est illa notissima, quia iur̃m hoc seruari põt sine peccato, & sine interitu salutis æternæ, quã ponit ẽt Ias. idẽ sentiens, in l. si non sortẽ. §. si centum, col. 3. versi. dubito de hac

decisi.

decis. ff. de condic. ind. vbi etiam citat dictam doctr. Bal. licet in alio loco, quod etiam Iasonem simpliciter imitatus Doct. Hispanus in repet. rubricæ, de don. inter vir. & vxo. in sexta limit. quę in lib. meo est fol. 52. colum.
6 1. ver. nec obstat gl. in c. fin. † Huic vltimæ particulæ, in noua forma addita est clausula, per quam partes iurant contenta in instrumento esse vera, quæ inter alia valet, ne possit aliqua partium contra sic iuratam assertionem venire, simulationem, aut rem aliter gestam esse dicens vt late Imol. post Anton. de Butri. in ca. cum contingat. in 6. membro, de iureiuran & ibi Abb. in versi. decimus casus, & in disputatione. Statuto Ciuitatis Senarum, ver decimus casus. Bal. & Salic. in l. fina. C. de non numera. pecun. Imola. & Alexan. in l. Seius, & Augerius, colum. vltim. ff ad leg. Falcid. Alexand. in consi. 36. viso themate. colum. 2. lib. secundo, & consi. 132. viso instrumento.
7 eod. lib. & in l nemo potest. ff. de lega. 1. † Valet insuper ea clausula, ne ad effectum impugnandi instrumentum, iuramenti relaxatio possit impetrari, vt post Fran. Aret. dicit Ias. in d. l. nemo potest, col. 8. de leg. 1. nam eo ipso quòd quis peteret se à iuramenti nexu absolui, opus esset, vt diceret id quod iurauit esse falsum, & consequenter poneret se esse periurum, & sic tanquã periurus turpitudinem suam detegens esset omnino repellendus, vt late per Bar. in l. iusiurandum, quod ex conuentione. §. procurator. ff. de iureiur.

QVAESTIONIS SECVNDAE.

Summarium.

1 *An iuramẽti relaxatio sit cõcedẽdę obligato in forma Cam.*
2 *Ex iusta cã obligatus in forma Cam. relaxatur à iuramẽto.*
3 *An in concessione relaxationis à iuramento sit pars citanda.*
4 *Ratio vsus quo non datur relaxatio à iuramẽto ad effectum excipiendi.*
5 *Frustra petitur solutio vinculi non adstringentis.*
6 *Absolutio à iuramẽto ad effectũ excipiẽdi passim conceditur.*
7 *Qua ratione defendatur iustã esse cõcessionẽ relaxationis à iuramento*

ramento ad effectum agendi.

8 *Quomodo Staphilei, & Cassadori dictum intelligatur de absolutione à iuramento non permissa contra obligationes Camerales.*

9 *Auditoris Cameræ priuilegium circa executionem obligationum Cameralium.*

10 *Tactus scriptura in iuramento quando requiratur.*

11 *Corporale iuramentum plus adstringit, quàm verbale.*

1 SED † hîc sumpta occasione, quæro an ei qui est sub hac forma obligatus iuramenti sit relaxatio concedenda, necne? Ioannes Staphileus (si liber ille sub litterarum gratiæ, & iustitiæ titulo inscriptus, est suus) absolute dicit stylũ signaturę esse, ꝙ in similibus obligationibus non detur absolutio à iurã ad effectum agendi, nisi forte obligatio talis adiecta sit simoniacæ transactioni, contra quam obligatus absolutionem huiusmodi petens agere velit, per iura & rationes ibi descriptas. Sed quo pacto stylus ille se haberet suo tempore ipse viderit, modernus vsus aliter habet, ideo puto esse considerandum, petatur ne absolutio simpliciter à vinculo iuramenti, an uero duntaxat ad effectum agendi, seu excipiendi tantum, & in singulis articulis, quid ex iuris cõmunis dispositione, quid secundum Remanæ Curiæ stylum sit obseruandum, tam super facienda, vel non facienda omnino absolutione, quàm super eo, si vbi fieri potest, citanda sit pars altera, cuius interest, an non. Et quantum attinet ad ius cõmune, materia satis tractata est per Doctores in c. 1. & ca. debitores, de iureiur. & in alijs vulgatis locis, elucidata

2 clarissime per Felinum more suo in d. c. 1. † Quorum in summa ea videtur esse conclusio, ꝙ indifferenter concedi possit, allegando causas conuenientes. Sed controuer

3 sia super illo est, an sit pars altera citanda, an nõ? † in quo communis opinio videtur esse, ꝙ si per absolutionẽ tollitur obligatio ex toto, vt si iuramentum esset contractus validatorium, ita ꝙ sine iuramento non uoluisset, cuiusmodi contractuum multa exempla posuimus supra in 3. q. primæ partis, & tunc necessario si pars citanda,

randa, atq; audienda: secus si tantummodo ageretur de habilitanda persona, quæ iurauit, vt iuramento non obstante possit contra instrumentum dicere, dolumq;, & fraudem, quibus deceptus fuit, aut aliud tale detegere, quoniam (inquiunt) hoc secundo modo nõ infertur parti graue prẹiudicium, sed remanet illi saluum ius suum, & in hanc summam est decisio Tholosana.62. cum sua additione. Romanæ vero Curiæ stylus, simplicissima, eademque æquissima via in hanc summam concluditur, dico in relaxatione iuramenti super hac, de qua tractamus, forma adiecti, nam in alijs per omnia locus est di-
4 spositioni iuris communis: † est inquam stylus primum, quòd ad effectum excipiendi nullo pacto detur iuramenti relaxatio, quod fertur habuisse originem à quadam formula per Conciliũ Lateranense sub Papâ Leone decimo celebratum sacræ Pœnitentiariæ officiarijs prẹscripta, & habet eam rationem, quia vel talis absolutio non est necessaria, vel est iniusta: nam si petatur ad effectum opponendi aliquam ex exceptionibus, quæ (iuxta superius dicta) per se iuramento non obstante opponi
5 possunt, † frustra petitur absolutio uinculi non adstringentis: si vero exceptio sit ex illis, quæ stãte iuramento per se opponi nequeunt, iniusta est, & calumniæ suspecta petitio, tendens ad retardandum paratam obligationis executionem, estque merito locus vulgato illi remedio, solue, & repete. d. c. debitores. de iureiuran. Similiter nunquam conceditur etiam agere volenti absolutio
6 simplex apta ex toto tollere obligationem. † Ad effectũ vero agendi duntaxat conceditur absolutio, seu absoluendi commissaria facultas passim & indifferenter, hoc tantum adhibito moderamine, quòd si iam sit super obseruanda obligatione lis cẹpta: tunc absoluendi (nisi par
7 te citata) non detur facultas. † Sed hæc quoque ad effectum agendi commissa, aut etiam concessa iuramenti relaxatio non est iniqua, sed iusta. Nam illam petenti, si denegaretur, fieri posset iniuria, si vere contractus esset inualidus, aut alias illicitus, ille vero contra quẽ conceditur, conqueri iuste non potest, quoniam porpterea

non

non retardatur sibi suæ obligationis executio, iuxta ea quæ superius dicta sunt, vbi de mutuis petitionibus locuti sumus, cum etiam reconueniens agat: sed quamuis debitore ad effectum agendi absoluto, atque agente, nihilominus ad obligationis executionem proceditur;
8 † itaque dum Staphileus loco superius citato, & Cassad. in sua decis. de mutu. petit. dicunr, non dari absolutionem ad effectum agendi contra obligationem in forma Cameræ, vel subaudiendum est non dari scilicet ad effectũ retardandi executionem, vel eorum dictum est hoc
9 tempore falsum; † Immo habet Auditor Cameræ inter alia multa Leonis decimi antedicti Pont. priuilegium; quo conceditur vt ipse Auditor, suusque locum tenens in causis coram eis vigore talium obligationum introductis, absolutionibus à iuramento, & alijs ibi expressis impedimentis nequaquam obstantibus tam contra bona obligatorum vsque ad effectualem solutionem in omnibus & per omnia, perinde ac si prædicta non emanassent, procedere valeant. Illud nolo prætermittere, quòd vbi in fine obligationis ponitur iuramentum per illa verba, ac, ad & super sancta Dei Euangelia (scripturis sacrosanctis per eum corporaliter sponte tactis iura
10 uit) † clausula (scripturis tactis, &c.) non est necessaria; corporalis enim ille tactus in actu iurandi non requiritur necessario, nisi in casibus quibus iuramentum defertur à iure, ut in iuramento testium, iuramento calumniæ, &c. vel vbi defertur à Iudice, vel à parte ex necessitate: in cęteris sufficit verbalis iuratio, vt not. glo. Clem. prima. in §. porro. ver. tacta. de hæreti. & in c. vt circa. ver. corporali. de hæreti. lib. 6. & de forma iuramenti
11 verbalis habetur in glo. 22. quæst. 1. in summa. † Sed postquam vsus eam clausulam recepit, potest ita dimitti, maxime cum videatur plus obligare iuramentum corporale quàm solum verbale. l. si alterius. C. si min. se maio. dix. & not. d. gl. ver. tacta. & Imola in c. cum contingat, numero 58. de iureiuran. ita vt hoc sit abundare in cautela.

TRA-

TRACTATVS PARS III.

PRAEFATIO.

DEVENIENDVM nunc est ad tertiam principalem huius tractatus partem, quæ concernit processum causæ, & distinguitur in tres minores particulas, quarum prima continet pręambula ipsius processus. Secunda processum ipsum. Tertia declarat consequentia quędam & accessoria ipsi processui.

PRIMA vero particula subdiuiditur in quinque considerationes, quas habere debent Aduocati & Procuratores in initio processus. Prima consideratio est de concernentibus ipsius instrumenti exequendi corpus. Secunda de eiusdem instrumẽti virtute, & efficacia. Tertia de persona petentis executionem Quarta de ipso iudice coram quo executio petitur. Quinta de persona illius contra quem petitur.

DE PRAEAMBVLIS IPSIVS processus.

De instrumento.

QVAESTIONIS PRIMAE.

Summarium.

1 *Quale debeat esse instrumentum exequendum.*
2 *Abolitio in instrumenti parte non substantiali non vitiat.*
3 *Probata parte substantiali corrupta, vel corrosa instrumenti producti per testes, datur executio instrumenti, secus vero non producti.*
4 *Originali nota tantũ producta, instrumẽti executio nõ datur.*

1 QVAERENTI † quale debeat esse instrumentũ exequẽdũ; statim occurrit qđ dẽt habere oĩa publici instrumenti requisita enumerata p gl in l. gñali. C. de tabular. li. 10. & Specul. in tit. de instru. edit in prin. & Bart. in l. si quis ex argentarijs. § . initium. ff. de edẽdo. declarata per Abb. in c. 1. col. 1. &

1.& seq. de fid. instrum. explicata latius per Afflictum in cõstitutione Regni, quæ incipit: Baiulos omnes. col. 5 & seq. Quibus in proposito addẽdum & illud est, quòd instrumentum cuius executio petitur, non sit abolitum neque cancellatum, neque in aliqua sui parte suspectum, aut diminutum. ita dixit Bal. in l. 2. C. vt in poss. leg. eat. per tex. l. fin. C. de edict. diu. Adri. toll. refert & sequitur Paul. Castren. in d. l. fin. & in l. nostras. C. de testam. & voluit Bar. in l. 1. §. fi. in fin. ff. de his quæ in

2 test. delen. † Quod tamen intelligendum est, si talis abolitio aut alia suspicio esset in loco substantiali, aliàs secus dicendum, secundum eundem Castren. in d l. fi. Sed Bal. in l fi. C. de fideicom. & in l. sed & si. §. si cum de hæreditate. ff. de iureiu. tertio voluit quòd si producatur instrumentum publicum corrosum vel ruptum in aliqua parte substantiali, quæ tamen pars probetur per testes, detur nihilominus talis instrumenti executio: si autem non producatur instrumentum, quòd dicatur esse deperditum, sed eius tenor probetur per testes, non est danda executio, sicut si productum esset instrumentũ. Bart. in l. 1. ff. de his quæ in testa. delen. col. 1. in fi. & facit qđ tenet idem Bar. C. de pign. l. 3. col. pen. ver. prædicta in-

4 telligo. † Immo etiam si producatur originalis nota (quę vulgo imbreuiatura appellatur) nõ redacta in mundum cũ subscriptione notarij, & alijs publici instruméti substantialibus, non est danda executio, per dicta Io. And. in add. Specu. tit. de instru. edit. §. videndum: ver. & nota quòd tabellio. & Cyn. in l. contractus in vlti. q. C. de fide instr. & Ant. Butr. in c. cum. P. tabellio. de fide instr. & Canarius in tract. execut. q. 38. & Tyndarus de insinuat. q. 24. quod videtur esse declarandum secundum Paul. Castren. in d. l. contractus, col. 1. in fin. nisi liber prothocolli haberet solemnem subscriptionem cum signo notarij, in prin. vel in fi. Et quamuis prædicta apud præallegatos Doct. ita se habeant: in specie tamen nostrę obligationis, aliter puto esse decernendum.

QVAESTIONIS SECVNDAE.

Summarium.

tantum partes.

23 *Protestatio de redimendo instrumentum sumptibus debitoris, tunc solum necessaria est, antequam reus fuerit in mora constitutus.*

PRO euidentiori tamen dicendorum perspicuitate, videtur opportunum esse vt determinemus, an pro huius obligationis habenda executione de necessitate debeat produci pu-
1 blicum Instrumentum an nō? Qua † in re non est multis agendum, quia vsus habet pro comperto, quòd in ipso contractu non requiratur instrumentum publicum, sed bene requiratur in processu, vt ipsius obligationis vigore procedi possit ad executionem. De instrumento publico in ipso contractu non requisito non est quamobrē dubitari possit, cum nullo id iure caueatur, & quotidie in vsu habeamus, quòd datur executio uirtute priuatarum scripturarum, in quibus debitores dicunt se obligare in forma Cameræ: quod qua ratione sustineatur,
2 dicemus inferius. De scriptura † vero videri posset idem esse dicēdum, cum inter casus, in quibus requiritur scriptura, qui enumerantur per glo. in c. 1 in ver in scriptis de censib. lib. 6. & ibi doct. & in alijs locis ibi notatis, non est aliquis casus, qui comprehendat nostram hanc obligationem: & licet Io. And. & quidam alij dubitauerint de mandato procuratorio, quòd non possit probari per testes, sed requirat scripturam, vt sic videri possit, quod saltim mandatum in nostra obligatione insertum
3 debeat † per scripturam probari: communis tamen opi. est in contrarium, quòd neque ipsa constitutio procuratoris, neque illius probatio de necessitate requirat scripturam, vt late probat Abb. post glo. in c. 1. de procur. & post Bart. quem sequuntur Imo. & Alex. in l. 1. C. eo: & Angelus cons. 296. visis omnibus. Sed quia non tractamus hic tantummodo de validitate obligationis contractæ, sed an illius virtute procedi possit executiue per
4 † viam confessionis debiti, &c. nisi ea possit per scripturam probari, talem effectum non posset habere: ratio, quia siue ab initio sine scriptura coram testibus contracta obli-

cta obligatione, siue postea scriptura ipsa deperdita testes vel super ipso contractu, vel super tenore perditi instrumenti examinandi essent, tale examen lite non contestata fieri non posset. ca. quoniam frequenter. extra vt lite non conte. vbi autem litis contestatio faciēda est, iudicium esse nō potest executiuum, prout in simili casu notant omnes Doct. qui scripserunt post An. in l. fin. C. de edic. diui Adri. supra gl. ver. depositionibus. in fin. in quantum reprobando, seu verius declarando dictū Angeli volūt, quòd si instrumenta ex forma statuti habent executionem paratam, & cōtractus factus sit coram testibus sine notario, quamuis eisdem testibus examinatis, eorum examen in publicam instrumenti formam redactum fuerit, non tamen dabitur eiusdem instrumenti executio; nisi in casibus in quibus testes possunt exami-
6 nari ante litem contestatam: † secundum quam distinctionem nostræ etiam obligationis executionem dicamus regulariter non dari pro eo quod per testes probetur ꝙ quis obligauerit se in forma Cameræ: dari aūt, si obligatio probetur esse contracta super aliquo ex ijs, quorum occasione in iudicio litis contestatio nō est necessaria, vt in negotijs decimalibus, vsurarijs, matrimonialibus, & alijs notatis in d. c. quoniam frequenter. qua de re late tractat, & in hanc nostram sententiam cōcludit Fel. in c. cum super. ver. prima declaratio. de re iudi.
7 † alius casus per eādem rationem posset proponi, si contingeret testes examinandos esse valetudinarios, senes, absuturos, aut aliàs tales, qui etiam lite non contestata ad futuram rei memoriam, iuxta dispositionem d. capit.
8 quoniā. examinari possent. † Hęc (vt verisimile est) ignorans quidam in agendis causis bene vestitus, passus est me obtinere executionem in casu, qui fuit talis. Cum Sēpronius deberet Caio mille, vrgereturque ad soluendū, & conuenisset, quòd differretur solutio ad certum tempus, si Titius accederet, & constitueret se æque principaliter debitorem, & correum, Męuius accessit ad Titium, & coram testibus eum rogauit, dicendo, accedas illi obligationi, & obliga te sicut Caius uoluerit, & ego

ex nunc promitto te indemnem releuare, & me tibi obligo omnibus illis modis, formis, & obligationibus, quibus tu te obligaueris: Sub fiducia horum verborum Titius accessit, & obligauit se Caio in forma Cameræ consueta: & cũ adueniente die coactus fuisset soluere, & Mæuius de releuatione requisitus tergiuersaretur, ergo consultus à Titio experiri volens fortunam pro celeriori amici mei liberatione iussi, vt simul produceretur instrumentum obligationis factę per Titium, simul etiam producerentur articuli continentes suprascripta Mæuij verba obligatoria, & super illis inducerentur testes prædicti, prout inducti, & successiue examinati fuerunt, & subinde perfecto examine obtinui mandati extendi obligationem Mæuij secundum dicta testium, & obligationem Titij, ad cuius instar probabatur se obligauisse, & subinde virtute dictæ extensæ obligationis processum fuit ad confessionem debiti, & realem executionem, nihil nisi meras nugas opponente, neque aduertente illo suorum annulorum spectatore, qui etiam à dicto mandato extẽdendi dictam obligationem potuisset licite appellare, quod minime fecit:
9 † volui autem hoc recensuisse, memor Ismeniæ Tibicinis, qui discipulis suis non minus ostendebat male canentes, quàm scite canentes, dicens: ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. Concludamus ergo in summam, quòd (exceptis casibus suprascriptis) obligatio est per scripturam, siue publicam, siue priuatam probanda, hoc dico vbi priuata scriptura haberet qualitates requisitas de iure cõmuni,
10 † vt plene probaret, quod contingit tribus casibus, quos recenset post antiquiores Iason in rep. l. admonendi. ff. de iureiurando. nume. 88. videlicet si is, qui scripsit, confitetur eam scriptam esse manu sua. l. publia. ff. depositi. & si habet superscriptionem partium & testium, & est à testibus approbata. l. scripturas. C. qui pot. in pign. hab. & si approbatur per testes qui subscripserunt, & uiderunt eam scribi, & per comparationem litterarum. authen. & si contra ctus. C. de fide inst. vel (præter ius cõe)
11 † vbi sit consuetudo, ꝙ priuata apocha etiam sola debitoris

toris manu subscripta, & per cōparationem litterarū, vel per quoscunq; duos testes pro tali approbata plene probet, sicut est hic in Vrbe, & in Romana Curia, estque de iure valida, per ea quæ ponit idem Iason vbi supra nu.
12 95. ver. octauus casus. † Et vltra dictam consuetudinem, inter Ciues Romanos, & alios Vrbis Romæ statutis subditos, viget laudabile statutum lib. primo c. 76. cuius tenor est. Quòd apochę scriptę, vel subscriptæ manu cuiuscunque priuatæ personę, contra ipsum scribentē, vel subscribentem executioni mandentur, sicut publica instrumenta; non obstante ꝙ in eis non sit locus, tempus, causa, & partis præsentia; dixi laudabile esse hoc statutum, quia magis est consentaneum rationi, quàm sint nonnullę leges ciuiles & canonicæ, quæ uolunt ex defectu causæ, loci, vel temporis, huiusmodi apochas reddi inualidas, vt l. cū de indebito. §. fi. ff. de prob. & c. si cautio. extra de fide instr. vbi disponitur, ꝙ si nō habeat ex-
13 pressam causam cautio, † nedū p priuatā, sed ēt publicā scripturam exposita non valeat, sed (vt dicunt Doct.) pręsumatur per errorem facta, nisi creditor probet causam: id. n. nihil aliud est quàm calumnijs viā aperire, & est contra ipsa iuris ēt naturalis principia, cū nemo, qui
14 aliàs sit sanæ mentis, & † legitimæ ætatis, præsumatur in facto proprio errare: & propterea ipse tenetur probare, ꝙ errauerit l. 1. vbi Bal C. de fal. ca. adiec. l. si post diuisionē. C. de iur. & fac. ignor. sed hæc latius apparebunt ex libris, qui scripti sunt de principijs legū; interim ijs quas habemus legibus est viuendū. Vrbis aūt statutū, & Ro Cu. cōsutudo prædicta nobis sunt pro lege, & quidē laudabili, & iusta. Et (quemadmodum superius dictū est) etiam de iure communi valeret huiusmodi obligatio, sine expressione causæ, si super ea esset debito modo facta susceptio censurarum, per ea quæ in simili ponit Felin. ex auctoritate Bald. in dict. capitul. si cautio in
15 decima fallentia † Vnum tamen est aduertendum, ꝙ licet ex pacto contrahentium detur, ꝙ ex priuata scriptura extēdi possit publicum nostræ huius obligationis instru. tamen in concursu cum alijs creditoribus ea obli-

gatio non probabit anteriorē hypotheeā aduersus instr. ab ipso initio publicum per d.l. scripturas. C. qui pot. in pig. hab. ampliando, vt voluit Anchar consi. 24 rationes adductæ. quem refert Fel. in ca. 2. col. 5. de fide instrum. etiam si probetur, ꝙ prius datus fuit procurator ad faciendum obligationem, & postea ostendatur scriptura priuata mandantis, quia tale antecedens est contingibile, non necessariũ, atq; hunc articulum latius explicatũ, vide per Negusant. in tracta. Pignorum, parte 4. mēbro 2. nu. 47. ibi; octauo quia supra, &c. cũ plurib. seq. Dicta autem consuetudo, quę habet quòd partes conueniant,
16 vt tabellio possit † ex priuata apocha publicare Instru. obl. inter ipsas partes, habet iuris fundamentum, ex ijs quæ ponit Abba. in c. vlt. in prima q. de fide instrum. &
17 Alex. in l. 1. §. eadem. in primo no. ff. de verb. obl. † Sed diligenter aduertendum est, quibus verbis id pactum in apocha sit conceptũ; simul. n. refert, possit ne obligationis extensio, & publicatio fieri ipso scribente aliter non citato, & cum iuramenti per scribentem præstiti adpositione, an non, & propterea consueui in negotijs amico-
18 rum me consulentium, † pactum illud in hanc sententiā concludere, videlicet: Pro quibus sic adimplendis, & obseruandis obligo me in ampliori forma Cameræ Apostolicę consueta, cum iuramento (prout ex nũc per Deum, vel per Sancta Euangelia iuro) cōstitutione procuratorum, & alijs clausulis in similibus obliga. poni cō suetis; & volo quòd desuper etiam me aliter non citato, per quemcunq; notarium publicum obligationis huiusmodi instrumentum, secundum consuetum notario-
19 rum Rom. Cu. in similibus stylũ, extendi possit. † Ex hac formula duas potissimũ elicio utilitates, vnam propter illa uerba, etiam, me aliter non citato, &c. propter quæ etiam si contingat ipsum debitorem abesse à loco iudicij, poterit quemadmodum loco suo inferius dicetur, docto de eius absentia, eo aliter nō citato procedi, alioqui citandus esset secundum iuris cōis dispositionem, ad cō parendum videndumque iurare testes super recognitione apochæ, & videndum mandari, extendi, & publi-

cari

cari instrumentum obligationis iuxta illius formam: Alteram, quia in extensione procul omni dubio poterit notarius adponere etiam iuramentum, propter illa verba, prout ex nunc iuro per Deú, &c. sine quibus verbis non caret et: difficultate, nam & si uidi multos existimantes, ꝙ sufficiat dixisse simpliciter; obligo me in forma Cameræ, & super illis verbis viderim obligationem cū formali iuramento extendi, quasi cum in forma Cameræ contineatur tale iuramentum, per relationem ad eam, videatur scribens eo modo iurauisse: tamen non desunt qui dicant id non sufficere, quin immo, nec sufficere ét si post uerba in forma Cameræ adderetur, cum iuramento, & alijs clausulis consuetis, videtur enim, quòd dicere, promitto cum iuramento, non sit iurare, cum de sub
20 stantia iuramenti sit, ꝙ dispositiue† adsumatur Deus in testem, & sic non sufficiat enunciatiue, ac transitorie loqui, ac fortius, ꝙ neque etiam sufficiat, si dicat dispositiue, & ita iuro, si non addatur per Deum, vel per Euangelia, aut aliquid tale: cum ex forma iuramenti sit, vt sacrę rei attestatione firmetur. Ad has igitur difficultates vitandū putaui opportunum esse ponere verba suprascripta; prout ex nunc iuro per Deum, &c. ac non esset fortasse absurdum si pro abundantiori cautela, licet (quem admodum supra dictum est) non necessaria, adderentur
21 verba, tactis scripturis, &c † Alius est casus, in quo proceditur ad executionem uigore simplicis exempli etiam per neutram partium scripti, cauti enim litigatores plerunq: antequam moueant litem, vt possint recuperare sumptum faciendum in recolligendo instrumentum publicum, faciunt citari debitorem ad soluendum, seu faciendum id quod debet, aliàs videndum fieri protestationem de reluendo illud sumptibus suis, iuxta doctrin. Bal. in l. non ignorat. C. de fruct. & litis expen. quem refert, & sequitur And. Barb. consi. 7. col. pen. lib. secundo.
22 † & si citatus dicat velle stare simplici exemplo, ne fiat sumptus instrumenti publici, tunc proculdubio tale exēplum probat, ut tenet Bar. C. de edend. in auth. si quis in aliquo. ver. quæro vtrū instrumentum. per l. optimam

C. de contrah. & commi. ſtip. quem ſequuntur ibi Alex. in 4. fall. & alij, & conſequenter illius vigore poteſt ad executionem procedi. Sed hoc intereſt, ꝙ tale exemplum non probat, niſi contra illum, qui in idipſum conſenſit, non autem contra alios, ſecundum ea quæ ſuperius dicta ſunt de priuata ſcriptura, per l. ſcripturas. C.
13 qui pot. in pig hab. †Illud vero non videtur eſſe ſine animaduerſione prætereundũ, quòd dicta præambula proteſtatio de reluendo inſtrumentum, licet à multis indifferenter fiat; non tñ eſt neceſſaria, niſi contra reum non dum in mora conſtitutum: nam ſi per lapſum temporis, aut aliàs fuerit in mora conſtitutus, tenebitur ad talem ſumptum etiam ea proteſtatione non facta, vt colligitur ex eodem Bal. in d. l. non ignorat. & Abb. in c. licet heli. col. 2. ver. & inquantum. de ſimon. & ibi Fel. col. 3. ver. in glo. ver. inſcriptio.

QVAESTIONIS TERTIAE.

Summarium.

1 *An creditor cogere poſſit debitorem ad faciendum ſibi inſtrumentum obligationis in forma Cameræ de debito.*

2 *Guarentigia non in plus obligat ſed efficacius.*

3 *Ratio, cur obligatus poſſit cogi ad obligandum ſe creditori per inſtrumentum de debito.*

4 *Recuſans obligari per inſtrumentum paratam habens executionem, turpitudinem ſuam detegit.*

1 POTEST † hic non inepte queri, ſuppoſito quòd creditor poſſit cogere debitorem ad faciendum ſibi inſtrumentum obligationis debiti, ſecundũ Bart. & communiter Doct. in l. ſi pupillus. in prin. ff. de nouat. & no. per gl. & Doct. potiſſ. Fel. in vlt. col. in c. ſignificauerunt. de teſti. An ſimiliter cogi poſſit, vt faciat tale inſtrumentum cũ hac obligatione? Ang. & Imo. in d. l. ſi pupillus. loquentes de forma guarentigiæ tenent ꝙ non, ea ratione, quia grauaretur

tur in eo quo non esset obligatus : quoniam scilicet per formam guarentigiæ posset contra eum incipi ab execu tione. Benedictus de Barzis, in tractatu guarentigię, in quinta quæstione primę partis, firmat partem contrariã motus ea ratione, quia præsupposita consuetudine faciẽ di similes obligationes, subinfert, ꝙ debent poni omnes clausulæ consuetæ, iuxta doctr. Bar. in l. fi. in prin. in l. si fraudator. ff. de his quæ in fraud. credito. & ad rationem
2 Ang. & Imolæ respondet, ꝙ† per guarentigiam non dicitur debitor in plus obligari, sed efficacius, vt dixit Ro. consi. 121. circa primum. col. 1. & Bal. in l. is qui accessionis. in 1. q. ff. de fideiuss. vbi propterea tenuit, ꝙ licet regulariter fideiussor non possit in plus obligari. Instit. de fideiuss §. praeterea. l. græce. §. 1. ff. de fideiuss. tamẽ potest obligari instrumento guarẽtigiato, quamuis principalis illo non sit obligatus. Ego non vidi quæstionem hanc de facto in iudicio agitari, sed si occurreret, appro
3 barem partem affirmatiuam † cum Benedicto (salua Angeli, & Imolæ reuerentia) addendo vltra dicta per Benedictum, ꝙ illa ratio, per quam moti fuerunt Doct. ad cõmuniter tenendum, ꝙ debitor per instrumentum non obligatus cogi possit facere instrumentalem obligationem, videlicet quia si debitor denegaret id facere velle, non posset in alio fundare denegationem, nisi dicendo, ꝙ per instrumentum facilius probabitur contra eum debitum, quàm sine instrumento: in quo secundum Doct. non esset audiendus, quia diceret turpitudinem suam. l. transactione finita. C. de transac. Bald. in l. instrumenta. C. de fideicom. Bar. in l si quis accepto. ff. de condict. ob causam. illa inquam ratio non minus procedit hoc casu,
4 † quia si debitor dicat nolle facere instrumentum, per quod habiturus sit contra se paratam executionem, diceret turpitudinem suam, significando quòd licet sit debitor, tamen vult posse distrahere creditorem per moras, & cauillationes trium instantiarum: quid enim aliud est dicere, ꝙ non vult habere contra se instrumentum, cuius parata sit executio?

QVÆSTIONIS QVARTÆ.

Summarium.

1 *An obligatus in forma Cameræ, ad se obligandum de certa summa soluenda, possit cogi vigore huiusmodi obligationis soluere: an verò tantum se ad soluendum obligare.*
2 *Statutum loquens de vendente locum non habet in volente vendere.*
3 *Aliud est agere aliud velle agere.*
4 *Dotis promissio eandem vim habet, quam eius constitutio.*
5 *Circuitus effectum aliquem pariens non euitatur.*
6 *Promittens se obligaturum, quando cogendus sit id præstare, ad quod se obligaturum promiserat.*
7 *Exemplum, quãdo circuitus aliquem effectum vtilem parit.*

1 QVAERI etiam potest, † si producatur Instrumentum, per quod aliquis promiserit alteri obligaturum se illi ad soluendũ certam summam, vel aliquid faciendum, adiecta camerali hac obligatione, poterit ne contra illum peti dictę obligationis executio, vt cogatur ad soluendũ summã, vel faciendũ rem promissam? Et prima frõte videretur posse negatiue respõderi, quia verba contractuum sunt stricte in terminis expressis intelligenda. l. quicquid astringendæ. ff. de uerbo. obl. & ad sensum patet diuersam esse promissionẽ faciendæ obligationis de soluendo, ab ipsa immediata promissione fa-
2 ciendæ solutionis, sicut in simili habemus, † q; statutum loquens de vendente, non habet locum in promittente vendere, secundum Iac. But. in l. 1. C. de pac. pig. facit l. in bonæ fidei. cum ibi no. ff. de eo quod cer. loc. Ale. cõs.
3 168. stantibus veris. in fi. lib. 6. & aliud est agere, † aliud velle agere. l. amplius non peti. ff. rem rat. habe. Contraria tamen est sententia Ioan. And. post Alb. Galeoli, quẽ citat in addi. Specu. de oblig. & solu. in rub. col. 1. quem referunt & sequuntur Alex. in l. cum fundus. in primo. no. ff. si cer. pet. & Ias. in l. dominus testamento. in 4. no. ff. de cond. ind. moti ratione vitandi circuitus, de qua in

d. l.

d.l.dominus & in cle.auditor. de rescrip. licet ipsi Alex. & Ias. fateantur, quòd multi contrarium dicerent, prout Hip.sing. 469.incip.dixit profectò. asserit id sibi non placere per rationes superius à me relatas. Consilium tamen Neapolitanũ (vt testatur Afflict.decis.61.) per dictã
4 doctrinam Io.And.decreuit, † ꝙ promissio dotis haberet eundem effectum, ac si fuisset constituta. Ego nunquàm hanc speciem vidi in iudicio agitari, tamen si occurreret putarem esse distinguendum ex mente Cardi.
5 in d.cle. auditor. in 14. q. qui magistraliter docet, † ꝙ circuitus tunc debet vitari, quando non est cum aliquo effectu: aliàs intercedẽte aliquo effectu, de circuitu nõ cu-
6 ratur, de ordi.cog.c.tuam qui filij sint legi.c.lator. † Sic in proposito, si circuitus cogendi eum qui promisit se obligare prius ad se obligandum, deinde iuxta secundò loco factam obligationem ad soluendum, vel faciendũ, non esset futurus cum aliquo effecto ipsi obligato proficuo: dicerem eum cogendum esse immediate ad soluẽdum, vel faciendum, nec posset is hoc casu, nisi cum sua turpitudine insistere pro faciendo circuitu: secus autem si demonstraret inde sibi proficuum effectum esse prouenturum. huic distinctioni nõ obstant suprascripta per Hyppolitum adducta, quia fateor ita esse, ꝙ sunt diuersa promittere se facturum, & facere. Sed dico ꝙ æquitate suadente euitandus est circuitus, per no. in d.l. dominus testamento. secus autem vbi non concurrit æquitas, & multo minus vbi concurret iniquitas, auferretur que obligato honestum commodum ex circuitu sibi
7 prouenturum, † vt si quis promisisset facere pactum de retrouendendo, dicerem eum non posse cogi immediate ad vendendum, cum multum intersit inter vtrunq; contractum, ex pacto enim de retrouendendo datur solummodo actio personalis, nec cogitur præcise, sed liberatur promissor præstando interesse, cum ex ipsa venditione competat ius ad rem, quod est fortius, vt late probat, & decidit Cagnolus in l.2. q. 65. C. de pactis inter empt. & vendit.

QVAE-

QVAESTIONIS QVINTAE.

Summarium.

1 *An narratio instrumenti in obligatione Camerali facta satis sit absque eo, quòd instrumentum ipsum producatur.*
2 *Quando intelligatur locum habere authen. si quis in aliquo documento, C. de eden.*

1 AMPLIVS, † nota est dispositio Iuris. C. de eden. quòd si quis in aliquo documento alterius faciat mentionem documenti, illi non creditur, nisi aliud documentum (cuius memoria in secundo facta est) proferatur, aut alio probationis genere veritas demonstretur. Ponamus q; in instrumento obligationis, cuius petenda sit executio, narretur alterius instrumenti tenor ex quo nascitur, seu fundamentum habet actio, & obligatio originalis; verbi gratia, petitur executio contra fideiussorem vigore instrumenti obligationis per eum factæ, in quo narratur tenor instrumenti principalis, cuius causa fideiussor accessit, an oporteat exhibere ipsum principale instrumentum; an vero sufficiat illius narratiua? Communis est omnium Docto. sententia in l. sciendum. ff. de uerborum obligation. vbi potissimum Alex colum. secunda, qui citat antiquiores, & Iason. & alij, q; si narratiua est clara, sufficiat sine exhibitione principalis, per glo. d. l. sciendum. & dicunt non obstare d. auth. si quis in ali-
2 quo. † quia illa procedit inter alias diuersas personas. Sed inter ipsos contrahentes narrata in instrumento probant. l. optimam. C. de contrah. & commit. stipu. Et tenenda est dicta conclusio, dummodo ex narratiua clare habeatur sensus instrumenti narrati, & quoad præiudicium contrahentium tantum, secus quoad præiudicium aliorum; quod etiam late comprobat in casu suo Soc. consi. 266. in prin.

SVMM;

SVMM. DE VI INSTRVMENTI obligationis Cameralis.

1 *Pro vſurario debito non datur executio.*
2 *Inſtrumenti executio ante euentum, vel tacitę conditionis, non datur.*
3 *Pro quantitate expreſſa in inſtrumento, quamuis ad calculi meliorem rationem reſeruata, datur executio.*
4 *An inſtrumentum promiſſionem incerti continens, non liquidato incerto, mandetur executioni.*
5 *Qui ex teſtamẽto agit nõ dicitur agere ex inſtrumẽto liq̃do*
6 *Paria ſunt inſtrumentũ eſſe liquidũ, vel breui liquidandũ.*
7 *In executione inſtrumẽti Cam. cũ neceſſaria ẽ liq̃datio, oẽs legitima exceptiones cõtra ipsã liq̃dationẽ opponi poſsũt.*
8 *An pro ijs, quę tantum ex ſententia colligi poſſunt, obligationis Cameralis executio peti poſſit.*
9 *Regula, quod de vno affirmatur, de alio negatur, & quod de vno negatur, de alio affirmatur, quãdo locũ habeant.*
10 *Inſtrumẽti factũ continẽtis executio peti nõ põt ꝑ intereſſe.*
11 *Inſtrumentum continens ſimpliciter promiſſionem ipſius intereſſe, mandandum eſt executioni.*
12 *Cum petitur executio pro non expreſſis in inſtrumẽto, quando concedenda.*
13 *An etiam pro ijs, quæ non ex littera inſtrumenti, ſed ex intellectu percipiuntur, detur executio.*
14 *Pro illatis contingenter, vel perſuaſiue ex inſtrumẽto, an executio detur.*
15 *Via executiua non poteſt competere, niſi pro expreſſis in inſtrumento obligationis Cameralis.*
16 *Actionis, & exceptionis diuerſa eſt ratio.*
17 *Ante diẽ certũ in inſtrumẽto adpoſitũ non põt peti executio.*
18 *An contra conductorẽ obligatũ in forma Cameræ pro penſionibus, poſtea tacitæ recõductionis poſſit uia executiua ꝓcedi*
19 *An poſt ꝓrogationẽ termini ad ſoluẽdũ factã à creditore debitori obligato ĩ for. Cam. debitor eodẽ mõ remaneat obligatus*
20 *Prorogatio termini ita uidetur cum eiſdem qualitatibus facta, vt etiam vinculum iuramenti duret.*
21 *Iuſſus Titius ſub pęna excommunicationis ſoluere poſt certum terminum, nec ſoluẽs incidit in excommunicationẽ.*
22 *Ob temporis prorogationem nihil de prioris obligationis qualitate immutatur.*

23 Fide-

13 *Fideiussor ad certum tempus obligatus liberatur, facta sine eo tpis prorogatione, secus si simpliciter obligatus sit.*

14 *Qualis debeat esse temporis prorogatio, ne quid priorem obligationem mutet.*

15 *An lite pendente super absolutione iuramenti, ad eiusmodi iuramenti executionem procedi possit.*

16 *Inhibitio à iudice nullitatis oblig Cameralis facta iudici ordinario executori non impedit quin exequatur ipsam obligationem.*

SECVNDA consideratio versatur potissimum circa ea, de quibus antea in expositione quartæ particulę obligationis locuti sumus: possent ne contra productum instrumentum opponi, an non; ideo ibi dicta non est opus hic repetere, sed tantummodò addam alia quędam ibi non

1 dicta. Veluti est illud, † quòd pro vsurario debito non datur executio, vt tenet Barzius in d. tract. guarentigiæ quæst. 38. Laurus Rodulfus in tract. vsurar. q. 135. in fin. ver. vnum tamen volo. & Deci. in c. ex parte secunda.

2 col. fin. in 28. fallen. de offic. deleg. † Et illud, quòd quamuis executio instrumenti non detur, nisi prius appareat euenisse conditionem, sub qua fuit contractus initus, etiam si sit conditio tacita, vt in promissione dotis, cui tacita inest conditio, si matrimonium consequatur. Et in instrumento confessionis dotis receptæ, si eius vigore mulier soluto matrimonio dotem repetat, cui inest conditio, si solutum est matrimonium, vel venit dies restituendę dotis. Bal. in l. cum in testamento. C. de testam. manum. per text. in l. ille. ff. de ver. oblig. vbi Ias. in 9. not. adducit l. 2. & quæ ibi not. Bart. C. de sent. quæ si. cer. quanti. facit l. ita stipulatus. §. quod si ab inuito. ibi, nisi demonstratum sit. de verb. obligat. idem Bal. in l. si causam. col. fin. ver. or. modo quæro. C. de exe. rei iudi. Alex. consi. 119. colum. 1. lib. 1. Roma. consi. 211. allegationes Doctoris in fin. Soci consi. 51. Præstantissime Doctor. col. 3. ver. 3. confirmo. & colum. 4. versi. 7. confirmo. lib. primo. & Areti. consi. 132. diligenter

3 consideratis. in primo dub. † Tamen si in instrumento

fuit

fuit promissa certa quantitas, cum hoc, quòd si facto calculo de minori quantitate appareat, illa tantum debeatur, vel nisi ex calculo rationis aliter appareret, nihilominus ante factum calculum pro illa quantitate expressa instrumentum habebit executionem paratam. Deci. post Soc. in l. pecuniam quam col. 2. in 4. not. ff. si cer. pet. & in l. quibus diebus. §. quidam Titio. in fin. ff. de condit. & demonstr. per glo. in l. 2. ff. de in diem adiect refert & sequitur Tho. Grammaticus decis. 58.
4 num. 10. & 11. Et illud, † si obligatio contineat incertum aliquid præstandum, an peti possit executio, non liquidata prius illa incertitudine. In quo articulo, duplicem animaduerti esse factam distinctionem. Prima est, an incertum illud præstandum sit ius vniuersale, an particulare: si sit in vniuersale, veluti hæreditas, & similia, tunc intrepide peti possit executio. ita concludit Roma. consi. superius citato 211. per rationes ibi adductas. Si autem obligatio continet ius incertum particulare. tunc secundum Imol. in l. prima. de leg. secundo. si id quod petitur, potest de facili declarari, potest ab initio peti executio, & simul in eo processu fieri liquidatio, quemadmodum tenuerat Bart. in fin. Sed si non posset breui liquidari, ante factam liquidationem non petatur executio, quod ibi tenuerat Bald. refert & sequitur Ange. Areti. Insti. quib. mod. re. contra obli. in fin. princip. sed in casu nostræ obligationis (vt patebit ex dicendis in sequenti particula) nihil refert cuiusmodi sit, breui vel serius facienda liquidatio, dummodo fiat per legitimas probationes, & illa facta illico proceditur ad executionem. Et secundũ ante dicta facta est decisio consilij Neapolitani relata per Capi-
5 cium. numero 48. † vbi voluerunt, quòd licet agens ex testamento non dicatur agere ex instrumento liquido, ex quo pro illius effectu habendo probari debent aliqua, vt mors testatoris, additio hæreditatis, &c. quæ probanda reddunt instrumentum illiquidum, tamen ibi decisum fuit non esse locum petitioni compromissi vigore pragmaticæ constitutionis inter coniunctos super

6 per rebus non liquidis faciendi, † licet mulier actrix peteret legatum vigore testamenti materni, ratio fuit eius decisionis faciendę, quia paria sunt esse, instrumentum liquidum, vel breui liquidandum, per l. fin. cum ibi not. C. de compensat. Alexan. in l. quidam. col. 3. ff si cert. pet. & præalleg. doctri. Bal. in d l. cum testamento. C. de testa. manu. prout contra in casu liquidationis non ita breui faciendæ, locum esse petitioni compromissi, non quidem super instrumento, & illius executione, sed super ipsa liquidatione tenuit Soci. in d. consi. 51, præstantissime doctor. col. 2. versi 3, principaliter. lib. 1.

7 † Qua ratione attendendum ultra ea quę dicta sunt in prima quæstio. 4. particulæ secundæ principalis si instrumentum non contineat debitum liquidum, quo casu ante omnia facienda erit illius liquidatio, secundum quod dicetur inferius in principio secundę sequentis particulæ, dum ea liquidatio fiet, opponi poterunt omnes legitimæ exceptiones de iure communi competentes, modo tendant non contra instrumentum, sed contra ipsam liquidationem, ea est doctri. Bald. in d. l. 2. col. fin. versi. Or modo quęro. C. de execut. rei iudi. refert & sequitur Socin, in d consi. 51. præstantissime doctor. colum. 2. ver. tertio confirmo. lib. 1. & Canarius

8 quæstio 14. † Peti autem possit nec ne huius obligationis executio, etiam pro ijs, quæ in instrumento, non quidem expressa, vt ex littera legi possint, sed ex ipsius Instrumenti sententia dumtaxat colligi queant: quæstio est multum à Doctoribus agitata, superius in prima quæst. quartæ particulę secundæ principalis, versi. item opponi possunt. locuti sumus hac de re, quantum attinebat ad reum conuentum volentem tali exceptione impedire executionē, hic autem dicturi sumus id quod attinet ad ipsum actorem volentem dari sibi executionē etiam pro his, quę expressis uerbis nō sunt exarata. Ant. Butr. in c. translato. de constit. in quarto not. licet notet,

9 quòd regulæ, † Id quod de vno affirmatur, de alio negatur, & id quod de uno negatur, de alio affirmatur, per not. in cap. non ne, de præsumption. & in l. maritus

C. de

C. de procurator. non habent locum, vbi tacitum sit per uiam rationis & naturæ connexum cum expresso, vel se habeat consecutiue ad expressum, tamen postea subiungit hæc verba; aduerte quia non propterea, dicitur comprehendi expresse, sed intellectiue, quod nota, si statutum velit, quòd positioni respondeatur, verbis expressis, &c. & subiungit, similiter, si statutum habet, quòd instrumentum guarentigiæ in contentis in eo habeat executionem paratam, si instrumentum continet aliquid, per quod necessario concludatur aliud illud sequi, in consecutiuo non habebit executionem
10 paratam, & sic facit, † quòd si in instrumento comprehendatur factum, executio non potest peti pro interesse, Idest (vt explicat ibi Imola) licet peti possit executio, vt ipsum factum promissum fiat, tamen peti non potest fieri executionem pro interesse in instrumento expresse non conuento, licet illud ex iuris dispositione subintelligatur; qui quidem Imola residet in sententia Butrij. & cum Butrio & Imola sentit Ias. in l. 1. ff. de edendo, & Deci. in d. cap. translato. & in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. pet. Cōtrarium asseruit Lud. Rom. in d. l. certi condictio. & hanc Alexan. in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pact. dicit esse communem opin. & Fely. in dict. cap. translato. dicit sententiam Butrii esse male substentabilem. Sed quia (vt inferius dicam) ea quæstio non pertinet ad huius nostræ obligationis tractatum, omissa amplitudine disputationis, puto consideratis omnibus dictis Doctorum super ea sum
11 mi posse has conclusiones. † Prima sit, quòd si instrumentum habeat rei mentionem, incertam tamen, veluti si est promissum simpliciter interesse non expressa summa, de quo dictum est supra ver. prox. vel sit promissa pœna certæ summæ, vbi similes pœnę conuentionales non consueuerunt in condemnationibus poni, nisi quatenus cōcurrant cū intetteresse, prout habet vsus Rotę, & aliorum Ro. Cu. Iudicum, & dicitur esse etiam vsus Consilii Neapolitani, qđ testatur Grāmat. decis. 58. num. 7. cautumq; est expresse statuto Vrbis in nouis reformat.

format.c.26.hoc casu nemo est qui non dicat id instrumentum etiā pro tali interesse mereri executionem (licet in eo sit discrepantia) de qua nos aptiore loco tractabimus infra in sequenti particula (An liquidatio debeat omnino præcedere. & super ea debeat Iudex pronunciare, an nō?) vt habetur per Bar. & omnes post glo. ibi in d.l.1.ff. de eden. & in d.l. certi cōdictio. & in alijs
12 locis ibi citatis. Secunda conclusio, † quòd vbi petitur executio pro aliquo non expresso in instrumento, sed quod colligitur ex consequentia expressorum, si statutum dicat q̄ detur executio secūdum tenorem instrumenti, vel pro omnibus expressis seu cōtentis in instrumento, aut per alia similia verba restringentia se ad uerba scripta instrumenti, tunc ualeat opinio tenentium contra Butrium, & sequaces, q̄ executio non detur, nisi pro ijs, quę legūtur, proueniuntq; immediate ex ipso instrumento. Tertia conclusio, q̄ ubi statutum nihil aliud dicit nisi prout habet statutum Vrbis lib. 1. c.75. quòd publica instrumenta mandentur executioni reiectis om
13 nibus exceptionibus, præterquam solutionis, &c. tūc † detur executio etiam pro ijs, quæ nō leguntur ex littera sed colliguntur intellectu ex uirtute, & consequentia eorum quæ scripta sunt, siue talis consequentia veniat ex rei natura, siue ex iuris dispositione, dummodo ea sit consequētia necessaria, idest quę de omni, & semper ve
14 rificetur. † Quarta conclusio, quòd pro ijs, quæ non inferuntur necessario, sed contingenter, vel (vt dixit Feli.) persuasiue, non detur executio. Sed (quemadmodum supra dixi) ea quæstio non habet locum in nostra obligatione: Nam hic non quærimus simpliciter, an obligatus teneatur etiam ad ea, quæ licet expressis verbis non sint exarata, veniunt tamen in eorum quæ scripta sunt necessariā consequentiam; quod quidem ego intrepide affirmarem, sed non propterea sequitur quòd pro illis procedi possit vigore obligationis Cameralis instrumēto adiectæ executiue per viam confessionis debiti, &c.
15 † talis. n. via executiua non potest competere, nisi pro expresse scriptis in instrumento quia uerba obligationis

nis ita ſonant:& in principio ibi, Pro quibus omnibus, & ſingulis tenendis,&c.& in mandato inſerto, vbi conſtituitur procurator ſolummodo ad confitendũ debitũ ſupraſcriptum,& nemo ignorat, quàm ſtricte intelligenda de iure ſint verba mandatorũ itaq; habet vſus, ꝙ talis via confeſſionis debiti non pateat, niſi pro expreſſis
16 in textu inſtrumenti. † Nec quemquã turbare habet id quod ſuperius dixi contra petentẽ executionem excipi poſſe etiam de ijs quæ tacite inſunt inſtrumento.diuerſa eſt.n. in tali ſpecie ratio exceptionis ab actione.l.Pau
17 lus reſpondit.ff.de do.excep. & quę ibi not, † Ante diẽ quoq; certum in inſtrumento adpoſitum non poteſt peti executio.l.1.in prin.ff.quando di.lega.vel fideic. ced. not. Imo.conſ.136. in cauſa quæ vertitur. ad fin. refert
18 Dec.conſi.39. viſis his quæ. nu.3. † ſi conductor in inſtrumento locationis, & conductionis factę ad certum tempus obligauit ſe, ſecundum hanc formulam, & deinde tempore illo finito, perſeueret per modum tacitæ conductionis, de qua in l.item quæritur.§. qui impleto. ff. loca.an poſſit contra eum pro penſionibus tacitæ reconductionis huiuſmodi executiue,tamquam contra ſic obligatũ procedi? Iaſ.de noſtra hac obligatione loquẽs, in conſ.49.videretur.col.fi.ver.ſecundo dicitur.lib.3.tenet non poſſe executiue procedi,allegat not. per Bal.in l.legem.C.loc.Idem per eadem verba ante Iaſonem tenuerat Canarius.q.44.& ita vidi iudicari, & tenuit Affl.
19 deciſ. 365. per inſtrumentum.prope fi. † Si autem poſt contractam ſub hac formula obligationem, pro ſumma ad certum diem ſoluenda,creditor proroget tempus faciendæ ſolutionis, an remaneat eadem obligatio, ita vt poſt tempus prorogatum illo non ſoluente procedi poſſe executiue? ſi attenderetur doctri. in ſimili ſpecie Cardin.in clem. 1.§.nos itaq;.in 5.q.de iureiu.qui tenet per talem prorogationem remiſſum eſſe iuramentum, videretur in caſu noſtro dici poſſe, ꝙ ſit remiſſus etiã rigor executionis : ſed tamen veritas eius articuli, ſecundum
20 communem opin.eſt in contraria parte, † ꝙ prorogatio videatur facta cum eiſdẽ qualitatibus, & conſequenter

ter, quòd etiam in termino prorogato duret vinculum iuramenti, nec dicatur remissum Barto. in l. 1. §. & post operis. ff. de oper. nou. nuncia. Bald. in cap. venerabilem. de elect. & in l. acceptam. q. 7. C. de vsur. Fel. in capit. 1. de iureiuran. facit glo. 2. in c. hi qui. de præbend. libro 6. & facit glo. prima. c. fina. de precar. quę dicit, quòd temporis prorogatio non mutat causam possessionis, & quod dicunt Innoc. Host. & alij in c. preterea. de appellation.
21 † quod si præceptum est Titio sub pœna excommunicationis, vt soluat Sempronio centum infra dies decem, si in termino prorogato non soluat Titius, incidat in excommunicationem: ponit etiam Fel. vbi supra, & in ca.
22 ad aures. versi. quid autem si ante. de simon. † per quę & his similia seruatur, quòd per simplicem prorogationem temporis, nihil censeatur immutatum de priori obligatione; Quod melius, quàm alibi (quantum ego viderim) declaratur in decisi. Tholosan. 181. vbi firmatur eadem conclusio quo ad omnia etiam accessoria prioris obligationis; quæ dependent à voluntate partium, vt iuramentum, pignora, &c. secus quo ad extrinseca, & extranea, vt sunt fideiussores, & similia, & ibi etiam est
23 additio satis not. quæ quo ad fideiussores dicit, † quòd fideiussor obligatus, vsque ad certum tempus liberatur, si facta sit eo non interueniente prorogatio temporis, simpliciter vero obligatus fideiussor non liberatur per prorogationem etiam eo non ignorante factam, quia etiam nulla prorogatione facta post tempus teneretur.
24 † Cuiusmodi autem esse debeat prorogatio, vt non possit dici mutauisse primam obligationem, sed idem de ipsa prorogatione, quod de prima obligatione sit iudicandum, videtur mihi bene colligi posse ex ijs, quę posuit Parisius cons. 43. prorogationes. libro primo. vbi in summa videtur cōcludere, quòd prorogatio debeat esse simplex, non habens verba, & de nouo, &c. neque habens vllam nouam qualitatem admixtam, & in summa, quæ nihil aliud contineat præter nudam temporis prorogationem.
25 tionem. † Si sit introducta litis pendentia super absolutione à iuramento, an interim procedi possit ad executionem

tionem

tionem huius instrumenti? Consilium Neapolitanum (vt attestatur Afflict. deci. 30.) tenuit procedi posse ad executionē per rationes per eum adductas, sed in casu nostræ obligationis, put est vsu recepta, quæstio nō habet difficultatem, quia vt ex antedictis colligi potest, ad effectum excipiendi non datur absolutio, & vt quis agat, absolutio petita non potest executionem impedire cum vna causa ab altera sit diuersa, & obligatio nostra etiam sine iuramento subsistere, atq; executionem habere pos
26 sit. † Immo & si obligatus introducat litem super nullitate obligationis, obtineatq; per illum iudicem inhiberi ordinario futuro executori huius obligationis, non propterea impedietur executor, quin licite possit ad executionem procedere non obseruata eiusmodi inhibitione, per easdem proxime dictas rationes, & ita tenuit Canarius q. 52. vbi citat Innoc. in c. cum in iure. super ver. de mandato. de offi. deleg. sunt enim diuersæ causæ, & inhibito non impedit executionem, prout nec ipsa executio impedit processum causæ nullitatis, & si agens super nullitate obtinebit, pariter obtinebit etiam reuocationem executionis, & ea fuit decisio Rotæ in nouis, 280. licet per viam. refert & sequitur Philip. Francus in cap. dilecto. colum. 11. ver. circa tertium. de appel. quibus in locis etiam habetur quid iuris sit, vbi nullitas proponitur coram eodem executore per viam exceptionis, qua de re satis videor mihi dixisse superius in 3. quæst. primæ partis.

SVMM. DE PERSONA PETENTE executionem.

1 *Executio conceditur solum eam petenti creditori, nō tertio*
2 *Cessionarius proprie dicitur creditor.*
3 *Exceptio excōicationis cedēti obstans nō obstat cessionario.*
4 *Successor, cum eo, cui successit, idem reputatur.*
5 *Fideiussor in forma Cameræ obligatus nō potest, antequam soluat agere contra principalem, vt releuetur.*
6 *Iura non patiuntur, vt alicuius promissio, vel gratificatio sit inutilis.*

7 *Ad petendam executionem requiritur speciale mandatum.*
8 *Ad appellandũ ab executione requiritur mandatũ speciale.*
9 *Mandatum generale ad omnes lites, satis est ad petendam executionem.*
10 *Procurator, alieno nomine qui contraxit, quando executionem instrumenti guarentigiati petere possit.*
11 *Habentes generalem administrationem petere possunt executionem instrumentorum.*

De persona petente executionem.

1 TERTIA † succedit consideratio personæ petentis executionem, in qua videndum, si petat suo, an alieno nomine: si suo. Bal. in l. si pro te. la seconda. C. de dotis promiss. per illum tex. dixit, ꝙ confessionata instrumenta mandantur executioni solummodo ad petitionẽ creditoris, non tertij, etiam si illius tertij intersit: sed intelligendum est vocabulum creditoris, secundum ea quæ dicta sunt in prima, & secunda q. secundę partis, vt comprehendat hæredes, & cessionarios creditoris, ac nominatos ab eo. facit Roma. consi 142. quòd cessionarius. vbi concludit,
2 † quòd cessionarius vere dicitur esse creditor, etiam secundum strictum vocabuli creditoris significatum, & tanto magis cessionarius poterit huiusmodi executionem petere, si in instrumento cessionis posita sit clausula, ꝙ cedens constituit eum procuratorem in rem suam, ponitque eum in locum suum, &c. nam exinde reducitur per omnia ad instar cedentis, vt Bar. in l. prouinciali. ff. de nou. oper. nuncia. Absolute autem, an & quando possit quis agere vigore instrumenti inter alios celebrati pro suo interesse, habetur in l. si cui legetur. §. fin. ff. de
3 leg. primo. † Sed hic videtur opportune quæri posse, si principalis creditor cum esset excommunicatus, cessit alijs suam actionem, vtrum cessionarius possit agere, antequam cedens absoluatur, quod est dicere, an exceptio excommunicationis, aut alia similis, quę obstabat cedẽti, obstet cessionario? Bart. Brixien. posuit hanc q. inter

Vene-

Veneriales 16. Dubitandi rationes erant, quia prout habetur in l. omnibus officijs. ff. de regulis iuris. Non debet quis esse melioris conditionis, quam auctor suus, à
4 quo ius in eum transit, † & successor cum eo, cui successit pro eodem reputatur. extra de immunita. Eccles. aduersus consules & de offi iud. ord. c. pastoralis. & nemo plus commodi ad alium transferre potest, quàm ipse habeat. ff. de regul. iuris. l. nemo plus. Sed contrarium deciditur. Ratio decisionis est: Quia cum sola excommunicatio causa esset, quamobrem creditor non poterat agere, quod vitium personæ inhæret, & non rei, sequitur, quòd ius cessum sine vitio personali ad successorem transiuit. ff. de diuers. & tempo. præscript. l. an vitium. primo responso. & not. in l. vitia possessionum. C.
5 de acquiren. possess. † Quæsitum est aliàs non sine causa, An fideiussor hoc modo etiam, vt principalis insolidum obligatus, antequam soluat, agere possit cõtra principalem, vt releuetur, sicut agere potest quando est condemnatus, & in certis alijs casibus positis in text. & per Doctor. in l. si pro ea. C. manda. & cap. si. extra de fideiussor. & alijs cumulatis per Hippol. in repetitio. rubri. de fideiussor. quæstio. 31. Cynus in l. certum. C. fami. erciscun. respondit affirmatiue, loquens de fideiussore obligato per instrumentum guarentigiatum, ea motus ratione, quia sic obligatus propter confessionem, & præceptum iudicis, quæ (vt declarat idem Cyn. in l. vnic. q. 2. C. de confessis. & nos supradiximus) insunt guarentigiæ, habet contra se paratam executionem, & sic est perinde, ac si esset condemnatus, maxime si (vt dixi) obligatus sit vt principalis, ita quòd possit incipi ab eo nõ facta excussione principalis. Cynum secuti sunt Bal. ibidem Bartol. in l. fideiussor pro venditore. ff. de fideiussor. & Petrus Vbaldus in tracta. duorum fratrum, parte octana. quæst. 12. & Canarius q 45. & Hippo. vbi supra, sed ego semper vidi contrarium iudicari, per doctri. Angeli in d. l. fideiussor. quem sequitur ibidem Paulus Castren. & Barzius in 6. q. secundæ partis tractatus guarentigiæ, quorũ sententiæ, tanquã naturæ magis cõ-

ſentanea, proptereaque magis æqua ſemper mihi quoque potior viſa eſt. Aſſerit enim Angel. contrarium, quia tempore factæ obligationis certus fuit fideiuſſor, quòd poterat contra eum ab executione incipi, & fideiubendo promiſit ſoluere, idque fecit ad principalis debitoris commodum.l.indebitum.ff.de condiction. indebit.l.tribus.ff.de vſufruct.earum rerum,quæ vſu conſum. quòd ſi ſtatim antequam ſoluat,detur ei regreſſus contra principalem, vt eximatur ab obligatione,primũ non ſeruabit promiſſum de ſoluendo, deinde inutilis reddetur ſua promiſſio.l.qui ſic ff.de ſolution.quod iura
6 habent pro abſurdo,† & ideo volunt,quòd ille qui commodat, vel mutuat non poſſit ſtatim repetere, ſed cum congrua temporis intercapedine,vt per glo. & Doctor. in l.ſecunda.ff.commod.& in l. ſi pœnam.de verborum obligation.aliàs enim deciperetur amicus amici beneficio, rationem Cyn.de paritate ſententiæ, & inſtrumenti guarentigiati refutat Barzius, eo quia non ſit in hac ſpecie paritas: nam inter ſententiam & promiſſionem communiter intercedit magna temporis intercapedo, quod non occurrit in caſu inſtrumenti guarentigiati, præterea ſententia nouat præcedentem obligationem, pro qua fideiuſſor interceſſerat.l.primę.& ibi not.C. de iudic.ſed in caſu propoſitæ quæſtion.fideiuſſoria obligatio non reperitur eſſe nouata. Hæc autem eo magis locum habent in noſtra obligatione,quę(ſecundum ſuperius dicta)niſi facta ſit ab initio cum ſuſceptione cenſurarum,& mandati executiui, non habet paratam executionem, niſi poſtquam illius vigore facta fuerit confeſſio in iudicio.

7 † Si autem petat quis executionem huius obligationis nomine alieno,non ſolũ opus eſt mandato, ſed ẽt requiritur ſpeciale, prout vniuerſale eſt, quòd ad petendum executionem requiratur mandatum ſpeciale. vt not. in l. ſi procurator meus. verſicul. nec ad eandem rem factus.& in l.Pomponius.ff.de procurator. & in l. hoc iu-
8 re.ff.de ſolution.vbi Barto.† Quemadmodum (diuerſa tamen ratione) ad appellandum ab executione requiri-

tur mandatum ſpeciale. Angelus in l. ab executore.ff. de appellation.Socin. conſi. 231. aliàs cum in pręſenti. colum.tertia.Felyn. in capitu.quod ad conſultationem. colum.2.verſicu.nota inſuper de re iudica. & in capitu. primo. colum.ſexta.verſicu. ſimiliter. vt lite non conteſtat.Dicit tamen Bartol.in d.l. ſi procurator. & latius in
9 d.l.hoc iure. † quòd ad petendum executionem ſufficit mandatum generale ad omnes lites, & ita vidi obſerua-
10 ri. Addit Paulus Caſtren. in d. l. ſi procurator. † quòd procurator qui alieno nomine contraxit per inſtrnmentum guarentigię,non poteſt petere illius executionem, licet ex eo ſit ſibi quæſita actio directa, quia non ad ſuā vtilitatem,ſed ſi debitor ſibi ſponte ſolueret,ipſe poſſet virtute directæ accipere,& ſoluens liberaretur.l.ſi vnus. poſt princi.ff. de pact.l.ſi ſeruus.de ſolution.

11 † De tutore autem,& ſimilibus habentibus à lege administrationem generalem non ſolum ad lites (vt ſunt Prælati Eccleſiarum,Hoſpitalarij,& ſimiles) de quibus habetur per rotam in nouiſſim.deciſio. 466. Confeſſio Prælati,poſt glo.in capitu.is cui.de electio.lib.6. & Innocen.in cap.ex tuę.de cleri.non reſiden.prope fin.gloſuæ,verbi remoueat,& Specu. titu. de actore ab vniuer. verſic.item quod excedit.pro indubitato habetur, quòd poſſint etiam huiuſmodi inſtrumentorum executionem petere,vt tenet Bartol.in d.l.hoc iure. verſi.contra hoc oppo.

DE IVDICE EXEQVENTE.

QVARTA Conſideratio de competentia Iudicis, à quo petitur hæc executio, ſatis videtur expleri poſſe ex ijs, quæ dicta ſunt in ſecunda particula, ſecundæ partis principalis, & in duabus vltimis notis ſecundę conſiderationis huius particulæ.

QVINTÆ etiam considerationis effectus videtur colligi posse ex ijs, quæ dicta sunt in prima & secunda q. primę particulæ, & 2. q. secundæ particulæ, secundæ partis principalis. & in tertia q. primæ partis. Quibus addo, quòd vbicunq; mutatur persona, siue ex parte creditoris, siue ex parte obligati, non potest ad executionem procedi, nisi prius legitima intercedente citatione eiusmodi personę qualitas antea verificetur; vt si ex parte creditoris agere velit eius cessionarius, seu eo defuncto eius hæres, & ex parte debitoris, si eo defuncto agendum sit contra illius hæredem, loca sunt (ne transcribendo aliena dicta librũ augeamus) citata per Boherium decis. 10. cessionarius contra possessorem. & decis. 52 insuper in audientia. in prima parte. quibus in locis etiam comprobat, ꝙ hæres debitoris (exceptis quibusdam casibus) non potest conueniri intra tempus conficiendi inuẽtarij, licet bene cogatur reassumere, vel repudiare processum incohatum contra defunctum: ipse tamen post finitum tempus deliberationis, etiam nondum lapso tempore ad inuentariũ conficiendum statuto, potest hæreditarios debitores conuenire, & si præterea aliquid deest, videtur posse ex infradicendis suppleri.

SVMM. DE PROCESSV IPSO.

1 *In primis instrumentum publicum diligenter à patrono inspiciendum est.*

2 *Si instrumentum obligationem Cameralem extensam non habet, qua nam citatio præmittenda sit.*

3 *Quam ob rem extensio formæ obligationis Cameralis facienda sit.*

4 *Iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & procurator de suo mandato.*

5 *Translatio pensionis per executorem facta non intimatis ei literis translationis, non valet.*

6 *Qui ignorant clausulas, qualitates & tenorem rei, rem ipsam ignorare potius videntur, quàm cognoscere.*

7 Qui

7 *Quędam sciri possunt ab aliquo, ut à quolibet homine, et vt à iudice, & à procuratore, vel vt à alia hmõi persona.*
8 *Et cameralis obligatio in prothocollo, vel apocha, non extensa extendi debet in processu, vel executione.*
9 *Notarius actuarius iudicis, coram quo petitur executio obligationis Cameralis, potest ex suo officio sine iudicis decreto illam explicare, & extendere.*
10 *Ante executionẽ si quid liquidatione indiget, liquidãdũ est.*
11 *Qualiter fiat personarum liquidatio.*
12 *Liquidatio rerum qua intelligatur.*

AGGREDIENDO secundam huius tertiæ principalis partis particulam, in qua quæ ipsum processum concernũt, describere polliciti sumus, † Dico ante omnia ad
1 causæ futuri patroni officium spectare, vt inspiciat scripturam ad se delatam, cuius petenda sit executio. Nam si sit instrumentum publicum habens extensam obligationis formulam, poterit illico eo producto processus
2 incohari. † Si verò esset publicum quidem instrumentum, non tamen habens obligationem extensam, sed duntaxat (quod sæpe faciunt notarij) habeat quòd partes obligauerunt se in forma Cameræ, &c. tunc præmittendã est citatio ad dicendum contra instrumentũ productum, videndumque iurare testes super illius recognitione, ac etiam videndum per iudicem mandari extendi obligationem in forma Camerę in ipso instrumento contentam, & postquam recognito instrumento iudicis mandato fuerit extensa obligatio, tamen deinde petitur
3 executio. † Quęrat fortasse hic aliquis, quamobrem facienda sit ea extensio, cum videatur is esse labor superfluus, quando manifesta, atq; adeo notoria est ea forma, vt nedum iudicibus, sed rusticis etiam & mulieribus sit cognita? Hæc quæstio & si videri potest à curiositate procedere, cum indifferenter seruetur, tamquam necessaria dicta extensio in Romana Curia, nec vnquam, cur id fiat, requisitum esse audiuerim; tamen quia potest occurrere, casus etiam extra ipsam Curiam, vbi vsus idem non

non ita inualuerit, & omnino delectat causas rerum cognoscere, nolui quid sentiam reticere. Puto autem vsus prædicti rationem ab initio fuisse, quia non facta eiusmodi obligationis extensione, non possent iudex de sua iurisdictione, & procurator per quem facienda est con-
4 fessio debiti, de suo mandato certi esse, † quę certitudo in vtroque requiritur, aliàs non possent eorum officium exercere, vt habetur per Ioan. And. in clem. prima. in ver. receptis. de procurator. ponit eleganter Soc. in l. multum interest. col. 3. ff. de condit. & demonstrat. & quoad iudicem executorem sunt elegantissimæ, doctissimæque decisiones Rotæ 458. circa tertium. in nouis. & altera 242. si vnus ex tribus. quod etiam in arbitro locum habere probat Aret. consil. 68. excellen. domine. & quoad procuratorem est exemplare consilium Bar. 73. Quæritur vtrum procurator. quod citatur per addit. decis. Rotæ 145. si procurator. in nouis, & multa congerit Boher. quęst. 274. An valeat procuratorium. in princip. Neque obstat si dicatur, quòd ex quo forma est nota, satis videntur esse certi iudex & procurator cũ viderint in instrumento esse scriptum, quòd facta est obligatio in forma Cameræ, cuius extensio fit semper eodem modo, sicque pro iudicis & procuratoris certioratione in casu nostro necessaria non sit dicta extensio. regula iuris, eum qui certus, lib. 6. prout simile argumentum facit Besignetus, de concessio. præb. decis. 4. Quia illa decisio fuit semper explosa, vt (vltra superius allegatas decisiones) habetur in antiquis decis. 794. Pronunciatio facta. & per Rom. consi. 353. incip. quo ad primũ. vers. quo ad tertium. Fel in c. eam te. §. tempus. in 4 fallen. & in c. sciscitatus. ad finem de rescript. & Milis. in
5 ver. gratia. in princ. † per quæ Rota nostro tempore pluries, alijque Rom. Curiæ iudices passim iudicarunt non valere translationem pensionis factam per executorem non pręsentatis ei in actu translationis litteris, in quibus extensa esset facultas transferendi, quamuis ea notoria sit, & semper vniformiter in litteris extendatur, sicut notoria est forma tam gratiæ expectatiuæ (quantum at-

tinet

tinet ad deputationem executorum) quam etiam processus pro iurisdictione subexecutorum fieri soliti, de quibus habetur in decisionibus supra citatis. Et ad rationem Besigneti respondeo primo negando eam, quia & si contingat hanc formam notam esse aliquibus, tamen negari non potest, quin multis sit incognita, immo multi etiam iuris periti habentes in confuso eius cognitionem, ignorant clausulas, & qualitates eius particu-
6 lares, † & tales qui ignorant qualitates, clausulas, & tenorem, non dicuntur scire, sed potius ignorare, vt probat Areti. in consil. superius citato 68. paulo post principium. immo etiam si quis omnia prædicta sciret, tamen non sufficeret in proposito, quia ea esse scientia contingens, & particularis, non autem vniuersaliter
7 necessa: † sciret enim vt homo quilibet, non autem vt iudex futurus huius obligationis executor, neque vt procurator huius in hac obligatione obligati, & cuius nomine facturus est debiti confessionem, quo argumento vtitur Ioan. And in glo. d c. eum qui certus. ibi; Nam qui certus est vt homo, certioratur vt iudex. 2. q 1. multi. Vbertinus Zuccardus in rep. l. fi. C. de edict diui Adr. numero 74. format similem quæstionem, quam dicit esse nouam. Nunquid in terminis illius legis sufficiat hæredi iudicem certum facere de tenore & qualitate testamenti, absque eo quod illud ostendat? & determinat negatiue.
8 † Et quod proxime dictum est de instrumento publico habente quidem obligationis mentionem, sed non ipsam obligationem extensam, locum habet in nota seu prothocollo non extenso, in cedula seu apocha priuata, & in alijs scripturis, quarum vigore dictum est supra in prima consideratione præcedentis particulę peti posse executionem. Itaque in illis quoque similis erit præmittenda citatio ad dicendum contra, & videndum iurare testes super recognitione, ac mandari extendi obligationem: hoc autem ita intelligendum est, nisi (quemadmodum ibi dixi) conuentum esset posse talem extensionem fieri per quemcunque ipso etiam debitore

9 aliter non citato. † Et (quemadmodum habet Romanæ
Curiæ vsus) nisi prothocollum sit alicuius ex notarijs
actuarijs, aut alterius iudicis, coram quo executio pe-
titur: tunc enim sufficit, illud repetere, & notarius ex
suo officio facit extensionem, sine alio iudicis decreto,
quod etiam est iuri consonum, ut notarius de instrumen
tis per eum rogatis libere possit extendere instrumenta.
10 † Dato vel in esse posito instrumento exequibili, viden
dum erit, si quid oporteat liquidare, id est docere, & li
quidum facere pro parte actoris, antequam possit exe-
cutio incohari. Eiusmodi autem liquidatio cōsistit, par-
tim in personarum legitimatione, partim in ipsarum re
11 rum probatione. Personarū inquam, vt † si alieno quis
nomine compareat, ante omnia doceat de suo mādato,
& si proprio, qui habeat causam a principali creditore,
vt hæres nominatus, cessionarius, & similes, ante omnia
verificet se esse talem: & si procurator agat nomine ali-
cuius ex proxime dictis successoribus, verificet vtrum-
que, idest, & se procuratorem, & principalem suū esse
12 talem, qualis per eum esse proponetur. † Rerum autem,
vt quod actor adimpleuerit, quæ pro eius parte sunt
adimplenda, quòd euenerit conditio tacite vel expresse
in cōtractu comprehensa, & certa alia, de quibus quo-
niam videtur abunde dictū esse in expositione verborū
quartæ particulæ obligationis, & in secūda cōsideratio-
ne præcedētis particulæ, non videtur opus esse, vt ibi di
cta hic repetā, sed tantūmodo videntur ea dicenda esse,
quæ ad practicā (id quod hoc loco agimus) pertineat.

SVMM. QVAEST. DE liquidatione.

1 *Verbi huius liquidum, quæ vis, & significatio sit.*
2 *Liquidatio facienda est parte citata.*
3 *Liquidatio non habet priuilegium executiuum.*
4 *Liquidatio per omne probationis genus fieri potest.*
5 *In facienda liquidatione summarius est processus.*
6 *Quando liquidatio facienda sit.*
7 *Obligatio Cameralis nisi fuerit cum censurarum, & ma-*
dati

dati executiui susceptione, non habet viam executiuam ante debiti confessionem.

8 *Confessio debiti antequam id ipsum liquidetur, per procuratorem fieri non potest.*

9 *De commissione, qua præfigatur terminus actori ad faciendam liquidationem impetrāda per cautum procuratorē.*

10 *Liquidatione etiam non facta, si ita conuentum sit, ad executionem procedi potest.*

11 *Cum in obligatione conditio inest, citatæ vel expressa ante executionem necessaria est liquidatio.*

12 *Obligatione censurarum susceptionem continente, quomodo procedi soleat circa liquidationem.*

13 *An vt dicatur facta liquidatio, s̄nia iudicis sit necessaria.*

14 *Contra confessum de iure sententia non promulgatur.*

15 *Quæ ratio sit vsus illius, quo nulla opus est iudicis interlocutione super liquidatione facta, vbi obligatio est cum censurarum susceptione.*

16 *In executione obligationis Cameralis nulla iuris solemnitas est necessaria, sed proceditur de facto.*

17 *Pronunciatio, siue iudicis interlocutio est de iure ciuili.*

18 *An ex tacita iudicis pronunciatione, quæ ex processu ad vlteriora nascitur, appellare liceat.*

19 *Appellans à p̄cepto de sibi post confessionē suā facto, auditur*

20 *A præcepto non mere iudiciali, sed conuentionali non admittitur appellatio.*

De liquidatione.

QVINQVE potissimum ad hoc propositum facientia circa liquidationem à Doctoribus quæsita esse animaduerti. Primum quo pacto intelligatur instrumentum esse liquidum. Secundum quomodo. Tertium quando facienda sit liquidatio, & intra quantum tempus. Quartum si super liquidatione proferenda sit iudicis sententia, antequam instrumenti vt liquidi executio peti possit, an non? & an sit locus appellationi, an non? Quintum si contingat esse processum ad executionem liquidatione prius non facta, an ex eo reddatur processus nullus.

1 † Liquidum (quāquam fortasse aliter Latini sermonis

pro-

proprietas habeat) secundum ius nostrum accipitur pro claro, & certo, ita probat tex. C. si secun. nupse. mul. l. 1. ibi, omnia, & cum competentibus fructibus ad liquidum deducta ratione restituat: & in prima constit. ff. §: nos vero tantum. ibi, institutiones ab omnibus turbidis fontibus in vnum liquidum stagnum corriuatas Et pluribus alijs locis, quibus dicuntur probationes liquidæ: quemadmodum & apud Latinos impersonali verbo dicebatur de causa liquere, vel non liquere. Itaque liquidũ instrumentum intelligendũ est clarum & certum: liquidatio vero & liquidare intelligimus esse actus & probationes, quibus mediantibus de incerto & obscuro, fiat
2 certum & clarum. † Ad secundam quæstionem de modo faciendi liquidationem, breuis responsio, quòd facienda est omnino parte contra quam fit, citata, & fieri potest per quodcunque legitimum probationis genus: quòd necessaria sit citatio, vltra id quod vniuersale est per l. de vnoquoque. ff. de re iudi. & l. nam ita Diuus. de adoption. tenet expresse Bal. in dicta l. si causam. ver. ex his apparet. C. de execu. rei iudic. Qua in re vidi errare nonnullos, qui producto vel repetito instrumento, & probata vel iurata absentia debitoris, illo aliter non citato procedunt ad liquidationem, & faciunt super illa probationes, sicut fit super ipso instrumento liquido (vt
3 inferius dicetur) & male faciunt: † quia negotium liquidationis est diuersum, & non habet priuilegium executiuum, sed recipit omnes legitimas ordinarij iudicij exceptiones, vt probatum est supra in secunda consi-
4 deratione præcedentis particulæ. † Quod autem fieri possit per omne genus probationis, & sic per confessiones, testes, iusiurandum, instrumenta, & cætera, quæ faciunt rem esse legitime certam, habetur per Car in l. 3. C. de sent. quæ sine cer. quant. profer. & Bald. in l. fina. C. de fal. cau. adiect. leg. & in repet. l. petens. C. de pact. & in dicta l. 2 C. de rei vxor. actio. versic. pone di-
5 cit. † Non tamen requiritur libellus, litis contestatio, aut alius ordo iudiciarius, sed proceditur summarie secundum formam l. à Diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi

re iudica; Bart in dicta l. 2. C. de sent. quæ sine cer. quanti. & in l. si cum exceptionem. §. hæc autem actio. ff.
6 quod met. cau. † Tertia quæstio, quando facienda sit liquidatio, licet habeat varias opiniones dissentientibus inter se Bartolo, & Baldo, eorumque imitatoribus, quos vtrinque oppositos ponit Iason in l. prima. col. 4. versi. 3. conclusio. ff. de eden. & quos reducunt ad concordiam Roma. in superius citato consil. 211. ad fin. & Imola in l. 1. ff. de lega. 2. & bonus practicus Ange. Areti. Institut. quibus mod. re. contrahi. oblig. quos latius citaui in dicta secunda consideratione præcedentis particulæ, & habetur etiam in materia iudicij possessorij adipiscendæ per Doct. in l. fin. C. de edict. diui Adria. tollen. Et apud Barzium in tract. guarentigiæ in secunda quæst. primæ partis, vers. sed tamen in hoc. qui concludit, peti quidem posse executionem etiam non factæ liquidatione, sed quòd iudex non debeat dare illam, nisi prius fiat liquidatio, & sic liquidatio præcedere debeat concessionem executionis, non autem quod sit opus ab initio liquidare, immo ipsa liquidatio seperueniens trahatur retro, & operetur, ac si ab initio ante petitam executionem fuisset facta. tamen hac in re nobis non est
7 laborandum. † Quia nostra hæc obligatio (nisi sit cum censurarum, & mandati executiui susceptione) antequam facta sit confessio debiti, non habet vim executi-
8 uam: † cum autem confessio per procuratorem fieri nequeat, non liquidato prius negotio, super quo facienda est confessio, remanet indubitabile, quod ante omnia, & separatim per se facięda est liquidatio, ad quam faciendam eadem ratione non est tempus determinatū etiam de iure ciuili, secundum Bal. in d. l. 2. C. de exec. rei iud.
9 col. 2. vers. Modo quæro. † Sed cauti procuratores si putant ita expedire reo quem defendunt, faciunt quòd iudex, vel sua auctoritate, vel (quod magis frequentatur & est tutius) vigore specialis commissionis, præfigat actori terminum ad perficiendum incœptam liquidationem, & si intra terminum non sit facta, instant vt reus absoluatur.

Hæc

30 † Hęc autem ita intelligenda sunt, nisi obligatio haberet expresse conuentum, quòd possit procedi ad executionem liquidatione non facta, quod tenet Bartolus in l. creditores. in tertia quæst. vers. sed an possit adhiberi. C. de pign. quamobrem in nouella forma addidi talem clausulam. Pro cuius tamen clausulæ vsu est aduertendum, quòd illa potest habere locum in obligatione pura, & adesse tempore contractus deducta, licet non liquida, vt in promissione damnorum & interesse, & similibus, in quibus constat esse debitum, licet velatum & quantitatis incertæ, quæ certificatur postea per liquida-
31 tionem. † Quòd si obligatio nõ sit pura, sed habeat conditionem tacitam vel expressam, vt dictum est in secunda consideratione præcedentis particulę, ver. primo. vel non sit ad esse deducta, sed deducenda omnino per liquidationem, veluti si promisisti non facere aliquid sub pœna mille, ita quòd mille deberi non possunt nisi præcedente facto contrario: his casibus necessarium videtur esse quòd præcedat liquidatio, sine qua non constaret iudici aliquid esse debitum, & sic dicta clausula addita nihil potest operari; quia repugnat quodammodo naturæ, quòd det iudex executionem eius, quod deberi non ap-
32 paret. † Vbi autem obligatio est cum censurarum susceptione, vsus habet quòd producto uel repetito instrumẽto adducũtur probationes super liquidatione, & ea perfecta petitur relaxari censuras, & mandatum executiuum, iuxta doctr. Bart. & sequacium suorum in d. l. 1. ff. de eden. & Barz. loco supradicto.

33 † De quarta etiam quæstione variæ sunt sentẽtiæ Doctorum, quorum aliqui principe Bartolo volunt nõ posse dici factam esse liquidationem per solas partis probationes, sed quòd necessaria sit etiam iudicis sentẽtia, saltim interlocutoria, quæ dicat rem esse liquidam: aliqui oppositum, & quòd satis sit factis probationibus iudicem procedere ad executionem, quia tunc tacite censetur interloqui factam esse liquidationem: quos omnes eorum rationes & late recenset Ias. in l. stipulatio. §. habet ff. de no. op. nunciat. qui tandem confirmat priorem

cum

cum Bartolo, tanquam magis communem, magisq; iuri consonam, cuius etiam sententię fuit Barzius in d. secũda q. primæ partis. ver. descendo igitur ad quartum, adhibita tamẽ distinctione, videlicet, quòd si probationes factæ sint super eo, quod cadat sub sensum corporeum, tunc illæ sufficiant absque alia iudicis sententia, quoniã nõ solum ipsæ probationes, sed etiam quod infertur ex eis patet ex actis, secus autem sentit, si quod ex probationibus factis infertur, requirat præterea iudicium intellectus, vt tunc requiratur iudicis pronunciatio, veluti vbi ad probandum quem esse furiosum, vel prodigũ, probati sunt certi actus, ex quibus debet significari furor, aut prodigalitas. sed hæc quoque disputatio nobis (præsertim vbi simplex est nostra obligatio) nõ facit difficultatem, excluditur enim per mysterium antedicti in obligatione inserti mandati ad confitendum debitum, quo stante, cum vsus habeat, quòd factis super liquidatione probationibus, si iudici videtur sufficienter esse probatũ, deuenitur per organum procuratoris ad confessionem debiti, vt liquidati, ea confessione data inepte quæreretur, an super liquidatione per partem, idest per procuratorem ipsius debitoris confessata, accedere de-
14 beat iudicis sententia, † cum contra confessum de iure non promulgetur sententia, sed fiat ei præceptum de soluendo, iuxta not. in c. dubium secundo. de elect. & 2. q. 1. nos in quemquam. & l. 1. C. de confess. & in l. si debitori. ff. de iudic. cuius præcepti formulam ponit Specul. tit. de sententia. § . 2. versic. est quoque tertia species. & Angel. in d. l. si debitori. Posset fortasse ea difficultas poni, vbi obligatio est cum susceptione censurarum, super qua non solet exigi procuratoris confessio, sed statim facta liquidatione relaxantur censuræ cum mandato exe-
15 cutiuo, quemadmodum inferius dicetur, † & tamẽ hic quoque vsus habet, quòd non sit necessaria iudicis expressa interlocutio, cuius vsus ratio sumpta esse potest, non solum ex dictis doctorum, qui (vt superius dictum est) tenent non esse necessariam iudicis pronunciationem, sed etiam exemplo eius, quod dixit Soc. consi. 69.

considerato contingentia. versicu. Nec obstat si dicatur.
16 libro 3. quia consuetudo habet, † quòd in huiusmodi executionibus procedatur de facto sine strepitu, & figura iudicij, quo casu censetur sublata omnis solemnitas iuris ciuilis, & seruari debent solummodo solemnitates iuris gentium, vt declarat Bartol. in extrauagant. ad reprimendum. versicu. sine figura iudicij. & Canonistæ
17 in clementin. sæpe. de verborum signification. † Sed talis solemnitas pronunciationis inuenta est de iure ciuili, & est etiam in ipso iure ciuili satis dubium, si requiratur, necne, vt supra dixi, & tenet etiam Ruynus consi. 64. super primo in fin. libro primo. Igitur dicendum est (attenta consuetudine prædicta) quòd non requiratur, prout etiam ad eam difficultatem tollendam in statutis Vrbis (quæ aliàs iubent, secundum ius ciuile iudicari) positum est cap. 26. in nouis reformatio. vbi expresse cauetur non esse opus in tali casu per iudicem super facienda executione pronunciari, sed tantummodo, quod exe
18 cutionem concedat. † Sed an saltim à tali tacita pronũciatione, quæ resultat ex processu ad vlteriora, licet appellare? Si respondendum esset absolute attenta iuris cõmunis dispositione, videretur affirmatiue esse respondẽdum. argum. eius quod communiter dicunt Doct. in ca. ex parte 2. de appe. vbi tenent, quod etiam à tacita reiectione exceptionis, quæ resultat ex processu ad vlteriora, licitum sit appellare, non minus quàm ab expressa interlocutoria, quæ super ipsa reiectione fieret. Neque obstaret, si diceretur, quod in casu nostro interueniat confessio
19 procuratoris, † quia etiam ea communis est conclusio Doctorum, quòd confessus à præcepto post confessionẽ sibi facto auditur appellans, si alleget confessionem fuisse erroneam. Bart. in l. creditor. §. iussus. ff. de appellat. & Ange. in d. l. si debitori. Sed huius nostræ obligationis
20 circunstãtia facit ius oppositum: † nam vltra quòd vniuersaliter, vbi præceptum non est mere iudiciale, sed etiam conuentionale, prout in casu nostro, non admittitur ab eo appellatio, vt dixit Bald. in addition. Specul. titu. de appellation. paulo post principium suarum additio-

ditionum. Præterea in hac ſpecie tollitur omnis difficultas; quia principalis promittit habere ſemper ratũ quicquid per procuratores conſtitutos, & eorum quemlibet geſtum fuerit, & nunquam contradicere, neque cõtrafacere de iure, & de facto, &c. Dicet aliquis, quo ergo remedio ſuccurri poterit, ſi quis forte fuerit malitia, vel errore Iudicis iniuſta executione oppreſſus? Reſpondeo duo in vſu eſſe remedia, de quibus dicendum erit inferius commodiori loco: Ad quem locum reſeruanda eſſe videtur etiam quinta illa quæſtio, quam propoſui, ſi executio facta non præcedente conuenienti liquidatione ſit nulla, necne?

RELIQVA DE PROCESSV SVMM.

1 *Publicato inſtrumento obligationis Cameralis per alium, quàm per notarium iudicis, coram quo petitur executio, qui terminus ſeruandus ſit.*
2 *Contra obligatum in forma Cameræ, ſi is præſens ſit, omnino procedendum eſt præuia citatione.*
3 *Contra abſentem obligatum in forma Cameræ, ſine citatione procedi poteſt.*
4 *Ratio, quam ob rem contra præſentes neceſſaria ſit citatio, licet obligatos in forma Cameræ.*
5 *A citatione proceſſus ordo ad debiti confeſſionem.*
6 *A confeſſione proceſſus ordo ad excommunicationem.*
7 *Poſt confeſſionem nihil neceſſe eſt medio condemnationis ad procedendum excommunicationem.*
8 *An excommunicari poſſit is, quem non conſtat notitiam habere obligationis ſuæ per procuratorem factæ.*
9 *Vbi graue præiudicium alicuius verſatur, requiritur eiuſdẽ certa, & indubitata notitia.*
10 *Non eſt probabilis ignorantia principalis de re geſta per ipſius procuratorem.*
11 *Inter obligationem factam, & executionem faciendam tantum temporis intercedat neceſſe eſt, vt obligatus de obligatione certiorari, & ſatisfacere poſſit.*
12 *Excommunicandus debet perſonaliter citari.*

13 *Obligatus per procuratorem speciale mandatũ habentem, non potest obligationis ignorantiam prætendere.*
14 *Quàm iustũ, vel iniquum sit aliquẽ non posse excommunicari, vel priuari ob nõ solutionem pẽsionis, nisi intimatis illi literis.*
15 *Quàm displi'is sit Rota in declarando aliquem in censuras ecclesiasticas vel priuationem incidisse.*
16 *Resp. duab. in primis rebus continetur præmio, & pœna.*
17 *Quantum homines inuitet ad delinquendum impunitas.*
18 *Vrbane dictum de asylo Rota.*
19 *Vis verbi huius, nisi infra tres dies parueris, quę nam sit.*
20 *Prælati maiores excommunicari non solent.*
21 *Præcellentes laici cur excommunicari non soleant.*
22 *Vniuersitas non excommunicatur, & quando collegium excommunicetur.*
23 *Pupilli quando excommunicari possint.*
24 *An contra inopem, vel alium non pariturum lata excommunicatio valeat.*
25 *An legitime impeditus, quo minus pareat, excommunicari debeat, vel declarari.*
26 *Quo remedio quis se contra iniustam executionem obligationis Cameralis tueatur*
27 *Iudex executor obligationis Cameralis solet reponere excõmunicatum appellantem.*
28 *Cur per iudicẽ executorem obligationis Cameralis soleat idem grauamen sæpe ac sæpius reuocari.*
29 *Iudices Rom. Curię reponere solent semper ab interlocutoria appellantes,*
30 *Iudex suam interlocutoriam potest sæpe, ac sæpius reuocare.*
31 *Quando commissio impetretur super appellatione à grauamine, licet iudex appellantem, & impetrantem reposuerit.*
32 *Cur reo obligationis Cameralis pręstituatur terminus triũ dierum ad satisfaciendum.*
33 *Iure cautum est, vt trina monitio excommunicationem pręcedat.*
34 *De quadrimestri dilatione.*
35 *Quo pacto ingenue debitum agnoscentibus in forma Cameræ obligatis honesta dilatio conceditur 30. dierum.*
36 *De moderatione termini 30 dierum.*
37 *Quando littera declaratoria decernantur, & quomodo.*
38 *Forma declarationis.*
39 *Publicatio declaratoriarum.*

40 Cur

DATO Igitur instrumento vel per se puro, & exequibili, vel (vbi sit necessaria) illius
1 etiam liquidatione facta, † si instrumētum aliunde adferatur, hoc est si publicatum sit per alium quàm per notarium Iudicis, corā quo fuerit procedendum, seruato termino ad dicendum contra ipsum instrumentum, & illius recognitione prę missa, deueniendum est ad executionem, cuius principium à debiti confessione sumendum est: Ad quam confessionem antequam procedatur in Romana Curia, inspiciendum si debitor, contra quem est procedendum,
2 sit præsens, an absens; † nam si sit præsens, citandus erit ad satisfaciendum, aliàs ad confitendum, seu videndum per aliquem ex procuratoribus per eum constitutis con-
3 fiteri debitum, & se excommunicari; † Si vero absit, probata, vel saltim iurata illius absentia, eo aliter non citato procedi potest. Et quamuis etiam contra præsentes iuris communis dispositione, ac mandati in obligatione inserti tenore consideratis, absque alia ipsius principalis citatione procedi posset, attamen ex consuetudine facta est eiusmodi citatio contra præsentes necessa-
4 ria, † quæ consuetudo iam antiqua originem habuit à speciali constitutione desuper facta per Gregorium Papam eius nominis XI. iterata etiam per Nicolaum quintum, his verbis. Si debitores occasione quorundam debitorum se submiserint districtioni Cam. Aposto. causarū Auditoris, & ad confitendum debitum coram eo certos constituerint procuratores, si debitores ipsi in Curia prę sentes fuerint, & ipsis non vocatis ijdem procuratores coram eodem debitum confiteantur, confessiones huiusmodi, quas sic fieri contigerit, nullius sint roboris, vel momenti. Huius autem constitutionis ratio si reddenda est, videtur fuisse fauor consuetus præstari præsentibus in Curia, prout in simili specie habetur stylus Curiæ relatus per glo l. obseruandum. ff. de iudic. & per alios citatos à Fely. in cap. cum olim. colum. 5. ver 3. de-
5 claratio. de re iudi. † Igitur citat debitore, si sit præsens, in termino citationis, aut absente aliter non citato cō-

parens creditor, vel eius procurator, & (si contra citatũ sit procedendum) accusata illius contumacia petit, & obtinet per vnum quemlibet ex procuratoribus in mandato comprehensis confiteri debitum, & ipsum principalem debitorem ob talem causam iurisdictioni, & compulsioni, ac mero examini eiusdem Iudicis, & suae Curiae submitti per eundem Iudicem mandari, & cũ procurator eiusmodi mandato obediendo, inspecto instrumento debitum confessus fuerit, ipsumque debitorem iurisdictioni, compulsioni, & coertioni eiusdem Iudi-
6 cis submiserit, & supposuerit; † Iudex deinde, creditore ita petente, in summa, vel in re alia cõfessata debitorem excommunicat, atque vt excommunicatum publicari mandat, nisi intra tres proximos dies cum effectu satis-
7 fecerit. † Sunt qui ponant, quòd debito confessato iudex in summa confessata debitorem prius condemnat, postea excommunicat: sed mihi videtur, quòd stante confessione condemnatio non solum est superflua, sed quae etiam posset debitori praestare occasionem appellandi, nisi adesset promissio supradicta de non contrauenien-
8 do gestis per procuratores. † Hic queri probabiliter potest, quod ex facto accidisse vidi in tali specie. Constituerat quis absens procuratorem ad contrahendum, & pro obseruãdo contractu se sub hac forma obligandum: itaque facta erat obligatio, & cum praeteriisset satisfactioni praefixum tempus, dubitabatur, An procedi posset ad excommunicandum eum, quem non constabat habuisse vnquam notitiam obligationis de se per procuratorem factae. Ratio dubitandi sumebatur ex duabus decision. Cassiodori, vna de rescript. 12. altera de Pensionibus: secunda, vbi vult indifferenter, quòd is qui consensit assignationi pensionis non per se ipsum, sed mediante procuratore, non possit ob non solutionem eiusdem pensionis excommunicari, & priuari beneficio, nisi antea fuerint ei intimatę literae. Ratio sua
9 est; † quia propter grauitatem praeiudicii requiritur certa & indubitata notitia: ad quod citat dictum Innocen. in capitu. fina. de eo qui mit. in poss. cau. rei seruan.

Nũc secus seruāt ex ordine Pij Papæ V. in forma Mot⁹ ꝓprij Reformationis tribus Aud. cameræ i. incip. iter illa. Dat. II Cal. Decemb. Anno. V

Et quia vidit quòd poterat ei obiici, quòd habebat, vel debebat habere notitiam eius rei per suum procuratorem gestæ, huic tacitæ obiectioni respondet, quòd & si habeat aliquam ipsius rei gestæ notitiam, habet tamen probabilem ignorantiam de forma suppositionis, & contentorum in ea.l.2.cum glo. versi. alieno nomine.ff.pro suo.& c.ab excommunicato.de rescri. & dicit ita seruare palatium. Sed his Cassadori decisi.non attentis, in illo iudicio resolutum decisumq; fuit obligatum illum iure excōmunicari posse, rationes decidendi sumptæ fuerunt ex consiliis Raph.Cum.162.Visa copia. col.2.vers. Nec in hoc pōt p̄endi ignorantia, & Romani 480.præ-
10 sentis dubitationis.† qui præclariss.Doct.cōcludunt nō esse probabilem ignorātiā rei gestę per procuratorem, præsertim specialiter ad id constitutum; quia vtrinque culpa in ipsum principalē recidit, siue fuerit ipse negligens in requirendo quid eius procurator gesserit, siue malā fecerit electionem, dum constituit procuratorem hominem negligentē, qui non curauerit sibi rem gestā significare, vt latius patet ex consiliis prædictis, & ita in
11 executione huius obligationis quotidie seruatur, † habita duntaxat ratione, ꝙ inter obligationē factā, & executionem illius vigore faciendam, tantum temporis intercesserit, ꝙ verisimiliter obligationis factæ notitia ad obligatum peruenire, & post habitam notitiam obligatus ipse conuenta adimplere potuerit, quod etiam ex ipsius Romani dictis colligitur. Ad rationes Cassadori fuit responsum, quòd cum verba Innoc. sint huiusmodi, Non sufficit citatio ad domum, vt procedatur ad diffinitiuam sententiam, vel vt etiam excommunicetur, cū eam præcedere debeat monitio.cap.sacro. de sentē.excommunica.& hæc intellige vera, nisi quis fraude, vel malitia se absentasset; hęc in effectu sunt Innocen.verba, explicata clarius ibidem per Hostien.secundum quę
12 factæ sunt plures aliæ decisiones Rotę dicentes,† quòd regulariter is qui excommunicandus est, antea debet personaliter citari, vt in antiqu.314 338 & in no. 271. Cassado.de causa possess.& propr. 6.cum aliis plerisq;

Respon-

Responsum (inquam) fuit, quòd illa Innocen. doctrina non excusat obligatum in proposita specie, quando per rationes Cumani, & Romani ipse præsumitur habere notitiam; quam exigit Innoc. itaque vel illam habet, vel si non habet, cum ipse sit sibi in culpa, non est probabilis ignorãtia, sed crassa, vel potius affectata. Ex quo tollitur etiam responsio data per Cassadorum tacitæ illi obiectioni, dum dicit quòd si ille debitor pensionis non penitus ignoret rem gestam, probabilem tamen habet ignorantiam formæ suppositionis & contentorum in ea. Nam si iuxta deducta per Cuman. & Roman. tenetur & presumitur habere notitiam gestorum per procuratorem, simul etiam verum est quòd tenetur & præsumitur eam notitiam habere exquisitam cum omnibus suis qualitatibus, & in hoc etiam concurrunt not. in d. c. ab excommunicato. in ver. de facto suo, vbi habetur quòd crassa & supina ignorantia, etiam facti alieni, non excusat. Et vltra superius dicta, pro iustitia huius styli, quem dixi seruari, vt procedatur contra eum, cuius obligatio facta fuit per procuratoré, ipso principali aliter non citato, inueni Philip. Frãcum in reg. iuris, possessor. col. 3. ver. tertio limita, lib. 6. vbi dicens ita ante eum te-
13 nuisse Butrium, & Imolam, tenet † quòd obligatus per procuratorem habentem speciale mandatum nõ potest prætendere ignorantiam, & in propria nostræ huic simili specie ponitur in Neapolitanis collectis per Capiciũ
14 decisio. 4. nume. 23. 24. † Quibus sic se habentibus fortasse non improbe dubitari potest de iustitia decisionum Cassadori, & prædictę obseruantiæ Palatii ne excommunicetur, neque priuetur is qui non soluit pensionem non intimatis sibi litteris, quamuis illius assignationi per specialem procuratorem consenserit. Ego quia semper fui, & sum illius Tribunalis obseruantissimus, & quia non tanti me facio, rem aliter non determino, satis fuerit per hæc excitasse animos aliorũ, qui doctiores fuerint, vt desuper cogitent, ac veritatem discernant: Nam ego certe & si non ausim dicere, vereor tamen ne dicta Rotæ obseruãtia inoluerit magis ex ap-

pro-

propriato sibi nimio quodam benignitatis affectu;
15 quàm ex iuris debito, † si quidem nisi vi quodammodo coacti, nunquam volunt declarare quemquam ob inobseruantiam contractus, aut alius debiti priuationem, censuras, aut alias pœnas incidisse: quod quàm sibi conueniat ipsi videant, iustum certe non est, & repugnat primis non solum iuris nostri, sed omnium legum principiis, secundum quæ post Solonem boni omnes legum latores semper existimauerunt.

16 † Rempublicam duabus rebus contineri, præmio, & pœna. Quòd si mali ciues fidei fractæ nullam, etiam ex pacto conuentam, sentiant pænam, necesse est, vt ciuitatis ordo conturbetur: quod quia in libris principiorum latius est explicatum, hic vlterius non disputabo,

19 † Non ab re autem concepta est formula antedicta excommunicandi debitorem, nisi infra tres dies satisfecerit: ne scilicet interim sit excommunicatus, cum ea sit eius dictionis, nisi, natura, vt in sententia iudicis posita significet conditionem suspensiuam. cap. præterea. secundo. de appell. & ibi Doct. Bald. in l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de condit. & demonst. & ibidem Soc col. fin. ver. & prædicta. Quòd si Iudex diceret; excommunico eum donec satisfecerit, censeretur ex tunc esse excommunicatus. Clem. prima, de decim. Fel. in c. 1. col. 1. ver. excommunicatio. fac. de iudiciis.

20 † Aduertendum est, quòd Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & Cardinales de stylo Curiæ, prout etiam habemus in cap. sane cum. secundo. de officio. deleg. & in cap. veritatis. de dolo, & contum non excommunicātur, sed vel suspenduntur à diuinorum administratione, vel interdicitur eis ingressus ecclesiæ, de quarum sententiarum natura, & quid inter se conueniant, quidque differant, habetur in d. Clem. prima de decimis. & in cap. ad hæc, tertio. & ibi gloss. & Doct. potissimum Francus de appellat. & habetur in cap. sacro. de senten. excom. & ea omnia comprehenduntur appellatione censuræ ec-
21 clesiasticæ cap. quærenti. de verbo. signific. † Eundem respectum habendum esse excellentibus laicis, eo quòd

digni-

dignitati sit semper deferendum, dixit Goffred. quem refert Hostien. in summa de dolo, & contum. §. fin versi. sic & faciendum est. quod tamen non ita seruatur in executione nostræ obligationis, neque eis, eorumue dignitati sit iniuria, si per eos in obligatione sit constitutus procurator ad consentiendum quòd possint excommunicari, & ita fieri contingat.

22 † Vniuersitas quoque ne excommunicetur penitus est prohibitum in cap. Romana. § fin. de senten. excommun. lib. 6. ita quòd si de facto proferatur in vniuersitatem sententia excommunicationis, sit ipso iure nulla, vt cum gloss. tenent ibi communiter Docto. Canonistæ, & Rota apud Bisegnetum, de dolo & contum. decis. prima refert, & sequitur Felyn. in capit. dilectio. colum. 5. ver. an autem excommunicæ. de except. & hoc ita locum habet, nisi constaret totam vniuersitatem esse negotij, de quo agitur, participem: quo casu (secundum Hostien. vbi supra, in summa Tit de contumacia. §. fin. versicu. Ergo si constat) ferri potest sententia, dicendo; excommunico Priores, & omnes de tali collegio, qui parere noluerunt, vel in casu nostræ obligationis: dicendo; excommunico præpositum, & omnes de capitulo, qui sunt obligati. Quæ practica vtcunque procedere possit in collegiis siue ecclesiasticis, siue secularibus, in quibus omnes de collegio interueniunt in facienda obligatione. secus tamen est in vniuersitatibus populorum & alijs, in quibus sunt mulieres, pueri, infirmi, & alij non interuenientes in consilio publico: & ideo proferenda est in vniuersitatem sententia interdicti, quæ etiam pro alterius delicto proferri potest, vt subiungit ibidem Hostien. & habetur in cap. si sentētia. de senten. excommu. lib. 6.

23 † De pupillis, furiosis, & alijs similibus, frustra hic quæritur, an excommunicari possint: Nam & si aliàs pupilli doli capaces possint excommunicari, vt voluit Ang. in l. neque. ff. de in ius voc. post Speculatorē de contumace. §. fin. in fin. tamen in casu nostro vix id potest contingere, cum necesse sit quòd procedat obligatio sub

hac

hac forma, quam pupillus, & similes facere nequeunt: sed non disputo vlterius, quia non est huius loci. hoc tātum concludo, quòd si detur validitas obligationis personæ propriæ per tales factę, eo casu poterunt etiam ipsi excommunicari, & non aliter.

24 † An autem proferenda sit excommunicatio, & an valeat prolata in eum, de quo certum sit non esse paritu-rum? puta quia sit notorie inops, aut aliàs prauæ naturę. Ant. de Butr. in c. Odoardus. in prima q. de solu. quo ad inopiam concordando opiniones antiquorum dicit, ꝙ si inopia sit notoria, sententia excommunicationis in eum lata est nulla, velut lata contra notorium, potest poni exemplum eius, qui fuerit ad cessionem bonorū admissus: & ratio est, quia cessat contumacia, quæ est causa excommunicationis. Milus in versic. excommunicari non potest. Si autem inopia non sit notoria, tunc sententia quidem valeat, sed probata inopia, tanquam iniusta sit retractanda, & excommunicatio sine difficultate relaxanda, not. in reg. peccatum. de reg. iur. lib. 6. & in c. à nobis de senten. excom. & Cardin. post glo. in clem. 2. §. 1. de hæret. Quo vero ad alios veluti tyrannos, seu aliàs obstinatos, communis Doc. sententia videtur esse, vt distinguatur si sit spes, ꝙ excommunicandus quālibet obstinatus, quandoq; emendetur, vt tunc, ne ille efficiatur deterior, & ne excōmunicatio sit inutilis, & vilipendio, non excommunicetur, immo excommunicatus etiā nō petēs, & inuitus absoluatur: si autem pro certo sit illum semper fore obstinatum, & impœnitentem, dimittatur in potestate sui peccati. ea videtur fuisse sententia Host. & Io. And. in d. c. Romana. § sed nec. de sen. excom. lib. 6. & Io. And. in c. constitutione. eod. titu. in vtroque loco, Domin. refert & seq. Fely. in c. Apostolicæ. col. 1. de

25 excep. † Quid autem dicendum sit, si taliter excommunicatus legitimo impedimento coactus intra statutum terminum satisfacere non possit, an incurrat excommunicationem, & debeat excommunicatus declarari, & denunciari? determinatur per Oldr. cōsi. 277. Quod Abbas monasterii. & Anton. de Butr. in cap. 2. de testib.

cog.

26 cog. † Diximus duobus remediis posse aduersus iniustam executionom huius obligationis prouideri. Vnum est, vt excommunicatus appellet; potest enim iudex non solum sic sub conditione, sed etiam simpliciter promulgatam excommunicationem cõtrario imperio reuocare. c. sacro & ibi no. de sen. excommu. itaq; vsus Roma-
27 næ Curiæ habet, † ꝙ vsque quo pendet processus, antequam sit inuocatum auxilium brachii secularis, iudex appellantẽ reponit, sicq; reuocat grauamen, si quod est, vt possit, si quid habeat ipse debitor pro suę iustitiæ demonstratione deducere. Verum quia plerunque litigatores ex affectu differendæ executionis, magis quàm qđ iuste possint de grauamine cõqueri, similes appellationes interponunt. Prudenter vsu receptum est, vt si altera pars ab huiusmodi repositione appellet, iudex, si viderit reum nihil quod releuet adduxisse in acta, sic appellantem itidem reponat, procedatq; in executionis negotio ad vlteriora. Quòd si iterum reus à postrema repositione huiusmodi appellet, adhuc reuocando grauamen iterum reponitur, sicque vicissim appellantes reponuntur, donec inter talium repositionum vicissitudines execu-
28 tio ad finem perducitur. † & si quis quęrat consuetudinis huius toties vnum, idemq; grauamen reuocandi rationem, duplex ea mihi se offert; vna videlicet, quam dixi, vt si reus vere habeat iustam impediendę executionis causam, possit illã deducere ac probare: altera, ne si expresse, vel tacite denegaret reponere, daretur ipsi reo occasio prosequendi appellationem, & eo prætextu causam talis grauaminis alteri iudici cõmitti faciẽdi, sicq; de vna plures lites deriuandi, & executionis effectũ in
29 longum tẽpus protrahendi. † Qua rõne similiter introductum est, vt omnes huius Curiæ Iudices, dum ab interlocutoriis appellatur, litigatores eodem quo dictum est modo reponant. donec vel vere probetur esse grauamen. vel per earum repositionum vices ad finem causa perducatur. Quæ ratio finiendarum litium facit, vt reiecta Bartoli post Dyn. in l. quod iussit. colum. penultim. ff. de re iudica. & aliorum tam antecessorum, quàm qui

post eum in d. l. quod iussit. & in cap. cum cessante. de appellat. scripserunt, Doctorum opinione, qui voluerunt vnum & idem grauamen non posse nisi semel aut ad summum bis reuocari, potior visa fuerit opinio Raynerij Foroliuiensis, quem refert, & sequitur Cu-
30 man. in ea l. quod iussit. defendentis, † quòd Iudex possit sępius & quandocunque suam interlocutoriam reuocare per reg. generalē. l. vbicunque. ff. de interrog. actio. & per d. l. quod iussit. in verbo possit. quod est exten-
31 siuum in futurum l. si ita quis. ff. de leg. 2. † Illud tamen prætereundum esse non videtur, Quòd si iudex in causis non executiuis, vero existente grauamine, procedat nihilominus per repositiones antedictas, quandoque interponit se Principis auctoritas, & ab eius signatura, (quã ita appellant) obtinetur commissio causæ talis appellationis, adiecto, quòd valeat commissio, non obstante quòd iudex (animo forsan magis grauandi) ipsum appellantem reposuerit: in executiuis autem nõ committitur causa appellationis, nisi cum clausula, sine præiudi-
32 cio legitimæ executionis. † cur autem vsus habeat, vt reo, per quem seu eius procuratorem facta est confessio debiti, Iudex ad satisfaciendam statuat terminum trium duntaxat dierum (vt est supradictum) cum iure detur quadrimestre tempus ad soluendum. l. certum. §. fin. ff. de confess. nec debeat melioris esse conditionis pertinax litigator, quàm sponte confessus, ternarij quidem nume-
33 ri ratio ducta esse videtur ex eo quod iure cautum est, † vt sententiam excõicationis præcedat trina monitio, vel vna pro tribus. c. cõtingit. secundo. & c. sacro. de sen. ex-com in antiq. & cap. statuimus. & c. constitutionē eo. tit. lib. 6. Quãtitatis autē dierũ videtur pro rõne sufficere allegatio consuetudinis: quod cõprobat Abb. in c. quod ad consultationē. col. 5. ver. Quæro an hoc tēpus. de re iudi. Et quãuis Abbas ibi post glo. & Doct. in superius allegata. l. si debitori. ff. de iudic. & idē Abb. in c. quærenti. de offi. deleg. dicat consuetudinē inualuisse, quod detur cõfesso tempus x. dierum, in effectu nostra consuetudo nõ repugnat illi, quia etiã post illos tres dies requiritur decla-

ratoria

ratoria, q̃ secũ trahit terminũ decẽ dierũ, vt infra dicet.
34 † De quadrimestri autem dilatione, quibus tum iudicatis, tum confessis, & in quibus causis concedatur, & in quibus non, & quando incipiat currere, & an prorogari, arctariue possit, plenam doctri. ponit Innocentius in d. cap. quærenti. in gloss. sua. ver. quadrimestre. de officio. deleg. vbi etiam Fely. more suo ponit regu-
35 lam cum fallentiis. † Sed ijs, qui vere volunt agnoscere debitum adinuenta est practica, per quam suppletur etiam vltra decem dies honesta dilatio. Nam si debitor, non solum infra triduum, sed etiam post factam declarationẽ (de qua proxime dicetur) accedens ad Iudicem sponte suscipiat in se omnes censuras, & mandatum executiuum indulgetur ei ex vsu terminus 30. dierum, intra quos debeat satisfacere: (Quarum censurarum, & mandati executiui suscipiendi forma inferius describetur) ita quòd si deficiat, præteritis 30. diebus illico vnica tantum facta citatione relaxentur contra
36 eum censuræ, & mandatum executiuum. † Est uerum quòd triginta dierum terminus antedictus, quandoque si summa est parua, aut alia subsit causa rationabilis, abbreuiari solet, atque ad minorem numerum reduci: raro tamen ad minus quàm viginti, & nũquam ad minus,
37 quàm decem dierum numerum reducitur. † Præteritis ergo tribus illis diebus, si non sit appellatum illico immediate; si vero appellatum sit factaque appellantis repositio, mediante appellatione ab ipsa repositione, ipsorum actore reposito, ac citato debitore, ad videndum & audiendum se declarari esse excõmunicatum, & litteras declaratorias decerni, Iudex pronunciat sententiam declaratoriam, & decerni litteras, nisi per totam illam, vel interdum nisi per totam primam diem satisfecerit.
38 † Forma declarationis habet, illum ob non solutionem illius summæ, seu ob alterius rei non factum implementum, esse excommunicatum, seu à diuinis suspensum, vel interdictum, & excommunicatum, seu suspensum, vel interdictum publice denunciandum, & ab omnibus
39 Christicolis vitandũ fore. † Huius autẽ declaratoriæ in-

stru-

strumentum,(quas litteras appellant declaratorias)per
actuarium extensum parti actrici traditum, per Curso-
rem in albo consueto publicatur, cuius publicationis
formula est apud Spec.in tit.de sententia. §. de diuersis
sententiarum formis. nume.34. vers.sed & And D.Pa-
pæ, & ab ea publicatione computantur dies decem (de
quibus est supradictum) intra quos ad alios actus non
proceditur, habetque reus honestam (si velit)satisfaciē-
di commoditatem. Quæ sit huius decendialis moræ
causa patere.potest ex antedictis, dicetur etiam in-
40 ferius. † Proferendæ autem dictæ declaratoriæ ratio
vnde sumpta sit habere potest intellectum difficiliorem:
videtur enim esse superflua, quandoquidem antea pro-
nunciata est excommunicatio, nisi debitor infra tres sa-
tisfecerit, ita quòd lapso trium dierum, non facta satis-
factione, excommunicatio suum habet effectum: & est
patens ex actis. Sed omissa disputatione, ratio est quia
cum excommunicatio multos habeat effectus, de qui-
bus non est hic tractandi locus, & inter alios, quia ille
qui est ea irretitus debet à Christi fidelibus vitari, tra-
ctarique vt excommunicatus, & aliàs dubitaretur, an
vtcunque etiam occulte excommunicati essent vitandi,
qua de re consuluit Petrus de Anchar.consi.189. tribus
de causis.col.2. facta est postea in Consilio Constantiēsi
41 constitutio. † Ad euitandum scandala, & multa peri-
cula, subueniendumque conscientiis timoratis statuit
(scilicet sancta synodus) quòd nemo deinceps à com-
municatione alicuius in sacramentorum administratio-
ne, vel receptione, aut aliis quibuscunque diuinis, vel
extra, prætextu cuiuscunque sententiæ, aut censuræ ec-
clesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis, ab ho-
mine, vel à iure generaliter promulgatæ teneatur absti-
nere, vel interdictum ecclesiasticum obseruare; nisi sen-
tentia, prohibitio, suspensio, vel censura huiusmodi fue-
rit in vel cōtra personam, collegium, vniuersitatē, Eccle
siam, aut locum certum aut certam à Iudice publicata,
& denunciata specialiter & expresse: aut ita notorie in
excommunicationis sentētiam constiterit incidisse, qd

nulla

nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquo iuris suffragio excusari: nam à communione illius, licet denunciatus non fuerit, abstineri vult, iuxta canonicas sanctiones; de qua etiam attestatur Abba. in clement. secunda. de sentent. excommunication. Quod autem edita sit a Martino Papa in concilio Constantiensi, testantur Antonius Archiepiscopus in tractatu censurarum capitul. 38. & in 2. parte, tertiæ partis suę summæ, tit. 26. ca. vlt. & frater Nicolaus qui suppleuit summam Pisanellam. §. Clericus tertio, in fin. & quod hæc de causa vsu introductum sit declaratorias huiusmodi proferri, demonstrant ipsius formulæ verba superius descripta conformia verbis dictæ constitutionis. Ex dictis etiam patet hanc declarationem esse diuersam ab illa, de qua in c. cum secũdum. de hæreti. lib. 6 & in alijs locis cumulatis per Fel. in c. Rodulfus. carta penul. versi. sed declaratoria. de rescrip. quia fiunt ad diuersos effectus, vt colligitur ex dictis ipsius Fel. ibidem in versic. limita. 4. vbi etiam facit
42 mentionem suprascriptæ cõstitutionis. † Et puto, ꝙ hęc nostra declaratio valeret, ẽt si fieret sine citatiõe partis, per ea quæ subdit ibidem ipse Fel. in vers. citatur etiam
43 pars. † Illud vero est certum, quòd licet disputetur de appellatione interposita à declaratione incursus excommunicationis, & similium pœnarum, an sit licita, & an suspendat illius effectum, quod ponit ibidem. Felin. versicu. Et appellari. de hac nostra cessat omnis difficultas,
44 † quia non est vere declaratoria excommunicationis, aut alterius censuræ incursæ; sed est solummodo illius publicatoria, & denunciatoria, quæ non solum per appellationem (si propter eam appelletur) non suspẽditur: sed nec impeditur per appelletionem præcedentem ab ipsa excommunicationis sententia interpositam. c. pastoralis. §. fi. de appel. & ibi no. Doc. In causis aliis, ĩ quibus ad executionem proceditur via censurarum, & postremo inuocationis auxilij brachij secularis, ꝓceditur
45 tali modo, † ꝙ si declaratus infra decem dies sequentes nõ paruerit, deinde cum interuallo aliorum decem dierum ab vniuscuiusq; sequentium actuum publicatione

proceditur citato ipso reo declarato ad aggrauationẽ, reaggrauationem, interdictum, & brachij secularis inuocationem. Quæ forma procedendi, quam causam habeat, considerare possumus ex antedictis in vers. Præteritis ergo, &c. Videlicet, vt crescente cõtumacia crescat
47 & pœna: † Sed eius initij tempus, & auctorẽ, & cur potissimum decem dierum numerus institutus fuerit, non nemini legisse, nisi quoniã is procedendi modus (quantum ego meminisse queam;) nõ ponitur à Speculatore, sed habet eius mentionem Pau. Castr. credi potest illo intermedio tempore fuisse per vsum Ro. Curiæ ita institutum: Verba Pauli in consi. 41. antiquæ impressionis, quod est secundum nouam impressionem in prima parte 321. incip. Visis actis, & actitatis. ver. Inquantum vero dicta captura fundatur super littera Pãtaleonis, in quantum inuocat brachium seculare, adhuc clarius videtur debere ruere, quia præpostere facta fuit, & nõ seruata forma dictæ litteræ in duobus: Primo. n. dicta littera dirigitur personis ecclesiasticis mãdans eis, ꝙ debeãt præfatum Thomasium denunciare excommunicatum, grauare, & reaggrauare iuxta solitum stylum: Postea subditur in littera. Demum vero si dictus Thomasius adhuc animo indurato, & suæ salutis immemor, &c. Et subiicitur in dictum casum inuocatio brachij secularis, vt ex tenore litteræ patet: Non ergo potuit recurri ad secularem Iudicem, nisi postquam ecclesia non habebat quid vltra faceret, quia tunc præfatus Thomasius deductus fuisset in profundum malorum, iuxta no. in c. cum non ab homine. de iudic. & sic, postquam dicta aggrauatio, & reaggrauatio per Iudices ecclesiasticos facta fuisset: quia sic postulat ordo tam dictæ litteræ, quàm ẽt iuris. Hactenus Paulus. Ipsius autem aggrauationis, quæ suo tempore erat in vsu, causam simul, & formulam ponit Spec. in tit. de sententia. §. de diuersis sententiarũ formis, nu. 31. per hæc verba. Verum quia excommunicato in sua contumacia perdurante Iudices volunt, quandoque suam sententiam aggrauare, vt contumacia crescente crescat & pœna. c. quoniam. de offic. ordin. & quin-

quagesima

quagesima distin. quia. extra. de cohabitat. cler. & mulie rũ, clericos. in fi. C. de ser. fug. quicũq; in prĩ. ff. de pen. l. relegati. 2. q. 5. quando, ad fi. poterunt tunc procedere ad suspensionem, vel priuationem perpetuam officij, & beneficij, vt extra de ętat. & qual. cum bonę. de test. cog. cum super causa. 32. dist. præter hæc. de appel. pastoralis. de cohabit. cle. & mulie. clericos. & cap. seq. vel etiã ad depositionem, vt extra de do. & contu. çap. veritatis.
47 Cuius sentẽtiæ forma talis erit. † CVM Nos P. Dei miseratione Epis. talis Ecclesiæ talem sui exigente cõtumacia olim excommunicationis vinculo duxerimus innodandum, ipseq; contemptis clauibus Ecclesiæ, velut filius inobedientiæ adhuc in graue animæ suæ præiudicium, & scandalum fidelium pertinaciter in sua contumacia perseueret, & excommunicationis sententiã, qua ligatus est, aĩo sustineat indurato, idcirco, ne de sua contumacia valeat gloriari, & ne facti sui peruersitas transeat præsũptorib. in exẽplũ, sed potius pęna eius sit aliorũ metus, nostram sñiam aggrauantes iuxta meritũ culpæ illius, eum ab officio, & beneficio duximus suspendẽdũ: vt in prædictis concor. & extra de vit. & hon. cler. vt clericorum. §. si quis igitur. & de iudic. at si clerici. de
48 excel. præla. tanta. de homic. pro humani. lib. 6. † Ex quibus colligi potest, quòd vbi iudex ecclesiasticus habet facultatem exequendi de facto per seipsum non cogitur in aggrauatione procedere via censurarum, sed põt procedere via facti ad suspensionem, seu priuationem officij, seu beneficij. Et idem dicendum est de inuocatione auxilij brachij secularis: Quod vt clarius liqueat, vide-
49 tur paulo altius esse repetendum. † Secularis potestas quãdoq; inuocat̃, vt puniat degradatũ, aut incorrigibilẽ clericũ, seu aliũ corporali pęna afficiẽdũ, cui pęnę nõ
50 decet ecclesiam apponere manum, † &; dicitur tunc reus tradi curiæ seculari, qua de re tractant Doc. in d. c. cum non ab homine. de iudic. Quæ quoniam non est nostri subiecti, de illa non videt̃ hic amplius esse dicendum. Neq; tunc proprie dici potest inuocari auxilium,
51 sed dicitur reus tradi potestati seculari. † Quandoque

vero inuocatur auxilium ad adiuuandũ, auxiliandumq;
iudicem Ecclesiasticum, si forte temet de rei potentia,
vel ne fugiat, aut quid simile. Et tunc proprie est inuoca
tio auxilij, vt declarat Abba. in d. c. quoniam. in fine. de
offic. ordin. allegat. cap. vt famæ. de senten. excomm. &
52 c. 1. eod. tit. de offic. ord. † & hæc inuocatio cadit in-
terdum in obligationis nostræ executionem, interdum
non est necessaria; & vbi non est necessaria, non esset fa-
cienda: quoniam iura de ea loquentia semper vtuntur
verbis, si necesse fuerit, si opus erit, & similibus: vt de-
clarat Oldrad. in consil. 89. in fi. & practicam eius inuo-
cationis faciendæ ponit Hostien. in c. postulasti. de ho-
mic. in glo. verbi, simpliciter. vt si iuxta terminos illius
cap. dicat clericus potestati seculari.
53 † Tales parochiani mei sunt mihi rebelles, excommu
nicaui eos, sententiã contemnunt, nõ habeo vltra quid
faciam, recurro ad vos, vt ipsos distringatis, & mihi sa-
54 tisfacere compellatis. † Ex quibus (redeundo illuc, vn-
de digressi sumus) vbi iudex ecclesiasticus potest per se-
ipsum facere executionem in beneficijs, seu alijs bonis,
vel in persona, & non indiget auxilio secularis potesta-
tis, nõ est necessaria aggrauatio excommunicationis, &
improprie dicitur brachium seculare inuocari: cum ma
gis conueniat, propriumq; sit immediate decernere mã
55 datum executiuum. † Verumtamen, vt vniformis esset
procedendi modus, ad euitandamque veritatis confusio
nem (vt ego quidem existimo) in huius obligationis exe
cutione media quædam via fuit electa: nam præteritis à
publicatione supradicta decem diebus, vno eodemq; cõ
textu reus citatur ad vidẽdum excommunicationẽ con
tra se fulminatã aggrauari, & reaggrauari, litterasq; ag-
grauatorias, & reaggrauatorias, vsque ad inuocationem
auxilij brâchij secularis inclusiue decerni, & concedi; &
ita in termino citationis omnia simul decernuntur, &
conceduntur reproducta prius publicatione litterarum
declaratoriarum: & super tali decreto conficitur instru-
mentum, cuius virtute postea proceditur ad realem exe-
cutionem. Quæ omnia ex peruulgato ipsorum instru-
men-

mentorũ contextu facile intelligi, & cognosci possunt.
56 † Si obligatio facta sit cum susceptione censurarum, & mandati executiui, de qua sæpe superius locuti sumus, & quo iure illius vsus possit sustineri, vt puto docuimus, tunc dato eius instrumento authentico, & liquido, &(si per alium notarium, quam per illum, qui futurus est actuarius, sit rogatum) recognito, non requiritur alia citatio, nisi in ipsa obligatione (prout multi cautius agentes, dum se obligant, poni volunt) dictum fuerit, quòd debeat procedi citatione præmissa, sed immediate creditor petit, obtinetq; extrahi, & sibi dari instrumentum censurarum, & mandati executiui. Attamen ex vrbanitate interdum pro rerum, & personarum qualitate iudex mandat citari debitorem ad satisfaciendum, aliàs videndum extrahi, & concedi censuras, & mandatum exe-
57 cutiuum. † Circa hanc formam contingit aliàs hoc dubium. Creditor non recordatus ab initio clausulæ susceptionis censurarum, & mandati executiui, tamquam si fuisset simplex obligatio, processit per viam confessionis debiti, & obtinuit literas declaratorias: sed antequã decretum esset brachium seculare, debitor vt frueretur dilatione 30. dierum suscepit in se censuras, & mandatum executiuum, secundum ea, quæ dicta sunt superius. §. sed ijs qui vere. Quod videns creditor, & animaduertens censuras esse susceptas in obligatione, instabat illas cum mandato executiuo simul extrahi, & sibi concedi, non expectato lapsu termini triginta dierũ. Disputabatur quid esset agendum, fuit resolutum, ꝙ censuræ, & mandatum executiuum extrahi, & concedi debeant, per ea quæ dicit Bar. in l. consentaneum. C. quomodo & quan. iud. & Ias. in l. nulli. C. de iud. col. pen. & facit Roman. consi. 133. & quædam apostilla ad Alex. in l. rescriptum. §. si pacto. in versi. liberasse. ff. de pact. & quod dicit Bal. in l. qui legati. C. vt in poss. leg. Præsertim quia hic non mutatur forma procedendi, sed intentatur remedium, per quod iudicio perfecto reus cogi possit soluere: quo casu vno remedio electo, aliud quoque intentari potest per iura præallegata.

SVMM. QVAEST. POST PROCESSum incidentium.

1 *Si obligatio non habeat solutioni facienda diem adiectum, & processum sit contra obligatum, aliter non monitum, confessato debito per procuratorem, ita obligatus non tenetur actori soluere expensas.*
2 *Processus contra absentem debitorem vigore instrumenti obligationis aliunde allati, & non recogniti, inualidus est*
3 *Metus iniusta excommunicationis soluentem excusat, vt repetere possit, iusta non excusat.*
4 *Sponte soluenti, cui competebat releuans exceptio, non admissibilis tamen contra obligationis Cameralis executionem datur repetitio.*
5 *Distinctio soluentis ante latam sententiam excommunicationis, vel post, vt repetere possit.*
6 *Protestatio, quòd soluatur metu excommunicationis, & periurij & animo repetendi caute adhiberi solet.*
7 *Appellatio ab executione obligationis Cameralis in vniuersum non admittitur.*
8 *Appellatio etiã à mero executore interposita tenet, ad finẽ, vt cã appellationis deuoluatur, & deferatur ad superiorẽ.*
9 *Executor non tenetur probationes admittere.*
10 *Quando detur commissio cum clausula sine praiudicio legitima executionis.*
11 *Remedium contra iniustam executionem inuentum.*
12 *Appellatio ab excessu in exequendo aliàs licita, in executione obligationis Cameralis, nõ conceditur, & qua ratione.*
13 *Qua ratione appellatio non impedit executionem.*
14 *Excommunicatus potest opponere exceptionem nullitatis processus etiam ad impediendam executionem per viam exceptionis qua notoria sit, non per viam actionis.*
15 *Absolutus ab excõmunicatione dato illi termino ad satisfaciendum, quando reincidat, vel denuo excommunicandus sit elapso termino & non satisfacto.*
16 *Auditor Camera ante festa Paschalia absoluit excommunicatos, ut possint sumere Eucharistiam.*
17 *Absolutio ab excommunicatione quomodo concedatur, vt reductio in pristinam excommunicationem necessaria non sit.*

18 Ex-

18 Excommunicatus quamuis postea satisfaciat elapso termi-no dato, indiget formali absolutione.
19 Remedium ne quis habens exceptionem certam, absens ex-communicari possit.
20 Agere quis potest contra inuitum, vt per iudicem declare-tur illum non teneri.
21 An recuperare possit possessionem debitor, in quam ad exe-quendā obligationē Cameralem immissus fuerit creditor.
22 In pignore pratorio, immissione facta ex primo decreto quan-do recuperari possit possessio.
23 In pignore iudiciali an, & quando possessio recuperetur.
24 Immissio in possessionem virtute obligationis Cameralis, cui pignori aquiparetur pratorio ne, an iudiciali.
25 Quando immissus in possessionem efficiatur possessor, vt lu-cretur fructus, & ei competant interdicta possessoria.
26 Post immissionem curandum est, vt quam primum pignora capta per subhastationem vendātur, & satisfiat creditori
27 Vigore obligationis hypothecaria fieri potest immissio etiā in omnibus bonis hypothecatis quantumcunq; debitę sum-ma valorem excedentibus: aliàs pro mensura tantum debi-ti declarati.
28 Vsus Curię in facienda subhastatione bonorum.
29 Iudicialia pignora sine solemnitate subhastationis vendi non possunt.
30 Quando creditor ad licitandum pignus admittatur, & quando eidemmet adiudicetur.
31 Quo pacto, & ordine subhastationes in curia fiant.
32 Immissus nulliter ob minus solemnem immissionem in bo-nis debitoris, potest vti iure retentionis.
33 Executio facta non pracedente conuenienti liquidatione, est nulla, & quare.
34 De triplici incertitudine circa obligationem.
35 Processus factus pro maiori summa quàm deberetur per viam confessionis per procuratorem, redditur nullus.
36 Excommunicationis sententia est indiuisibilis, ita quòd pro parte non potest sustineri, & pro parte irrita esse.
37 Qui nulliter processit ad publicationem excōmunicationis contra debitorem, is tenetur actione iniuriarum debitori
38 Quid si pro minori summa processum sit, quàm debeatur.
39 Si qs obtinuit sequestrū, postea egit ꝑ executione obligatio-nis Cameralis, ēt cautione ꝑstita nō relaxatur seqstrū, de

nec ei satisfactum non sit, aliàs secus.

40 *Excommunicatus per confessionem debiti factam ab aliquo ex procuratoribus generaliter constitutis in obligatione Camerali, licet ignorans est inhabilis ad beneficia.*

41 *Ratio, & modus quo uti debet quis, ad obtinendam executionem immediate super bonis, uel iuribus hypothecatis iuxta pactũ pignoris, & preclarij in obligatione appositi.*

42 *Remedium, ne creditor indebite possessionem bonorum debitoris obligatorum iure pignoris ingrediatur:*

1 EX † dictis, processu ad finem perducto, consequenter ponentur nonnullæ quæstiones, quæ postea possunt occurrere, veluti, si obligatio non habeat solutioni faciendę diẽ adiectum, & processum sit contra obligatum aliter non monitum confessato debito per procur. vt moris est, An ita obligatus teneatur actori soluere expensas? Censerem negatiue respondendum esse, auctore Abb. in c. licet, col. 2. versi. & inquantum. Bal. extra de simon. & ibidem Felin. colum. 3. vers. in glo: verbi inscriptio. † Item si fuerit contra debitorem absentem pro-
2 cessum vigore instrumenti obligationis aliunde adlati, & non recogniti, an propterea processus dici possit esse inualidus? Et aliàs in facti contingentia resolutum fuit affirmatiue, per ea quę adducta sunt in pręcedenti particula. §. quærat fortasse hic aliquis. vbi locuti sumus de extẽsione facienda obligationis, quibus addi potest etiã Staphileus in tractatu litterarũ, vbi loquitur de illarum durabilitâte. fol. 108. primæ impressionis. ver. ideo autẽ dixi. nam hic quoque dici potest iudex ante rocognitionem instrumenti facultatem suam ignorare. Item pone quòd obligatus habens aliquam releuantem exceptionem, quæ tamen contra huius obligationis executionẽ (secundum superius dicta) non sit admissibilis, sponte soluat, an detur ei postea repetitio; tanquam indebite soluti, iuxta vulgare dictum, solue, & repete, de quo in c. debitores. de iureiu. cum huic obstare videatur spontanea solutio. ff. de re iu. Cuius per errorem. & de condic. indeb.

indeb.l.1.& C.eod.tit.in l.indebitum. & ponit late Ias. in l.1.ff.de cond.ind. vbi facit duas regulas, vnam quòd soluens per errorem indebitum reperit per cond. indeb. Alterã q soluens scienter indebitum, non potest repetere, quia censetur donare, & vtrique addit plures limitationes. Sed quantũ attinet ad propositum nostrum, puto esse attendẽdum, quòd duplex est hic metus debitori nõ soluenti imminẽs, periurij videlicet, si obligatio sit iurata, & excõnis contra eum proferendæ, si non soluat. De metu periurij habetur per glo.& Doct. in d.c. si debitores. quod ponit Ias. vbi supra in secunda limit. secundæ regulæ: & de metu excõnis per Io. And. & alios post eũ in c.cũ dilectus.qđ met.cau. & in c. olim: de restit. spol.
3 † qui distinguũt inter iniustam & iustam excõicationẽ,
4 ita vt iniusta excuset, vt ibi videri potest. † Et secundum eam distinctionem curia seruat, q si vere competebat exceptio, sicque in effectu erat indebitum, & excõnis & periurij per se metus excusent, ne spontanea solutio postea repetenti obstet. Ratio est illa, quia hic videtur soluens facere necessitate adactus, in necessitatibus aũt nemo cẽsetur esse liberalis. l.rem legatã.in fi. de adim.leg. & vbi potest sumi alia præsumptio, nunquam præsumitur donatio.l.si cũ aurum. & ibi notat Bar.ff. de solut.l. eleganter.§.qui reprobos.vbi Bart. ff.de pig.act.Ias.in 4. limit. dictæ 2. regulę. Et in hanc sententiam conuenit etiam Canarius in 54.q. sui tractatus, qui videri poterit,
5 quia loquitur docte & eleganter.† Multum aũt interesse videtur, an solutio fiat ante latam sententiam excommunicationis, vel postea, nam si fiat antea, tunc est omnino locus distinctioni suprascriptæ, posset necne soluens iuste excõicari, & potuisset necne audiri disputando esset ne debitum an non? Si vero præcedat excommunicatio solutionem, tũc si sit rite lata & valida sicque iusta sit ex ordine & animo proferentis, licet iniusta ex causa, videlicet quia debitũ non esset iure soluẽdum, vel factum implendum, inducit iustum metum, vt late probat Roma. consi.369.circa primum propositæ.vers. Quo ad secun-
6 dum quo quæritur, &c. † Si autem esset nulliter lata; id

quod

quod Romanus dicit ex ordine, & animo pferentis esse iniustam, tunc quia in effectu non esset excõmunicatio, 6 non excusaret.† Cauti tñ procuratores ad vitandũ difficultates curãt eiusmodi solutiones fieri cũ expressa protestatione ꝙ soluitur metu periurij, vel excommunicationis, aut ẽt vtriusque, & animo repetendi. De cuius & similiũ protestationum validitatę nõnulli dixerunt esse tex. in c. Cumana de elect. & quæ ponit Bar. in l. non solum. §. morte. vbi tractat de protestatione declaratoria voluntatis protestantis. versi. Circa secundũ. prope fi. dicens, ꝙ vbi obligatio re contrahitur, sufficit ꝙ protestatio fiat parti, non tamen requiritur illius consensus expressus, sed satis est si nõ cõtradicẽdo taceat. videtur. n. eo modo actus celebrari. all. l. 1. & 2. ff. de solu. & discutit firmatq; late, & eleganter Io. Ant. Rubeus in rep. d. §. morte. carta 15. vers. Sexta colligitur conclusio. Mihi tñ visum est magis cõuenire casui præsenti sequens ibi immediate positum membrũ distinctionis Bartholi, dum vult, quòd quando eiusmodi protestatio fit super aliquo actu ex quo non inducitur proprie obligatio, sed aliud præiudicium generatur, debeat quidem protestatio fieri parti, sed eius consensus non requiritur, per tex. l. codicillis. §. 1. de leg. 2. & l. debitor. §. 1. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. quod dictũ elegãter ibi explicat, & ab obiectis defendit Ormannotius ĩ sua repet. ver. vltima cõclusio. An ab huius obligationis executione interposita appellatio aliquid operetur, & quid? Articulus est satis disputatus per glo. & Doct. in l. ab executore. C. quo. app. non rec. & in l. ab executore ff. de appellat. quorum disputa
7 tionẽ nõ recito.† quia in specie nostrę obligationis, absolute loquendo, non admittitur appellatio, per ea quæ adducta sunt superius in præcedẽti particula. §. de quarta ẽt quæstione. vers. Sed an saltim à tali, &c. quod tamẽ declaro in hũc modum, videlicet, ꝙ nõ liceat appellare ad finem, & effectum impediendi executionem, & ip-
8 sius executoris processum,† sed quo ad effectum, & finem vt sine impedimento, & præiudicio excommunicationis ipsa causa appellationis deuoluatur, deferaturque

que ad superiorem, tenet appellatio, etiam à mero executore interposita, vt not. Specul. in tit. de act. seu petit.
9 §. super petitionibus. versi. Sed quid si ante. † vbi etiam concludit non suspendi, nec reuocari executionem, ex eo quòd appellans obtulerit exceptionem incontinenti probare, quia executor non tenetur probationes admittere: & sic non impeditur, nec reuocatur executio, nisi demum coram Iudice appellationis probata veritate exceptionum, & iniustitia executionis: quod etiam not. Inno. de elect. cap. cum inter canonicos. & Ant. de But. in cap. dilecto. de appell. col. 2. & ibi Phili. Fran. in vlt. nota.
10 † Et secundum hæc inoleuit stylus signaturæ, quòd vbicunque petitur commissio causæ similis appellationis, additur clausula: sine præiudicio legitimæ execu-
11 tionis. † Hoc ergo est vnum ex remedijs contra iniustam executionem inuentis, vt interposita appellatio coram Iudice appellationis verificetur, & subinde per eũ iudicem executio facta reuocetur. Limitari etiam solet vniuersale pronunciatum prædictũ, quòd ab executione non recipiatur appellatio, nisi in ipsa executione modus excedatur, quia tũc ratione excessus licita est appellatio, secundum omnes Doct. in locis superius citatis:
12 quæ limitatio, quamquam de iure sit vera, † tamen in facto huius executionis nostrę non habet locum, nec signatura dat eiusmodi appellationum commissiones, nisi cum dicta limitatione sine præiudicio legitime executionis, quod quidem iudicio meo habet eãdem rationem, quam ipsius principalis appellationis reiectio. Nã iuxta superius dicta si non proceditur (prout non proceditur) ad confessionem debiti, & ad executionem, nisi prius facta liquidatione, & liquidatione præcedente subsequitur debiti confessio, quæ præcedit executionem, dici vere non potest quòd iudex excedat modum, cum det executionem duntaxat pro summa, per partem, seu eius procuratorem cũfessata. Libet hic addere aurea verba Gem: consi. 99. Paulo post principiũ, qui melius quàm alius, quẽ ego viderim, docet rationẽ,
quam

13 † quamobrem appellatio non suspendit executionẽ:inquit.n. Appellãs ab executione directe, vel indirecte nihil agit regulariter, quia non suspendit id à quo originatur executio. dat.n.talis appellans liberum antecedens à quo dependet executio, & negat consequens ex illo.s. executionem iudicati:hoc casu appellatio non prodest, & iste est casus de appel.constitutus.vbi non fuit appellatũ à confirmatione, sed ab executione cõfirmationis, propter quod ibi fuit appellatio repulsa:nec admittitur per viam exceptionis,licet postea agere possit.Et ista est cõclusio Io.Mon. & Io.And. in c. cum venerabilibus. §. porro.de sen.exc.lib.6.vt ibi ponit Io.And.super gl. primo diffinitiuam.& idẽ repetit Io.Mo.eo.tit.is cui. §. fi: dicẽs, ꝙ dũ erat Vicecancellarius, multas litteras cassauit,in quibus narrabatur esse appellatũ nõ à prouisione,
14 sed ab executione prouisionis.† Excõicatus ob non implementũ huius obligationis,an audiatur opponens nullitatem excõnis & processus? Ex ijs quæ Doct. tractant potissimũ in c. significarunt. de excep.sumpta est obseruantia curię, ꝙ si velit agendo intentare iudicium nullitatis, antequã sit facta executio,non audiatur, prout nõ auditur quacunque actione volens recõuenire actorem: sed si velit opponere nullitatẽ per viã exceptionis, quæ quidẽ exceptio sit notoria, tunc audiatur etiã ad impediendũ executionem;ita post Io.And.Butr. & Imol. tenent ibi Abb. & cum eo Barbatia allegans Bar. in l. de pupillo.§.fi.ff.de no.op.nũc.& Fel.col.pen.vers. inquantũ.Io.And.reprobatis Ostien.& Bal.qui cõtrarium sentiant, & pro dicta opin.communi, & stylo curiæ facit Rota in consi.453.fuit dubitatum, vtrum in causa, quæ est sub titulo de except. 7. & sic poterit esse tertium remediũ, vt si processus sit nullus, opponatur nullitas per viam exceptionis ad impediendum executionem.

15 † Titius præuia confessione debiti excõicatus nisi infra tres,aut etiam posteaquã non facta infra tres dies solutione declaratus fuerat, comparens obtinuit absolui ab ea excommunicatione,quia promisit omni exceptione remota satisfacere creditori infra certũ terminum, puta

puta 20. dierum, quod tamen non fecit; quæsitum est si per solum lapsu temporis reincidat in excōicationem pristinam; an vero de nouo sit excōicādus? Quęstio hæc non est huius nostri tractatus propria, magis quàm omnium specierum, quibus sint aliqui excōicati. Attamen quia & in hac specie facile potest contingere: visum est operæ pretium fore, ne prætermitteretur; formata est autem in decis. 399. & 490. in nouis. & deciditur distinctim, ita videlicet, vt reincidat ipso iure, si erat excommunicatus à canone. c. eos. de sent. excom. lib. 6. sed si erat excommunicatus ab homine, debeat per eundem iudicem in eandem sententiam reintrudi; quod not. Io. Mo. in d. c. eos. & glo. cle. 1. in ver. donec. de decim. Sed hoc quoque secundū huius dist. membrum intelligendū est, vbi absolutio facta est pure cum promissione, vel iniunctione satisfactionis, secus vbi absoluentis intentio apparet fuisse limitata ad tempus, siue tacitum, vt si quis absoluatur, vt possit testificari in certa causa, vt possit
36 canonicus interesse electioni; siue expressum, † vt sępissime facit Auditor cameræ, qui ante festa paschalia absoluit excommunicatos vt possint sumere sacrā Eucharistiam, vsque ad octauam paschatis, quod bene probatur ex ijs quæ ponit Fel. in c. ad reprimendum. versi. reduce
37 re non omittas. de offic. ordin. † Qui autem cautius agere, atque has difficultates faciendæ nouæ in pristinam excōnem reductionis vitare volunt, curant vt aduersario excommunicato detur absolutio per hæc, vel similia verba, videlicet; Absoluimus te, dummodo intra 20. dies ꝓximos satisfacias, alioqui lapsis 20. diebus in eandem excommunicationem, siue (si vlterius erat processum) in easdem censuras reincidas ipso iure, & facto.
38 † Excōicatus autem post lapsum termini adiecti satisfactioni veluti cum dicitur; nisi infra tres, etiā quod postea satisfaciat, indiget formali absolutione, nec per solam satisfactionē censetur absolutus, not. glo. in cle. 1. in ver. donec. de decim. & in clem. 1. ver. obtinere. de consanguin. & affin. Fel. in c. 1. col. 1. de iudic. Consultus fui ab amico, qui erat sub hac forma obligatus, sed

defen-

defendi poterat exceptione certa, recessurus autem ab vrbe verebatur ne absens non citatus, & ignorans facta per procuratorem confessione debiti excommunicaretur, cupiebatque occurrere, ne posset absens propterea
19 excommunicari. † consului quòd antequam discederet, imploraret officiũ ipsius Auditoris Cam. vt declararet ne posset ab illo aduersario inquietari: & ita factũ est, secundum doctri. Bart. in l. 1. §. 1. col. 2. versi. item aduerte. ff. quod vi aut clam. & in l. si societatem. §. arbitrorũ. col. 3. versi. Quæro quo iure. ff. pro soci. ponit post alios Feli. in cap. vt autem. in fin. de rescri. vbi reprobata sententia Imolæ, & Salic. firmat communem esse opin.
20 † quòd licet non possit quis inuitus compelli ad agendum, tamen ob exceptionem, quam habeo, possum agere cõtra te inuitũ Iudicis officio implorato, vt declaret me tibi non teneri. In fine secundę quæst. primæ partis, inter alios effectus resultantes ex differentia, quæ est inter nostram formulã ac guarentigiã, confessionatumuę instrumentum, diximus esse illum, quòd hypotheca vigore huius simpliciter factæ obligationis constituta nõ habet vim pignoris iudicialis, sicut habet contracta vigore guarentigiæ, confessionatiue instrumenti, aut etiã huius obligationis cum censurarum, & mandati executiui susceptione stipulatæ, sed remanet vt simplex cõuẽtionale pignus propter clausulam obligationis omniũ bonorum, de qua superius dictum est. Ex illa conclu-
21 sione deciditur alia not. quæstio huiusmodi. † Facta est in executionem huius obligationis immissio creditoris in possessionem bonorum debitoris absentis, deinde cõparet debitor, & petit restitui sibi tenutam, reficiendo
22 expẽsas, & cauẽdo de iudicio sisti, an sit audiendus? † Et quidem in pignore prętorio, quando est facta immissio ex primo decreto non præcedente re iudicata, debitor intra annum in reali, & intra 30. annos in personali potest recuperare tenuta, reficiendo expensas, & canendo de iudicio sisti: iuxta authẽ. ei q iurat. C. de bonis auct. iud. possi. declarãdo secũdũ Bar. ĩ l. si finita. §. Iulianus. col. 4. vers. Procedo vlterius. & ibidẽ Alex. col. 16. vers.

Item

Item adde in quantum Bar. hic tangit infra quantũ tem
23 pus. ff. de dam. infect. † Sed in pignore iudiciali, videli
cet quando facta est immissio pro executione sentẽtiæ,
non auditur reus volens recuperare tenutam, licet offe-
rat expensas, & cautionem prædictam: Sed oportet si
vult recuperare pignus, vt soluat illud, in quo est con-
demnatus. ita not. Bart. in l. properandum. §. sin autem.
C. de iudic. & ibi Bald. & Sali. & Alexan. & Ias. Itaque
solutio propositæ quæstionis dependet ab eo, vt digno-
scatur cui ex dictis pignoribus æquiparetur hæc nostra
immissio, prætorio, an iudicialis; & determinatio est fa
24 cilis, † quia antequam facta sit confessio debiti, nihil
aliud est quàm pignus cõuentionale, non traditum, sed
constitutũ ex clausula illa generali obligationis, & hy-
pothecæ omnium bonorum, &c. cum autem facta con-
fessione proceditur ad immissionem, proculdubio pi-
gnus vigore talis immissionis captum ęquiparatur pi-
gnori iudiciali, vt not. Bar. in l. cum vnus. in fin. princ.
ff. de bon. auct. iudic. possid. confirmat Negusan. in
tract. pignorum. nume. 3. membro tertię partis princi-
25 palis. † Ex qua decis. sequitur declaratio aliorum effe
ctuum prouenientium ex dicta immissione, veluti si quę
ratur amita immissus efficiatur possessor vt lucretur fru
ctus, & ei competant interdicta possessoria, vti possede-
tis. & vnde vi. an non? in qua quæstione distinguendum
est, prout faciunt Doct. in l. 5. §. fin. ff. de acquir. poss. in
c. cõtingit. de dolo, & contu. & in alijs locis, vbi tractãt
materiã primi, & secũdi decreti: quibus in locis, & Ne-
gusan. in dicto tract. in seçũdo mẽbro tertię partis præ-
sertim in 5. & 6. q. in sũmã recolligẽdo triformẽ faciunt
huius immissionis ex primo decreto effectũ, vt in psona
li immissus non efficiatur vnquã possessor, ẽt si ꝑ execu
tione rei iudicatæ, aut vigore instrumenti guarentigiati
sine hypotheca fiat immissio: Sed dũtaxat efficiatur de-
tẽtator, cui tamen cõpetat officiũ iudicis ꝑ illius suæ te
nutæ recuperatione, in reali efficiatur possessor intra an
num reuocabiliter, post annũ irreuocabiliter, ita quòd
in vere reali post annum lucretur ẽt fructus à die factæ
immis-

immissionis, in hypothecaria non lucretur fructus, sed in vtraq; cōpetant præter dictum iudicis officiū ēt possessoria interdicta. Cum autem nostra hæc obligatio habet generalem illam hypotechā, & immissio fiat in executionem debiti confessati, tenendum est quòd in actio ne personali, facta immissione in bonis debitoris hypothecatis, immissus efficiatur quidem possessor, sed non
26 faciat fructus suos. † Et ideo cauti actores post factam immissionem, cum mora nō possit creditori afferre fructum, curant vt quam primum pignora capta per subhastationem vendantur, & de pretio sibi satisfiat: vbi autē est actio realis, immissio facta in ipsa re debita, illico parit oēs prædictos effectus. Ille quoq; pręcipuus est dictæ clausulæ generalis hypothecæ effectus, quòd licet regulariter in personalibus actionibus immissio non possit hodie fieri in bonis debitoris, nisi pro mensura debiti declarati, vt C. de bon. auct. iud. possid. auth. & qui iurat.
27 & ff. ex quibus ca. in poss. ea. l. 1. † Huius tamen nostræ obligationis vigore, quemadmodū in qualibet hypothecaria fieri potest missio indiscreta ēt in omnibus bonis hypothecatis quantūcunque debitæ summæ valorē excedentibus, vt not. glo. pen. in l. eum qui. C. de procur.
28 † Itaq; habet Curiæ vsus, quòd pro qualibet parua summa fiat immissio: & deinde subhastatio bonorum quālibet magni pretij sub dicta hypotheca cōprehensorū, & ex pretio satisfiat creditori, relicto residuo pro ipso debitore: quod tamen humaniter intelligendū est, vt sit, cū minori quam fieri possit, debitoris iactura; si enim existat vnum (puta) prædium rusticū, ex cuius subhastatione possit summa debita, vel aliquid amplius redigi, non
29 patitur Iudex alia per subhastationē distrahi. † Dixi aūt per subhastationem; quia iudicialia huiusmodi pignora vendi aliter non possunt, nisi interueniat solemnitas subhastationis, quæ solemnitas cuiusmodi sit, habetur in l. ordo. C. de execut. rei iud. & in l. 2. & fin. C. de fide instr. & iure hastæ fiscal. Et ponit magistraliter Fabianus in tract. empt. & vendit. in quinta parte q. 3. versi. sequi-
30 tur de solemnitate subhastationis. † Quibus in locis etiam

cis est determinatur, quod si per subhastationem non inuenitur emptor, aut inuenitur, sed non offert precium iustum pōt ipse creditor ad licitandum admitti, eoque iustum precium offerente, pōt ei, tanquā extraneo pignus vendi. tex. est & ibi Bal. & Sal. in l. 2. C. si in cau. iudi. pig. ca. sit. Quòd si nec ipse creditor licitari velit (inuitus enim nō cogitur) pōt ei pignus per judicē adiudicari. l. fi.
31 C. eod. ti. & ibi Docto. prænominati. † Curiæ vsus circa subhastationem ita se habet. Postquam creditor vigore mandati executiui per executorem immissus pignus accepit, citatur debitor ad videndū per Iudicem mandari consignari pignus Cursori ad effectum illud subhastandi, quo peracto Cursor inquirit pro inueniendis emptoribus: & facta aliquod diebus cōuenienti diligentia, descriptisq; per ordinem temporis nominibus illorū, qui obtulerunt se empturos, & quantum preciū vnusquisq; illorum obtulerit, tandem omnia Iudici in actis causæ refert. Qua relatione facta iterum citatur debitor ad videndum deliberari rem subhastatam plus offerenti, & recipiendum si quid reliqui erit ex precio, faciendumq; debitam quietantiam, alioqui videndū illud deponi penes notarium, vt stet periculo suo: cuius postremę citationis relatione facta, iudex deliberat, idest adiudicat rē plus offerenti, cum termino triginta dierum ad reluendum illud, idest, vt si debitor intra illos 30. dies soluat, res sit inempta, perinde ac si non esset subhastatio facta.
32 † Erat facta immissio creditoris in tenutam prædij debitoris, quod continebatur generali huius formulæ hypoteca, sed fuerat inordinate, ac minus solemniter processum, ita quòd immissio erat nulla, seu annullanda, & creditor nihilominus volebat vti iure retētionis, nec dimittere pdiū: fuit determinatū posse retinere: p doctr. Bald. in l. fundus qui Lucij Titij, in lect. anti. ff. de rescind vēd. p tex. & gl. ibi, quā doctr. refert & cōprobat Negusant.
33 in dicto tract. in dicto 2. membro 3. par. q. 10. † Superius vbi de liquidatione tractatū est, ad hunc locū reseruata fuit illa quæstio. An executio facta non pcedente cōuenienti liquidatione sit nulla, nec ne? sup qua indifferen-

ter dicendũ esse arbitror nullã esse executionẽ : nam cũ triplex incertitudo sit, quã liquidari debere cõtingit, vt
34 diximus, ibi, ver. Tertia q. videlicet, † si obligatio sit q- dẽ pura, & ad esse tpe cõtractus deducta, vt in ꝓmissio- ne damnorũ, & interesse, & similibus, vel hẽat in se cõ- ditionẽ tacitã, siue expressam, vel nõ sit obligatio in esse deducta, sed ꝑ liquidationem deducenda, veluti si pro- missum est aliquid nõ facere sub pœna mille, ita ꝙ ipsa mille deberi non possunt, nisi pcedat factũ contrariũ, in vnaquaq; specie nõ facta ante confessionẽ debiti liqda- tionẽ concurrunt & mandati & iurisdictionis defectus: nõ põt.n. ꝓcur confiteri aliqd certum de ea re, sup qua nihil sit ꝓbatum, & non pcedenti valida, & certa cõfes- sione, iudex non põt super illa fundare pceptum, & exe-
35 cutionem suã. † Si detegatur fuisse confessatum debitũ, & ꝓcessum ad excõnem, & executionem ꝓ maiori sum ma, quàm re vera dẽret vltra pœnas de iure contra plus petentes ordinatas, Inst. de act. §. plus petit. pterea ẽt ꝓ- cessus redditur nullus, qa deficit mandatum procurato- ris confitentis non debitũ, cũ sit constitutus ad confiten
36 dum solummodo id qđ debetur. † & qa excõnis senten- tia est indiuisibilis, ita ꝙ nõ põt sustineri ꝓ parte, & irri ta esse pro parte. l. in hoc iudicio, & ibi no. ff. fam. ercisc. Cy. & Bal. in l. 1. C. de errore calc. Bar. in l. 2. C. de re iu. in l. fi. ff. de iurisd. om. iu. Abb. & Fel. in ca. cum inter. de re iud. At si ꝓcessum sit pro debito iam soluto, punitur amplius talis assertus creditor crimine stellionatus. l. si
37 fideiussor. §. in oĩbus. iuncta ibidẽ gl. ff. mandati. † Qđ si processum in proxime dictis casibus contra debitorem ad publicationem excommunicationis, tenebitur ei cre ditor etiam actione iniuriarum, quam sæpius agitari vi-
38 dimus. † Si autem processum sit pro minori summa, quã esset debita, processus valet, poteritq; creditor nihilomi- nus residuum petere, etiã nulla de petendo residuo præ- missa protestatione, nisi forte petierit nomine residui, vel cum dictione taxatiua. §. si minus. Inst. de actio. & ibi Io. Fab. & Aret. & Guido Papæ decisi. 177. fuit etiã con
39 clusio. † Communis, notaque est iuris dispositio, ꝙ se- que-

questrum cum sit contra regulas iuris remedium extraordinarium, etiam licite factum tollitur contrario satisdationis remedio. l. fi. C. de ord. cog. notant omnes Doc. in l. 1. C. de proibit. sequest. contigit aut ꝙ habens debitorem hac formula obligatum, suspicatus ne certæ illius pecuniæ, aut alia bona dissiparentur, aut absconderentur, obtinuit illa sequestrari, & deinde producto instrumento instabat pro executione obligationis, debitor autem offerendo cautionem petebat sequestrum relaxari; decisum fuit sequestrum non esse relaxandum: rō decisionis fuit, quia sequestrum non erat simpliciter narrato debito, aut ob litem agitandam factum, sed pro effectu faciendæ executionis: quo casu non releuatur sequestrū: sed opus est solutione. l. si. pecuniæ. §. fin. & ibi Bar. ff. vt in pos. leg. & idem Bar. in l. consentaneum. C. qūo, & qn̄ iud. ponit, & comprobat Cur. in tract. sequestr. q. 14. in
40 2. limit. † Ignorans excommunicatus mediante confessione debiti per vnum ex procuratoribus generaliter in hac formula constitutis, nihilominus est inhabilis, vt ei cōferri possit beneficiū, in aliquibus tn̄ pœnis talis ignorans differt ab eo qui scit se excōmunicari: qua de re videndus est Cassad. de præb. decisi. 1. & Aegid. decisi. 66.
41 ver. Et hinc est. † Superest vt ponamus practicam obtinēdi executionem immediate sup bonis, vel iuribus hypothecatis, iuxta pactum pignoris, & p̄carij p nos in noua formula additum ibi. Cum pacto nihilominus adposito & solēni stipulatione vallato, &c. quæ via plerunq; est magis expedita, nempe sine dispendio moræ pcedendi suprascripta via censurarū. Pōt autē eius pacti vigore pcedi, vel sine nullo iudicis ministerio, & tunc satis est vt creditor volens ingredi rē obligatā, corā notario & testibus reuocet p̄cariū, & declaret se velle ingredi, & possidere vigore dicti pacti, & deinde ingrediatur. Et si vult occurrere ne deinceps debitor eandem possessionem recuperet, aut se super illius continuatione molestet, adeat competentem iudicem, & ab illo obtineat inhibitionē, cum clausula, si senserit, &c. secundum doctr. Innocen. in c. in p̄sentia. de prob. & Bald. in c. ad hoc. ad fin. tit.

de Allodijs, in vsib. feu. & in l. fi. col. 2. ver. est notandum. C. de edi. diui Adr. & quæ cumulat Fel. in d. cap. in præsentia. col. fi. versi. Postremo super hac, & in rub. de tregua, & pace. col. fi. ver 9. declaratio. Vel etiam, si sit formido rixæ, & scandalorum, ad illa vitandum procedi potest adhibito iudicis ministerio, quod etiã dupliciter implorari potest: vno mó si quis petat se induci, & immitti in possessionem, qui tamen non est bonus modus, quia requirit petitionem in scriptis redactam cum citatione partis, & aliquali causæ cognitione: altero modo, si duntaxat petatur, vt Iudex det sibi ex sua familia, qui eum associent, dum ingreditur propria auctoritate ad euitandum rixam: & hic modus est melior, quia non requirit citationẽ partis, neque aliam causæ cognitionem nisi tantummodo, vt ostendatur Iudici instrumentum cum pacto huiusmodi. Et est mirabilis virtus dicti pacti quia exerceri potest, quantumcunque res transierint ad tertios possessores, etiam illis non citatis, & non facta aliqua crediti liquidatione. Sustinentur autem singulæ ipsius pacti clausulæ, ac etiã triplex à me hic posita practica, per dicta Bar. & Doct. sed potissimum Saliceti in l. creditores. C. de pign. redacta breuiter & docte ad quindecim conclusiones per Negusant. in sępius allegato suo elegantissimo tractatu pignorum, parte 4. nu.
42 8. cum multis seqq. †Et si debitor habẽs aliquam exceptionem releuantem, puta quia iam satisfecisset debito, vel nondum venisset dies, seu non extetisset, aut defecisset conditio, sub qua facta est obligatio, aut quid simile, formidaret nec creditor iniuste, atque indebite possessionem ingrederetur, velletque occurrere, posset ipse præueniens adeundo Iudicem allegare prædicta, & petere, atque obtinere suprascriptę similem inhibitionẽ, iuxta doct. Innoc. & aliorum superius citatorum. Hoc enim pacto non posset creditor ingredi possessionem, nisi prius citato debitore, & dicta inhibitione reuocata, seu ad viam iuris reducta: & discusso, competat ne sibi executio.

NO-

NOVELLÆ OBLIGATIONIS FORMVla, in qua clausulæ semicirculis inclusæ omnes sunt nouiter additæ.

PRO quibus omnibus, & singulis tenẽdis, complendis, & inuiolabiliter obseruãdis, idem A. debitor se ipsum, & suos in posterum hæredes, & successores, ac omnia & singula sua, & suorum prædictorum bona mobilia, & immobilia, præsentia, & futura (actionesq; & iura quæcunq;, vbicumq; existẽtia) dicto B. præsenti, & pro se suisq; hęredibus, & successoribus quibuscunq; stipulanti, & recipiẽti obligauit, & hypothecauit, ac (tã Reuerẽdi P̃ris D̃ni Episcopi huius Ciuitatis N. & sui Vicarij, seu Officialis) quàm etiam Curiæ causarum Cameræ D̃ni N. Papæ, eiusque Auditoris, & illius Locumtenenti, ac omnium, & singularum aliarum curiarum ecclesiasticarum, & secularium (quarumcunq; aliarum Ciuitatum, & locorum) vbilibet existentium, (etiã ipsa Romana Curia distantiorum) iurisdictionibus, coertionibus, compulsionibus, iuribus, rigoribus, solis, & meris examinibus subposuit, & submisit, (promisitque dictam summam soluere temporibus, & modis suprascriptis, & si cessauerit, seu defecerint, voluit contra eum, suaq; bona, iura, hæredes & successores posse procedi, tã in hac ciuitate N. quàm Venetijs, Romę, & vbiq; locorum, ẽt, vt præfertur, distantiorum, siue ibidem ipse A. aut sui hęredes & successores reperiãtur, etiam si reperiantur itinerantes, aut nauigantes, vel quid simile facientes, & ẽt si possent allegare formidinem loci non tuti propter potentiam aduersarij, seu alicuius alterius inimici, aut alicuius Iudicis auctoritatem, siue ibidem non reperiantur. Et renunciauit omnibus, & singulis legibus, exceptionibus, & speciali priuilegio fori, & reuocandi domum, alijsq; prouisionibus, priuilegijs, saluis conductibus, & gratijs, tam factis, q̃ faciendis. Et promittit in cõtrarium aliquã moratoriã, saluum conductũ, inhibitionem, significationẽ, priuilegium, vel gratiã quamcunq;

non impetrare, neq; illis, aut illorũ aliqua, seu aliquo, ēt Motu ꝓprio Principis, seu aliàs quomodolibet concessis vti, & propterea) ꝑ curias p̄dictas, & earum quãlibet insolidum, tã coniunctim, q̄ diuisim voluit, & expresse cõsensit se, & suos p̄dictos posse, & debere cogi, compelli, constringi, moneri, excõicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachiũ seculare deponi, arrestari, capi, incarcerari, & detineri vno, & eodem tpe, vel diuersis temporibus, & ꝑ diuersorum temporum interualla, vsq; ad plenariã, & integram dictorum, tot ducatorum, ac damnorum, interesse, & expensarum occasione p̄missorum, forsan, vt supra dictũ est, faciendorũ, paciendorũ, & substinendorũ satisfactionem. Ita tñ (ꝙ ꝓcessus ēt ordinaria via seu executiue, in vna ex curijs p̄dictis inchoatus, quo minus in eadem, vel altera ex dictis curijs, ēt executiue, & simili, vel diuersa, aut diuersis vijs executiuis ꝓcedi possit) non impediat nec retardet, iure dicente, ꝙ vbi Iudicium inceptum est, ibi finem accipere debet (& ꝙ causarum continentiæ non diuidantur. Et ꝙ quis teneatur in ea actione, quē intentauit vsq; ad finem litis persistere (& qualibet alia iuris, & facti exceptione in contrariũ faciente non obstante) cum pacto nihilominus apposito & solemni stipulatione vallato: quòd adueniente tēpore faciendæ solutionis prædictæ, & ꝑ ipsum A. debitorem ex parte sua promissis non adimpletis, liceat eidē B. creditori, suisq; hæredibus, & successoribus, & quibus ipse dederit, vel illi dederint, si & prout eis, & eorum cuilibet placuerit, dicta bona, iura, & actiones, vt supra obligata, & hypothecata, & quælibet illorum sua ꝓpria auctoritate, & sine alicuius curiæ, vel Iudicis licentia, seu decreto, & sine citatione, seu vocatione, ēt si sibi aliquã resistentiam ꝑ dictum A. debitorem, & suos p̄dictos, aut alios quoscunq; fieri contingeret, atq; etiam ante factã liquidationem, seu declarationem summę, occasione p̄missorum, tunc debendæ, & postea liquidandæ, etiam si opus erit, manu armata ingredi, capere, tenere, possidere, & vsufructuare, ac quicquid sibi, & suis p̄dictis deinceps placuerit facere, donec eidem B. de dicta summa

tot

tot ducatorum, damnisq;, expensis, & interesse prędictis fuerit integraliter satisfactum, cui B. creditori, & suis p̄dictis, idem A. debitor etiam ex tunc, prout ex tunc, & contra concessit, vt bona, iura, & actiones hmõi, vsque ad concurrentem quantitatem summæ debitæ, ac dãnorum, expensarum, & interesse prædictorum possint, si eis placuerit, habere insolutum, cum pactis, & clausulis in similibus dationibus in solutum apponi consuetis. Volens etiam quòd eo casu possint B. creditor, & sui prędicti, bona, iura, & actiones huiusmodi, vsq; ad concurrentem quantitatem p̄dictam, seu penes se tanquã in solutum data retinere, seu alijs p̄sonis vendere, donare, & alienare, ac de illis, tãquam de rebus suis proprijs ꝓ libito suæ voluntatis disponere, etiã si interim bona, iura, & actiones prędictę in toto vel in parte ad alienas manus, & ipsius A debitoris vniuersales, aut particulares, etiam ex causa onerosa successores, & tertios possessores quoscunque trãsierint, lege, canone, iure, vsu, cõsuetudine, & statuto quocunque in contrarium faciente non obstante, quia sic fuit conuentum inter dictas partes, renunciando expresse omnibus, & singulis obstantibus prædictis, & interim idem A. debitor constituit se, & suos p̄dictos omnia & singula, bona, iura, & actiones prædictas precario nomine dicti B. creditoris, & suorum prædictorum tenere, & possidere, quod precarium liceat ipsi B. creditori, & suis prædictis quandocunque voluerint propria eorum auctoritate, & pro suæ libito voluntatis, per se vel aliũ, seu alios reuocare. Promisitq; insuper dictus A. debitor bona, iura, & actiones prædictas non alienare, neque de illis aliquem contractum, distractum, seu alium actum facere, ex quo possit huic obligationi, & contentis in ea præiudicium aliquod generari. Et si aliquid tale fieri contingat, id sit omnino irritum, & nullum. Renunciauit insuper idem A. debitor exceptioni doli mali, vis, metus, fraudis, læsionis, & machinationis, & dictæ summæ per eum, vt præfertur, non habitæ, non receptæ, & non numeratæ, speique futuræ habitationis, receptionis, & numeratio-

nis illius, præsentis cõtractus, non sic, vt præmittit facti, celebrati, & initi, & aliter, aut plus, vel minus fuisse actum, vel dictũ, quàm recitatum, & scriptũ: & econtra oĩbusq;, & singulis alijs exceptionibus, & cautelis, quibus mediantibus A. debitor, & sui prædicti contra præmissa, vel eorum aliqua dicere, facere, venire, aut se tueri, quouis modo possent, & specialiter iuri dicenti generalem renunciationem non valere, nisi pcesserit specialis, & expressa. Et ibidem statim, & incontinenti dictus A. debitor ꝓ maiori cautela, & securitate dicti B. creditoris gratis, & sponte omnibus melioribus, modo, via, iure, causa, & forma, quibus melius, & efficacius potuit & debuit, fecit, constituit, creauit, & solẽniter ordinauit suos veros, certos, legitimos, & indubitatos ꝓcuratores factores, negotiorumq; suorũ infrascriptorũ gestores, ac nuncios speciales, & generales, ita tñ, ꝙ specialitas generalitati nõ deroget, neq; econtra (ẽt irreuocabiles & firmiter, ẽt post ipsius Dñi constituẽtis mortẽ duraturos, quos ꝑ aliquã aliam procuratorum constitutionem, aut status ꝓprij ipsius dñi constituentis, & suorum pdictorũ mutationem, aut aliũ quemcunq; actũ, vel modũ qui aliàs forsan de iure tacitã, vel expressam reuocationem importaret, reuocari posse noluit, neq; suspendi) videlicet prouidos viros N. & N. Ciues & notarios huius ciuitatis N. & N. Roman. Curiæ causarum procuratores, ac N. & N. dictæ Curiæ causarum Cam. Apostolicæ N o tarios, omnesq; alios, & singulos procuratores, & notarios, qui nunc sunt, & pro tempore futuro erunt, tam in hac ciuitate N. quàm in Rom. Curia, quorum nomina, & cógnomina haberi voluit pro expressis absentes, tanquam præsentes, & quemlibet eorum insolidum, ita tamen, ꝙ non sit melior conditio primitus occupãtis, nec deterior subsequentis, sed ꝙ vnus inceperit, alteri eorũ id prosequi terminare, mediare valeat, & finire, ac ad effectum, finemque debitum perducere (etiam post mortem ipsius A. constituentis, & tam eius hæreditate adita, quàm illa non adita, sed iacente, aut etiam ab omnibus repudiata) scilicet spetialiter, & expressè

ad

ad ipsius Domini A. constituentis (suæue iacentis aut repudiatę hæreditatis, aut hæredũ futurorũ respectiue) nominibus, & pro eis omni tpe, & singulis diebus feriatis, & nõ feriatis, in termino solutionis prædictorũ tot ducatorum auri, & post ipsum terminum, & quotiens p̃dicto. B. creditori, ac suis videbit, & placuerit, coram prædicto Auditore, & eius locumtenẽte, & aliarũ curiarum p̃dictarum, officialibus, Iudicibus, seu eorum locũtenentibus cõparendum, Ac ipsum debitum ducatorum auri, ad partẽ & ex parte ipsius, semel & pluries cõfitendũ, & recognoscẽdum, Et ad petendũ, audiẽdum, & recipiẽdũ dicti Dñi constituentis nomine omne pręceptum, omnemq; monitionẽ, condemnationẽ, sententiã, atq; mãdatum, q̃, quod, & quas præfati Dñi N. & alij Iudices, & officiales seu ipsorum locumtenen. & eorum quilibet contra p̃dictum Dñum constituentem, eiusq; hæredes, & successores, ac bona, prędicta facere, ferre, & promulgare voluerint, seu voluerit, & eis sponte acquiescendũ necnon submittendum, & resubmittendum, propterea ipsum Dñum constituentem, ꝑ pręmissis firmiter obseruandis iurisdictioni curiarum prædictarum, & cuilibet earum, & ad volendum, & consentiendum, ꝙ ipsi Dñi, Auditor, & locumtenens, & alij Iudices, officiales p̃dicti in ipsum A. debitorem constitutum excõmunicationis sententiam ferant, ꝓferant, ꝓmulgent, aggrauent, reaggrauent, aliosq; ꝓcessus reales, personales gerant, & faciant, quos voluerint, & dicto. B. creditori placuerit, & visum fuerit expedire, quousq; de dicto debito tot ducatorũ, & expensarum p̃dictarũ sibi fuerit plenarie, & integre, ac realiter satisfactũ, iuxta p̃sentis publici instrumẽti seriem, & tenorẽ, & generaliter oĩa & singula faciendũ, dicendũ, gerendũ, exercendum, & ꝓcurandum, quę in p̃missis, & circa ea necessaria fuerint, seu etiã quomodolibet opportuna, Promittẽs mihi notario publico infrascripto, vt communi, & publicæ ꝑsonę p̃senti, stipulanti, & recipienti, vice & noĩe oĩum singulorum, quorum interest, intererit, aut interesse poterit, quomõlibet in futurũ, se (suosq; hæredes, & successores quoscunque)

omni

omni tpe ratum, gratũ, & firmum ꝑpetuo habituros totum id. & quicq̃d per dictos ꝓcuratores suos, & eorum quemlibet actum, dictũ, factũ, gestumue fuerit, & aliàs quomodolibet ꝓcuratum in præmissis. Releuans nihilominus, & releuare volens procuratores prædictos, & quemlibet ipsorum ab omni onere satisdandi, iudicio sisti, & iudicatũ solui cum suis clausulis necessarijs, & opportunis, sub expressa hypotheca, & obligatione omniũ & singulorũ bonorum mobiliũ, immobiliũ, actionumq; & iurium suorũ quorumcunque præsentium, & futurorũ, ac sub omni iuris, & facti renunciatione ad hæc necessaria pariter & cautela. Et præmissa omnia, & singula in præsenti instrumento contenta (quæ partes prædictę, & ipsarum quælibet respectiue vera fuisse, & esse medio iuramento tactis in manibus mei notarij scriptis sacrosanctis affirmauerunt) tenere, attendere, cõplere, ac inuiolabiliter obseruare, & contra ea, seu eorũ aliqua non dicere, facere, vel venire de iure, vel de facto, quouis quæsito colore: dictosque procuratores per eum, vt præmittitur, constitutos, aut eorũ aliquem, quousq; præfato B. creditori de dicta summa tot ducatorum auri, vnà cũ damnis, expensis, & interesse prædictis realiter, plenarie & integre satisfactũ fuerit, & permissa omnia, & singula obseruata, & adimpleta fuerint (neq; per se, neq; hæredes, & successores suos prædictos) esse reuocandos ꝓmisit, & conuenit: Ac ad & super sancta Dei Euangelia tactis similiter sacrosanctis scripturis, iurauit. De & super quibus omnibus & singulis, &c.

Attendatur quòd hæc formula composita est, vt inseruiat oĩum locorum notarijs: & ꝓpterea Notarij Romanæ Curiæ, qui ea vti volent in instrumentis contractuũ, q̃ fient in ipsa Curia, vt in eadem Curia sit adimplendi, poterunt oẽs illas clausulas p̃termittere, quæ de alijs locis faciunt mentionẽ. Præterea si obligatio recipietur in Curia per notarios aliorum tribunalium, de quibus dictum est in prima q. ad secundam obligationis particulam, in eadem secunda obligationis particula poterit poni submissio etiam illi tribunali facta.

FINIS.

TRACTATVS D. BENEDICTI DE BARZIS PERVSINI DE GVARENTIGIA.

ANNIS currentibus M. CCCCXLVII. Cum persæpe, vt otio non succumberem, in præteritis vacationibus ad aliquod opusculum componendum me Benedictum de Barzis de Perusio I. V. D. in hoc almo Ferrariensi studio ius ciuile ordinarie legentem animus incitaret: nihil mihi vtilius, nihil acceptius, atque magis opportunitati accommodatũ reperi, quàm seriatim discutere, & sub condecenti ordine pertractare materiam Guarentigiæ, quam nostri prædecessores ad plenum necubi tractauerunt: quinimmo sparsim, & implicite varijs locis, & ad varia proposita attigerunt. Hac de re super ipsa Guarentigia præsentem tractatum componere institui sub ordine infrascripto.

DIVISIO TOTIVS OPERIS.

NAM primo tractabo de his q̃ pertinent ad causam formalem atq; materialem ipsius Guarentigiæ. Secundo principaliter tractabo de his q̃ concernunt causam finalẽ, & sic ad q̧d sit vtilis Guarentigia, & de effectibus qui resultant ex instrumento Guarentigiato. Tertio, & vltimo discutiam, an possi excepi contra instrumentum Guarentigiatum, & eius executionem, & quæ exceptio videatur reseruata statuto dictante, quòd nulla exceptio opponi possit: & an licet possit excipi, possit reus se alio remedio defensare, etiam quando statutum vult quòd de nullitate dici non possit.

Prima pars principalis.

ET in discussione primæ partis ponam

Primo diffinitionem guarentigiæ.

Secundo, an intelligatur notario data facultas faciendi præceptum in confessum ex natura sui officij, etiam si non sit creatus iudex chartularius.

Tertio, an tale præceptum habeat locum in ficte confessum ante factam declarationem.

Secundo discutiam, an possit peti executio talis instrumenti ante factam liquidationem. Et in discussione istius dubij declarabuntur articuli infrascripti.

Primo, quomodo intelligatur instrumentum esse liquidum.

Secundo, per quem modum fiat ista liquidatio.

Tertio, an requiratur partis citatio quando ista liquidatio fit.

Quarto, an requiratur sententia declaratoria liquidationis.

Quinto, infra quantum tempus debeat fieri liquidatio.

Et his ita declaratis, veniã ad tertiũ articulũ, videlicet, nunqd quãdo fit tale præceptũ, sit opus quod vtraque pars consentiat. Et in discussione huius articuli decidentur infrascripta dubia.

Primo, nunquid tale præceptum possit fieri pupillo sine tutore, aut adulto sine curatore.

Secundo, an possit fieri filio famil. cõstituto sub patria potestate.

Tertio, an & quando talis filius possit esse in iudicio.

Et his pactis, descẽdã ad quartũ articulũ principalẽ, videlicet, nunquid instrumentum guarentigiatum mereatur executionem, & habeat vim contra clericum sicut contra laicum.

Quinto, an creditor quando contrahit cũ debitore, possit compellere ipsum quod recipiat instrumentũ guarentigiæ in confessum.

Sexto, quid operetur guarentigia, quando instrumentum super quo interponitur est inutile & inualidum.

Septimo, an post factũ præceptũ à notario in confessum, possit illa confessio, vt erronea reuocari: vel sit dicendũ, quod tale præceptũ claudat os confitenti, vt decetero non possit ipsam reuocare.

Octauo, an ista via executiua, & alia beneficia attributa ipsi instrumento guarentigiæ, extendant se vbique locorum, vel terminentur infra terminos territorij, vbi viget illud statutum disponens de præcepto, & effectibus guarentigiæ. Primo super discussione huius passus decidetur, an iudex in exequendo debeat habere respectum solum ad statutum, & consuetudinem vigentem in loco, in quo instrumentum est confectum, & celebratum.

Secundo

Secundo, an ea q̃ sunt voluntariæ iurisdictionis possint hoc casu exerceri p̃ inferiorem à principe extra terminos territorij.

Nono, an instrumentum guarentigiatũ loquens de debitore possit mitti executioni contra hęredem debitoris. Et in discussione huius artic. & incontinentiã decidentur dubia infrascipta persæpe de facto occurrentia.

Primo, an possit fieri executio contra debitorem debitoris, statuto loquẽte de debitore, in illis casibus, in quibus permissum est agere contra debitorem debitoris.

Secundo, an hypotheca contracta in bonis debitoris possit intentari executiue virtute talis instrumenti contra tertium possessorem de quo non loquitur.

Tertio, an ista via executiua possit intentari contra cessionariũ, & contra procuratorem in rem suam, sicut potest contra debitorem declarato instrumento.

Et an è contra, cõpetat cessionario creditori sicut cõpetit creditori.

Quarto, quid in procuratore ad negotia constituta

Et his oĩbus declaratis, veniã ad 10. artic. princip. videlicet, an dictum instrumentũ in quo debitor erat obligatus ad factũ, possit in defectum facti mitti executioni super interesse, de quo intereſse non loquitur instrumentum.

Vndecimo, an si species promissa in dicto instrumento pręstari nõ potest præcedente mora debitoris possit peti executio dicti instrumenti in æstimatione.

Duodecimo, & vltimo, an petenti executionem dicti instrumenti competat actio, an iudicis officium, an vtrumque remediũ, & ista sunt quæ concernunt primam partem, & causam formalem, & materialem.

Secunda pars principalis.

IN *secunda autem parte principali, quæ concernit effectus resultantes, & sic causam finalem, declarabuntur dubia, & articuli infrascripti. Et primo.*

Nunquid statutum permittens iudici chartulario, quòd possit facere præceptum guarentigię in confessum, videatur per hoc illi instrumento post factum præceptum infundere virtutem executiuam.

Secundo, nunquid tale statutum concedendo virtutem executiuam instrumento prædicto, videatur tacite remouere exceptiones quę aliàs opponi possent in executione sententiæ.

Tertio,

Tertio, an statuto dictante quòd instrumentum guarentigiæ habeat vim sententiæ, prout si fuisset in iudicio coram ordinario iudice celebratum, requiratur tunc in executione libellus, & quod fiat citatio partis.

Quarto, an stante dicto statuto, sit debitori danda dilatio miserationis causa sicut daretur iudicatis per sententiam.

Quinto, an instantia super executione dicti instrumenti terminetur triennio, vel sit iudicanda perpetua.

Sexto, an fideiussor obligatus ex tali instrumento, habeat statim regressum contra debitorem principalem, sicut si fuisset per sententiam condemnatus.

Septimo, an virtute talis instrumenti, transeat vtilis sine cessione.

Octauo, an sicut per confessionem in vero iudicio actam, factio efficitur transitoria ad hæredem quando aliàs non transiret, ita sit dicendum quando emanat in dicto instrumento guarentigiato.

Nono, an confessio, & præceptum appositum in dicto instrumento, ex tunc constituat debitorem in mora absque alia interpellatione, ita quòd teneatur postea de interitu.

Decimo, an sicut confessio facta in iudicio est valida etiam sine expressione causæ, ita sit quando est apposita in tali instrumento.

Vndecimo, an sicut geminata confessio facta in iudicio, non solũ probat, sed disponit, ita resultet quando emanat in dicto instrumento guarentigiato.

Decimosecundo, an sicut pactum nudum vestitur calore quando est in iudicio celebratum, ita sit hoc casu quando apparet factum in dicto instrumento.

Decimotertio, an sicut non appellatur regulariter ab executione sententiæ, ita non appelletur ab executione talis instrumenti.

Decimoquarto, an fideiussor obligatus in tali instrumẽto habeat beneficium excussionis.

Decimoquinto, an illis casibus in quibus tractatur sententia postquã transitũ fecit in rem indicatã, retractari possit etiã dictũ instrumentum postquam fuerit solemniter celebratum.

Decimosexto, an exceptiones peremptoriæ quę post sententiam nõ opponuntur, militent contra dictum instrumentum.

Decimoseptimo, an possit tunc opponi exceptio dicendo quòd contractus de quo loquitur instrumentum est factum contra legẽ.

Decimo octauo, an missus in tenutam ex primo decreto vigore talis instrumenti faciat fructus suos.

Decimonono, nunquid debitor obligatus ad factum in dicto instrumento compellatur praecise facere, vel liberetur soluendo interesse.

Vigesimo, & vltimo, an sicut in executione sententiae non petitur compromissum, ita non petatur quando petitur executio talis instrumenti, & per ista declarabitur quantum conuenit secundae parti principali istius opusculi.

Tertia pars principalis.

IN tertia vero parte, & vltima principali occurrunt dubia, & articuli infrascripti, & primo, an praesupposito statuto communiter vigente per Italiam, scilicet quòd contra executionem guarentigiati instrumenti nulla posit opponi exceptio, an tunc posset opponi, qualiter solutione facta est satisfactũ, ita quòd in effectu obstet exceptio solutionis, & satisfactionis, & an obstet tunc exceptio ineptitudinis libelli nullitatis, aut exceptionis deriuantis ex eodem volumine statuti.

Secundo, an obstet exceptio simulationis.

Tertio, an obstet exceptio compensationis.

Quarto, an obstet exceptio non numeratae pecuniae.

Quinto, an venditor contra quem petitur executio dicti instrumenti habeat exceptionem pretij non soluti

Sexto, an nunc obstet exceptio Velleiani, aut Macedoniani.

Septimo, an posit opponi quòd non meretur executionem, quia factum fuit in fraudem vsurarum,

Octauo, an reus contra quem petitur executio posit opponere exceptionem cedendarum actionum.

Nono, an exceptio falsi posit opponi ad impediendum executionem talis instrumenti.

Decimo, an obstet exceptio ꝙ actor nõ debet audiri, quia est bannitus, vel excommunicatus, vel quia non soluit collectas.

Vndecimo, an si cõtra ꝑmissorẽ dotis petatur executio instrumenti, posit excipere quòd matrimonium non est secutum.

Decimosecundo, an debitor Stichi contra quem petitur executio posit opponere ꝙ Stichus amplius non est in rerum natura.

Decimotertio, an obstet exceptio incompetentiae iudicis coram quo petitur executio.

Decimoquarto, an posit reus excipere tunc de confessione facta in fauorem ipsius rei per auctorem in iudicio.

Decimoqnto, an exceptio q̃ venit ex natura contractus intelligatur re-

tur reseruato statuto disponente, prout supra dictum est.

Decimosexto, an possit tunc opponi per emptorem exceptio rei non tradita, vel male tradita.

Decimoseptimo, an possit opponi quòd ordo iuris communis, vel statuti adhibendi in executione non fuit seruatus.

Decimo octauo, an hoc casu si petatur executio laudi, possit opponi exceptio, licet non possit opponi contra instrumentum.

Decimonono an statuto declarante, quòd contra executionem talis instrumenti non liceat opponere etiam de nullitate, debeat intelligi, & interpretari de nullitate, scilicet incompassibili cũ ipso instrumento, secus autem si sit compassibilis, & an debeat intelligi nisi nullitas fuerit patens, & manifesta. Item an limitetur, & intelligatur nisi deriuauerit nullitas ex defectu iurisdictionis, vel ex defectu compromissi, vel non facta citationis, vel procedentis ex ineptitudine libelli.

Vigesimo an quando non licet excipere, possit ad impediendũ executionem recurri ad iudicis officium, & quid possit tunc iudex ex officio suo facere.

Vigesimoprimo, an posito quòd non possit quis excipere, possit tamen restitui ex clausula si qua mihi, &c. & si potest; an tunc sit supersedendum in executione.

Vigesimosecundo, & vltimo, an tunc si actor petendo executionem dicti instrumenti dicatur esse in euidenti peccato, possit per ecclesiasticum fieri laico inhibitio, ne illud instrumentum exequatur.

Et his omnibus discussis, & ventilatis erit præsens materia saltem pro magna parte accuratissime declarata: & quia non dubito ex magnitudine rei, & ex breuitate tẽporis, & ex defectu ingenij, atque memoria me in pluribus destitutum, tu lector pro tua benignitate defectus meos corrigas, & emendes.

INCIPIT PRIMA PARS PRINCIP.

QVÆSTIO I.

REDEO nunc ergo primum ad diffinitionem ipsius guarentigię, quam dico sic esse diffiniendam. Guarentigia est præceptum factum in confessum per notarium de instru

mento

mento rogatum, effectum iudicem ordinarium, de obseruando promissa. Dixi.n. primo, ꝙ est præceptum factum in confessum: qđ probatur auctoritate Cyn.in l.1. C.de confess. vbi dixit, ꝙ guarentigia non est aliud, q̃ confessio voluntarie facta coram iudice chartulario, q̃ recepit obseruantiam confessionis. Et istud idem vult Bar.in l.non fatetur.ff.de confessis, & in l.1.ff.de edend. & in l. possessio.§.sed si possessio.ff. de acq.poss.& Ang. de Perusio in l.ait prætor.§.1. ff.de re iud. Vbi dicit formaliter, quòd guarentigia resultat propter præceptũ factum à notario partibus de obseruando præmissa, & cõfessata in instrumento, quia si non esset facta scriptura, illud præceptum factum in confessum non caderet, nec esset executiuum secundũ Bal.in l.iurisgen.§.quòd fere. ff.de pac.Dixi secundo, factum per notarium, quia istud præceptum debet esse factum per notarium effectũ iudicem chartularium, de quo loquitur glo.in l.1.ff.de iudic.& in l.rem non nouam. C.de iud. & hoc dixi ad denotandum, quòd si esset notarius tantum, & non ordinarius, ipse non posset præcipere guarentigiam de obseruantia promissorum, considerato, ꝙ officium tabellionis est solum scribere factum de quo ipse rogatur, & vlterius se non debet ingerere. De quo vide Bal.in rub.C. de fide instr.in l.1.C. de vsu. Et benefacit quod no. per Bar.in l.stipulatio ista.§. hoc quoque.de verb.oblig. Sed præceptum facere spectat ad iudicem. vt l. si debitori.ff. de iud.& l.illa.C.comminationes, vel epistolas, & ideo non conuenit notario, vt sit iudex ordinarius. Et hac de re infero, ꝙ non sufficeret ostendere qualiter ille, qui p̃cepit in confessum erat notarius, nisi ostenderetur, ꝙ ẽt creatus erat iudex ordinarius. Nam istud esse iudicem ordinarium non causatur ex natura officij tabellionatus, sed venit ex priuilegio sibi specialiter concesso à Comite palatino, vel ab alio qui fecit eum tabellionem. Et hinc est, ꝙ in priuilegio tabellionis semper dicitur; creauit eum notarium, & iudicem ordinarium. Et per hoc forte non bene dixit doctor insignis Pau. de Cast. in l.1. ff, de iud. dum dixit, ꝙ ista iurisdictio est attributa nota-

rio ex natura officij tabellionatus. Insuper, & dato quòd sit creatus notarius, & iudex ordinarius, ita q̀ ista duo simul concurrant, attamen si statutum vltra non prouideat, non posse præcipere guarentigiam, quia talis iurisdictio est in habitu, & non in actu, & ita quòd nulli præest administrationi, vt dicit Bar. ĩ l.fi.C.vbi & apud quem. Non ergo notarius vtitur ista iurisdictione in faciendo præceptum, nisi ex speciali cõcessione à lege vel statuto appareat sibi esse permissum. Vnde Bar. in l. à diuo Pio. §. sententiam. in fi. ff. de re iu. dixit, q̀ hanc potestatem faciendi præceptum partibus, vt obseruent contenta, & confessata in instrumento cõsequitur notarius ex statuto hoc dictante, & prouidente. Et ideo Angel. in d.l. ait prætor. §. si iudex. de re iud. dixit, q̀ notarius facit hoc præceptum ex auctoritate statuti sibi concedentis facultatem præcipiendi. Et idem dicit Bal. in conclusionibus Spec. in ti. de app. in §. item quęritur. Nec exercet istam iurisdictionem in faciendo præceptum guarentigiæ, nisi in mere confessum, secundum quòd notabiliter dixit Iaco. Butr. in l 2. §. actor. C. de iuram. cal. per illum tex. per quem infert, quòd in confessum ficte non fit tale præceptum. Et istud idem tenent Ant. de Butr. in repertorio iuris ciuilis in littera g. in verbo guarentigia. Allegando in ar. tex. in l. eius qui delatorem. ff. de iu. fis. Per quem probatur, quòd quãdo lex fingit quem haberi pro confesso, semper opus est, quòd sit lata declaratoria, ad hoc vt talis effectus ipso iure insurgat. Et ad hoc benefacit tex. in c. cum secundum. de hær. lib. 6. & vide qđ notat Bal. in l. iubemus. §. sane. C. de sa. san. eccl. & in. l. si quis maior. C. de transl. Item nec vr̃ sufficere, q̀ ille qui præcepit, sit solũ iudex ordinarius, si non sit tabellio qui rogatus sit de instr̃o, cum Doct. in locis superius allegatis, & præsertim Bal. in conclusionibus Spec. in ver. sed nunquid excepto. & in cap. item contra præceptum, & in l. certũ. C. fa. erc. & l. sicut. C. de rep. hęr. & in l. 1. in fi. ff. de iud. dicant, quòd istud præceptum fit solum à notario rogato in instr̃o, ex iurisdictione sibi concessa à lege vel statuto, immo quod plus est requiritur, quòd ipse sit matri-

matriculatus in loco illo vbi præcepit guarentigiam, secundum Bal. in l. eo tpe. ff. de mil. test. vbi allegat gl. in l. 3. C. de offi. magist. militum, & sic vr, quòd sit opus illũ esse notarium rogatum, qui præcepit guarentigiam. Tñ non arbitror quòd istud sit necessarium, cũ fortius operetur præceptum factum à iudice qui residet in iudicio, & fungatur iurisdictione etiam contentiosa, cuius magna est auctoritas, qñ præcipit, vel confirmat, vt dicit Bar. in l. fi. C. de præd. curia. li. 10. & Bal. in l. trãsactione in fi. C. de transa. & l. bonorum. C. qui admit. ad bo. pos. possunt, quàm prçceptũ ipsius notarij, qui licet sit iudex ordinarius, vt supra dictum est, ipsius tamen officium est valde debile, quia non habet administrationem iurisdictionis, nisi quatenus per concedentem apparet sibi facta expressa concessio, vt dicit Bar. in l. fi. in fin. C. vbi & apud quem, & in l. instar. in fi. C. de iure fis. & Bal. in cõclus. Spec. in titu. de app. §. sed nunquid. Quare dico, ꝙ si statutũ simpliciter dicat, ꝙ instrumentũ confessionatũ in quo factũ est præceptum à iudice de obseruando ꝓmissa habeat executionem paratam, prout communiter dicunt statuta: ita vendicabunt sibi locũ si partes instrm̃ de quo quidã tabellio fuisset rogatus, produxissent corã iudice, & fecissent præceptum de obseruando, sicut si illud præceptũ fuisset factũ à notario iudice chartulario, qui fuit rogatus de ipso instr̃o. Sed quia communiter statuta disponunt, ꝙ præceptum factum à notario habeat executionem paratam, opus est, quòd ista duo concurrant, scilicet quòd fuerit notarius, & quòd sit iudex.

Cæterum dixi, in confessum, nam non aliter potest notarius præcipere guarentigiam, nisi vt infra declarabitur, præcedat confessio, & consensus vtriusque partis, & hac de re persæpe abutuntur his vocabulis, quia dicunt aliquando instrumentum guarentigiatum, aliquãdo instrumentum confessionatum. Et ista sufficiant quo ad diffinitionem guarentigiæ.

QVÆSTIO II.

DESCENDO igitur nunc ad secundum articulum principalem videlicet, an ex tali instrumento peti possit executio ante factam liquidationem, & in hoc est primo considerandum, q statutum simpliciter disponens, quòd instrumentum habeat executionem paratam, intelligitur dūmodo sit liquidatum, vt dicit Bar. in l. proinde. §. 1. ad l. Aquil. & in l. 1. ff. de eden. & l. 1. C. de execut. rei iud. & in l. fin. C. de compe. & in repe. l. 1. de lega. 2. Non tamen opus est secundum Barto. in d. l. 1. de leg. 2. & in l. 1. ff. de eden. quòd tempore petitæ executionis sit facta liquidatio, sed sufficit, quòd liquidetur pendente iudicio executiuo super ipsa liquidatione, argum. l. 2. C. de senten. quæ sine cer. quantit. & l. facultas. C. de iure fisci. lib. 10. Et ad hoc benefacit, quod ipse no. in l. 2. ff. iudi. sol. vbi dixit, quòd instrumenta guarentigiata non continentia certam quantitatem, vt quia est promissa indemnitas, seu interesse mereatur executionem, facta tamen declaratione quātitatis, quatenus interest in iudicio executiuo. Sed Bal. in repe. l. 1. de leg. 2. dicit, quòd opus est quòd fiat liquidatio ante petitam executionē, & quòd repelli potest actor à limine iudicij, si producit instrumentum, & petit executionem ante factam liquidationem, & istud idem voluit in l. cum testamento. §. fin. C. de manu. vin. vbi firmat, quòd non sufficit, quòd conditio apposita in instrumento guarētigiato, seu confessionato purificetur pendente iudicio executiuo: sed requiritur, quòd cōditio fuerit purificata pro primo, & istud idem vult in l. 2. C. de execu. rei iudic. per text. in l. final. C. de compensa. vbi Imperator non admittit compensationem, nisi ille qui vult compensare debitum prius liquidauerit, & ad idem adduci potest bonus tex. in l. tutores à patruo. in princ. ff. de confirm. tuto. per quem text. probatur, quòd non sufficit quem esse idoneum reuera, quando potest esse dubium ex iusta causa, vel colorata, nisi ante omnia sit hoc per sententiam declaratum, &

ideo d. Guil. de Cu. dixit, quòd maritus qui agit contra vxorem ad dotem, ſuccumbit, ſi non probat ante omnia quòd matrimonium fuerit ſubſecutum, dato, quòd contra inſtrumentum nulla exceptio opponi poſſit. & ratio eſt, quia donec pendet conditio tacita ſub qua videtur facta promiſſio dotis, vt l. tali. ff. de iure do. nulla competit executio. ar. l. inter ſtipulantem. §. ſacra. de verb. obli. Cum ergo purificatio conditionis ſit fundamentum intentionis actionis, opus eſt à principio hoc liquidare, iuxta not. per Bar. in l. in illa, & hoc iure. de verborum obl. per Bar. in l. actor. C. de probat. & quòd per gl. in l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſda. cogan. Ad hoc benefacit, quod dixit Bald. in l. 1. C. quando fiſcus, vel priuatus, dum dixit, quòd in cauſis priuatorum non ſufficit eſſe liquidum, niſi ſit lata ſententia ſuper liquidatione, & quòd iſta pars ſit iuſtior, adduco hanc rationem, virtus executiua attributa per ſtatutum in inſtrumento exorbitat à iure communi, vt probatur per tex. in l. ſi minor annis 25. cui fideicommiſſum. ff. de minor. & infra latius diſceptabitur, & eſt aſſimilatio ſententiæ diffinitiuæ quo ad executionem: non ergo debet aliter regulari, quàm regulatur ipſa ſententia cum ſit terminus ad quem fit ipſa relatio. agum. l. 1. de leg. 1. & l. per omnia. C. de epiſco. & cle. Sed certum eſt, quòd libellus quantumcunque generalis admittitur ſi non opponitur, & valet proceſſus, vt l. fin. C. de anna. excep. Attamen ad ſententiã deueniri non poteſt, niſi ſit facta primo liquidatio, & certificatio, vt dicit glo. in l. 1. §. ſi quis argentum. ff. depoſi. & no. in l. ſi homo mortuus. ff. de re iudi. & Bal. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. ergo non poterit iſtius inſtrumenti peti executio ante factã liquidationem, ne ſit maioris potentię ipſum inſtrumentum, quàm ſententia diffinitiua cui aſſimilatur. Sed tamen in hoc paſſu ſic arbitror concludendum dicendo, Quòd aut quærit an poſſit peti executio ante factam liquidationem, & dicendum eſt quòd ſic, prout dicit Bar. in l. 1. de leg. 2. Sed non debet iudex concedere ſententiã exequendi, niſi ſit primo facta liquidatio. Nam ſimile vide-

mus in sententia diffinitiua, quòd valet licet sit incerta in iudicijs vniuersalibus, & certificatur postea in executione, vt habet in gl. magna, in l. 1. ff. de eden. & per Bar. in l. 1. ff. iud. sol. in d. §. Celsus, & in l. 2. de sent. quæ sine certa quantitate. Nec repugnat quod dixit Ba. statutum debere intelligi de liquidatione l. fin. C. de compen. quia hoc fatetur Bar. in d. l. proinde. §. 1. ff. ad l. Aquil. Sed debet intelligi quo ad effectum consequendæ executionis, quæ aliter non conceditur, nisi facta liquidatione, vt supradictum est, non autem ꝙ sit opus ab ipso principio liquidare, immo ipsa liquidatio superueniens trahitur retro, & operatur prout si ante petitam executionem facta fuisset, argu. l. si in rem. §. fin. ff. de pign. action. & no. in l. non potest. ff. de re iu. & hoc intellige esse verũ, nisi statutum diceret, ꝙ instrumentum purum, & liquidum habeat executionem paratam, prout sententia diffinitiua, secundum quod aliàs vidi in statuto Perusino, nam in tali casu verum diceret Bal. scilicet, quòd ante omnia opus esset iudici ostendere instrumentum esse purum, & liquidum, & non sufficeret tunc liquidare in executione, attento, quòd tunc actor nõ venit instructus, vnde repellitur ar. l. si quis inficiatur. ff. deposi. nã licet in instrumento constet quòd, sit debitum, non tamen cõstat, quòd sit liquidum, & ideo in tali casu iudex ex officio suo repellet agentem, iuxta theoricam glo. communis, in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. quæ incipit ibi opponendo, & quod per Bart. in l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de verb. obl. & in l. lecta. ff. si cer. pet. & ꝑ glo. in l. vbi pactum. C. de transf. Sed vt perfectius omnia ad hoc necessaria attingam, Videndum est primo quomodo intelligatur esse liquidum instrumentum. Secundo quomodo fiat ista liquidatio. Tertio an requiratur citatio partis. Quarto an requiratur sententia declaratiua liquidationis. Quinto infra quantum tempus debeat liquidari. Redeundo ad primum dicendum, ꝙ Legistæ sumunt liquidum pro claro, ita ꝙ illud est liquidum quod est certum, & clarum, & ita dicit Anton. de Butr. in repertorio iuris ciuilis in littera L. in verbo liquidum, allegando

tex. in

tex in prima cõstitutione fforum. in.§. discipuli, & hinc est, quòd cum instrumenta maxime possunt produci vsque ad sententiam, vt ca. significauit, de testi. & per Bar. in l. admonet. ff. de iureiu. & in l. Pomponius, aliàs si vni ff. de re iu. ante conclusionem in causa non potest dici, quòd sit iudici liquidum de iustitia, vel iniustitia partis, vt dicit Innoc. in cap. consuluit. de offi. deleg. & quando dicatur iudici liquere vel non liquere est bona glo. in l. si de meis. §. si. quæ incipit. sed nõne semper sibi liquet. ff. de arbi. & accedant no. per Innoc. in. c. constitutus. de in integ. restitu. & hæc sufficiant quo ad primum. Ad secundum autem quomodo fiat liquidatio, & ad hoc breuiter respondetur, quòd si aliter non dicatur in statuto sententia vel præcepto, liquidatio potest fieri per omne genus probationis, vnde confessio, testes, instrumenta & iusiurandum, faciunt rem esse certam, & per consequẽs liquidam, & dicit Bar. in l. 3. C. de sen. quę sine cer. quãtitate vnde notabiliter dixit Bald. in l. fin. C. de fal. cau. adiec. leg. quando vnum instrumentum est aliquando liquidatiuum alterius instrumenti, ita ꝙ ex duobus instrumentis simul iunctis resultat, quòd vnum liquidat aliud, quod dicit esse ponderandum ad executionem guarentigiati. Ad quod etiã bene facit, quod dixit in repetitione quã fecit de l. petens. C. de pact. Modo hoc expedito venio ad tertium, videlicet an & quando fit liquidatio, sit opus citare partem, & dicendum est breuiter, ꝙ sic. Attento quòd ex hoc lędi potest iuxta regulam l. de vno quoque. ff. de re iud. & l. nam ita diuus. ff. de adop. & ita per hanc rationem concludit Bald. in l. si causam. C. de execu. rei iud. ꝙ satis dicitur lædi pars ex eo quòd actor acquirit per hoc viam executiuam, quam aliter non haberet, vt dixit Bar. in d. l. si causam, & ad hoc etiam succedat, quod ipse no. in l. ab executione. C. quorum appel. non reci. vbi dicit, quòd in executione instrumenti confessionati necessario pars est citanda. Descẽdo igitur ad quartum, videlicet an post probationes, & citationes reqratur sententia declaratoria liquidationis, & dico, ꝙ vbi instrumentum de se non apparet liquidum, &

certum, vt quia fuit promissum sub conditione, tunc nõ sufficit esse probatum, quòd conditio illa sit purificata, sed requiritur, quòd hoc sit liquidatum etiam per sententiam, per l. si ita stipulatus sum te sisti. de verbor. oblig. Et bene facit tex. in l. tutores patruo. ff de confir. tuto. & hac de causa Bal. in apostillis, in l. item quia. ff. de pac. dicit, quòd non potest dici aliquid perfecte liquidum, nisi per sententiam sit declaratum. Et ex hoc infert, quòd si instrumenta non sunt liquida de se, non acquirunt vim executiuam propter guarentigiam, nisi primo sit facta pronuncia. Et istud est quod vult Bald. in l. si causam. C. de execution. rei iud. vbi dixit, quòd si instrumenta conditionalia, cum non sint certa, non gaudent beneficio statuti, nisi postquam iudex est interlocutus, ipsa fuisset liquidata. Et benefacit quod ipse notat in l. cũ testator. C. de manu. vind. Sed contra istam decisionem cõgruenter videtur posse adduci auctoritas gl. in l. sancimus. C. ad Trebel. dum dicit, quòd sufficit constare ex actis, & propter hoc Iacob. Butr. in materia discussionis dicit, quòd facta probatione in actis, quòd reus non sit soluẽdo, statim absque alia pronũcia aperta est via contra fideiussorem, de quo per Barto. in authen. hoc si debitor. in fi. C. de pig. & in l. exitus. ff. de acqui. poss. & per Bal. in d l. sancimus, & in l. 2. C. quando fiscus vel priuatus. & in l. in criminali. ff. de iurisd. om. iud. & in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosan. Eccles. & in auth. sed hodie. C. de actio. & obliga. & per Ang. in l. stipulatio. §. sane autem. ff. de nou. ope. nuncia. & in l. omnium. C. de testa. Vnde per ista videtur posse concludi, quòd non requiratur aliqua sententia interlocutoria declaratiua liquidationis. Sed tamen primam sententiam arbitror veriorem. Nam quidam sunt qui facta probatione per testes, vel per instrumenta, sunt adeo certi, quòd non est tergiuersationi locus, vt si per idoneos testes probatum est concludenter, quòd viderunt Titium mortuum, & sepulturæ traditum, & tunc sufficit, quòd istud apparet ex actis probatum fuisse absque alia sententia declaratoria mortis, & ita loquitur dicta glos. in d. l. sancimus, & no. per Iac.
But. &

But. & etiam casum videtur, quia semper præsuppono, quòd sit plene & lucide liquidatum. Aliquando vero actus de quo quæritur propter sui dubium, non constat liquide & indubitate ex probationibus sicut occurrit in prodigalitate, & in furiositate, siue demētia. Nam licet per testes constet in actis esse probatum, quòd inconsiderate Titius omnia bona sua dissipat, vel quòd lapides proijciat, aut panem, per hoc non infertur necessario quòd fuerit furiosus, aut prodigus: & ideo tunc requiritur sententia interlocutoria, vt dixit Bart. in l. is cui bonis, de verb. oblig. Et bene facit quod not. Innoc. in cap. bonę, de elect. & hoc casu procedunt quę vltimo loco dixi. Et per hoc si expeditū quod expedit super hoc passu. Venio ad quintū & vltimū quæsitum, infra quantum tempus possit actor facere liquidationē postquam reus recipit quòd instrumentum non erat exequendum, quia non erat nec purum, nec liquidum. Et ad hoc effectualiter respondetur, ꝙ si iudex non statuit terminum parti ad hoc infra illud tēpus, infra quod potest fieri executio, & non postea. Nam numquam iudicialis, aut legalis dilatio intelligitur esse tāta, quòd superet terminum datum instantię principali, vt dicit Bar. in l. 1. ff. de glan. leg. & bene facit quòd ipse nota. in l. edita. C. de eden. & quod not. Anto. de But. in cap. 2. de dila. & etiam bene facit tex. in l. petendæ. C. de temp. in inte. restitu. pet. & l. aufertur. §. qui compensationem. ff. de iure fisci. Et ad hoc bene facit quod not. Bald. in auth. & consequenter. C. de senten. Et per prædicta satis tolerabiliter puto satisfactum fore quantum conuenit ad quintum dubium principale positum in prima parte.

QVÆSTIO III.

NVNC ergo videndum est de tertio dubio supra principaliter formato, videlicet; Numquid sit opus, quòd præcepto facto per notarium, vtraque pars consentiat, ita quòd fiat

vtraque parte volente, & aliter fieri non possit. Et super hoc dubio assumo partem negatiuam, scilicet, quòd aliter valere non possit nisi vtraque parte volente, & consentiente, & ratio est, quia notarius præcipiendo partibus obseruantiam instrumenti exercet solum iurisdictionem voluntariam, non autem contentiosam, quia illam non exercet, cum careat administratione, vt dixit glo. in d. l. 1. ff. de iudi. & ibi per Bal. & Ange. Et iurisdictio voluntaria præsupponit voluntatem actoris & rei, vt l. 1. C. de emanci. libe. & l. 2. ff. de offic. proconsul. & leg. Cuius oppositum est in contentiosa, quæ redditur in inuitum. l. inter stipulantem. §. 1. de verbo. obliga. Et hinc est quòd Cyn. in l. vnica. C. de confess. & in l. certum. C. sa. erc. & Barto. in l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iudi. & in l. cum vnus. ff. de bo. auct. iud. possi. & in l. 1. ff. de eden. & l. proinde. §. fin. ff. ad l. Aqui. & Bal. in l. 1. C. de sent. quæ sine cer. quan. & in l. fin. §. necessitatem. C. de bon. quæ lib. & l. etiam, & l. si causam. C. de exec. rei iud. & Angel. in d. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. semper quando loquuntur de præcepto guarentigiæ dicunt, quòd tunc resultat, quando notarius habens auctoritatem à statuto facit præceptum partibus volentibus & acceptantibus. Et ex hoc infertur primo, quòd infans propter carentiam consensus, vt l. 1. C. de fal. mone. non est capax sine auctoritate ad recipiendum præceptũ guarentigiæ. Et simile dico in pupillo carente tutore, quia cum non habeat iudicium rationis, non dicitur habere liberam voluntatem, vt l. infanti. & l. puberem. C. de iure delibe. & l. pupillus. ff. de acqui. hæred. & l. tutor. de bono. poss. Esto quòd Barto. in l. 1. §. sufficit. ff. de admini. tuto. dixerit eum posse citari, & quòd sua cõtumacia si potens ad impositionem primi decreti, atten to quòd dixit quòd intelligitur citatus quòd compareat per se vel per personam legitimam, & allegat l. apud Iulianum. §. fin. ff. ex quibus cau. in pos. eatur. qui tex. hoc non probat. Nam semper text. ille intelligitur, quòd actus fuerit gestus cum tutore. Quinimmo contra sententiam Barto. adduco tex. in l. sed si ex stipulatu. ff. de

verb.

verb. obliga. vbi pupillus citatur cum auctoritate tutoris, aliàs non constituitur in mora, & ad hoc est etiam bonus text. in l. hoc autem. §. nam defendi. ff. ex qui cau. in poss. ea. Sed dubium magis occurrit, quid in minore pubere carente curatore qui consentit, contrahit, distrahit, & exercet actus voluntarios prout quilibet maior, esto quòd sui facilitate lædatur, restituitur, seu competat restitutio, vt l. curatorem habens. C. de integ. resti. minorum. & l. 1. §. fuit quæsitum, & ad Trebell. & l. nam & postea §. si minor. ff. de iure iur. Et antequam ad vlteriora procedam, reperio Bald. in conclusionibus Spec. in tit. de appell. §. minor xxv. annis. vbi vtitur istis verbis. Minori xxv. annis est factum præceptum guarentigiæ sine auctoritate curatoris, erit ne ipso iure nullum sicut in filiofam. an per appellationem rescindetur? & videtur quòd sit nullum, sicut in filiofam. vt l. fin. §. necessitatem. C. de bo. quæ lib. Sed in contrarium facit quòd valet contractus, ergo & præceptum sibi adiunctum, non enim est hic figura iudicialis. argum. l. seruus. ff. de bono. possess. Tandem concludit. quòd valeat si caret curatore, & dicit, quòd non habet locum appellatio, quia est præceptum conuentionale, & non iudiciale. Poterit tamen restitui probata lęsione secundum ipsum ibi, licet aliter dicat in l. in causæ. ff. de mino. in princ. Ego aũt in hoc passu dico, quòd ẽt ipse sine curatore non recipit præceptum guarentigiæ, & ratio, quæ me mouet, est ista, q̃a instrumenta guarentigiata perinde habentur, ac si in iudicio essent fabricata, & perinde operantur prout sententia, & prout si iudicio contẽtioso facta fuissent, & ideo quæritur vtilis sine cessione, vt infra dicetur secundum Bart. in l. in possessione. §. sed si possessio. ff. de acqui. possess. & ista est ratio propter quã Cy. C. de cõfess. dicit, ꝙ instrumẽta habent paratã executionẽ, & Bal. in l. sicut. C. de repu. vel absti. hæred. & ista sola ratione motus dixit. Et ex hoc no. arg. hic, quòd cũ instrumẽtũ confessionatũ in quo est præceptũ iudicis chartulari videatr factũ in iudicio, nõ requiritur causa in cõfessione ibi inserta, sicut nõ requiritur in iudicio, de quo dicetur in secũ

da parte

da parte, quãdo tractabitur de effectibus guarentigiæ. Et sit in effectu, cũ ista instrumenta guarẽtigiata siue confessionata sint reducta, put si forent in iudicio celebrata, sequitur ꝙ qui non est habilis ad iudiciũ exercendũ, nõ est capax ad tale præceptum recipiendum. Modo hoc præsupposito arguitur sic, Iuditium non potest fundari cum minori, quia non dicitur habere personam legitimam standi in iudicio sine curatore, vt l. in vniuersis. C. qui da. tuto. poss. & ideo sententia lata contra minorem indefensum est ipso iure nulla, vt l. cum & minores. C. si aduer. rem iud. Hinc est quòd Bald. in conclusionibus, Specu. in titu. de arbitrio, dixit, quòd minor sine curatore potest compromittere, sed non procedere coram arbitro: ergo & similiter non potest recipere præceptum guarentigiæ. Item fortificatur, quia incarceratio pro debito ciuili, quæ est species executionis, vt dixit Bart. in l. his qui reipublicæ. ff. ex qui. cau. maio. quantumcumque sit permissa per statum in personam debitoris, non tamen cadit in minore, secundum Angel. in repetitione l. nemo carcerem. de exact. trib. lib. 10. & l. neq; impuberes. ff. de in ius vocan. ergo præceptum guarentigiæ non cadit in minore, si curator non interueniat. Insuper hoc fortiter roboratur per dicta per Barto. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. in quæstione quæ incip. Iuxta prædicta quæro, vbi dixit, quòd illa verba enunciatiua, emissa in instrumento præcedentibus tractatibus, & habita licentia ab episcopo faciunt fidẽ inter easdem personas quando sunt personæ quæ possunt sibi præiudicare confitendo & alienando, aliàs dixit, quòd nihil operatur. Quia qua facilitate contrahunt, eadem facilitate ista verba apponerent in instrumento. argu. l. doli mali. §. diuersum. ff. de noua. Et sic in proposito, sicut in iudicio propter defectum ætatis non possunt adesse, & ita eadem ratione non debent posse recipere præceptũ, quod est pars actus iudiciarij. Item ad hoc adduco auctoritatem Bald. in l. fi. §. necessitatem. C. de bo. quæ lib. vbi dixit quòd præceptum factum filiofamilias non operatur in instrumento confes-

sionato,

ſionato, quia ſine conſenſu partis in iudicio eſſe non poteſt: ergo per iſta clare liquet, quòd non operatur in minore, ex quo ipſe etiam non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ſi curato non interueniat. Hoc autem poteſt limitari, vt intelligatur eſſe verum duntaxat in illis caſibus, in quibus minor non patitur ſententiam. Iſtud idem dico in alijs perſonis, quæ propter vitium naturæ aut reſiſtentiæ legalis in iudicio eſſe non poſſunt, vt in furioſo, & prodigo, cui bonis eſt interdictum, quia non differunt à pupillo, vt l. Fulcinius. §. idem. ff. ex qui. cau. in poſſ. ea. & l. ſeruo inuito. ff. ad Trebell. Et idem dicerem in bānito ex banno imperiali, vel qui impune offendi poteſt: quo caſu omnino fit hoſtis reipublicæ, vt l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de cap. d. l. diuum, & quod ibi per Bar. & latius in diſputatione quæ incipit, ſtatuto ciuitatis Lucanæ, certum eſt, quòd non poteſt agere in iudicio, & quòd perdit omnia commoda, & priuilegia propriæ ciuitatis, & per Barto. in locis ſupradictis, & per Bald. in. l. 1. C. de hæred. inſtit. & per Iaco. But. in auth. item nulla communitas C. de ſacroſanct. eccleſ. Et ideo etiam ex iſto capite guarentigiæ, quæ cauſatur ex ſtatuto ciuitatis, à qua eſt bannitus, non poteſt ſibi eſſe proficua. Et iſtud idem dici debet in deportato damnato in metallum, rebelle & excommunicato, qui etiam perdunt quæ ſunt iuris ciuilis, vt in cap. pia. de except. Et iſtud idem approbat Odof. in quæſtionibus guarentigiæ in cap. 1. circa fin. vbi dixit, quòd quando poteſt opponi quòd non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ibi non poteſt tali perſonæ fieri præceptum guarentigiæ, & fortius in aſſaſſino per tex. in cap. 1. de homici. lib. 6. Sed dubium vergi poteſt. Quid in filiofam. maiore conſtituto ſub patria poteſtate, an tunc ſi contrahat poſſit notarius apponere præceptum guarentigiæ, ſicut ſi non foret ſub patria poteſtate. Et videtur prima fronte dicendum eſſe, quòd ſic, attēto ꝙ patria poteſtas nō impedit filiumfa: contrahere niſi in voto & in Macedoniano, vt l. tam ex contractibus. ff. de iudic. Et præceptum guarentigiæ

adhærens

adhærens instrumento tamquam clausula accessoria, videtur sequi naturam sui principalis, per text. in l. fi. ff. de consti. pecu. & l. si libertas ex modica. §. si patronum, ex asse. ff si quid in frau. patro. & l. iusiurandum à debitore. ff. de iureiur. Et accedat not. Bald. in l. absentis. C. si cert. peta. Sed contrariũ tenet Bal. in d. l. fin. §. necessitatem. C. de bon. quæ lib. vbi dicit, quòd cum confessio habeat vim litis contestatæ, vt habet iusiurandum, de quo loquitur glo. in l. nam & postea. §. si is qui. ff. de iureiurando. esto quòd filiusfam. in his quæ præcedunt litis contestatæ, intelligitur habere habilem personam standi in iudicio, vt l. si cum dotem. §. eo autem tẽpore. ff. solu. matri. & quod per Bald. in d. §. necessitatem. Ipsam tamen contestationem non potest facere sine parte, quia est iudicij firmamentum ad hoc bene facit quod no. Spec. in titu. de actore, in 2. charta. in ver. sed nunquid præceptum sine consensu patris. Ergo per istam rationem concludit quòd præcepta guarentigiæ quæ fiunt filiofam. non valent ipso iure, nisi pater esset absens extra prouinciam, quo casu potest de per se esse in iudicio, vt in l. si lõgius. ff. de iudicijs. Item si esset mentitus de morte patris, aut de emancipatione, vel nisi esset in ipsa possessione existentiæ sui iur. fama publica præcedente, per l. 3. ff. ad Macedonia. & l. Zenodorius. C. eo. tit. & accedant no. ꝑ ipsum in l. fin. C. si aduer. libe. & ista est cõclusio in quà residet tantus doctor. Sed quia iste articulus est dubitabilis, & occurrens, aliqualiter arbitror insistendum. Et primo. Illud quòd dicit Bal. confessionem habere vim litis contestatæ, dato ꝙ sit verum quantum ad effectum perpetuandæ actionis, prout loquitur illa glo. in d. §. si is qui, & etiam sit forte verum quantum ad fouendã actionem transitoriam in hæredem, quæ aliàs non transiret, sicut occurrit, in l. 1. C. ne ex delic. defun. in l. si eũ hominẽ. ff. de fideiuss. & quod late ꝑ Bal. in l. 1. C. ne ex delic. defun. Ita ꝙ facta cõfessio ꝑ delinquentẽ, actio quæ aliàs non astringit hæredem, quando est pœnalis ex vtraque parte, hæc à sua virtute confessionis efficitur transitoria, sicut si facta fuisset litis contestatio. Et licet hoc ꝑ Doct.

non

non reperiam esse dictum, tamen ita tenui legendo in d. §. si is qui motus principaliter per illam glo. Sed quo ad telam iudicij, vt cõfessio operetur vim litis conte. prout vult Bal. in d. §. necessitatem nõ arbitror esse verum, per tex. in d. l. si debitori ff. de iudi. vbi in confessum ante litem contesta. non fertur diffinitiua, sed fit præceptum de soluendo, & sic fertur interlocutoria, quæ non requirit quòd præcedat litis contesta. & vocaẽ sentẽtia præcepti, vt 2. q. 1. c. nos in quemquam. Et secus est si emanat post litẽ contesta. quia tunc fertur diffinitiua & concludunt Doct. in d. l. si debitori. Modo si confessio haberet vim litis contestatæ, prout vult Bal. dicta distinctio non procederet, immo secus foret, quia confessio videretur facta & sic semper feretur sententia diffinitiua. Inuestigandum est ergo, quæ possit esse ratio, & in effectu duplex redditur. Vna ratio videtur esse, quia filius non habet personam iudicio integrum standi, vt dixit glo. in d. §. necessitem. Sed quia ista ratio per modernos & præsertim per Barto. ibi. & in l. fi. in princ. de verb obliga. improbatur, ideo non insisto. Alia est quia cum hodie pater respectu eorum in quibus vsufructus est sibi quærendus, remanet legitimus administrator, vt l. 1 C. de bo. mater. non est condecens quòd solus filius possit in iudicio experiri, & ideo à lege sunt sibi ligatæ manus, vt sine patris cõsensu non possit esse in iudicio, quando verti posset in præiudicium ipsius patris. Et esto ꝙ ratio assignata per Bart. in §. necessitatem. & in §. 1. in l. fin. ff. de verbo obliga. quia sit inductum ꝙ filius possit esse in iudicio cum consensu patris, nõ trãseat sine dubio. Nam dicit quòd ideo est, quia pater consentiendo filio quòd agat, videtur per talem consensum iuri vsufructus sibi debiti tacite renunciare. Hoc videtur primo contra tex. in d. §. necessitatem, continuando ipsum præcedenti, quia licet renunciet hæreditati pur habet opus filio consentire, propter quod infertur quòd etiam quando renunciat filius non habet legitimam personam, quia si recte consideretur, pater quando consentit filio vt agat, consentit ad finem vt filius acquirat, & sic intentio patris tendit ad

acqui-

acquirendum, non autem ad renunciandum siue ad perdendum: ergo non debet operari vltrà suam intentioné. argu. l. non omnis. ff. si cer. pet. Sed quicquid sit, non deuiando à communi sententia, in hoc dubio sic arbitror concludendum, quòd aliquando filius confitetur super materia patri non pæiudicatiua, vt quia patri nil erat acquirendum, non autem ad renunciandum siue ad perdendum, ergo non debet operari vltra suam intentionem, argu. l. non omnis. ff. si cer. pet Sed quicquid sit, non deuiando à communi sententia, in hoc dubio sic arbitror concludendum, quòd aliquando filius confitetur super materia patri non præiudicatiua, vt quia patri nil erat acquirendum, verbi gratia, quia erat patri prohibitus vsufructus, sic in auth. excipitur. C. de bo. mater. vel quia non erat materia ex qua patri fuit aliquid acquirendum, vt in exemplis positis per Barto. in. l. fin. de verbo. obliga. in princ. & tunc dico, q̀ patria potestas non impedit præceptũ guarentigiæ in operari effectũ suum, & virtutẽ suam. Quia tunc filius est capax iudicij absq; cõsensu patris, & nulla est ratio quæ sibi obstet. Aliquãdo vero venit patri acquirendus ex illa materia vsufructus, & tunc assumo regulam per contrarium, & dico quòd talia præcepta facta tunc filio simul confitente sine consensu partis, sunt ipso iure nulla, & in hoc casu verificatur dictum Bald. in d. §. necessitatem. Hæc tamen regulam fallit primo in omnibus casibus, in quibus filius potest esse in iudicio sine curatore. Nam & in illis intelligitur etiam sine patre habere potentiam agendi, & exercendi iudicium, vt dixit Bald. in conclusionibus Spec. in tit. de actore. §. 1. allegando ibidem Spec. Secundo fallit quando pater esset absens à prouincia, per l. si longius. ff. de iud. Tertio fallit, quando esset mentitus de morte patris, vel de mancipatione, vt dixit Bald. in d. §. necessitatem. per l. 3. ff. ad Maced. & l. Zenodorus. C. eod. tit. Quarto fallit in causis spiritualibus, in quibus patria potestas non attenditur, vt in cap. si annum, de iudi. lib. 6. Quinto fallit in causis criminalibus, cum in talibus patria potestas non consideretur. l. inter libe-

ras

ba. & in l. apud eum. ff. de man. vind. Ergo videtur, quòd istud instrumentum cum sua guarentigia, & fauore trãseat per omnia loca mundi. Secundo ad hoc adduci potest tex. in l. propter in litem. §. 1. ff. de excu. tuto. Vbi decretũ interpositum in loco originis pupilli super tutela operatur vim suam vbique locorum, adeo, q̃ tutor administrat vbique. Tertio ad hoc videtur bonus tex. in l. magis puto. §. illud. ff. de re. eorum vbi decretum interpositum in vno loco, extendit se ad bona in alio territorio sita. Quarto adducitur tex. in l. si non speciali. & l. fi. C. de test. vbi dĩ, quòd consuetudo, quæ vigebat in loco conditi testamenti inspicitur quo ad decisoria in quocũque loco vbi illius testamenti petitur executio. Ergo cũ in hoc casu tractetur de effectu executionis instrumẽti, ille locus vĩ attendendus vbi confectum extitit instr̃m. Quinto ad hoc facit quod dixit Guil. & Bar. in l. non aliter. ff. de adop. vbi dicunt, q̃ licet notarius factus solum auctoritate statuti, non possit vt publica persona rogari in alio territorio: instrumenta tamen confecta in loco, vbi fuit creatus tabellio, habent vim, & potestatem vbique locorum: ergo ita dicamus in hoc casu, vt vim & potestatem acquisitam virtute instrumenti in ciuitate Bononiæ confecti conseruetur vbiq; locorum, & extendatur ad aliud territorium. Ad hunc finem adduco q̃d Bar. dixit in l. legitimos. superius allegata. Vbi dixit, quòd iudex originis domicilij pupilli ad quem spectat dare tutorem, vt in l. 1. C. vbi petan. tuto. & in l. 1. C. de tuto. & cura. da. ab his, interponit decretum super alienatione bonorum pupilli consistentium in territorio, & ibi dixit q̃ fiet executio si contradictio non insurgat. Virtus ergo decreti, & per consequẽs præcepti, q̃d idem operatur, vt dixit Bar. in l. actor. ff. rem ra. ha. non terminatur territorio q̃n emanat super his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis: ergo & idem debet dici de hoc pręcepto facto per notarium super instr̃o confessionato. Vltimo adduci ẽt bene potest, q̃d notanter in quibusdã lecturis reperitur dixisse Bal. in l. fi. ff. de iurisdict. om. iud. vbi firmat, quòd notarius qui ex statuto Bononiensi habet faculta-

tem præcipiendi guarentigiam, quemadmodum posset resistere tempore rogitus in Bononia, dato, q statutum Perusinum super hoc aliquid non disponat, &c. Sed tandem his ita discussit arbitror concludendum, quòd si in ciuitate Ferrariæ statutum super executione instrumenti aliter non disponat, illud instrumentum Bononiæ cōfectum non habebit executionem paratam Ferrariæ, & hoc per iura allegata supra pro ista parte, & præsertim, quia ista executio concernit processum, & non substantiam negotij, ita, quòd non attenditur vbi sit factum instrumentum, sed locus vbi proceditur, vt d. l. missi opinatores. & l. 2. C. quemadmodum testamen. aper. & per hoc respondetur ad l. si non speciali. & l. fi. C. de test. & ad no. ibi, quia illa concernunt substantiam, & non processum, & ad hoc concurrit etiam, quia cum hoc statutum sit contra ius commune, debet stricte sumi, vt d. §. de viro. & istud maxime sibi locum vendicat si Ferrariæ destinata sit solutio: Nam tunc necessario locus ille cōsideratur, cum videatur ibi fuisse contractum, vt l. exigere dotem. & l fideicommissum. ff. de iudi. & in l. contraxisse. de act. & obl. Et ideo Bald. in d. l. si non speciali. dixit, q illa differentia an actus cōcernat processum, vel substantiam negotij, non est ponderanda quādo in loco vbi petitur non est destinata solutio. Nec huic conclusioni repugnat, quod dictum est de lege, si propter litem. §. 1. ff. de execu. tut. & l. ex ea. ff. de postu. & l. 2. ff. de offic. procons. & lega. Nam ibi disponit circa personam quo casu non attenditur territorium, vt. l. 1. C. de eman. lib. Secus autem quando lex agit in bonis, vel tendit ad solemnizandum contractū, aut instrm̄: & ista est ratio differentiæ quare decretum iudicis in tutela operatur vbique. & in cura terminatur territorio, quia primo casu agit in personam principaliter, & in secundo casu in bonis principaliter, vt l. in copulādis. C. de nup. & qđ no. Bar. in l. pupillo. ff. de tut. & cur. da. ab his. Sed si non sit quæstio de modo exequendi instrumentum, & executio sit parata, sed sit super aliquo effectu resultante ex instr̄o ꝓpter virtutē guarentigiæ, verbi gratia, agit actor vigore illius instru-

instrumenti confecti Bononiæ ex iure sibi quæsito per alterum, prout loquitur instrumētum, opponitur, quòd non potest, quia non est facta cessio, & ad hoc replicat actor, ꝙ ex instrō guarētigiato trāsit vtilis sine cessione, vt dixit Bar. in l. possessio. §. possessio. ff. de acq. poss. & infra latius ostendetur. Vel agit creditor vigore dicti instrumenti in quo facta est confessio de recepto causa nō apposita, vnde videtur, ꝙ non præiudicat confitenti, vt l. cum de indebito. in fi. ff. de proba. Ad qđ respōdet creditor, quòd non exigitur istud in instrumento guarentigiato, vt infra in secunda parte principali suo loco dicetur, & est notabile Cyn. in l. 1. C. de confess. Certe dico, quòd in dictis casibus & similibus actor obtinet, & non reus: Considerato, ꝙ ista concernunt substantialia instrumenti, & non ordinem processus, vnde locus Bononiensis vbi factum fuit instrumentum, debet attendi, & non Ferrariæ, vbi petitur executio. Vt per plura exempla in simili decidit Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & Bal. in l. si non speciali. dum loquitur de consuetudine Venetorum, & Ang. in l. fi. ff. de iurisdi. om. iu. & per hoc sit expeditum quantum attinet ad hoc dubium, quod principaliter hic occurrit.

QVÆSTIO IX.

DESCENDAM nunc ad contrarium dubium principale. Et cum proxime discussum sit, An virtus executiua attributa instrumento ex potentia concedentis auctoritatem super guarentigia, extendat se vltra terminos territorij, & sic discussum sit, An operetur respectu alterius loci. Nunc videndum est an operetur respectu alterius personæ, quàm sit ista quæ specificata fuit in instrumento, & in discussione huius articuli sunt quatuor casus principaliter considerandi. Primus est quando statutum dicit, quòd contra debitorem ex instrumento guarentigiato fiat executio statim viso instrumento, an illud idem possit fieri contra hæredem debitoris, sicut contra ipsum principalē debitorē.

Et quid econtra si statutum dicat, quòd creditor habeat executionem paratam ex instrumento guarentigiato, an talis via executiua competat etiam hæredi ipsius creditoris. Secundus casus est, an dicta executio sit parata cōtra debitorem debitoris, sicut contra ipsum debitorem. Tertio an si creditor cedit iura sua ista via executiua cōpetat cessionario, & procuratori in rem suam, sicut ipsi cedenti; & iste est tertius casus. Quartus casus, Nunquid procurator generalis possit petere executionem dicti instrumenti: & nunquid procuratori generali possit fieri præceptum guarentigiæ.

Et redeundo ad primum, videtur prima fronte dicendum, ꝙ non comprehendatur hæres debitoris: Nam ipse non fuit qui debitum contraxit, & sic in ipso deficiunt verba statuti, quia non videtur proprius debitor, sed hæres debitoris, cōtra quem hæredem debet agi ordinarie dato libello, vt in auth. offeratur. C. de lit. conte. Et hinc est, quòd si statutum disponit, quòd notarius possit pro omni causa conueniri coram consulibus notariorū, attamen hæres ipsius notarij, qui irregulariter sortitur forum ex persona defuncti, vt l. hęres absens. ff. de iud. non poterit hoc casu corā dicti consulibus conueniri. Et ratio huius est, quia iurisdictio, quæ per statutum dicitur esse stricti iuris, non est extendenda. argumē. l. quicquid astringendæ. de verbo. oblig. qđ decidit Bal. in l. quædā. §. nihil. ff. de eden. in apostill. Istud tamen dictum suum non transit sine dubitatione. Nam vult, ꝙ illud qđ dicit tex. in d. l. hæres absens. s. ꝙ hæres sortitur forum ex persona defuncti, sit verum quando proceditur de iure: secus autem quando exercetur iurisdictio solum ex forma statuti. Nam Cyn. referendo Pet. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. in quæst. illa de vidua succedente rustico, indistincte tenet, quòd hæres non solū forum, sed etiā iudicē metitur ex persona defuncti. Insuper pro ista parte negatiua, facit qđ no. Bal. in l. 1. C. de executio. rei iudic. vbi dixit, ꝙ si statutum disponit, quòd pro executione, quę fit contra condemnatum, potestas habeat decem, quod non comprehendit hæredem condemnati.

Ad qđ tex.bonus in l.qui Romę.§.Augerius.de ver.obl. Et fortificatur hoc per auctoritatem Barth. in l. qui decesserit.ff.qui satisda. cog. Vbi dixit,quòd pactum factū cum defuncto,vt possit capi auctoritate propria, nō nocet hæredi : nam in contractibus, & per consequens in instrumentis persona extrinsecus non comprehenditur, vt l. si ita stipulatus . §. Grisogonus.de verbo oblig. Sed in contrariam partem adduco primo auctoritatem Barthol.in l.postulantem in prin.ff.ad Treb. vbi dicit,quòd statutum disponens,quòd debitor ad instantiam creditoris ponatur in carcerem , locum sibi vendicat etiam contra hæredem debitoris.Et ratio est, quia ipse debitor est vt l.debitor,de verborum significa.non tamen contra eū poterit fieri executio,nisi de nouo citetur ipse hæres,dato quod respectu defuncti citatio necessaria non fuisset, secundum Innocen.in c.quia ver.de iudic.& Bald. in l. consentaneum.C. quomodo& quan.iud.& in l.post edictum. ff.de iud & in l.per diuersas.C. manda.& pro eo, quod dixit Bar.in d.l postulantem.allegari potest bonus tex.in l.sicut.§.si debitor.ff.quib.mob. pig.vel hypo.sol. & in l.promittendo.ff.de iure do.& in l.si necessarias.§. de vendendo . ff. de pignor. act. & in l. qui in futurum §.ex altera.ff.de pact. Quæ tamen iura Bar.non allegat. Si ergo in casu nostro statutum loquatur per verbū verbale debitor, vt quia dicat , quòd contra debitorem fiat executio instrumēti guarētigiati, pro indubitato debet haberi, ꝙ comprehendatur hæres debitoris,cum ipse ēt sit verus debitor, vt d.l.debitor. & l.hęredis.ff.de regu. iur.& l.ex contractu.ff. de testa. tut. & sic pro decisione huius dubij considerandum est principaliter,an sit habitus respectus ad personam , an vero ad ipsum debitum . nam primo casu non conprehenditur hæres,nec actiue, nec passiue, quia quod est personale non egreditur personam, & ideo non transit in hæredem, vt l.quia tale.ff. solu.matrimon.& in l.2.ff.de serui.leg.vnde Barto.in d. l. si decesserit. dicit, quòd si feci pactum, vt auctoritatē propria capi possim , non comprehendit hæredem meū cum illud pactum sit mere personale . Et ideo in casu

nostro si statutum disponat, quòd ille qui contraxit, habeat vim executiuam ex instrumento guarentigiato con tra illum qui promisit, non comprehenditur hæres contrahentis, quia vere non cõtraxit hæres, nec ipse fuit qui promisit, sed defunctus quem ipse repræsentat per fictionem. l. mortuo. ff. de fideiusso. quæ fictio non militat in statutis, vt l. 3 §. hæc verba. ff. de nego. gest. Sed in alio casu principali quando lex, vel statutum non habet principaliter respectũ ad personam, sed ad debitum, vt quia dicunt, quòd contra debitorem ex instrumento guarentigiato fiat executio, tunc ita procedit contra hæredem, sicut contra defunctum, vt supra dictũ est. Sed ad vnum aduertendum quid foret, si statutum dicat, quòd compromissor pro debito capi possit, vel quòd contra promissorem possit fieri executio instrumenti guarentigiati, an tunc comprehendetur hæres compromissoris. Angel. in d. l. postulante. in casu quando statutum loquitur de captura, dicit, quòd si illa sit permissa de iure communi, tunc comprehenditur hæres: secus si sit contra ius commune, quia considerato, quòd hæres vere non promisit, sed succedit promissori, & materia est odiosa, & laborat contra ius commune, verba debent sumi stricte in vero & proprio promissore. Sed forte quidem indistincte tenendum esset in tali casu hæredem promissoris astringi, considerato, quòd ipse non est nominatus in instrumento, nec est verum dicere, quòd ipse promiserit aliquid creditori, sed solum obligatur ex quodam quasi contractu resultante ex ea aditione hæreditatis, vt l. 3. §. idem scribit. ff. de peculio. vnde cum ipse non promisit, sed fingitur promisisse, non potest dici, quòd statutum trahatur ad hæredem promissoris, sed ad ipsum, qui immediate, & primo loco promisit: nec est mirum si aliud dicitur in hærede debitoris statuto loquente de debitore, quàm in hærede promissoris statuto loquente de promissore. Et ratio est, quia hæres debitoris est proprius, & verus debitor, sed hæres promissoris, licet ipse sit debitor, non tamen ipse fuit promissor. Cæterũ illud quod dicit Angel. quòd quando captura est permissa de

iure communi comprehéditur hæres promissoris. Istud est de raro occurrentibus. s. quòd permittatur captura de iure communi pro debito ciuili, vt dixit gloss. in l. 3. §. tutores. ff. de suspect tuto. & Ange. in repe. l. nemo carcerem. ff. de exacto. tribu. & Bal. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. Vbi dicit, quòd propter nimiam contumaciam potest reus pro debito ciuili personaliter capi, & ad iudicem duci. Et per hoc infert ibi esse tex. singularem, ꝙ in ciuili causa propter nimiã contumaciam fit aliquando remissio de loco ad locum. Hoc modo expedito venio ad secundum casum, videlicet, an tale instrumentum guarentigiatum possit mitti executioni contra debitorem debitoris quando debitor meus est mihi obligatus per instrumentum guarentigiæ, & debitor debitoris reperitur similiter obligatus per instrumentum guarẽtigiatum ipsi debitori, & sic vertitur dubitatio, an ista via executiua quando de iure communi potest haberi regressus contra debitorem debitoris. prout nota. in l. secunda. C. quando fisc. vel priuat. competat tunc mihi contra debitorem debitoris. Et videtur primo dicendum, quòd sic, considerato, ꝙ quando creditor agit contra debitorem debitoris, venit tanquam successor ipsius debitoris· ergo debemus illud posse quod poterit ipse debitor. l. hæredem. ff. de reg. iur. & quod per Bar. in l. 2. de actio. & oblig. & ad hoc bene facit ratio dictans, ꝙ quando permittitur consequens omnia antecedentia, videntur esse cõcessa per quæ ad illud cõsequens deueniatur, vt l. illud. ff. de acq. hęr. & late per Bart. in l. ambitiosa. de decre. ab ordi. facien. & l. oratio. de spon. Merito data potentia creditori, vt possit habere regressum cõtra debitorẽ debitoris, vtiq; videtur etiam concessa ista via executiua, per quã clarius & efficacius fiet executio. Insuper ad hoc facit, quia statuta persæpe loquuntur impersonaliter dicendo, ꝙ instrumẽta guarentigiæ mittantur executioni tanquã sententia diffinitiua, & non dicunt contra quẽ: & in tali casu sunt intelligenda contra omnem illũ, qui pro debito conueniri potest, cum generalis prouisio generaliter operetur, vt l. 1. §. &

generaliter.ff.de lega.præſt. Sed in conrarium facit primo tex.& dictum Bar.in l. 1.ff.de his qui in teſta. delen. vbi Bart.firmat per illum tex. quòd inſtrumentum non poteſt habere executionem in eo,quod legi non poteſt, qđ reuera ſit debitum, & per teſtes appareat eſſe probatum.Sed in caſu noſtro conſtat,ꝙ nomen ſecundi debitoris non eſt in inſtrumento deſcriptum, quo obligatus eſt primus debitor creditori: ergo ex illo inſtrumento non poteſt obtinere executionem contra debitorem debitoris, conſiderato,ꝙ in vno inſtrumento non eſt appoſitum nomen primi debitoris,& in altero non eſt appoſitum nomen primi creditoris; ſic poteſt dicere ſecūdus debitor primo crediteri,ꝙ ſi ipſe creditor vult ſe fundare ex inſtrumento, quòd prætendit creditor contra primum debitorem,& non poteſt, quia in illo inſtrumento debitor debitoris non apparet nominatus. Et ſi velit ſe fundare ex alio inſtrumento,in quo ſecundus debitor eſt obligatus primo debitori ſimiliter, quia primus creditor non apparet ibi nominatus,vnde poteſt repelli dicendo hoc inſtrumentum non cantat de te,ſicut notabiliter dicit Bal. in l.ſi pro te.C. de dot.promiſſ.per illum tex.quem dixit ibi, quòd inſtrumenta cōfeſſionata, quæ debent ex forma ſtatuti mitti executioni, ſemper intelliguntur in caſu quo creditor ibi nominatus petat executionem,& non ad inſtantiam tertię perſonę extrinſecus venientis quantumcunque ſua interſit.Cæterum ad hoc adduco tex. notabilem in l. ſibinæ.ff.de inſtrumento rupto, & irrito teſtamento. per quem tex. infertur, ꝙ non probatur per ſcripturam illud quod in ipſa ſcriptura nō continetur.Et ideo dicit Bald.ꝙ caute excipitur ſi dicas: hoc inſtrumentum tibi non prodeſt, quia tu non es nominatus in ipſo & ad idem eſt tex.in l. ad probationem ſeruitutis.C. de proba. Vnde per iſta videtur poſſe concludi, quòd creditor non poteſt intentare hanc viā executiuam contra debitorem debitoris, & eo maxime videtur hoc dicendum in ceſſionario à lege vel ab homine, vt eſt in procuratore in rem ſuam, vt non poſſit vti beneficio guarētigiæ ex perſona cedentis. Et ad hoc adducitur

ducitur notandus text. in l. similiter. §. ex asse. ff. de iure dot. vbi legislator decidit, quòd restitutio per Trebellianicam non potest fieri procuratori in rem suam quod non procedit ex alio, nisi quia habetur, vt persona distincta & separata à persona fideicommissarij, cui faciēda est formaliter restitutio, Dato, quòd hic sit positus in locum cedentis, & ad propriam vtilitatem, vt dicit Bar. in l. in prouinciali. ff. de no. oper. nun. & in l. qui quadraginta. ff. ad Trebell. Quod tamen intelligitur esse verum quando procurator in rem suam petere restitutionem fieri tanquam procuratori in rem suam. secus autem si concluderet restitutionem fieri fideicommissario ad vtilitatem tamen ipsius procuratoris in rem suam. Nam tunc obtineret cessionarius, & esset sibi fienda restitutio: & hoc per text. in l. si seruo inuito. §. fina. ff. ad Trebell. secundum quod notabiliter dixit Ang. & Ioan. de Imol. in l. ille à quo. §. vtrum. eodem titu. Modo his ita deductis pro vtraque parte vera conclusione assumēda super hoc articulo considerandi sunt aliqui casus possibiliter occurrentes. Nam aliquando quis prætendit interesse ex aliquo instrumento, & tamen ibi non est nominatus, nec est procurator creditoris, aut cessionarius & tunc indubitate non potest intentare viam executiuā ex illo instrumento, & hoc modo intelligi debet text. l. si pro te. & l. ad probationem. superius allegatis. Et sic esto, quòd hic se possit pro interesse suo assistere, & iura sua producere etiam reo contradicente, vt habetur in l. si suspecta. ff. de inoffic. testa. & in l. si is à quo. ff. de rei vendi. & per Innocen. in cap. cum super de re iudi. aliàs de re iudica. non tamen potest executiue agere ex instrumento sic guarentigiato.

Aliquando vero occurrit, quòd quis habet obligatū debitorem ex instrumento guarentigiato, & similiter habet hypothecata bona sua, quæ nunc per tertium possidentur, & dubium vertitur, Nunquid tunc si statutum disponat quòd in causis vertentibus super instrumento guarentigiato procedatur executiue, talis possit via executiua intentari contra tertium possidentem bona dicti

debitoris

debitoris, ficut poffet contra ipfum debitorem, de quo loquitur inftrumẽtum, & dicendum eft breuiter, ꝙ non: quia præceptum vel perfonalis perfecutio non fequitur fundum.l.1.C.fi cer. pet.& l.1.§.fi hæres.ff.ad Treb. & ita formaliter decidit Bal.in l.1.in prin.C.cõmunia de le. Et iftud idẽ quod dicitur de tertio poffidente conuento hypothecaria intelligit Bal.ibi locum habere quãdo agitur contra fingularem fucceſſorem. Sed aliquãdo occurrit, quòd quis fe fundat ex inftrumento guarentigiato, & tunc illud remedium quod intentat, non apparet infertum inftrumento, fi tacite per l.virtualiter importatur, verbi gratia, quia petitur executio ex inftrumento notarij, in quo non eft expreffa ftipulatio, & vult executionem quemadmodum fi ftipulatio fuiffet expreffa per hominem cum fit tacite fubintellecta per legem, vt l. 1. §.accedit.de rei vxo.actio.Et dubium vertitur, Nunquid poteft? & dicendum eft, quòd fic: quia dato, quòd ex inftrumento ftipulatio nõ appareat, tamen fatis eft, quòd virtualiter comprehendatur, vnde ficta, aut præfumpta ftipulatio dicitur de tenore inftrumenti: efto quòd ex lectura inftrumenti non refultet, vt vult glo. in l. iuregentium.§.quod fere.ff.de pact.& infti. de inut.ftipul.in §.fi ita fcriptum.& ita vult Bald.in l.1.ff.de his, quæ in teftamen.del.& in l.ad probationem feruitutis.C.de proba. Vbi dicit, quòd iftud fuit primum confilium quod vnquam dederit ex promiffione fibi facta. Et ad corroborationem huius, fcilicet, quòd habeatur pro expreffo illud quod virtualiter refultat, adduco quod dixit Barto. in l.certi condictio.§.quoniam.ff.fi certum petatur. vbi dixit, quòd probatio facta per teftes ad corroborationẽ inftrumenti, dicitur probatio inftrumẽtaria, & habetur perinde ficut fi defcripta fuiffet in ipfo inftrumento, vt hebetur per Bald. in l. fin. C. de fideicommiff. Secundo ad idem adduco notandum verbum pofitum per Bald. in l. vbi adhuc. C. de iure dot. Vbi dixit, quòd quando ex aliquo expreffo inftrumento fequitur de neceffitate aliquod tacitum, tunc illud tacitum perinde habetur, ac fi fuiffet expreffum. Et ex hoc infert, quòd licet in in-

ftru

ſtrumento nihil ſit dictum de hypotheca, attamen præſuppoſita dote in conſequentiam tacite venit hypotheca virtute inſtrumento dotalis, quæ operatur circa hypothecam, ſicut ſi fuiſſet formaliter expreſſa in inſtrumento. ſecus autem foret quando non reſultat virtualiter ex inſtrumento confeſſionato, nam tunc ex illo inſtrumento nullam meretur executionem, verbi gratia: Vxor habet inſtrumentum dotale contra maritum, qui poſtea vergit ad inopiam, modo vxor dicit, quòd ex diſpoſitione l. vbi adhuc. C. de iure dotium. dos debet reſtitui, aut in totum conſignari, tunc non poterit agere vigore inſtrumenti dotalis, quia illa prouiſio non reſultat ex inſtrumento, ſed venit à lege præter inſtrumentum. Et idem foret, ſi illud tacitum requirit aliquod factum hominis vltra legem, verbi gratia: Dicitur quòd inſtrumentum locationis pro vno anno erat guarentigiatum: Modo colonus continuauit poſt annum, ita quòd videtur facta tacita reconductio per l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. An tunc iſta tacita reconductio intelligatur habere guarentigiam ſicut prima, de qua loquitur inſtrumentum. Et breuiter eſt dicendum, ꝙ non: quod firmat Bal in l. legem. C. locati. Et ad idem poteſt adduci, quod not. Bar. in l. 1. §. ſi ita. ff. de hæredi. inſtit. & Bald. in l. errore. C. de teſtamen. vbi voluit, quòd quando ex præcedentibus & ſequentibus comprehenditur de certo id quod omiſſum eſt in ſcriptura, illud omiſſum debet haberi prout ſi fuiſſet expreſſum formaliter in inſtrumento. Et ex hoc inferunt, quòd ſi in ſententia ſint deſcripta iſta verba, victum victori in expenſis quarum taxationem nobis reſeruamus, &c. & non ſit ibi deſcriptum verbum, condemnamus, quod inde reſultat effectus ſicut ſi fuiſſet expreſſum, ex quo per præcedentia, & ſequentia apparet, quòd iudex non potuit aliud intelligere. Secus autem ſi iudex non appoſuiſſet illam clauſulam, quarum taxationem nobis reſeruamus, &c. Nam tunc illa ſententia reſpectu expenſarum foret nulla ſecundum Bartolum in l. præſes. C. de ſen. Cæterum hoc idem fortificatur per dictum

Iac.Butri. de quo mentione fecit Bald.in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cler. in 3. colum. vbi dixit, quòd licet episcopus sit descriptus in testamento, tamen habet beneficium l. edicto. C. de edic. di. Adri. toll. Nam licet ipse non sit descriptus, tamen representat pauperes qui sunt in testamento descripti. Et ad idem bene facit etiam quod no. Ange. de Peru. in l. si ita stipulatus.§.Grisogonus.de verbo.obliga.vbi tenet, quòd licet statutum dicat, quòd scriptura manu debitoris confecta habeat paratam executionem, & scripta apparent facta manu tertij & subscripta manu debitoris, certe dicit, promeretur habere executionem, quia subscribens videtur totum virtualiter scripsisse, vt l. fin. C. quando licet ab emp. disce. Et facit quod not. Bald. in l. patris & filij.ff.de vulga.& pup.& Bald.in d. l. 1. ff. de his quę in testa.delen.vbi vult, quòd substitutus qui venit ex tacita pupillari, habet beneficium l. edicto.& tamen constat, quòd illa substitutio non fuit expressa in testamento. Vnde ex omnibus suprascriptis pono istam conclusionem in casu nostro, Quòd in illis casibus in quibus aperta est via contra debitorem debitoris, de iure communi habebit creditor viam executiuam propter guarentigiam, sicut ipse habet contra immediatum debitorem, etiam sicut ille immediatus debitor habebat contra secundum sebitorem.

Item quòd agenti nomine alieno ex iure sibi cesso, & sic tanquam procu. in rem suam similiter competit beneficium guarentigię. Et maxime si occurrit quòd in instrumento sit apposita illa clausula, Ponens eum in locum suum, &c. Nam ex hoc reducitur per omnia ad instar cedentis, vt dicit Bart. in l. prouinciali. ff. de no. per. nun. Quinimmo tunc eneruatur omnis potentia directarum, vt notabiliter voluit glo. in l. si cum emptore. ff. de pact. per quam dixit ibi Ange. quòd tunc non habet locum illa prouisio l. 3. C. de noua. & ad hoc bene facit tex. in l. qui quadraginta. ff. ad Trebell.

Et ad hoc accedat quod not. Bal. in l. ex legato C. de leg. Hoc tamen non vēdicant sibi locū in generali procu

ratore

ratore propter defectum mandati, cum ad petendũ executionem requiritur speciale mandatũ, vt not. in l. si procurator. §. 1. & in l. Pomponius. ff. de procura. & l. hoc iure. ff. de solu. Vbi Bar. dixit, quòd procurator ad agendũ non potest petere, quòd sententia mandetur executioni: Esto, ꝙ procurator ad lites & causas respectu aliarũ rerum, in quibus non est lata sententia, mandatũ suum nõ intelligitur esse finitum, vt ibi Barto. dixit. Vnde cautela est, quòd in mandato adijciatur clausula, & ad exigẽdum. Nam tunc potest petere & exigere ab inuito lata sententia, vt dixit Iac. de Are. Oldra. & Bal. in l. si. procurator meus. ff. de procu. & Spec. in titu. de procu. §. vt autem. versi. notabis autem. Et ex prædictis infertur, ꝙ procurator qui contraxit alieno nomine, ꝙ instrumentum guarentigiæ licet habeat mandatũ ad agendum, non tamen potest petere ipsius instrumenti executionem, sed si debitor si sponte solueret vtique liberaretur, ita quòd ipse non exigit, sed si sponte soluat, talis solutio liberat soluentem per l. si vnus. ff. de pact. & istud est quod Pau. de Cast. in d l. si procurator meus. ff. de procu. dixit pluries fuisse consultum. Sed nunc superest querere quid econtra, videlicet, An procuratori generaliter cõstitutio possit fieri præceptum guarentigiatum in instrumento celebrato per eum quando contraxit. Et dicendum est, quòd non, quia executio non cadit in procuratorem nisi in casibus notatis per gl. & Doct. in l. Plautius. ff. de procu. & per ista sit declaratum quantum attinet ad hoc dubium principale.

QVÆSTIO X.

MODO cum in articulo sit tractatum quando executio locum habet in casibus in quibus locum habet scriptura vt nil desit, opus est vt attingamus decimum dubium principale videlicet, An si instrumento guarentigiato est promissum aliquid quod consistit in facto, & illud factum culpa debitoris non est impletum, an tunc virtute dicti instrumenti agi

possit

poſſit executiue contra debitorem ad intereſſe. Et videtur primo, quòd non: quia de intereſſe non loquitur inſtrumentum: ergo, &c. Item quia licet intereſſe ſubrogetur loco facti, non tamen aſſumit naturam eius, in cuius locum ſubrobatur quando illud contingit ex poſt factum per accidens. Vbi dicit illa glo. not. in l. certi condictio. in prin. ſuper verbo, ex omni cauſa. circa fi. ff. ſi cer. pet. Ibi dum dicit, quòd ſubrogatum non creſcit per inficiationem, ſicut creſcebat actio legis Aquiliæ, in cuius locum facta eſt ſubrogatio. Inſuper an hoc aſtringit dictum Guil. de Cu. in l. iuriſgentium. §. ſed cùm nulla. ff. de pact. de quo mentionem fecit Anto. de Butr. in repe. iuris ciuilis, in littera G, in verbo, Guarentigia. Vbi dicit, quòd ſolum debet attendi quod principaliter deducitur in contractum. Sed in contrariam partem videtur primo deciſio Barto. in l. Iulianus. ff. de confeſſ. Vbi dixit, quòd ſi petatur executio in rem, & apparet, quòd res illa non extat executio vigore eiuſdem inſtrumenti fiet in extimatione licet aliter poſſet reſponderi dicendo, ꝙ Bartolus non loquitur ibi de intereſſe, ſed de extimatione, quæ maiorem habet conformitatem cum re extimata, quam intereſſe ſuper facto, in cuius locum ſuccedit. Nam extimatio iudicatur re non extante idem quod ipſa res. l. ſi ſeruum. §. fin. & quod ibi per Barto. de verborum oblig. Sed aliud eſt in intereſſe, vt infra latius oſtendetur. Secundo pro iſta parte facit quòd notat Barto. in l. 1. ff. de eden. vbi dixit, quòd in inſtrumento confeſſionato eſt promiſſa indemnitas, & ſic factũ. Attamen contra promittentē fit executio ad intereſſe vigore eiuſdem inſtrumenti. Et ad idem accedat, quod ipſe not. in l. 3. §. 1. hoc. ff. cõm. Vbi dicit, ꝙ propter inſtrumentum cõfeſſionatum in quo debitor promiſit factũ poſt moram, fit executio ad intereſſe. Inſuper ad iſtum finē Ant. de But. in repetorio iuris ciuilis, in litera G. in verbo, guarentigia. allegat tex. in l. ſi pœnam. ff. de verbo. obliga. eſto ꝙ earum videatur aſtringere. Sed longe melius adduco ad propoſitum tex. in l. ſi ſtipulatus es opus. ff. de fideiu. vbi principaliter obligauit ſe ad factum & fideiuſſor ad in-

tereſſe, & valet fideiuſſoria obligatio. Ex quo infertur ꝙ non eſt diuerſitas inter factum & intereſſe: nam ſi foret fideiuſſoria obligatio non ſubſiſteret, vt Inſtit. de fideiuſſ. §. preterea. & l. græce. §. illud. ff. de fideiu. Et ſic tex. ille videtur decidere hunc caſum, videlicet quòd inſtrumentum guarentigiatum ſuper facto ſit exequibile ſuper intereſſe, Quod debet intelligi facta prius liquidatione, quòd debitore fuerit in mora, quia non ante ſuccedit oblatio ad intereſſe, vt dicitur per Bar. in l. ſtipulationes non diuid. §. Celſus de verb. obl. vel quòd fuit liquidatum ipſum factum adimpleri non poſſe, vt dicit Bar. in l. 1. ff. de eden. &c.

QVÆSTIO XI.

VENIO nunc ad vndecimum dubium de extimatione, videlicet, Nunquid ſit idem iudicandum de extimatione quod de intereſſe, ita, quòd ſi ſit mihi promiſſus equus in inſtrumento confeſſionato ipſo non extante debitore conſtituto in mora poſſit fieri executio in extimationem, & dicendum, quòd ſic: per tex. in d. l. Iulianus. ff. de confeſs. & prout dicit ibi Barto, in d. l. ſi ſeruum. ff. de verb. oblig. Habet enim tantam conformitatem, quòd procedit iſte libellus. Peto ſtichum ad hoc vt conſequat extimationem ipſius, vt vult Bart. in d. l. Iulianus. §. 1. & benefacit quod not. gl. in l. exhibitionis. C. ad exhiben. Quinimmo ſi creditor petat equum ſibi promiſſum, & de extimatione nihil dicat, & occurrit, ꝙ pendente proceſſu appareat iudici culpa debitoris equum illum non extare amplius, poterit ex officio condemnare debitorem in extimatione, vt dicit Bar. in l. ſi id quod ex pāphila. de leg. 2. & in l. 1. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. Et bene facit ad hoc quod ipſe not. in d. l. ſi ſeruum. §. ſi. & in l. ſtipul. non diuidun. dum loquitur de practica. ff. de verb. oblig. Fungitur ergo extimatio penitus loco rei inextimatæ, quando res ipſa non extat: Alias vero ſi extaret, non deuenitur ad extimationem ſi obligatio conſiſtit in dādo: nam tūc res ipſa neceſſario peti debet, & extimatio ſolui non pōt, vt l. ſi ſeruū. §. ſi. & qđ ibi per Bar. ſuperius alle. Ita ꝙ

tali

tali casu habet se tanquam diuersa: & ideo dicit Ang. in l. quæ extrinsecus. de verb. oblig. ꝙ si dico; promittis mi mi stichum; & tu respondeas promitto extimationem, ꝙ tunc non valet stipulatio, quia responsio nõ tendit ad id ad quod facta est interrogatio, & per hoc sit expeditum quantum pertinet ad huius articuli decisionem.

QVÆSTIO XII.

SVPEREST ergo nunc duodecimum, videre quo remedio consulatur patri quando statutum dicit, quòd instrumenta guarentigiata mandentur executioni prout sententia diffinitiua, & non aliter insistendo Bald. in l. exceptionem. C. de probat. dicit quòd tunc opus est recurrere ad iudicis officium. Et per hoc subdit vnum verbum satis not. dignum dicens, quòd cum hoc casu iudicis officium concernat duntaxat executionem ante euentum diei & termini quantumcumque certi, istud iudicis officium non est in rerum natura productum. Et licet aliàs debitor ante diem certam sit ante euentum diei obligatus, vt l. interdum. de verbo. obliga. & quod per glo. in l. cedere diem. ff. de verbo. sign. & in l. certi condictio. in princ. ff. si certa peta. cum dies certa non impediat actum obligationis, vel actionis, vt principaliter habetur per Barto. in l. ita stipulatus. de verbo. obliga. secus tamen est quando debitor solum iudicis officio astringi potest. Nam tali casu cum causa finalis sit originis, sit executio antequam dies eueniat, executio est permissa, & ideo ante euentum diei iudicis officiũ non est natũ, vt plene refert Bal. in d. l. exceptionẽ. sed ipse nihil allegat cõprobãdo hoc dictũ. Ego allego text. notabilẽ in l. Sempronius Attalus. ff. de vsufru. lega. vbi probatur, ꝙ dñium rei legatę ad diẽ certã nõ transit in legatariũ ante euentũ diei: quòd ex alio non deriuat, nisi quia si diceremus, ꝙ dominium transiret ante euentũ diei, executio esset nata ante euentum diei: quod esset absurdum prout attestatur ipse Bald. in l. fi. §. sed quia. C. communia de leg. Insuper Bal. in conclusioni-

clusionib. Spec. in tit. de appel. in §. sed nunquid. dicit, ꝙ licet aliàs ex præcepto oriatur actio, vt dicit glo. in l. fi. §. necessitatem. de bon. quæ lib. tamē hoc casu de iure communi non oritur actio, nec etiam iudicis officium. Quia cum fiat præceptum à notario, fit à iudice non habentē administrationem, nec executionem. Fatetur tamen, ꝙ hoc casu iudicis officium causatur ex iussione statuti dictantis, ꝙ instrumentum guarentigiæ mittatur executioni, &c. Insuper ꝙ iudicis officium producatur, adduci potest auctoritas Bar. in l. cū satie. C. de agri. & cen. lib. 11. vbi notabiliter dixit, ꝙ vbi statutum disponit, ꝙ iudex teneatur defensare scholares, tūc vigore talis statuti producitur actio per l. statuas. ff. de acquir. rer. do. Sed quando statutum loquitur in genere, vt quia dixit, prouideat iudex, ne damna dentur, vel ne iniuriæ inferantur, sed solum iudicis officium intentetur, & hoc per glo. in verbo, per iudicem. vnde per ista videtur, ꝙ in casu supradicto sit opus recurrere ad iudicis officium super executione talis instrumenti. Ista tamen cōclusio videtur dubia, considerato, ꝙ, vt supra pluries dictum est, instrumentum guarentigiæ habet vim sententiæ, & pro executione sententiæ oritur actio in factum, vt l. si prætor. ff. de iudic. & l. miles. §. iudicati. ff. de re iud. & quod per gl. in l. fi. §. necessitatem. C. de bon. quæ lib. Ergo & id dicendum est in casu isto. Nisi respondeatur, ꝙ instrumentum guarentigiæ habeat vim sententiæ quantum ad effectus, qui propter sententiam causantur, sed non quo ad modum. Vel, & istud arbitror esse verius, dici debet, ꝙ potest intentari vtrumque remediū, scilicet actio, & iudicis officium, sicut vtrumque remedium competit pro executione sententiæ, vt d. l. si prætor. ff. de iud. & vt not. Bal. in d. l. si minor 25. annis, cui fideicommissum. ff. de min. & vno casu, s. quando intentatur actio, erit opus dare libellum. In alio vero non requiritur, vt dicetur infra, in princ. secundæ partis. Ad quam secundam partem opus est, vt nunc descendam, cum ea quę pertinent ad primam, sint, vt arbitror, discussa & determinata.

INCIPIT SECVNDA PARS principalis.

QVÆSTIO PRIMA.

QVIA ista secunda pars concernit causam finalem, & effectum per quem ipsa guarentigia est vtilis, & necessaria nõ deuiando ab ordine quæsitorũ, de quibus supra in prin. dictũ est. Stat primo videre, Quid resultat, quãdo statutũ simpliciter prouidet, ꝙ notarius cõfessum possit facere præceptũ guarẽtigię. Et substantialiter respondendo dico, ꝙ propter hoc tale instrm̃ non acquirit virtutẽ executiuã, nec aliquẽ effectũ qui solet causari ex actu in iudicio celebrato. Et ratio huius est, quia guarentigia exorbitat à iure cõi, & operatur mediãte fictione merito nil importat, nec vltra extenditur, quàm sit specificatum. arg. l. qui delatorẽ. ff. de iu. fisc. & nc. glos. in l. 2. §. diuus. C. eo. & Bal. in l. 1. C. de hær. insti. alleg. tex. singularẽ in l. fi. C. de fide instr. Et hac de re ipse Bal. in conclusio. Spec. in ti. de appell. in versi. sed modo quid contra præceptum. concludit, quòd in executione talis instrumenti possit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, prout dixit Cyn. in l. in contractib. C. de non nume. pec. & omnes alias exceptiones, quæ opponi possent si non fuisse guarentigia.

QVÆSTIO II.

SECVNDO principaliter est viuendum, Quid resultat quando ibi statutum disponit, quòd instrumentum guarentigiatum habeat virtutem executiuam non declarando vlterius, & tunc dico, quòd illud consequitur quod verbum sonat, videlicet, quòd potest intentari via executiua, sicut occurrit in sententia, postquam transitum fecit in rem iudic. & in iuramento, & confessione, quia ista tria quo ad effectum sunt æquiparata, vt dicit glo. in l. sed & si possessioni. §. 1. de iureiur-

iureiurando.& plene Bald.in repetitio.l.pluraliter.ff.de iureiurando.& in l.2.C.de execu.rei iudica.& quia guarentigia concedendo executionem in instrumento prouidet contra ius commune,vt l. si minor 20.ann. cui fideicommissum.ff. de minor. præterquam in duobus casibus, videlicet in deposito , vt l. pe.C.deposi.& in dote secundum aliquos, vt l. si quos post hac.C. de bon.præscri. non fit extensio , vt dictum instrumentum guarentigiatum comprehendat aliud in effectu , nisi illud quod est declaratum in statuto,videlicet de effectu executiuo. argumento l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. & istud est quod secundo occurrit principaliter aduertendum. Sed secundo occurrit aliquando, quòd statutū prouidet latius dicendo, quòd instrumentum guarentigiæ mereatur executionem, & habeat vim sententiæ. Vel dicit, ꝙ illud instrumentum operatur perinde sicut si fuisset factum à iudice in iudicio: & in hoc casu est primo ponderandum, quòd cum statutum dicat, quòd habeat vim sententiæ,intelligitur loqui de sententia diffinitiua, maxime cum prouideat contra ius commune. argum. eius quod dicit glo.in l.1.§.item sententiæ. ff. quando appel. sit.& quod per Bald.in l.prima.ff. de offic. perfect. prætor.& not.in l.duo iudices. ff.de re iudic. Quod est forte limitandum,nisi materia conueniat solum interlocutorie, nam tunc verba sunt sumenda secundum subiectam materiā. argumen. l. si inter vestem.ff.de aureo,& argen. lega. & l. hæredibus.ff. ad Trebellian.& ex hoc, quod verba statuti volunt , quòd instrumentum habeat paratam executionem,& quòd habeat vim sentētiæ, infertur manifeste, ꝙ assumat naturam sententiæ, nedum quo ad executionem, sed etiam quo ad omnia beneficia,quæ sententiæ diffinitiuæ intelliguntur esse concessa argumen. l. 1. de leg. 1. & l. 1. C. communia de leg. & quod notatur per Bal. in l. omnia.C. de epis.& cle.& in l.certum.C.vnde cogna. Est enim hoc certum de iureiuran.Quòd ea quæ reperiuntur in termino referente transfusa videntur in termino ad quem fit relatio , vt probant iura superius allegata . Et ideo Doc. in ista mate-

ria guarentigiæ semper cum reperitur aliquot benefi-
cium concessum sententiæ, extendunt illud ad instrumē
tum guarentigiæ, vt scilicet, in ista eadem parte per plu
ra exempla apertissime demōstrabitur. Quod tamen ar
bitror esse verum quantum ad effectus qui ex ipsa sen-
tentia oriuntur, sed non quo ad solēnitates requisitas ad
valorem, & essentiam ipsius sententiæ, ita, quòd illa so-
lemnitas, quæ requiritur in sententia non propterea in-
fertur in instrumento guarentigiato. Et ideo licet sentē-
tia non possit ferri die feriata, attamen instrumentū gua
rentigię potest confici etiam die feriata in honorē Dei.
Acquirit ergo instrumentum vim sententiæ, scilicet
perfectæ in esse suo, postquam transitum fecit in rem iu
dicatam, quia tunc proprie dicitur sententiatum, vt no.
in l. 3. §. condemnatum. ff. de re iud. & quod per Bald. in
l. diuus. ff. de mil. testam. Et istud probatur in simili, quia
si statutum disponit, ꝙ donatio habeat vim testamenti,
vel codicillorum, non tamen sunt tot testes necessarij
ad ordinandum ipsam donationem quot sunt necessa-
rij ad solemnizandum testamentum, vel codicillos, vt
dicitur per Bal. in l. fi. C. de testa.

QVÆSTIO III.

MODO his ita præsuppositis descendo ad ter
tium, & exempla per quæ inuestigatur an di-
ctum instrumentum guarentigiæ, & senten-
tia ad paria iudicentur, vnde quæro, an sicut in executio
ne sententiæ, quando non fit nouus processus, sed iudi-
cis officium meretur, petitur executio super qua lata est
sententia, opus non est citare partem, vt dicit Innoc. in
c. ex ratione. de app. l. & Bar. in l. à diuo Pio. ff. de re iud.
cum vt dicit Ang. in. l. qui restituere. ff. de rei vend. exe-
cutor procedet compellendo, non autem cognoscendo,
illud idem dici debeat quādo dicti instrumenti petitur
executio, & in hoc Bald. in l. ab executione. dicit, quòd
tale instrumentum non meretur executionem, nisi par-
te citata, & sic quo ad hoc non habet confoimitatem
cum

cum sententia. Et ratio est, quia cum pro primo non sit habita aliqua causæ cognitio, necesse est, quòd citatio præcedat executionem, vt Institut. de pœna temerar. litigan. §. final. & quod habetur in l. nimis propere. C. de execution. rei iudicat. Et propter hoc infertur, quòd non semper tenet ista cōsequentia: ista solemnitas non requiritur in instrumento guarentigiato, quia non requiritur in sententia. Sed an istud dici debeat in libello, hoc est, nunquid in executione instrumenti guarētigiati sit opus adire iudicem dato libello, & in hoc dicendum est, quòd cum ipsa productio instrumenti sit loco libelli, secundum quod not. Speculat. in titul. de libell. concep. dicendum est, opus non esse aliter dare libellum, & ita firmat Bald. in l. ab executione. C. quorum appella. non recip.

QVÆSTIO IIII.

QVARTO quæritur, An illa dilatio, quæ miserationis causa conceditur iudicatis per l. si debitori. ff. de iudic. propter conformitatem prædictam competat etiam debitori quando petitur executio dicti instrumenti: & videtur dicendum, quòd sic, per text. in d. l. promissor stichi. §. 1. ff. de constit. pecun. per quem text. Bald. ibi dixit, quòd absolute quando ex aliquo instrumento petitur executio debitori, danda est dicta dilatio. Quod ego arbitror verum esse, nisi illud debitum ad quod conuenitur, fuerit contractum occasione delicti, nam tunc sicut condemnato ex delicto talis dilatio non conceditur, vt dixit Bald. in l. eos. de execution. rei iudicat. allegando Innocent. in capitulo quærenti. de offic. delega. dixit, quòd cum furibus, & latronibus non est agendum misericorditer, vt in. §. oportet. in auctentico, vt differ. iudi. Esto quod aliter dixerit ipse Bald. in d. l. promissor stichi. §. primo.

QVÆSTIO V.

VENIO nunc igitur ad quintum dubium, videlicet, Nunquid quemadmodum instantia est perpetua, quando proceditur summarie, sine strepitu, & figura iudicij, secundum Bart. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. 11. Considerato, quòd lex properandum, quæ disponit, quòd instantia non duret vltra triennium loquatur in casibus, in quibus fit litis contestatio cum instantia, tunc proprie inchoet, vt dicit l. properandum. §. si quidẽ. C. de iudi. & qđ no. in l. causas vel lites. C. de transa. & in l. postquã liti. C. de pac. & in istis executiuis proceditur summarie, & sine tela iudicij, ergo sicut secundum Bar. tunc per trienniũ non contrahitur hermodotiũ, & põt iudex propterea iudicare, ita à paritate rationis videtur dicendum quando petita est executio dicti instrumenti, & vtiq; istud dictũ esset verum, si quod dicit Barto. in d. l. litibus. militaret. Sed sua opinio per posteros communiter est damnata, & maxime per Bal. in l. si causam. C. de exec. rei iud. & in l. 1. C. de iur. cal. & per Ang. in l. si seruum. ff. de his qui no. infa. nam esto, ꝙ instantia inchoetur à litis contestatione, tamen vbi lis non contestatur, statim, ꝙ iudex incæpit tractare de meritis causæ, resultat idẽ effectus, sicut si fuisset facta litis contest. vnde Cy. in l. nihil. C. de procura. dixit, quòd in casu in quo lis non contestatur proximis, actus qui solet sequi post litem contestatam causat effectũ litis contestatæ, & istud voluit ẽt ipse Bal. in l. ab executione. §. fi. ff. de app. & in l. defuncto. ff. de pub. iud. & Bal. in conclusio. Spec. in tit. de arb. & in d. l. properandum. §. 1. C. de iud. vnde super hoc amplius non insisto.

QVÆSTIO VI.

VENIO ad sextum dubiũ, de quo hic principaliter quæritur, videlicet, An fideiussor obligatus ex tali instr̃o regressum habeat contra principalem

lem debitorem, ficut habeat quãdo eſt per ſententiã diffinitiuam condemnatus per tex.in l.fideiuſſor pro venditore.ff.de fideiu.& per text.notabile in l.1. de fide inſtr. & videtur primo dicendum,quòd ſic,propter auctoritatem Cy. & Bal.in l.certum.C.fam. erci.& Bar. in d.l. ſi fideiuſſor pro venditore. Sed certe iſtorum ſentẽtia,nec mihi iuſta, nec æqua viſa eſt. Nam ſi recte conſideretur ad quid ſe obligat fideiuſſor antequam ſoluat, vult habere regreſſum contra debitorem;eſſet enim inutilis ſua promiſio ſi celeriter eximeretur ad obligationem, vt l. qui ſic.ff.de ſolu.Et ideo iura volunt,quòd ille qui commodat,vel mutuat,non ſtatim repetat,ſed cum intercapedine temporis, vt per gl.& Doc.in l.2.commodati.& notatur in l.pœnam.ff.de verb.obl. Et ideo tex. & gl.in l.Lucius.ff.mand. vult, quòd fideiuſſor qui non eſt obligatus per guarentigiam,nõ poſſit habere regreſſum contra debitorẽ, vt eximatur ab obligatione, niſi poſtquam diu in obligatione permanſit. Item quia,vt dicit Ange. in d.l.ſi fideiuſſor pro debitore.fideiuſſor quando intercedit, ſemper videtur tacite promittere de ſoluendo, vt l.indebitam.ff.de condict.ind.ergo non poteſt ante agere, quàm promiſſa ſeruauerit, vel ſaltem diu in obligatione durauerit.Nec obſt.quòd inſtrumentum guarentigiæ ſit æquiparatum ſententiæ, quia vt ſupra dictum eſt in primo exemplo, an requiratur citatio, illa æquiparatio tunc militat quando ſunt cætera paria: & ſic quando rationes ſunt hincinde conformes,quod non occurrit in hoc caſu.Nam inter ſententiam & promiſſionẽ communiter interuenit magna temporis intercapedo,quod non occurrit in caſu noſtro. Item quia ſententia nouat præcedentem obligationem, pro qua fideiuſſor interceſſerat,vt l.1.& quod ibi per gloſſ.C. de iudic. & ideo tunc non eſt mirum,ſi tunc fideiuſſor habet regreſſum contra debitorem.Sed iſtud non occurrit in hoc caſu,quia fideiuſſoria obligatio non reperitur eſſe nouata, nec aliter extincta. & iſtud ſufficiat quantum ad hoc dubium.

QVÆSTIO VII.

SED nunc ſeptimo principaliter quæritur, An virtute talis inſtiti tranſeat vtilis ſine ceſſione. Et in hoc articulo Bar. in l. poſſeſſio. §. poſſ. ff. de acq. poſſ. motus ſolũ per iſtã conformitatem, quã habet iſtud pręceptũ cum actibus in iudicio celebratis, dixit, ꝙ ſicut vtilis trãſit ſine ceſſione ex actu in iudicio celebrato, vt dixit gl. in l. cauſæ. §. fi. ff. de procu. ita & hoc caſu ex ſtipulatione facta per procuratorẽ in inſtrumento guarentigiato tranſit vtilis in dominum ſine ceſſione, & iſtud idem conſuluit Bald. ſuo conſi. quod incip. Donatus de Turbeto. vbi inter cætera dixit, quòd ſi quis ſtipuletur tertio per verba inflexa, ſecundum, quòd dicit glo. illa notabilis in l. huiuſmodi in prin. ff. de legat. 1. ex tali ſtipulatione ſit deducta in inſtrumento guarentigiato, quæritur vtilis illi tertio abſque alia ceſſione.

QVÆSTIO VIII.

OCTAVO loco quæritur, Nunquid quemadmodum per confeſſionem in iudicio factã actio quæ aliàs non erat ſui natura tranſitoria in hæredem, efficitur tranſitoria, vt dicit Specul. in tit. de accu. §. 1. ver. qui ſi latro. & Bart. in l. 1. ff. de priu. delic. & Bald. in l. 1. C. ne ex deli. defun. Ita ſit hoc caſu quando confeſſio emanat in dicto inſtrumento guarentigiato, & arbitror, quòd ſic cum ad vtrunq; caſum ratio ſit communis & vniformis quod reputo eſſe notandum, & per alios non reperi eſſe tactum.

QVÆSTIO IX.

DESCENDO igitur ad nonum principale quæſitum, videlicet, Nunquid periculum intertius ſpeciei debitæ occaſione inſtrumenti confeſſionati ſuper quo interuenit præceptum guarentigiæ concernat

stat ipsum debitorem si non sit facta interpellatio, vel aliter non constat moram fuisse commissam. Et prima fronte videtur dicendum, quòd sic. Considerato, quòd pro litis contestatione debitor constituitur in mala fide, & mora contrahit, vt l. 1. & 2. C. de peti. hære. & post moram periculum interitus pertinet ad morosum, vt l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. & l. quod te. ff. si hæred. pet. vnde cum instrumentum guarentigiæ habeat vim sententiæ, sequitur, quòd habet vim litis contestatæ, & per consequens periculum interitus concernere debet debitorem. Sed tamen in contrariam partem stat decisio vera. Et ratio est, quia non debet eodem momento introduci obligatio, & mora committi, vt l. quoties. ff. de verbo. obliga. & ista ratione motus Barto. in l. eum qui. §. 1. ff. de iureiur. dixit decidendo istum casum, quòd vigore talis instrumenti debitor non constituitur in mora si dies nõ sit apposita solutioni. Et ideo concludit, quòd debitor de interitu non tenetur. Quod ego limito esse verum si pro primo non erat obligatus ad illam speciem: secus autem si fuisset primo obligatus, vt quia primo promisit coram testibus, deinde illud idem promisit per instrumentum guarentigiæ, nam tunc cessat illa ratio, & illud inconueniens, quòd obligatio, & mora non debet simul, & semel resultare. Nam in casu de quo loquor obligatio erat primo producta, merito tunc ex instrumento potest mora produci sicut inducitur ex actibus in iudicio celebratis, quod arbitror esse notandum cum sit noua limitatio ad dicta per Barto. in d.l. eum qui. §. 1. ff. de iureiuran. Et per hoc sit declaratum quantum ad hoc quæsitum arbitror fuisse opus.

QVÆSTIO X.

QVARE transeo ad decimum quæsitum, seu articulum principalem, videlicet, Nunquid confessio tendẽs ad obligandum facta simpliciter in instruemento guarentigiato non apposita aliqua causa

noceat

noceat confitenti, & videtur primo, quòd non, per tex. in l. cum de indebito. §. fin. ff. de proba. Indiscreta, & sine causa non præiudicat confitenti, & ad hoc facit cap. si cautio. de fi. instrum. & bene facit in argum. tex. in l. numquam nuda. ff. de acqui. re. do. & quod no. Io. de Im. in l. si à Titio. ff. de verb. obl. vbi tenet, quòd promittens per stipulationem simpliciter decem Titio causa non apposita effectualiter non obligatur. Nam dicit, quòd illa promissio est potius iudicanda erronea quàm iustificanda ex præsumpta causa donationis. Et ideo firmabit ibi, quòd cautela est, quòd in instrumento quando fit promissio, apponatur illa clausula, Sciens se non teneri, de qua per Bart. in l. fin. ff. de condi. inde. vnde per ista videtur, quòd talis confessio non præiudicet confitenti. Sed in contrariam partem decidit Cy. in l. 1. C. de confess. solum propter istam conformitaté, quam habet istud præceptum, & idem sequitur Bald. in l. sicut. C. de repu. vel absti. hære. vbi dixit, quòd sicut confessus in iudicio informiter, & sine causa habetur pro condemnato, ita est quando est confessus in instrumento guarentigiato, in quo causa non requiritur, cum ibi sit præceptum iudicis chartulari factum in confessum, quod perinde debet haberi sicut si fuisset facta in iudicio. Sed ad idem releuet, quando confessio esset facta coram arbitro sicut quando facta est coram iudice. hoc tangit gl. sing. in l. 1. circa fin. de inter. act. Et supradicta potest etiam assignari alia ratio per Doct. non tacta, videlicet, quòd in stipulatione facta in iudicio, quia non est opus exprimere causam, conseruatur colore iudicij, vt dixit notabiliter Bald. in d. l. fin. C. si cer pet. per l. si quis. §. fin. ff. si quis cau. & bene facit quòd no. Bart. in d. l. cum de indebito. §. fin. ff. de prob. Ita erit hoc casu quando promissio est facta in instrumento guarentigiato per stipulationem, quia obligat promittentem sicut confitentem, & operatur prout si in iudicio vero emanasset, & ista est noua ratio per Doct. non assignata.

QVÆ-

QVÆSTIO XI.

VENIO nunc ad vndecimum; quod principaliter hic quæritur, &c. videlicet, Nunquid sicut ex duplicatis confessionibus, vt dicit Barto. in l. cum scimus. C. de agrico. & censi. lib. 11. est valida dispositio, vt ipse not. in l. triticum. de verb. obligat. Ita sit dicendum quando de debito confessionato apparent duo instrumenta guarentigiata: & dicendum est forte, quòd sic, propter dictam æquiparationem, & quia materia est conformis, & ratio est æqualis. Istud tamen aliter non determino cum sit nouum, & per Doct. non aliter declaratum.

QVÆSTIO XII.

VENIO igitur nunc ad duodecimum dubium supra formatum, videlicet, Nunquid pactum nudum mittatur executioni, quando est appositum in dicto instrumento, sicut quando est in iudicio celebratum, quo casu Barto. in l. tale pactum. §. qui procurauit. ff. de pact. per illum tex. dicit, quòd vestitur legis auxilio per l. legitima. eod. tit. & ideo concludit, quòd iudex exequitur illam conuentionem, quantumcunque nudam, & pro ista parte bene facit text. in l. 1. ff. de cura. bo. dan. & l. cum ostendimus. §. fi. ff. de fi. tuto. vbi probatur, quòd actus apud acta publica celebratus remaneat validus prout si vera stipulatio interuenisset, quod summe no. Bal. in l. statutis. in fin C. de sen. & interloc. om. iud. & in l. hac consultissima: in prin. C. de testa. Esto, quòd Bart. in intellectu dicti §. aliqualiter variauerit; nam in d. §. fi. dixit, quòd ibi concurrit duplex fauor; vnus est, quòd actus fuit gestus apud acta, secundum alios additur tertium speciale, scilicet, quòd ibi concurrat præsentia & patientia illius, de cuius obligatione tractatur secundũ l. cum quis decedens. in prin. ff. de legat. tertio. Bart. solum ponderat vnicam rationem dicendo, quòd istud speciale, quia in iudicio interuenit, & secundum

cundum hoc est tex. qui probat, quòd nuda conuentio vestitur calore iudicij, & ad hoc etiam adduci potest tex. in l. quidam in iure. ff. de dona. Sed in contrariã partem tenet Bald. in repeti. dicti. §. qui prouocauit. alleg. tex. in l. siue apud acta. C. de transactio. vbi text. quo ad productionem actionis ex pacto non videtur differentiam facere, an pactum nudum fuerit factum in iudicio, vel extra. Sed si diligenter ponderetur text. in d. l. siue apud acta. ad hoc propositum parum facit. Nam cum dicit in princip. quod transactio est seruanda pariter, siue sit facta extra acta, siue in actis, non loquitur quando interuenit nudum pactum, sed tex. ille vult notanter, quòd ita est seruanda transactio scriptura interueniente, sine actis, sicut quando apud acta constat transactionem factam fuisse. Sed vtroque casu præsupponitur pactum non fuisse nudum, sed stipulationem interuenisse, & hoc aperte demonstrat text. qui sequitur in ver. sed quoniam. vbi ponit casum quando pactum fuit nudum & nulla interuenit stipulatio, & ideo forte rectius meditando in l. ex placito. in fine. C. de re. permu. dixit, quòd contra executionem talis instrumenti non potest opponi de nullitate pacti, & vult, quòd tale pactum dicatur tunc vestitum auxilio statuti, & idem dixit in l. si causam. in fin. C. de execu. rei iudi. vbi dixit, quòd pactum nudum in instrumento guarentigiato vestitur litteris, ex quo statutum vult, quòd tale instrumentum mittatur executioni. Ista tamen ratio iudicio meo parum astringit, quia posito, quòd instrumentum confessionatum mittatur executioni prout sententia diffinitiua, per hoc sequitur, quòd vestiat nudum pactum, immo debet intelligi, quòd instrumentum habet sua solemnia ita, quòd si stipulatione vallatum, vt dicit Bald. in l. diuus. ff. de testa. mili. quando statutum loquitur de instrumento, quòd intelligatur solum de instrumento solemniter celebrato. argumen. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. & quod per Barto. in l. iure gen. §. prætor. ff. de pact. sed siue istud pactum vestiatur calore iudicij, siue legis auxilio litteris, vel dispositione statuti

satis

ſatis eſt, quòd iſta eſt vera concluſio, ſcilicet, quòd obſtante nuditate pacti per iudicem debet mitti executioni ſicut ſi fuiſſet in iudicio celebratum.

QVÆSTIO XIII.

VENIO nunc ad decimum tertium principale dubium, videlicet, An ſicut non appellatur ab executione ſententiæ ſi non ſit factus exceſſus, ita non appellatur ab executione talis inſtrumenti, & in hoc articulo Bald. in conclu. Spec. in titu. de app. cap. dicunt quidam. Bald. dicit primo, quòd non videtur permiſſa appellatio, quia cum ipſe receperit præceptum in confeſſum, non poteſt prætendere ſe grauatum, & ſi non eſt grauatus, non appellat. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. non enim patitur iniuriam qui conſentit. Item quia iſtud pręceptum eſt ſententa interlocutoria, quæ non iuſtificatur, niſi ex primis actis, vt in cle. appellanti. de appel. ſed iſtud foret impoſſibile in caſu iſto. Item quia iſtud præceptum in iſta confeſſione videtur emulgatum, vt l. tale pactum. §. 1. ff. de pact. ergo vlterius non appellet. Item, quia per confeſſionem debitum efficitur notorium, ergo non admittitur appellatio, vt l. fin. C. quorum appel. non non reci. Sed hoc nõ obſtante dic appellationem eſſe permiſſam ad finem corrigendi errorem ipſius confeſſionis iuxta notata in l. creditor. §. iuſſus. ff. de appel. & l. fi. §. neceſſitatem. C. de bon. quæ lib. & iſtud idem firmat Bald. in conclu. Spe. in tit. de exec. ſententiæ, allegando Barto. in cap. ex parte in Chriſto. de verb. ſignifi. ſed huic ſententiæ multum repugnat conformitas, & vnitas rationis quę viget ex ſtatuti diſpoſitione inter ſententiam, & inſtrumentum guarentigiatum: Nam ſicut à ſententia poſtquam tranſiuit in rem iudicatam non licet appellare. l. eos. C. de appell. & l. 1. C quando prouoca. non eſt neceſſ. ita nec licita eſt appellatio ab iſto pręcepto quod habet vim ſententiæ diffinitiuæ: & ad hoc benefacit quod not. Bald. in l. 1. C. de arbi. vbi dicit, quòd licet

de iure

de iure canonico à sententia arbitrorum appelletur. 2. quæstio. 6. cap. statuendum. & de iure ciuili ab arbitramento similiter appelletur secundum Bart. in l. fin. de appell. recipien. esto quòd Bald. contrarium dixerit in l. hi ad ciuilia. C. de appel. attamen si statutum disponeret, quòd laudum siue arbitramentum mittatur executioni prout sentẽtia diffinitiua, quæ transiuit in rem iud. cum dicit, quòd nullo modo poterit appellari. Ergo & idem dici debet in casu isto, & pro tanto arbitror concludendum fore, quòd in tali executione non liceat appellare, sed si aliqua iusta causa noua occurreret propter quam quis velit tractare præceptum, aut confessionem illam tanquam erroneam, tunc dico, quòd dabitur restitutio ex clausula, Si qua mihi iusta causa, &c. sicut in similibus dicit Bald. in l. 1. C. de condict. inde. & in l. sub prætextu. C. de transact.

QVÆSTIO XIIII.

SVPEREST ergo nunc, vt descendam ad decimumquartum dubium quod principaliter hic occurrit, videlicet, An fideiussori obligato in instrumento guarentigiæ competat beneficium discussionis, ita, quòd detur sibi exceptio propter beneficium ordinis de quo loquitur text. in auth. præsentes. C. de fideiuss. & in corpore, vnde sumitur: & in hoc aliter non insistendo arbitror, quòd non competat, considerato, quòd ista est exceptio dilatoria, quę si non opponitur, vt l. ita demũ. C. de procu. Ita non competit hoc casu propter conformitatem quam habet sententia, & instrumentum, vt supra pluries dictum est. Cæterum, quia vt pulchrè dixit Bald. in apostillis suis, in l. 2. ff. quæ satisd. cog. quòd talis exceptio non competit fideiussori iudicatum solui. argum. l. si non remunerandi. §. maurus. ff. man. & in l. cum quis. §. de peculio. ff. de solu. & no. in l. 1. ff. iud. sol. Et ratio huius est, quia persona fidiuss. videtur conclusa in ipso processu, vt l. 3. §. videamus. ff. iudic. sol. Vnde per viam innocentiæ statim, quòd fuit iudicatum de

prin-

principali, videatur iudicatum de fideiussore iudicatum solui. Ideo est, quòd non est sibi danda noua dilatio, nec propter executionem retractanda est executio. Modo cum in isto casu statutum velit, quòd instrumentum habeat vim condemnationis. & ita operetur in fideiussore contractus obligati in ipso instrumento sicut in debitore principali, necessario sequitur, quòd exceptio executionis, & exceptio ordinis opponi non potest, quæ, vt dictum est, non competit condemnatis, & ideo Bald. in d. l. 2. motus ista ratione concludit pro ista parte, esto, quòd dixerit in fideiussore iudicatum solui, vt l. fin. C. de exec. rei iud. vbi tenet, quòd fideiussor iudicatum solui habeat beneficium excussionis, quod non puto esse verum pro rationem superius assignatam.

QVÆSTIO XV.

DESCENDO igitur ad decimum quintum artic. de quo supra facta est mentio, videlicet, Nun quid regulariter dictum instrumentum possit retractari in illis casibus, in quibus etiam post factam executionem retractari potest diffinitiua sententia: & in hoc arbitror esse dicendum, q sic: & primo propter auctoritatem Angel. in l. fi. ff. de pet. hære. vbi dicitur, quòd sicut post latam sententiam quãdo petens executionem est in dolo, potest conuentus implorare iudicis officium vt agens remoueatur ab illa petitione dolosa, & dixit notabiter hoc practicari posse, quando petitur executio instrumenti confessionati, si petenti potest dolus imputari: & idem dixit notanter Ang. in repe. l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. ob. occurrere ex parte rei quando ipse est dolo absolutus. Nam tunc cautela est, q actor iterum agat actione prima, & sic excipiat de re iud. actor obtinet replicando de dolo per l. sub prætextu. & l. siue apud acta. C. de transa. & ita dixit tenere Innocent. in cap. grauis. de depo. & per hoc solemniter imitetur. l. si prætor. §. Marcel. ff. de iud: & l. si is ad quem. ff. de acq. hęre. & quod per ipsum Ang. in l. pen. ff. de pet. hęre. Vnde ad

de ad casum nostrum redeundo si occurrit, quòd actor petat executionē instrumenti, & agatur executiue contra reum dolo inductū ad promittendum, poterit tunc dicere reus qualiter dolo fuit inductus ad promittendū & recurrere ad iudicis officiū ad hoc vt interponatur silentiū ne reum vlterius inquietet, & si forte ei ignoranter soluisset, haberet conditionem sine causa ad repetendum, cum casus sit reductus ad non causam, vt in condemnato per sententiam dixit Bartol. in l. 1. §. 1. in fin. ff. quod vi aut clam. & Bald. in l. 1. C. de cond. inde & si dolus fuit ex parte rei, poterit tunc actor petere executionem instrumenti, & iuuatur replicatione, prout supra dictum est de sententia.

QVÆSTIO XVI.

NVNC capio decimum sextum articulum principalem, An cum exceptiones regulariter mittent post sententiam, similiter opponi possint contra executionem talis instrumenti, verbi gratia, in exceptionibus, quæ non perimunt, sed modificant sententiam, de quibus per glo. & Docto. in l. 1. C. de iur. & fact. igno. & per Bartol. in l. ex diuerso. ff. solu. matri. & in l. Nesennius. ff. de re iudi. & per Bald. in l. peremptorias. C. sen. rescin. non poss. & dicendum est breuiter, quòd tales exceptiones impediunt, & opponuntur post, & retractant executionem instrumenti guarentigiati prout ipsam sententiam, & vult ita Bart. in l. si filius. ff. quòd cum eo. nisi verba statuti aliter importarent, vt dicit Bart. in d. l. si filius.

QVÆSTIO XVII.

NVNC superest decimoseptimo videre, An poterit opponi executione, quòd contractus ille est contra legem, & concludendum est quod sic: quia si factus est contra legem, sequitur, quòd nullus ast, vt l. non dubium. C. de legi. & in l. nemo martyres. C. de sac.

C.de sac. san. eccles. & si est nullus, talis exceptio non est proprie exceptio, prout infra dicetur in vltima parte: ergo perpetuo opponi potest.

QVÆSTIO XVIII.

CONDESCENDO nunc ad decimumoctauum articulum satis in hac materia ponderandum, videlicet, Nunquid missus in tenutam ex primo decreto propter contumaciam debitoris, vigore talis instrumenti faciat fructus suos, & videtur, quòd non: quia missus ex primo decreto nō possidet nec naturaliter nec ciuiliter, sed est merus detētator, & loco custodis, vt l.1.§.1.ff. ne vis fiat ei. & in l.is cui.§.quæri.ff. vt in poss.leg.& quod late per Bar.in l.si finita.§.Iulian. ff.de damn. infe. & ideo non facit fructus suos nisi propter magnam contumaciam debitoris, vt l.Fulcinius.§. si.quibus ex cau.in poss.ea. Attamen contrarium dici debet in hoc casu, nam illud quod supra dictum est, intelligitur esse verum, nisi quando mitteretur in tenutam ex causa iudicati pro executione sententię, quo casu missus ex primo decreto possidet naturaliter, & ciuiliter, & per consequēs facit fructus suos, vt dicit Bar.in l.à diuo Pio. §.si super.ff.de re iud.& Bal.in l.consentaneum.C. quō, & quando iu. vbi dicit, quòd hoc casu si immissus ex primo decreto turbetur, habet interdictū vti possidetis vnde vi, licet aliàs missus in tenutā ex primo decreto, non habeat, nisi iudicis officium pro recuperatione suę tenutæ, vt dixit notabiliter glo.in l.non tantum.ff.de pet hære.& l.Aquilius regulus.ff.de don.& istud idem vult Bal. in l.sicuti.ff.de exec. rei iud.modo cum istud instrumentum habeat vim sententię, sequitur necessario, quòd qui ex instrumento assumit tenutā ex secundo decreto, est verus possessor, non antem detētator, & facit fructus suos, vt vult Bal.in d.l.consentaneum.& in d.l.etiam.& si cōpellatur, non est opus recurrere solum ad iudicis officium, sed habet interdicta recuperatiua, prout habent veri, & legitimi possessores.

QVAESTIO XIX.

DECIMVMNONVM principale dubiũ est, Nunq̃d debitor obligatus ad factum per instr̃m guarentigiæ compellatur, si potest mere ad tradendum, vel liberetur, si velit soluere interesse, prout est regulariter in eo q tenetur ad factum, vt l. stipulationes nõ diuiduntur.§.Celsus. de ver.oblig.& non aliter insistendo Bald. formaliter decidit istum casum dicendo, ꝙ compellitur factum adimplere si potest, vt l.1.C.de sen. quæ pro eo, qđ interest. Et ratio est secundum eum, quia idem est in eo q tenetur per senten. vt l. qui restituere. ff. de rei vendi.& idem ẽt occurrit in eo, q est debitor cum iuramento secundum glo. notabilem. l. si. pecuniã. ff. de condi.ob cau. Esto, ꝙ sententia illius glos. mihi nunquã placuit cum iuramentũ non mutet naturam contractus, vt l.fin.ff.qui satisd.cog.& l.fin.C.de non nume.pecu.& per Inno. in cap.per tuas.de arbi. vnde est de natura contractus, ꝙ debitor liberetur præstãdo interesse, certe idẽ erit si iuretur sicut si iuramentum non esset appositum.

QVAESTIO XX.

VIGESIMO & vltimo quæritur, An sicut in executione sententię non cadit compromissum, licet statutum velit, quòd inter affines compromittatur secundum Bar.in l. post rem.ff. de transac.& l. eleganter.in prin.ff.de condi.inde.& ratio est, quia tunc per sententiam causa est finita, vnde non potest quæstio suscitari, vt l.fratris.C.de transac.& per Bal. in l.si iudex. in fin.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu. ita fit quando petitur executio dicti instrumẽti, & concludi debet idem in instrumento, quod in sententia, vt habetur per Bar.in dictis locis, & per ipsum Bal. in.§.quibus. in prima constitutione.& in l. si cum dies.§. item si forte.ff. de arbit.& in l.2.C.quando prouo.non est necess.& per ista sint declarata omnia secundam partem concernentia.

INCI-

INCIPIT TERTIA PARS principalis.

QVÆSTIO PRIMA.

DESCENDO igitur nunc ad tertiam, & vltimam partem principalem, in qua versantur plura per se vtilia, & persæpe de facto occurrentia. Et præsuppono primo istud statutum vigens cõmuniter per Italiam, videlicet, ꝙ contra instrũ guarentigiati executionem nulla exceptio opponi possit, & tunc possunt occurrere dubia infrascipta. Et primo an possit opponi exceptio solutionis, & satisfactionis. Et videtur vtique, ꝙ sic: nam sicut virtute sentẽtiæ absolutoriȩ nascitur reo absoluto exceptio rei iudicatæ, vt l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. inde. & l. miles. §. iudicati. ff. de re iudi. ita virtute solutionis causari videtur exceptio solutionis, ꝑ l. si duo patroni, §. si quis iurauerit. ff. de iureiu. & per Bald. in l. peremptorias C. sen. rescin. non poss. & in l. exceptionem. C. de prob. Modo cum statutum velit, ꝙ nulla exceptio opponi possit, seq̃tur, ꝙ oppositio istius exceptionis videtur esse prohibita: Sed cõtrarium dixit Guil. in Spec. in ti. de excep. §. 1. vers. defensiones. & ver. seq. vbi dicit, ꝙ exceptio solutionis, & satisfactionis nõ sunt propriæ exceptiones, sed sunt defensiones: & ideo Bal. ibi in suis conclusionibus firmat, quòd si statutum facit mentionem de exceptionibus, non concludit istas, & quòd si remoueat exceptiones istæ non videntur esse remotæ, cum statutum ad impropria non trahatur, & maxime in hac materia exorbitanti. Immo dato, quòd ista esset vera, & propria excep. semper videtur reseruata ad hoc, vt non trahatur istud statutum ad iniquum compendium, vt dicit notabiliter Angel. in l. non tantũ. §. 1. ff. de pet. hære. arg. l. fi. C. pro empto. Non enim vult lex fauere illis, q̃ sunt de ꝑda soliciti, vt l. minoris actum, ff. de admi. tuto. Et ideo numquã videtur ꝑmittere ẽt si remoueat exceptiones, ꝙ semel exactũ iterũ exigatur,

iuxta no. per. Bal. in l. sub specie C. de re iud. & per hoc firmat ibi, quòd licet statutum vniuersaliter prouideat, quòd nulla exceptio opponi possit contra executionem instrumenti guarentigiati. Ista tamen exceptio solutionis, & satisfactionis semp creditur reseruata, & sic concurrunt duæ rationes finales. Ex quibus infertur, quòd si debitor opponat de solutione, & illam probet, quòd impeditur executio instrumenti confessionati, licet statutũ velit, quòd nulla exceptio admittatur. Sed stando in prima ratione, quòd istud sit solum ex eo, quòd ista non est proprie exceptio, sequitur, quòd ita erit, quando opponeretur exceptio inepti libelli: de qua in cap. cum dilecti. de emp. & vend. Nam illa secundum Bald. in conclu. Spe. in tit. de concep. libell. non est proprie exceptio. argum. l. si patronus libertam. ff. de iureiur. Quinnimo statuto ita dictante exclusa nõ videtur exceptio nullitatis, cum illa nõ sit proprie exceptio, vt dixit notabiliter Bal. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. probatur hoc in l. pactum. C. de transac. secundum lec. Azo. Nam ibi reus repetit data & repellit actorem à limine iudicij, ex eo quia nulliter egit, vnde reus tunc repellit, non tamen excipit. Et hoc modo respondetur ad l. cum proponas. C. de pact. vbi dicit, quòd reus non potest excipere, & datum repetere: & hinc est, ꝙ ipse Bald. in l. 2. C. de exec. rei iud. dixit, ꝙ licet contra laudum non possit aliquid excipi vel opponi. Attamen dici potest de nullitate ipsius laudi. Et ad hoc etiam accedat, quod ipse no. in conclu. Spe. in tit. de execu. sen. §. vt autem. vbi referendo Ioan. Andr. dicit, quòd licet omnis exceptio si prohibita, de nullitate tamen semper opponi potest. Et idem dixit Ang. de Peru. in l. plane. & l. fin. ff. de pet. hære. quod maxime verum est, quando nullitas causatur ex defectu iurisdictionis: nam tunc talis exceptio videtur reseruata, vt dixit illa communis, & singularis glo. in clem. 1. de sequest. poss. & fruct. pro. qua glo. secundum Bal. est tex. in l. sicut oportet §. fin. ff. de execu. tuto. Et hinc est quod notat notabiliter Pet. de Ancha. in suo consi. quod incip. De iure communi quæstio nullam habet dubitationem.

consu-

conſuluit, quòd licet ſtatutũ remoueat omnes exceptiones, & velit, quòd contra executionem ſententiæ nulla poſſit opponi exceptio: attamen ſi ſententia fuit lata cõtra minorem indefenſum, poteſt per obiectũ exceptionis impediri executio opponendo de nullitate. Et illud idem conſuluit Gaſ. de Cal. & Bar. de Sali. & iſtud idem vult Bal. in l. diuus ff. de teſta. mili. Vbi dixit, ꝙ quamuis ſtatutum dicat, quòd ſententia conſilium mittatur executioni nõ obſtante aliquo defectu, &c. Attamen exceptio incompeten. iudicis non videtur excluſa nec potentia dicendi, quòd illud inſtrumentum contra quod nihil poterat opponi, non eſt inſtrumentum, ex quo non fuit confectum à notario: quod etiam comprobat Angel. in l. ſciendum. ff. de verb. obl. & hinc eſt, quòd Bart. in l. 1. §. 1. ff. quod vi, aut clam dixit, quòd ſemper poteſt opponi excep. nullitatis quando cauſatur ex defectu iurisdictionis: quod eſt intelligendum verum etiam ſi interueniat trina ſententia ad idem tendens confirmatoria primæ, vt dixit notabiliter Per. de Anchar. in clem. 1. de re iud. vbi alleg. Lap. de Caſtel. iſtud tenuiſſe in ſuis quæſtionibus. Eſto, quòd iſtud dicit, quod licet dicere de nullitate poſtquam ſententia illa fuit confirmata, forte non ſit verum, & contra not. per Inno. in cap. 1. de confir. vti. vel inut. & in cap. ſuper litteris. de reſcrip. & per not. per Bal in l. 1. C. ſi à non compe. iudi. Sed in hoc nõ eſt opus aliter inſiſtere, ſed ſumenda eſt illa concluſio, quòd licet contra executionem inſtrumenti ex forma ſtatuti nil poſſit opponi vel excipi: attamen opponi poteſt excep. ſolutionis vel ſatisfactionis ineptitudinis, & nullitatis præſertim occurrentis ex defectu iurisdictionis, & forte videtur reſeruata omnis alia exceptio incluſa in corpore eiuſdem ſtatuti, iuxta not. per Cyn. in l. ita pudor. C. de adulte. & per Bart. in d. l. 1. §. 1. in fi ff. quod vi, aut clam. & per Angel. in d. l. non tantum. §. 1. ff. de petit. hære. vbi expreſſe firmauit. Et per ſupradicta ſit plene expeditum quantum attinet ad primum dubium iſtius tertiæ partis.

QVÆSTIO II.

VENIO nunc ad ſecundum, videlicet, Nunquid ſtante dicto ſtatuto opponi poſſit exceptio ſimulationis, & videtur primo, ꝙ ſic: Nam ſi contractus fuit ſimulatus, ſequitur, ꝙ fuit imaginatus, & ſic non habuit conſenſum. l.1.C. plus valere qđ agitur per totũ. Et ſi non interuenit conſenſus, non fuit cauſata obligatio, vt l. conſenſu. ff. de ac. & obl. ex capite nullitatis impeditur executio: nã talis exce. nõ eſt impeditiua executionis, vt ſupra proxime dictũ eſt. Sed tñ in contrariũ ſe habet veritas, vt dicit Bar. in l.1.§.1.ff. qđ vi, aut clam. Vbi dicit, ꝙ talis exceptio non poteſt opponi contra tale inſtrumentum: Nam dato, ꝙ contractus ſit nullus, & ſimulatus, inſtrumentum tamen in ſe eſt verum & proprium inſtrumentum, vnde dicit Bartol. quod reſultat verum inſtrumentum de ſimulato, & imaginario contractu. Quod arbitror eſſe verum, niſi de illa ſimulatione conſtaret ex præſumptione iuris, & de iure: Nam tũc illa exceptio ſemper videtur eſſe reſeruata, vt infra declarabitur: & ita notabiliter dixit Bal. in l.1.C. plus valere, quod agitur. Et in hoc etiam arbitror ponderandũ, quòd quando ſtatutum loquitur de ſimulatione, intelligitur de vera, & ꝓpria ſimulatione, de qua loquitur Bal. in l. ſub ſpecie. C. de poſtul. Vnde eſt opus, quòd tunc in vero nullus contractus inter partes ſit celebratus, vel, quòd ille qui reuera gerebatur, eſſet à lege, vel ſtatuto reprobatus, iuxta nota. per Bal. in l. ſi expreſſio aliàs, pretio. C. ſi cer. peta. vbi dixit, ꝙ tunc militat exceptio ſimulationis, quando promiſſio eſt facta ſimulate propter cauſam iniuſtam, & reprobatam, ſed quando vna cauſa iuſta exprimitur, ex qua re vera non contrahitur, ſed alia ſimilis tacite occultatur, ex qua re uera contrahentes intendunt contractum facere, & tunc non reſultat ſimulatio: & iſtud idem dixit in rubr. C. de poſtu. per text. ad hoc ſumme notandum in l. Lucius. ff. de po. Inſuper antequam ad vlteriora diſcurram, eſt hic aduertendum

tendum, quid foret si reus hoc casu se videns se non posse opponere exceptionem simulationis, ad impediendam executionem instrumenti, compareт, & dicit iudici, Domine istud instrumentum est simulatum, & est dolus quæsitus, quare ipsi contradicto tanquam sit simulatum, & imaginarium; & protestatur, quòd interim non procedatur ad executionem, an tunc iudex debeat præferre reum actori, vel econtra: Et, quòd reus sit audiendus & admittẽdus, ita, quòd interim non fiat executio. bene facit text. in l. 1. §. si quis dicatur. ff. de quæst. & l. data opera. C. qui accusa. non pos. & quod nota. in l. qui prior. ff. de iudic. Sed tamen Odof. & Guil. asserentes Azon. sic etiam fuisse consultum, dicunt, quòd super vtraque petitione eodem tempore procedi potest, ex quo simul emergunt, sed ponuntiandum est primo super principali, deinde super incidenti. Et ad decisionem huius dubij optime facit quod in simili not. Bald. in l. si filius. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. Et istud sufficit quantum attinet ad secundum dubium principale.

QVÆSTIO III.

SVPER tertio autem dubio, videlicet, An possit opponi exceptio compensatiationis, & dico, quòd non potest: quia licet compensatio sit species solutionis, vt l. solutionis verbo. ff. de sol. & l. Iulianus ait. ff. de condi. & demon. & per Bal. in l. 1. C. de compensa. vbi vult, quòd statutum loquens de soluente, verificatur etiam in compensante: Attamen quia ista compensatio non reducit rem ad iniquum compendium, prout facit vera solutio, & est in se exceptio vera & propria, vt in toto titulo de compensa. & ex vna oritur exceptio iuris, ex alia vero exceptio facti, vt dicit Bart. in rub. ff. de solu. dico, quòd non tenet consequentia, opponi potest exceptio solutionis: ergo opponi poterit exceptio compensationis.

QVÆSTIO IIII.

SVPER quarto autem, an obstet exceptio non nume. pecu. similiter dico, quòd Cyn. & Bal. in d. l. in contractibus. C. de non nume. pecu. dicunt, quòd quando præceptum iudicis factum est in instrũo guarentigiato, tunc quia illud præceptũ emanat per modum voluntariæ iurisdictionis in confessum sequitur naturã sui principalis. Et ideo infra sua tẽpora obstat exceptio sicut occurrit quando confessio emanat simpliciter super mutuo, aut sup dote. Secus autẽ dicit ibi Bal. esse seruandum quando pręceptum emanat in iudicio dato libello, quoniam tunc dicit præcise standum esse statuto, & confessioni emananti in iudicio, quæ præsumitur esse vera secundum ipsum. Ista tñ differentia, videlicet, An præceptum emanat extra iudicium per modum voluntariæ iurisdictionis, vel in iudicio cõtentioso non videtur vera, quia vt supra in 2. parte per plura exempla ostensum est, ista duo vadunt à pari, & ideo Bartol. in l. non fatetur. ff. de confessis. idem dicit esse seruandum in vno, quod in alio, vt in l. possessio. §. Et si possessio. ff. de acquir posses. Vbi voluit, quòd sicut vtilis transit sine cessione ex actu in iudicio contentioso celebrato, ita sit si emanat in instrumento guarentigiato. Et ideo forte tutius est tenere, quòd ista exceptio tanquam reprobata à statuto opponi non possit. Sed si statutum non repelleret exceptiones, licet concederet guarentigiam, tunc perinde potest opponi exceptio non nume. pecu. sicut potest quando præceptum factum non fuisset. Et istud est, quod super hoc quarto dubio puto dicendum, & ad hoc adduco nota. per Bald. in l. illicitas. ff. de offic. præsid.

QVÆSTIO V.

SVPER quinto autem dubio, videlicet, An possit opponi exceptio pretij non soluti, dico, quòd si statutum concederet solum viam executiuam in instrumento

ſtrumento prout facit ius commune in ſententia diffinitiua, tunc eſſet vidēdum, Nunquid in executione ſententiæ, quam habet pro ſe emptor poſſit opponi exceptio pretij nō ſoluti, & in hoc Bar. in l. ſi duo patroni. §. ſi q̃s. ff. de iureiur. tenuit partem negatiuam, ꝙ non poſſit, cuius oppoſitum tenuit Bal. in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pac. & in l. perēptorias. in tertia column. C ſentent reſcind. non poſ. & iſtud puto verius per rōnes, & iura per ipſum ibidē allegata. Et potiſſime iſta exceptio quæ in contractu deriuatur ex eodē fonte ex quo deriuatur actio: ergo & cum actori datur actio, vtiq; reo danda eſt exceptio, vt dicit Bald. in l. ſi cauſam. C. de executio. rei iudica. Ad alium tamen finem dum dicis, quòd ſemper quando licet actori facere articulos arctatiuos, ſemper tunc temporis videtur data licentia reo, quòd articulos obſtatiuos. Item ad hoc optime facit, quòd dicit Bald. in l. ex prædijs. C. de euict. vbi dicit, ꝙ quando ex eodem inſtrumento venit actio, & exceptio, ita eſt confeſſionata exceptio ſicut actio, & actio ſicut exceptio: ſed quia in caſu noſtro ſtatutum remouet exceptiones ab executione inſtrumenti confeſſionati, dico, quòd non poteſt opponi talis exceptio, vt in ſimili dicit Bart. in d. l. ſi filius. ff. quod cum eo. & iſtud ſufficiat.

QVÆSTIO VI.

VENIO ad ſextum, videlicet, an obſtat exceptio Velleiani, vel Macedoniani. Et in hoc concluditur breuiter, quòd non: quia ſub generali prohibitione facta à ſtatuto, includitur inhibitio, vt non liceat excipere, ſed vbi hoc non eſt, quia ſtatutum non opponeret, talis exceptio poſſet opponi, quia non perimit, ſed modificat, vt ſupra in 2. parte principali dictum fuit, allegando gl. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor.

QVÆSTIO VII.

SVPER septimo autem, An possit opponi exceptio vsurarum, dicendum est tunc, quòd si opponatur instrumentum, non meretur executionem: quia cum dicitur instr̄m fuisse confectum in fraudem vsurarum, semper videtur talis exceptio opponi ad hoc, vt non deueniat ad iniquum compendium, de quo diximus supra in quæstione illa, An obstet exceptio solutionis. Constat enim, quòd hoc casu si reus non posset excipere actor incurreret vsurariam prauitatem, quod est non solum contra ius diuinum, sed etiam contra ius canonicum & ciuile, iuxta nota. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & in auth. ad hæc. C. de vsu. vnde ad hoc, vt tale statutum non nutriat peccatum, æqua est interpretatio, vt talis exceptio non videatur esse comprehensa. Esto, quòd Martinus de Fano, & quidam alij moti ex generalitate verborum statuti disponentis, quòd nulla exceptio opponi possit, dicunt, quòd talis exceptio opponi non possit. & ad decisionem huius articuli accedat nota. per Ang. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. Et ponderandum est, quòd si istorum sententia vera foret, scilicet, quòd obstaret exceptio, consulendum foret reo, quòd solueret, & deinde solutum repeteret per condictionem indebiti, iuxta no. per Bar. in l. 1. §. 1. in fi. ff. quod vi aut clam, & per Bal. in l. 1. C. de condict. inde. & quod no. in cap. debitores. extra de iureiur.

QVÆSTIO VIII.

SVPER octauo autem dubio, videlicet, An obstat exceptio cedendarum, & in hoc articulo videtur dicendum, quòd nō ob. nisi eo respectu, quia perimit, vel si contra instrumentum: sed quia est exceptio dilatoria, & concernit executionem instrumenti, vt in simili not. Bart. in l. si filius. ff. quod cum eo. & istud est, quod primo verum putabam esse, nisi quia postea reperi Bal. in au-

in auth.præſente.C. de fideiuſſ. oppoſitũ determinaſſe. Nam ibi firmat, quòd ſi ſtatutum dicit, quòd contra inſtrumenti guarentigiati executionem non poſſit opponi, excep. aliqua per hoc non tollitur, quominus reus opponat exceptionem cedendarum actionum.

QVÆSTIO IX.

VENIO nunc ad nonum; videlicet, An excep. falſi habeat impedire executionem dicti inſtrumenti; & videtur pro quòd ſic cum ſit prȩiudicialis, per quam concluditur illud non eſſe inſtrumentũ arg. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. act. ſed in contrarium eſt veritas; quia illud inſtrumentum debet interim haberi ꝑ vero, vt l. cũ precib. ff. de prob. & l. fi. C. de edic. diu. Adr. tol. Item quia talis exceptio requirit altiorem idaginem, ergo non impedit executionem inſtrumenti, vt l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. ff. ad Treb. & iſtud arbitror eſſe verum, niſi iudici conſtaret de manifeſta falſitate inſtr̃i, quia tunc retardanda eſſet executio per no. in ſimili in cap. ſuſcitata. de in inte. reſt.

QVÆSTIO X.

SVPER decimo autem; Nunquid poſſit opponi exceptio dicendo; non debet audiri, quia non ſoluit collectas, vel quia eſt bannitus vel excommunicatus: & in hoc concludi debet, quòd opponi poſſit talis exceptio, quia nõ venit contra inſtr̃m, nec principaliter reſpicit in executionẽ inſtr̃i, ſed opponit̃ contra ꝑſonã agentis, iuxta no. p. Bart. in l. 1. §. 1. ff. ꝗ vi aut clã. & per Bal in l. diuus. ff. de mil. teſt. & in conclu. Spec. in titu. de Proc. ver. ſed nũquid. Et iſtud ego intelligo eſſe verum, qñ ſtatutũ habet reſpectũ ad inſtr̃m, vt quia dicit, quòd contra inſtr̃m & executionem inſtr̃i non poſſit excipi; ſed ſi loquereẽ generaliter dicẽdo, ꝙ nihil poſſit obijci, vel opponi propter quod impediatur executio talis inſtrumenti, tunc talis exceptio non militaret.

QVÆ-

QVÆSTIO XI.

SVPER vndecimo autem, videlicet, An si contra promissorem dotis peteretur executio, obstet excep. si promissor dicit, quòd dos sibi non debetur, quia matrimonium non est secutum, & hoc casu dicendum est, quòd excep. admittitur & executio impeditur: & ratio est, quia illa promissio de dote simpliciter facta, in se habet tacitam conditionem, scilicet, si matrimonium subsequatur. tex. est in l. tali. ff. de iur. dot. Sed constat, quòd ante euentum conditionis etiam tacitæ, vt dicit gl. in l. si mora. ff. solu. matr. nõ est nata obligatio vel actio, vt l. cedere. ff. de verb. sign. merito in repellendo actorem hoc casu reus, licet se opponat, non dicitur excipere, cum exceptio sit actionis exclusio, vt l. 1. ff. de excep. & ideo vocatur excep. facti & intentionis, vt l. se debere. ff. de condict. ob cau. Et illa ratio est proprie exceptio, vt ibi plene habetur; merito non comprehenditur sub statuto. & ad hoc accedant no. per Bar in l. vt mihi donares. ff. de dona. & istud notanter repetit Bald. in l. sancimus. C. de dona. Et ex hoc infertur, quòd quando instrumẽtum guarentigiatum habet in se conditionem quòd ipsa pendente non petitur executio. Et ad hoc bene facit, quod dictum fuit supra in 1. parte huius operis in quæstione illa, an sit opus, quòd primo probetur instrumentum esse purum & liquidum.

QVÆSTIO XII.

SVPER duodecimo autem, videlicet, An debitor contra quem petitur executio ad Stichum quem promiserat, possit excipiendo dicere, quòd non est amplius in rerum naturam, & sic, quòd ipse est liberatus interitu rei promissæ mora non præcedente, vt l. si ex legati causa, & l. scire debemus. § fi. de verborum obligat. & dicendum est, ꝙ hoc casu licet excipere, nam quarõne supra dictum est, quòd licet excipere de solutione

iam

ſam facta eadem rõne ex ęq̃tate oritur excêptio pp rem peremptam, cum p vtrunq; modum reus ſit liberatus & cōtractus diſſolutus. Item q̃a hoc caſu conſtat, q̃ omnis actio & obligatio eſt extincta, merito reus, licet repellet non tñ proprie excipit, vt ſupra in alio dubio dictũ eſt.

QVÆSTIO XIII.

SVPER decimotertio dubio, videlicet, An poſſit opponi exceptio incompeten. iudicis coram quo petitur executio, concludendum eſt, quòd ſic. Et ratio eſt, quia redditur iudicium retro nullum, vt l.fi. C. ſi à non competen iud. Item quia ſtatutum vult, q̃ operetur exceptio contra perſonam iudicis, & iſtud non eſt probatum ſtatuto, ſicut ſupradictum fuit in illo articulo quando opponitur excep. contra perſonam actoris, quia erat excommunicatus vel bannitus,

QVÆSTIO XIIII.

SVPER decimoquarto dubio, An reus poſſit ſe excipiendo tueri ex confeſſione facta per actorem in iudicio in fauorem ipſius rei, nam vt pluries dictũ eſt, inſtrumentum propter guarentigiam cenſetur in iudicio fuiſſe celebratum, vt dicit Cy. in l 1. C. de confeſſ. & Bar. in l. non fatetur. ff de edend. & in l. poſſeſſio. §. & ſi poſſeſſio. ff. de acquir. poſſ. Sed ita eſt, quòd confeſſione facta per actorem in iudicio in fauorẽ rei, poteſt reus ſe tueri etiam in caſibus, vbi aliàs non eſt permiſſa exceptio contra inſtrumentum, vt notanter dixit Bal. in l. ſi vnus. §. pactus ff. de pac. Ergo hoc caſu reus ex iſta confeſſione poterit ſe tueri, quod tene menti, quia eſt notabile verbum, & per Docto. non aliter digeſtu n vel ruminatum, & ex prædictis ſumi poteſt iſta cõcluſio, quòd licet ſtatutum remoueat exceptiones: attamen exceptio, quæ deriuatur ex confeſſione facta in iudicio, aut inſtrumento guarentigiato ſemper videtur reſeruata. Ad hæc bene facit quod no. Bartol. in l. eum qui ita. ff.

de pub.

de pub. vbi dixit, ꝙ excep. quæ oritur ex instrũo producto coram iudice potest allegari per iudicem ex officio, licet sit ad vtilitatem priuatæ personæ, ex quo defensio inest illi instrũo; & ad hoc accedat quod not. Bald. in auth. præsente. C. de fideiuss. & in l. ex prædijs. C. de euict. vbi vult, quòd sicut actori cõpetit via executiua propter guarentigiam appositam in instrumento, ita in reo videtur semper reseruata exceptio, quæ producitur virtute illius instrumenti. Et vltra prædicta adducas notabile verbum Bal. in l. ex placito. in fi. C. de rerum permut. vbi notanter dixit, quòd quando causa excipiendi deriuat ex eodem instrumento, tunc reus qui opponit, dicitur venire contra instrumentum, aut contra ipsius instrumenti executionem: & ideo concludit, quòd talis exceptio semper videtur reseruata.

QVÆSTIO XV.

SVPER decimoquinto, videlicet, An possit opponi excep. quæ venit de natura contractus, videlicet: Ille cui promissus est vsusfructus fundi per instrumentum guarentigiæ petit executionem, & reus excipiendo dicit, quòd actor tenetur cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, vt l. in fructu. C. de vsufr. & actor dicit, ꝙ reo non licet excipere virtute dicti statuti, certe dicendum est, quòd immo reus hoc casu auditur, quia non dicitur venire contra instrumentum, quia excipit secundum naturam contractus, de quo loquitur instrumentum, secundum Bal. in l. 1. C. de vsufr. accre. l. sed & si possessori. in verbo, sed si rerum. & in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. Et sic illa verba, quòd non licet excipere contra executionem instrumenti interpretanda sunt restrictiue, nisi illa exceptio oriatur ex natura contractus. ar. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. & l. venditores. de verbo. sig. & istud vult Bart. in l. 1. C. de vsufru. & Bald. in d. l. ex placito. in fi. de rer. permu.

QVÆSTIO XVI.

SVPER decimosexto, videlicet, An tunc opponi possit excep. rei non traditæ, vel male traditæ, verbi gratia: Quòd emptor contra quem petitur executio instrumenti, vt tradat pretium, opponit exceptionē rei non traditæ, vel non perfectæ traditæ, iuxta l. Iulianus. §. offerti. ff. de actio. emp. & in hoc dicit, ꝙ illa exceptio videtur seruata, & non includitur sub illa generali prohibitione statuti, & ita concludit Bal. in l. ex prædijs. C. de euiction. & rō est secundū ipsum, quia qn̄ ex eodem contractu oritur exceptio, sicut actio, ita intelligitur priuilegiata à statuto, & cōfessionata exceptio, sicut ipsa actio, quod est verbum dignum memoria, & bene facit quod ipse no. in l. si causa. C. de execution. rei iudic.

QVÆSTIO XVII.

SVPER decimo septimo, videlicet, An excipi vel opponi possit, quòd ordo substantialis non fuit seruatus in executione dicti instrumenti, vt puta, in citatione non fuit seruata forma statuti, & dicendum est, quòd opponi potest arg. l. & si cognitio. C. si contra ius vel vti. pub. & l. si prætor. ff. de iud. & accedat quod not. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudica. & l. cum vnus. in prin. ff. de bon. aucto. iud. poss. Et ratio reddi potest, quia quando ordo formalis qui debet præcedere actum non fuit seruatus, sequitur, ꝙ actus redditur nullus, vt dicit glo. in l. vniuersa. C. de precib. impe. offe. ergo ille qui hoc casu excipit de ordine non seruato, non dicitur venire contra executionē instrumenti, quia deducere nullitatem, non est impugnare instrumentum, vt dicit Bal. in l. diuus. ff. de testa. mil. Ad quod bene facit l. non putauit. § non quæuis. ff. de contracta. & quod super latius est ostensum.

QVÆ-

QVÆSTIO XVIII.

SVPER decimooctauo, videlicet, An quando petitur executio instrumenti in quo laudum continetur, possit excipi contra ipsum laudum: Breuiter dico recurrendum fore super decisione huius articuli ad notata per Bar. in l. 2. ff. de arb. Vbi dicit, quòd potest opponi, quia tale instrm̃ non est confessionatum à partibus: & ideo non dicitur continere guarentigiam, sed instrm̃ compromissi est confessionatum, & sic continet guarentigia exceptionem contra laudum, vult etiam, quòd possit, quia non venit contra compromissum, licet impugnet laudum, cum ista sint separata, vt ibi dicitur per eum.

QVÆSTIO XIX.

VENIO nunc ad decimumnonum, videlicet, An si statutum vltra prouideas, dicendo, quòd contra executionem instrumenti non liceat etiam opponere de nullitate, An sit intelligendum, scilicet, de nullitate incompassibili cum ipso instr̃o, vel intelligitur etiam si sit compassibilis: Et an debeat intelligi, & limitari, nisi nullitas fuerit euidens, & manifesta. Item an debeat intelligi, nisi nullitas deriuaretur ex defectu iurisdictionis vel compromissi, & sic non factæ commissionis, vel non factæ citationis, aut ex ineptitudine libelli. Et in hoc eleganti artic. concernenti nullitatẽ, præmitto primo, ꝙ licet statutum possit præcludere viam nullitatis: attamen istud non potest induci pacto priuatarum personarum. Nam per pactum quis non potest se excludere à beneficio nullitatis, nisi interuenerit iuramentum, aut l. conscientia. secundum quod nota. dixit Bald. in l. antiquæ. C. ad Velle. in fi. allegando auth. matr. & auiæ. C. quando mul. tute. offic. fun. potest. & ad hoc accedit quod not. Bartol. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Ex hoc infertur, quod tenet consequentia negati-

ue sumpta dicendo, Istud non potest fieri per pactum, ergo nec per statutum, de quo per Bart. in l. Titio centum. §. primo. ff. de condiction. & demonstration. Modo hoc præsupposito dico, quòd stante dicto statuto non videtur exclusa nullitas, quæ apparet ex serie dicti statuti, aut instrumenti, vt probatur in capit. litteras. in vltimo responso. de restitutione spoliator. Et ratio hæc esse potest, quia quando constat ex serie instrumenti, transit in notorium: ergo non videtur exclusa, iuxta illud quod not. glos. in l. si vnus. §. pactus ff. de pact. quæ incipit, In opponendo. Et bene facit quod not. Bartol. in l. cum ita. §. qui ita. ff. de verbo. oblig. & quod nota. glo. in l. vbi pactum. C. de transaction. Secundo principaliter dico illud esse verum in nullitate, quæ non est compassibilis. semper enim videtur reseruata, vt notanter firmat Anton. de Butri. in repertorio iuris ciuilis in littera G. in verbo, guarentigia. allegando glo. in cap. primo. de probation. & in cap. si dignum. de accusation. Et tu ad hoc potes allegare tex. in l. eum qui. §. si iurauero. ff. de iureiurand. Tertio loco dicit istud esse verum, scilicet, quòd non potest excipi de nullitate, nisi esset patens & manifesta, vt dixit illa glo. notabilis, in l. 1. §. sin autem. super verbo imperfectum. ff. de tab. exib. pro qua bene facit tex. in d. capit. litteras. de restitutione spoliator. Et accedat quod no. Bald. in l. edicto de edict. diui Adrian. tollend. & in l. data opera. C. qui accu. non poss. & in l. peremptorias. C. sent. rescind. non poss. & in l. si quis testib. circa fi. C. de testib. vbi admittit manifestam probationem etiam post didicita testificata. Quarto quod supra dictum est limito esse verum, nisi nullitas causaretur ex defectu compromissi, vt puta, quia arbiter excessit fines compromissi: nam tum quatenus excessit laudum fuit nullum. l. non distinguemus. §. de offic. ff. de arbitr. Et de tali nullitate licet opponere non obstante statuto disponente, q̀ de nullitate obiici non possit, & ita consuluit Oldrad. suo consilio, quod incipit, De iure communi. hoc ergo nullam habet dubitationem, & idē forte esset dicendum quando nullitas causaretur ex de-

fectu iurisdictionis, & hoc per gl illam in clement.1.de sequestration. possess. & fruct. de cuius intellectu supra latius dictum est. Et est hoc etiam limitandum, nisi vbi super hoc appareat lata trina sententia, nam tunc opus est acquiescere, vt dicit Ioann. de Imo. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de nou. oper. nunciation. allegando glo. in clement. prima de re iud. Item quinto loco adiungi potest alia limitatio, dicendo, ꝙ licet statutum velit, quòd non posset excipi etiam de nullitate, istud debet intelligi, nisi sententia fuisset lata per falsa instrumenta dolo fabricata: nam hoc casu non obstante statuto poterit excipi de nullitate. Et istud consuluit Petr. de Ancharan. in dicto consilio supra allegato, vbi dixit, quòd etiam similiter potest excipi de nullitate quando causatur nullitas sententiæ ex defectu non factæ citationis, nam tūc resultat vitium naturale, & contra ius diuinū; quo casu semper exceptio videtur reseruata, licet secus sit, quando non est contra ius naturale, siue diuinum, sed tantum contra ius positiuum. Vnde Salicet. & Gas. de Cal. sequentes consilium Pet. de Ancharan. dicunt, quòd statutum exclusiuū nullitatis videtur habuisse respectum solum ad nullitatem, quę causatur solum à iure positiuo, & sic ad casus, de quibus loquitur Specul. in tit. de prolation. sen. non autem quando nullitas causatur à iure naturali, vel diuino, aut ex aliis principiis: & ista sunt verba satis ponderanda, quod non tantum releuat si statutum prouidet, quòd actus non possent reprobari, per hoc non intelligitur exclusa nullitas, vt dixit notabiliter Bal. in l. cum lege. de episc. & cleri. Et si statutum remoueret, vt puta quis diceret, quòd reus non admittatur ad defensionē aliquam, tunc præsupposita validitate statuti, de quo habetur in l. defensioni facultas. C. de iu. fis. li. 10. & per Bal. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & l. pe. C. de pac. tunc dico, quòd etiam nullitas, & iudicis officium videtur esse sublatum. Et de quo vide per Ang. in l. fi. ff. de pet. hęr. & in l. planc. eo. ti. Esto, quòd Bal in auth. prę sente. C. de fideiuss. notanter dixerit, ꝙ licet statutum velit, quòd contra instrumentum confessionatum reus non

admit-

admittatur ad aliquam defensionem per hoc non tollitur quominus conuentus possit opponere & insistere super beneficio cessionis,& sicut potest excipere dicendo, quòd sibi fienda est cessio, & assignat rationem, quia quando defensio discendit ex eadem causa, ex qua producitur actio, & inest ipsi actioni ex natura contractus, nunquam intelligitur esse remota. Et ista sufficiant quantum attinet ad articulum nullitatis.

QVAESTIO. XX.

DESCENDO igitur nunc ad vigesimum, videlicet, An remota omni exceptione per statutum possit conuentus implorare iudicis officium ad hoc, vt præceptum fiat actori, quod desistat à petitione. Angel. de Peru. in l. fin. ff. de petit. hær. dixit, quòd sic; quando actor erat in dolo, & hoc per illum text. quem ad hoc signanter ponderat, dicendo, quòd per hoc infertur, quòd si contra instrumentum guarentigiatum non potest opponi aliqua exceptio, cautela est, quòd reus implorat iudicis offic. & petat remoueri ab illa petitione, à qua venit remouendus probato dolo: & ad hoc bene facit text. & quòd ibi per Bartol. in l. non solum. §. fin. ff. de iureiur. vbi vult, quòd licet sit prohibita exceptio, non tamen prohibitum videtur iudicis officium.

QVAESTIO XXI.

DESCENDO igitur nunc ad vigesimumprimum articulum, videlicet, An dato, quòd non possit accipi contra dictum instrumentum, & quòd non possit dici de nullitate, nec aliter se defendere reus si sit grauiter læsus mediante dolo culpa actoris competat sibi in integ. rest. ex clausula, si qua mihi, &c. & videtur, quòd sic: per no. in l. sub prætextu. C. de transaction. & per Bartol. in l. 1. C. sen. aduer. fisc. lat. lib. 10. & per Bald. in l. 1. C. de condiction. indeb.

& bene facit quod nota. in l. imperatores. ff. de re iudic. & in l. sub prætextu. 2. C. de transact. & puod per Inno. in cap. vltra tertiam. de test. vbi dixit, quòd quando actori non fuit possibile reperire instrumentum ante setentiam, & ideo reus fuit absolutus, quòd tunc præmissa restitutione ex dicta clausula, si qua mihi sententia, venit retractanda per instrumenta de nouo reperta: & hoc est quod multum no. Batol. in d. l. prima. C. sentent. aduer. fisc. lat. lib. 10. ad limitationem l. sub prætextu. C. de transact. & nota. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Modo cum in integrum restitutio non sit exceptio propria, & non se opponat directo contra dictam executionem instrumenti, videtur, quòd statuto disponente, prout supra dictum est, istud sit bonum remedium cum aliter reo non possit esse consultum, & si præsupponatur esse verũ. Succedit immediate vtilis inuestigato, videlicet, Nunquid præcedente ista discussione, scilicet an competat restitutio, impediatur interim executio instrumenti: & in hoc sumenda est ista conclusio, quòd si primo petita est executio, quòd restitutio tunc regulariter executio non impeditur, vt in ca. suscitata. de in integrum restitution. Et ratio est, quia si restitutio sit petita per modum conuentionis principaliter tunc cum ipsa restitutio (aliàs, executio) sit summariæ postulata, nec impeditur, nec suspenditur per ordinariam petitionem, quæ requirit plenariam cognitionem, vt l. fina. C. de compen. & l. secunda. C. de edict. diui Adrian. tollend. & in l. ille à quo. §. 1. ff. ad Trebellian. & in l. is à quo. ff. vt in poss. leg. & quod per Bartol. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudica. & plenius in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborum obligation. Sed si sit petita per modum exceptionis, sicut occurrit in l. Papinianus. §. quòd si filius. ff. de inoffic. testamen. tunc non operatur, vt dicit Bartol. in l. nam posteaquam. §. si minor. ff. de iureiuran. & ratio quare non operatur, est, quia iudicium iam est finitum per sentẽtiam, vnde petitio inclusa in exceptione non potest corrigi post sententiam, sed debebat intentari eo tempore, quo exceptio poterat deduci in iudicium,

cium, merito tarde venit, quando post sent. vult opponere, vel petendo impedit ipsius executionem. Hoc tamen fallit in duobus casibus. Primus est quando ipsi iudici liquet manifeste, quòd ipsa restitutio danda est, sicut occurrit in l pen. ff. de aucto. tut. Secundus casus est quando illa executio foret irretractabilis, nam tunc est supersedendum in eo, prout in simili no. dixit Paul. de Leazar. in clemen. 1. de re iud. & Pe. de Ancha. in sua disputatione: Ea quæ fiunt à iudice. & Io. de Imo. in l. qui à latronibus. ff. de testam. vbi referendo dictum Pau. de Leaz. dicit, quòd tex. in d. clem. 1. de iud. qui singulariter disponit, quòd quando ad idem concurrunt tres senten. diffinitiuæ, exceptio nullitatis non habet impedire execu. Limitatur nisi quando executio foret irretractabilis, nam tunc in executione supersedendum est; vnde à paritate rationis propter graue prȩiudicium, & irreparabile idem dico in casu isto. Si vero primo sit petita restitutio quàm executio, tunc concludi debet, quòd si restitutio sit petita propter non factas probationes, & tunc executio non est retractanda (alias, retardanda) vt est tex. in d. cap. suscitata, secundum vnum intellectum. Sed si vult de directo restitui contra sententiam vel instrumentum, & tunc si iudici constet, quòd in fraudem petitur restitutio, & non est retractanda executio, vt est tex. secundum alium intellectum, in d. ca. suscitata. vbi autem hoc non concurrit, debet ponderare an sit irretractabilis executio, & tunc impeditur, & supersedetur in ea, vt supra ꝓxime dictum est, quando ꝓcedit titulo restitutionis regulariter suspenditur executio, sed non econtra, vt habetur in l. si causa cognita. C. de transact. & nota. in l. 1. C. etiam in integ. rest. po. & approbat istud Bal. in addi. Specu. in ti. de prob. in c. quod incipit. 25. annis. Et ista procedunt si teneatur, quòd possit peti restitutio, & ita foret practicandum quando statutum prouidet, quòd contra executionem instrumenti possit excipi vel opponi. Sed cautius est tenere, quòd tunc dicta restitutio ex clausula, si qua mihi, intentari non possit: nec etiam propter defectum ætatis recurri potest ad extraordinarium re-

medium restitutionis concessum à prætore mortuo per titu. de mino. ad hoc adduco auctoritatem Cyn. in suis additionibus, quam refert Bald. in l. causæ. ff. de mino. vbi dubitat, an sit vera. Et ratio dubitandi est, quia cum statutum velit, quòd nulla exceptio opponi possit, vtiq; videtur exclusa in integrum restitut. cum per ipsam deueniatur ad obiectum exceptionis, & regula iuris est, quod quando aliquid prohibetur, prohibitum videtur esse id per quod ad id deueniri potest, vt l. oratio. ff. de sponsa. Item quia ista restitutio de se est species exceptionis, vt habetur per gloss. & Docto. in l. tertia. §. sed vtrum. ff. de minorib. Vnde per ista videtur posse concludi, quòd nō competit in integrum restitutio. & ad hoc etiam accedat quod nota. Angel. in l. quarta. §. condemnatum. ff. de re iudicata. & Bald. in l. falsam. C. si ex fals. instrument. & Ioann. de Imol. in l. Imperatores. ff. de re iudicata. Sed quid si statutum dicit, quòd nil possit obiici contra excutionem instrumenti, an possit peti tunc reductio ad arbitrium boni viri, dicas, quòd non: & ita conclusit Bald. in additione Specul. in titulo de arbitr. in §. sed cum pendente. & allegat ad hoc l. 1. §. quod autem. ff. de alea. Et per hoc sit expeditum quantum attinet ad hunc articulum.

QVÆSTIO XXII.

DESCENDO igitur tunc ad vltimum articulum principalem, videlicet, An reus videns se exclusum à iure excipiendi, restituendi, querelandi de nullitate dicendi, & se aliter defendendi, an saltem in subsidium posset habere recursum ad ecclesiasticum iudicem, dicendo, quòd actor dolo vel fraude præiudicium vult facere animæ suæ, petendo executionem talis instrumenti, & ideo cum mortaliter peccet, petit per episcopum inhiberi iudici seculari, vt non exequatur huiusmodi instrumentum, nam iste casus sæpe occurrit, & an tunc si episcopus mittit litteras inhibitorias iudici seculari, prohibendo ne exequatur, sit

tur, ſit parendum tali inhibitoriæ. Certe in hoc paſſu eſt primo ponderandum, an ille inferior iudex recognoſcat iuriſdictionem à ſuperiore, qui miſit litteras inhibitorias, & hoc caſu dicendum eſt, quòd opus eſt parere inhibitoriæ, per l. iudicium ſol. ff. de iudic. ſed ſi illæ litterę inhibitoriæ non emanant à ſuperiore, tunc regulariter non eſt parendum, quia diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet, & ad hoc vide no. per Hoſtien. in ca. volentes. de offic. deleg & per Archid. 11. q. 1. de perſona. Et hinc eſt quod not. Federi. de Senis, vt refert Bald. in l. prima. C. quomodo & quando iudex. conſuluit, quòd ſi clericus coram iudice ſeculari induxit falſos teſtes contra laicum, & ideo clericus fuit accuſatus de falſo coram epiſcopo, & tunc epiſcopus, coram quo pẽdet quæſtio falſi, non poteſt prohibere ſeculari ne fungatur partibus ſuis, & ne procedat in cauſa quantumcunque accuſatio falſa ſit præiudicialis, & maior. Sed iſta opinio Feder. & Bal. videtur valde dubia, cum epiſcopus ſit maior iudice ſeculari, & cognoſcat de articulo magis præiudiciali; quo caſu videtur ſuperſedẽdum, iuxta l. final. C. de ordin. iudic. Et ſubdit ibi Bald. aliud quod videtur eſſe magis mirandum, videlicet, quòd ſi in contemptum talis inhibitoriæ epiſcopus excommunicabit iudicem ſecularem, vt quia diceret, inhibeo ne procedas in tali cauſa ſub pœna excommunicationis, ex nunc ipſo iure imponẽda: attamen dicit, ꝙ iudex ſecularis non debet curare, quia talis excommunicatio nulla eſt, quia incipit à præcepto ipſo iure inualido. Sed hoc puto eſſe neceſſario limitandum, niſi iudex ſecularis procederet ſuper crimine eccleſiaſtico, nam tunc in contemptum clauium poteſt epiſcopus inhibere, & excommunicare iudicem ſecularem, de quo vide per Bald. in l. conſulta. C. de teſtamen. Vnde ſi epiſcopus mandat ſub pœna excommunicationis poteſtati, ne exequatur teſtamentum vſurarij poteſtas parere debet, aliàs incurret excommunicationem. Et de iſta materia, vtrum & quando epiſcopus poſſit inhibere, & an ſit opus, quòd primo citetur pars, & an ſecula-

ris compellatur ad obſeruantiam inhibitoriæ per eccleſiaſticam cenſuram, vltra non progredior, ſed remitto te ad no. per Anton. de But. in cap. ſecundo, de ordin. cogn. & ad notata per Ioann. And. in cap. ſtatutum. el primo. de hære. libro 6. & per Ange. in l. ex ea. ff. de poſtula. & per Ioan. de Imol. in d. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Et per iſta ſit huic opuſculo finis impoſitus, ad laudem omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ Virginis eius matris glorioſæ. AMEN.

FINIS TRACTATVS DE GVARENTIGIA.

TRA-

TRACTATVS DE EXECVTIONE INSTRVMENTORVM.

D. ANTONII A CANARIO.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones iustæ, an possint obiici contra publicum instrumentum stante statuto, quod, &c.*
Verbum generale omnia comprehendit.
Genus tantum valet, quo ad omnia; quantum species quo ad speciem.
2 *Promittens nullam exceptionen opponere, intelligitur de malitiosa, & non de legitima.*
3 *Exceptiones iustæ, an possint opponi, si dictum sit, quòd nõ possit opponi nisi exceptio falsitatis, & solutionis.*
4 *Exceptiones quæ opponi possint, statuto dictante, quòd exceptione falsitatis, & solutionis non obstante, instrumenta publica executioni demandentur.*
5 *Statuto dictante, quòd publica instrumenta executionem habeant paratam nulla nisi solutionis, & falsitatis exceptione obstante, an possint obiici aliæ exceptiones iustæ.*
6 *Sententia, iuramentum, & confessio de iure communi executionem habent paratam.*
7 *Clausula, & post prædicta, in fine contractus posita, quid operetur.*
Gabella non soluitur de præcepto in confessum, statuto stante, quòd de omni sententia condemnatoria soluatur gabella.
8 *Instrumenta guarentigiata, vbi fundentur & vbi confessionata, & vbi simplicia.*
9 *Statuta loquentia de executione instrumenti guarentigiati non exorbitant à iure communi.*
10 *Electio Papæ non ex toto subiicitur iuri positiuo.*
11 *Exclusio generali exceptionum ad processum non excludit speciales*

speciales exceptiones procedentes à statuto vel iure communi.

12 Statuta secundum ius commune sunt interpretanda & restringenda.

13 Exceptio quæ post sententia opponi possit.

14 Exceptiones, quæ post sententiam contra sententiam opponi possint.

15 Cognitio summaria adhibetur in sententiæ executione.

Exceptiones quæ admittantur in summariis cognitionibus.

16 Exceptio peremptoria duplici ratione opponi potest contra instrumenta.

Exceptiones quæ contra instrumen. opponi possunt, an etiam possint opponi contra executionem instrumenti.

17 Instrumenta de iure communi, an aliquo casu habeant executionem paratam:

18 Exceptiones à iure ciuili introductæ censentur exclusæ statuto stante, quòd instrumenta secundum ius gentium executionem sortiantur.

19 Exceptiones quæ, & quando indaginem altiorem requirere censeantur.

20 Statuto disponente, quòd exceptio contra instrumentum sit statim probanda, an aliæ exceptiones non reiectæ debeant probari intra terminum iuris communis.

21 Exceptio nullitatis contra executionem instrumenti opposita an possint eam impedire.

22 Exceptio altiorem requirens indaginem non admittitur in cognitione summaria.

Obligatio viribus carens, nulla lege firmari potest.

23 Præceptum non dicitur quod non rite præcipitur.

24 Exceptio præscriptionis inducta à iure communi vel statuto, an possit contra instrumentum obiici.

25 Exceptio simulationis, an possit opponi contra instrumẽtum, aut contractum.

Statutum dictans exceptionem contra instrument. non opponendam exceptionem contra contractum non excludit.

26 Hæres contra instrumentum defuncti venire non valens, instrumentum esse simulatum opponere potest.

Nomine carere debet, quod effectu caret.

27 Simulationis multæ sunt species.

28 Contractus iniĵus dicitur si ex vna causa promittatur, quod ex alia debebatur.

29 Exce-

29 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quo casu opponi possit.*
30 *Instrumentum asserens esse simulatum speciem simulationis exprimere debet.*
31 *Exceptio simulationis cum quali distinctione possit opponi.*
32 *Instrumenta non liquida, an possint executioni mandari.*
Instrumentum duobus modis liquidari potest.
33 *Instrumentum non liquuidum obligationem velatam continet quæ tam testibus, quàm instrumenti detegi potest.*
34 *Modus secundus instrumenti liquidandi, qualis.*
Instrumentum liquidari potest ante executionem petitam, & etiam post in processu petitæ executionis.
35 *Exceptiones personam concernentes, an possint opponi, non obstante statuto de exceptionibus non opponendis.*
36 *Minor iurans se maiorẽ et confessus debitũ quãdo teneatur.*
37 *Filiusfamilias asserens se patremfamilias, & iurans super contractum, an possit postea de nullitate opponere.*
Obligatio non oritur ex contractu ipso iure nullo.
38 *Filiusfamilias ratione iuramenti potest ad soluendum compelli, licet repetere possit.*
39 *Filiusfamilias quando exceptionem Macedoniani possit opponere.*
40 *Exceptio Macedoniani non potest opponi contra creditorem ignoranter cum filiofamilias contrahentem.*
41 *Ignorantia quando præsumatur, & quando non.*
42 *Exceptio Macedoniani quare contra creditorem filiofamil. mutuanti opponatur.*
43 *Exceptioni ne quis conueniatur vltra quam facere possit, renuntiari non potest.*
44 *Instrumento quod executioni mandari debet intra decẽ dies secundum formam statuti, opponi potest, quòd non sit factum secundum l. non dubium. C. de legi.*
45 *Dispositio iurata in instrumento deducta, an debeat executioni mandari.*
46 *Periurium est crimen ecclesiasticum.*
47 *Iuramenti causa quando coram iudice ecclesiastico tractari debeat & quando coram seculari.*
48 *Petitio restitutionis in integrum, an impediat executionem publici instrumenti.*
Executio sentent. dicitur fieri iustæ à qua appellatũ nõ fuit.
49 *Euidens esse non potest, nisi id de quo apparet, aut incontinenti apparere potest.*

50 Sen-

50 *Sententiæ duæ conformes si latæ sint, petitio restitutionis in integrum non potest executionem impedire, si petens restitutionem caueret.*

51 *Clerici, an ligentur statutis, & consuetudinibus laicorum.*

52 *Instrumentum in quo filius absque patris assensu se obligauit, an habeat executionem paratam.*

53 *Filio sine consensu patris non licet litem contestari, nec totius causæ recipere præceptum.*

Filius quando, & pro quibus in iudicio agere possit.

54 *Patri p filiũ in castrẽsibus vel quasi nõ q̃ritus vsusfructus.*

Præceptum guarentigiæ interlocutoria quædam dicitur, quæ in scriptis non profertur.

55 *Filius latitans, & contumax quo casu banniri possit, & aduersus eum executio fieri.*

56 *Executio personalis fieri potest contra filiumfamilias debitorem, vigore statuti disponentis, quòd, &c.*

Exceptiones quæ obligationi insunt, an possint opponi contra instrumenti executionem, & num. 57.

58 *Statuto exceptionum exclusiuo non obstante, poßunt opponi exceptiones quæ obligationi in instrumẽto deductæ insunt tacitè vel expresse.*

Exceptio quando obligationi inesse dicatur.

59 *Exceptio pretij non soluti quando possit per venditorem opponi, & quando per emptorem exceptio rei non traditæ.*

Emptor ad pretium condemnatus non potest excipere rem non esse sibi traditam.

60 *Exceptio pretij nõ soluti, aut rei non traditæ, licet perẽptoria sit: tamẽ cũ instrum nascitur, & opponi põt in executione.*

61 *Exceptio pretij non soluti, & rei non traditæ contractu celebrato ex mora emptoris & venditoris nascitur.*

62 *Exceptiones quæ contra instrumentum non opponuntur, an possint ad executionem opponi, stante statuto, quòd, &c.*

63 *Executio instrumenti fit contra hæredem defuncti sicut contra defunctum, si ipse hæres inuentarium non confecerit.*

64 *Mulier habens instrumentũ, quo vir confessus fuit se dotem recepisse, an possit ipsius instrumenti execut. petere soluto matrimonio, vigore tacitæ stipulationis de restituendo.*

Tenor proprius instrumenti dicitur quod ex illo præsumitur.

65 *Contrahentes velle cogitare & agere censentur quod lex ipsa disponit.*

66 *Executio, an possit fieri contra hæredes debitoris per instrumentum*

mentum obligati, statuto stante, quòd instrumenta mandentur executioni.

67 Statutum, quòd debitor pro debito ciuili possit ad instãtiam creditoris personaliter carcerari an valeat.

68 Instrumenta, an possint ex partium cõuentione executionem paratam habere.

69 Conuentio partium, quòd liceat creditori capere debitorem, & captum in carcere priuato retinere, quare non valeat.

70 Debitor de fuga suspe. ex pacto capi põt in causa suspicionis.

71 Executio instrum. vel sententiæ si petatur, an finiatur intra vigintidies statuto stãte, ꝙ instãtia finiatur cursu tacio.

72 Instrumentum factum Perusii per notarium Perusinum de contractu facto inter Perusinum & Canariensem, vbi debeat executionem sortiri.

73 Instrumenti publici appellatione quid contineatur.

74 Instrumentum publicum qualiter definiatur.

75 Reo non habenti instrumentum secum ad probandam exceptiones, an succurratur aliquo remedio.

76 Statutũ disponens instrum. manu publica scriptũ executioni mãdandũ, an habeat locũ in sumpto iudicis auctoritate.

77 Actor producens protocollũ notarij mortui & petens eius executionem sicut publici instrumenti, an sit audiendus.

78 Petitio executionis, an procedat si petatur execut. mãdari instrum. in quo debitor se obligauit procuratori creditoris.

79 Debitor, an si statim in mora constitutus si instrumenta vim rei iudicatæ habeant.

80 Tempora quæ dantur iudicatis & confessis, an concedantur pro instrumentorum executione.

81 Citatio in executione semper facienda est corã iudice nouo
Citatio, an sit necessaria in executione instrumentorum.

82 Conductio prima si facta sit per publicum instrumentum executionem paratam habens, an finito tempore conducto censeatur tacite renouata cum virtute instrumenti.
Fideiussor obligatus per instrumentum, quod executionem statim meretur, an agere possit.

83 Appellare, an possit is contra quem executio instrum petitur,

84 Appellatio ab interlocutoria est ipso iure nulla.

85 Appellari quando possit à sententia de exequendo.

86 Appellatio ab execut. an sit nulla quoad oẽs effectus suos.

87 Processus qualis esse debeat in causa appellationis.
Sententia interlocutoria dicitur quæ instrumentum exe-

quendum

quendum pronunciatur.

88 *Monitio iudicis facta hæredi de legatis soluendis, interlocutoria dicitur.*

89 *Emptor rei emptæ fructus petere potest sequestrari, vẽditore appellante à senten. lata, de exequendo venditionis instr.*

Officium iudicis implorare potest, qui ab exceptionibus proponendis exclusus est.

90 *Debitore munito exceptione à statuto exclusa, an possit creditor lite pendente executionem petere.*

91 *Executio facta lite pendẽte, & facta inhibitione, an valeat, & quando.*

92 *Officium iudicis non poterit implorari stante statuto, quòd nulla exceptio an defensio admittatur.*

93 *Debitor exacto habenti iustas exceptiones per statutum exclusas, quo subueniatur remedio.*

94 *Aestimationis ratio, an sit habenda à tempore moræ si petatur executio instrum. continentis debitum frumenti, &c.*

95 *Creditor, an possit via ordinaria agere post decennium, stante statuto, quòd post id tẽpus non possit executio peti.*

96 *Clericus debitori laico per instrumentũ obligato succedens, an possit astringi coram iudice laico.*

97 *Contractus hodie per mutum celebrati, an sint validi.*

COLLIGAM quæstiones quasdam per numerum circa materiam executionis instrumenrorum, secundũ formam statutorum, quę communiter sunt per Italiã. Confidens non in modulo mei rudis ingenij, sed in gratia illius, qui affluenter dat, & nõ improperat:

1 PRimo, Quæro. Dicat statutum, † quòd contra publicum instrumentum nulla exceptio possit opponi, an aliquæ iustæ exceptiones opponi poterunt, & videtur, quòd non: quia verbo generali omnia comprehenduntur. ff. de lega. 1. l. si cui seruos omnes. C. sine censu vel reliq. l. omnes. ff. de leg. pręstan. l. 1. §. & generaliter. 18. distin. si Romanorum. de maio. & obe. solitæ. & vbi lex non distinguit, nec nos debemus distinguere. ff. de arbit. l. 1. §. nondum. & ff. de pub. l. de pretio. & quod ibi not. & tantum valet genus, quo ad omnia, quantum

species

ſpecies, quo ad ſpeciem.ff. de adminiſt. tut.l. ſi duo. de leg.3. ſi chorus.in prin.de vſu & hab.l.ſi ita.C de quad. præſ.l.2.de præſcr.30.ann.l. ſi omnes. quæ iura ad hoc alleg. Dyn. in cap. generi de regu.iur.lib.6. Et pro iſta parte videtur tex in cap.ex parte tua de offi.deleg.in 2. reſponſo. In contrarium eſt veritas, quòd ſolum exceptiones friuolæ videntur excludi.argum.ff.qui & à qui. appell non licet.l.1.§.interdum.de appell.cap.paſtoralis.&c. vt debitus.& eſt text. iuncta glo.ff. de petit. hære.l.& non tantum §. ſi pro emptore.quod vi,aut clam. l.1.§.& parui refert. & in d.ca.ex parte. iuncta glo quæ incipit,ſupple.& 12.quſt.2.ſine exceptione. in 1.gloſſ. & in ca.licet canon.de elec.in gloſſ.ſuper verbo,in exceptione.poſt prin. & nota.in ca.cum quis de reſti. ſpo. in fi.primæ glo. & quod ſuper ea addit Io.An. allegans iura quæ allega.glo.in d.§.& parui refert. & hoc in his
2 terminis tenet Cyn. in l. ita pudor. ff. de adulte. † Pro hoc quia idem dicimus in promiſſione conuentionali, quando quis promittit nullam contrariam exceptionem opponere, quia intelligitur de malitioſa, nam legitimas opponere poterit pacto non obſtante, ita dicit Specul. in tit. de obligatio. & ſolu.§.1.ver. inſtrumentum. ſuper verb. nullam aliam contrariam exceptionem. alleg. ff. de pac.l. iuris gentium. §. ſi paciſcar. de elec.c.cauſam quæ.de præſcr. cum adeo.& d.c. ex parte. hoc idem eſt in reſcripto, quoniam quantumcumque præciſe reſcribatur, iudex debet legitimas exceptiones admittere, ſecundum Hoſtien.in ſumma de off. deleg. §. quòd ſi eius officium, verſic. item ad officium eius pertinet. Alleg. d.ca. ex parte. & cap.ſuper eo. eod. titu.& de iud.cap.exhibita.& de præb cap.fin.niſi executio tantummodo demandetur.de offic.deleg.cap.paſtoralis.§.quia vero ſecundum eum, & idem tenet in d. ca.ex parte.dicens,exceptiones dilatorias, moratorias. & ſic friuolas, vel praui prçiudicij, non autem peremptorias per dicta generalia verba excludit, vt refert Io. Andr.in d.cap.ex parte.ſuper ſecunda gloſ.ad hoc facit etiam de procur. cap. qui ad agendum. lib. 6. Et quod

ibi notat Ioan. And. in nouella. & quod not. Spec. de eo qui renuntiauit omnibus exceptionibus, in titu. de renun. & conclu. §. 1. versicu. pone ergo. & versicu. si quis. Non obstant allegata in contrarium, quia procedūt, vbi non est præsumptio in contrarium: nam generalitas pręsumptionibus restringitur. ff. de pec. l. qui peculij. & not. in d. cap. ex parte. in glo. supple. Et constat ex multis generalia verba restringi, quæ diffuse ponit Ioan. And. in d. cap. in generali, in mer.

3 SEcundo. † Quæro si non possit opponi, nisi exceptio falsitatis, & solutionis, An aliæ iustæ exceptiones opponi poterunt. Non vr̄; quoniam exceptio firmat regulam. de reg. iur. l. 1. in fin. primæ glo. cū ergo certi sunt casus exceptuati, in reliquis regula firma manet: & statutum loquēs de certis exceptionibus taxatiue, ad alias extendi non potest. C. de pact. qui fil. distra l. 2. & quod no. in ca. in argumentū. de reg. iu. lib. 6. per Dy. ista proprietas, nisi, est dictionis taxatiuæ, quæ excludit quicquid non includit ex vi sermonis. ff. de neg. gest. l. qui aliena. §. libertus. In contrarium est veritas. tex. est iuncta glo. in l. ita pudor. C. de adult. Et hoc in terminis tenet ibi Cyn. pro hoc rationes, & iura supra proxime quæstionis pro hac parte alleg. Non obstant contraria: quoniam licet exceptio firmet regulam, non ampliat, vt includat vltra quam alia de se regula includeret, vt l. generali. ff. de auro & argen. legat. vbi hoc tenet Bart. & esto, quòd dictio taxatiua excludat quicquid non includit, illud quod excludit, remanet sub regula, & quo ad exclusa nihil operatur, nisi, prout virtus regulæ importat, vt d. l. 2. C. de pact. qui fil. distra. Vnde in proposito esto, quòd statutum disponat, quòd nō possit aliqua exceptio opponi, nisi solutionis et falsitatis, quoad ad alias tamen habetur ac si nulla fuisset excepta, cum remaneat sub regula, quæ licet sit generalis, non tamen excludit exceptiones legitimas, vt dictum est supra proxima q. Qua ratione attenta, hoc idem dicēdum est si statutum diceret, quòd nulla exceptio possit opponi, nisi solutionis & falsitatis, & nulla alia possit opponi, quia eo mo-

do quo

do quo prima generalitas restringitur, sic & secunda. Sed contra prædictam in hac & præcedenti quæstio. videtur dictũ Bar. in d. l. 1. §. & parui refert. ff. quod vi aut clam, concludentis exceptiones procedentes ex aliquo capit. statuti opponi posse: exceptiones vero procedentes ex aliquibus partibus iuris, non. Sol. ibi dictum Bar. debet intelligi quando statutum disponit, ꝙ instrumenta publica executioni mandentur, & quòd nulla exceptio possit opponi nisi solutionis, &c. non autem quando statutum loquitur simpliciter, ꝙ nulla exceptio possit opponi, nisi, &c. Rationem huius & declarationem videbis statim in 3. quæst.

4 TErtio. Quæro † pro prædictorum, & dicendorum intelligentia clariori. Dictat statutum, quòd non obstante exceptione falsitatis, & solutionis, & aliis quibuscunque publica instrumenta executioni mandẽtur, vel firma, vel valida habeantur, an aliæ iustæ exceptiones opponi poterunt. Respon. Neque nominatæ, neque aliæ opponi poterunt, quæ sint pares vel minores expressis, vt no. But. in d. c. ex parte. in glo. supple. in fi. & Io. And. post Host. super ea. ad hoc. de procur. qui ad agendum. & quod nota. Bart. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. quęsitum. Differt hæc quæstio à præcedentibus, quoniam in præcedentibus exceptuati casus ponuntur exceptiue & restrictiue, vnde non ampliant generalitatem: hic ponuntur dilatiue, & ampliatiue, & sic clara est statuentis intentio.

5 QVarto. Quæro † statutum dictat, quòd instrumenta publica habeant executionem paratam, & nulla exceptio possit opponi, nisi solutionis falsitatis, &c. an aliæ iustæ exceptiones opponi poterunt? aduerte in his terminis debet intelligi, quia sic communiter statuta loquuntur, licet simpliciter statuta loquantur. Bar. in d. §. & parui refert. distinguit, quia, aut alię exceptiones descendunt ex aliquo capitulo statuti eiusdem ciuitatis, & illæ possunt opponi. argum. d. §. & parui refert. cum sua glo. & in d. l. ita pudor. non enim est verisimile, quòd se per illa generalia verba voluerit corri-

gere, vt. ff. de cond. & demon. l. nam & eo. & C. de inof. testam. l. si quãdo. Si vero exceptiones tales descendũt ex aliis partibus iuris, tunc dicit, ꝙ nõ possint opponi, quia debemus inhærere verbis statuti, quamquam duris, vt l. prospexit. ff. qui & à qui l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercitor. secũdum eum, quem licet per alia verba, in effectu sequitur Anto. de Butr. in d. capit. item cum quis. de restit. spol. vbi epilogat. oĩa dicta Bart. in d. §. & parui refert. Contra primam partem distinctionis facit terminatio supra 1, & 2. quęst. Ideo quia in hac quæstione consistit plurimum intelligentiam huius materiæ.

6 † Sciendum est, quòd de iure communi sentẽtia, iuramẽtum, & cõfessio executionem paratam habẽt. Primum probatur. C. de execut. rei iudic. l. 1. & l. si vt proponis. ff. de re iudic. l. à diuo Pio. §. sic exequũtur. & l. si cum nulla. ff. ad Turpi. l. 1. §. fi. & in Spec. de exec. sent. §. 1. per totum. De secũdo videlicet cõfessione iudiciali, est text. de cõfessis. l. 1. ibi, nam & soluere cogitur. ff. de re iudic. l. si debitoribus & l. post rem. videlicet, quãdo emanat in iudicio nõ oblato libello, vt no. in d. l. 1. & l. si debitoribus probatur & l. 1. C. eod. tit. per Doct. & in l. 1. C. de lit. contest. Et si dicatur, qualiter hoc procedit, cum in l. si debitoribus. ff. de iud. dicatur, quòd sit præceptum. Respõdeo, quòd illum præceptum nõ est sentẽtia, sed tẽdit ad executionem, secũdum Bartol. in d. l. 1. De tertio videlicet iuramẽto, est text. in l. fin. C. de fideiusso. & in l. sed & si possessori. ff. de iust. & iure. & in d. l. post rem. vbi hoc tenet Bartol. & intellige de iuramẽto volũtario vel iudiciali, nõ in necessario, vt l. nam & postea. §. fi. ff. de iureiur. Et hinc dicit Bartol. in l. 2. ff. de
7 iureiur. † quòd si in fine cõtractus opponeretur ista clausula, & post prædicta, quia de prædictis posse dubitari, dictus promissor detulit dicto stipulatori iusiurãdum, vt si iurauerit se debere recipere, quod teneatur, qui stipulator statim sibi delato iuramẽto debere recipere iurauit tũc tale instrumẽtum de iure communi mãdetur executioni, & miratur Bartol. quòd cõsueto hunc modum nõ adinuenit. habet ergo cõfessio & iuramẽtum vim sen

tentiæ,

tentiæ, non tamen proprie dici possunt sententia, secundum glo. in d.l.1.ff.de re iud. per quam dicit Bar. ibi, ꝙ si statutum dicit, quòd de qualibet sentẽtia cõdemnatoria soluatur gabella, quòd de confessione, seu pręcepto in confessum non soluetur gabella. Ex his statuta Italiæ disponentia instrumenta publica executioni mãdari ha
8 bẽt fundamentum: † nam instrumẽta guarẽtigiata, quæ in certis partibus executioni mandantur, fundantur in præcepto notarij habẽtis iurisdictionem ordinariam inter consentiẽtes, qui in iure appellantur chartularij, de quo facit mẽtionem glos. ff. de iudic. l.1. & tex. in l. rem nõ nouam. C. eod. & vbi ad quem in integr. rest. postu. l. fi. Instrumenta vero confessionata fundantur in confessione emanãte coram notario, vt præmittitur inter consentiẽtes ordinariam iurisdictionem habẽte. Instrumenta vero simplicia, quæ habent executionem paratam ex forma statuti capiunt fundamentum per similitudinem prædictorum.

An autem de iure communi reperiatur, quòd instrumenta publica habeãt executionem paratam, vide infra
9 quæstio. septima. † Ex his patet, quòd statuta loquẽtia de executione instrumẽti guarentigiati, seu cõfessionati, nõ videtur a iure communi exorbitare. Statuta vero loquentia de executione instrumẽtorum simplicium sic. & hoc tenet Angel. in l. si prætor. §. si iudex. ff. de re iudic. quod facit ad plura. statuta vero redigunt instrumenta ad vires sententiæ confessionis, & iuramẽti, & amplius disponunt, quòd nulla possit obijci exceptio, quominus illa executionem paratam habeant, & vires rei iudicatæ, & consequenter ex natura actus dispositi excludit omnes exceptiones processum concernẽtes, vt quia non sit oblatus libellus, lis contestata iuratum de calumnia, sententia lata, & similia, & omnes alias quas excludit res iudicata, cõfessio, & iuramẽtum. C. sent. rescin. non poss. l. peremptorias. C. de præscrip. lõg. tempor. l. cum emptor. Exceptiones autem quas non excludit res iudicata, confessio & iuramentum, dicta statuta per dicta verba generalia nõ intelligũtur excludere, probatur hoc

aperte in c.licet de vitanda.de elect. vbi consideratur, ꝙ quandoque datur inhabilitas actus gesti de iure naturali & positiuo: & tunc reiectio omnium exceptionũ hanc non tollit, quia reiectio omnium exceptionum fit contra actus quatenus aliquid recipit esse & nõ est, si omni iure deficit. Ideo si opponeretur in terminis d.c. licet de vitanda, ꝙ Cardinales qui elegerunt, non fuerunt Cardinales, admitteretur hæc exceptio. similiter in proposito, si diceretur; instrumentum publicum guarentigiatũ, vel confessionatum, vt dicam infra 11.q. Quandoq; datur habilitas actus gesti, seu causæ agentis, saltem inspecto iure naturæ, licet deficiat iure positiuo: & tunc si actus est talis cuius validitas ponderatur de iure naturali, obiectus exceptionis concludentis effectum inhabilitatis actus gesti, seu causæ agentis, iure positiuo non admittitur. Si vero eius validitas ponderetur secundum ius positiuum, vt quia est actus qui subiicitur iuri positiuo, & admittitur exceptio, vt patent hæc ex d.cap.licet de vitanda. quod loquitur in actu electionis Papę, in qua pro-
10 ceditur secundum merum ius naturę,† quia eius electio non subiicitur ex toto iuri positiuo. Et ideo non admittitur exceptio ex iure positiuo procedens. Modo in proposito ex dispositione statuti ponderatur actus iuris exequendi, non actus iuris procedẽdi, & reiectio exceptionis venit ad ius exequendi, non autem ad ius procedendi; ideo non possunt ex natura actus dispositi: exceptiones vero concernentes ius exequendi sic, non obstante generali exceptionum executionem concernentium reiectione per dicta supra in 1. & 2. qõ. Distinctio igitur Bar. in terminis nostræ q. vera est, videlicet, ꝙ exceptiones procedentes ex aliquo capitulo statuti, opponi possunt; procedentes vero ex dispositione iuris communis non. Ratio, quoniam statutum ex quo descendit exceptio, considerat instrumentum exequibile, & propterea non obstante reiectione generali exceptionum, opponi possunt iustæ, procedentes a statuto: sed ius commune ex quo exceptiones descendunt, nõ considerat instrumentum exequibile, quia de iure communi instrumenta

non

non merentur executionem: ideo non possunt opponi ad ius exequendi introductum à statuto. Sed si statutum non introduceret ius exequendi, bene opponi possent,
11 & sic loquitur 1.& 2.q. † Conclusio igitur est, ꝙ generalis exclusio exceptionum ad processum non excludit speciales exceptiones a iure communi, seu statuto procedentes per dicta in 1. & 2. q. Et eadem ratione generalis exclusio ad ius exequendi non excludit iustas exceptiones, quæ ad executionẽ possunt opponi, siue procedant a statuto, siue a iure communi: sed actus dispositio bene potest excludere exceptiones concernentes processum, & etiam executionem, vt dicam infra quęstio.6. quo casu per generalitatem reiectionis exceptionũ non importatur vltra naturam actus dispositi, quominus iustæ exceptiones opponi possint; siue à iure communi, siue à statuto, vt dictum est, procedentes; & hoc vult clare Ioann. And. in titu. de sentent. §. vt autem. in additión. ad Speculat. ibi, & maxime cum procedat nullitas ex vi alterius statuti, &c. & dicam infra quæstio 11. hoc etiam voluit Franc. Accur. vt patet infra quæst.18. vbi eius verba refero pro hoc, quia statutum ius ciuile est. ff. de iust. & iure. & in l. omnes populi. & sic sicut generalis dispositio iuris ciuilis omnium exceptionũ exclusiua legitimas non excludit, sic nec dispositio statuti.
12 † Pro hoc quia statutum debet interpretari secundùm ius commune. C. de noxa. l. si serui vestri. & restringi ne quis damnum indebite patiatur. ff. de iure patron. l. adigere. §. quamuis. & specialia generalibus derogant, siue præcedant, siue sequantur. ff. de regu. iur. l. in toto. & l. ꝙ quæsitum. §. pen. ff. de fundo instru. per Bart. vnde in terminis nostræ propositæ quæstionis conclusio est, quòd exceptiones quæ non excluduntur ex natura actus dispositi per dictam generalitatem non intelligantur exclusæ, vnde omnes exceptiones, quæ opponi possunt ad executionem seu ad ius exequendi, seu ad rem iudicatã, opponi poterunt contra instrumẽta huiusmodi, non obstãte generali exceptionum reiectione, per iura alle. sup. in 1. & 2. q. Exceptiones vero quæ opponuntur ad pro-

 ces-

cessum, nõ quia illæ excluduntur ex natura actus dispositi, dum statutum disponit, quòd instrumẽta habeãt executionem paratam, & de illarum exclusione sensit statutum, non de iustis exceptionibus, quæ opponi possunt ad ius exequendi, & nunc habes intellectum huius materiæ. Et adde, quòd de exceptione peremptoria dico infra q. prox. in fi.

QVinto. Iuxta præmissa quæro, quæ sunt exceptiones, quæ possunt opponi post sententiam in executione, vbi attendẽdum est, quòd quædam exceptiones opponuntur post sentẽtiam, non contra sentẽtiam, sed
13 contra actionem primam. † Et in istis siquidem aliqua earum oritur post sententiam, vel oritur vel renouatur in ipsa sentẽtia; tũc potest opponi post sentẽtiam, ita loquitur ff. de trãsactio. l. post. ff. ad Macedo. l. tam & si. Declaro, mulier tuta Velleiano condemnatur exceptione non opposita, certe in ipsa sententia mulier intercedit pro alio, & de nouo in ipsa sentẽtia obligatur, merito potest opponere exceptionem post sententiam, quia in ipsa sententia oritur & renouatur. facit l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iudica. Si vero exceptio habuit originem ante sentẽtiam, tũc regula est, quòd nõ possit opponi post sentẽtiam, vt d. l. peremptorias. C. sent. rescin. nõ poss. Fallit in minore, qui petita restitutione in integrũ post sentẽtiam potest opponere, vt ff. de minor. l. minor xxv. an. omissam. Fallit in milite, qui restituitur ipso iure, vt possit opponere exceptionem. l. 1. C. de iur. & fac. ignorãt. Fallit in Macedoniano odio creditorum, vt d. l. tam & si. Fallit in alijs qui restituũtur ex clausula generali, vel iusta causa absentiæ, vt l. fi. ff. de restitut. in integrum. secũdum Bart. in d. l. 1. C. de iur. & fact. igno. quæ enumerat multos alios casus, cuius verba quasi ad litte-
14 ram sunt prędicta. † Quædam vero exceptiones opponuntur post sentẽtiam contra ipsam sententiam, & hic aduertendum, aut de illa exceptione liquet nullo alio probato extrinsecus, vt quia fuit prolata nulla procedẽte instãtia, vel fuit condemnatus dominus, vbi deberet condemnari procurator, & similia: & tunc etiam impe-

ditur

ditur executio, vt l. 1. C. de execut. rei iud. & ff. eod. l. si cum nulla. Si vero requiritur alia probatio extrinsecus, & tūc aut ista probatio requirit altiorem indaginem, & nō impedit executionem, vt l. fi. C. de ordi. cognitio. & l. secunda. C. de fal. & de in integr. restitutio. capi. auditis. Si vero illa exceptio posset probari incontinenti, tunc impediretur executio, casus est in l. fi. C. si ex fals. instrumēt. nam illa l. loquitur quando iam in alio iudicio instrumenta erāt probata falsa, ita quòd falsitas erat prompta & manifesta. Hæc distinctio probatur per ra-
15 tionem: † nam in executione sententiæ adhibetur cognitio summaria, vt l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudica. sed in summarijs cognitionibus admittuntur exceptiones, quæ possunt probari incontinenti, non illę quæ requirunt altiorem indaginem, vt l. tertia. § ibidem. ff. ad exhiben. & l. ille à quo. §. si de testamento. ad Trebellia. & l. is a quo in princip. vt in possessio. legato. & quando dicatur exceptio probari incontinenti, vide infra quæstione nona. Ex hoc habebis practicam quādo formas exceptiones contra executionem sententiæ, quia debes dicere quas paratus sum incontinenti probare, quia si non posset probari incontinenti, iudex posset eam respuere: quod est notandum, & menti tenendum secundum Bartolum in dicta l. fi. C. si ex fals. instrument. cuius verba fere ad litteram sunt prædicta. & idem licet non sic diffuse ponit in dicta l. prima. C. de iure & fact. ignorant. & probatur proxima distinctio in l. secūda. C. de edicto diui Adriani tollend. Quando autem exceptio dicatur habere altiorem indaginem, vide infra in nona quæstione. Ex his habes quæ exceptiones opponi possunt in executione instrumenti in terminis proximæ quæstionis, plurimas tamē specialiter subdam in hoc tractatu. Aduerte tamen, quòd licet contra sententiam exceptio peremptoria opponi non possit, vt l. peremptorias. C. sent. rescind. nō poss. & supra dixi hac eadem quæstio. contra instrumenta opponi potest duplici ratione.

16 † Prima, quia oritur cū instrō, ꝙ nō cōtingit in sentē-

tia. Secunda, quia ad excludēdas exceptiones, instrumentum non habet vim sententiæ, quia nulla causæ cognitio præiuaidialis præcessit, secundū distinctionem præmissam. & hoc tenet Bal. in d. l. peremptorias. C. sent. rescin. non posse.

SExto, Quæro, Dictat statutum, ꝙ contra executionē instrumenti nihil possit opponi, non autem dicit contra instrumentum, & sic differt a quarta quæstione, an poterunt opponi exceptiones, quæ opponi possunt contra instrumentum. Respondeo, Non: secundum Bart. in l. si filius. ff. quod cum eo. quod dictum debet intelligi quando sic statutum disponit, quod ex natura actus dispositi exceptiones contra executionem excludantur; vel quando statutum disponeret, quod executio instrumenti fieret, non obstante exceptione, quæ potest in executione opponi: nihilominus iustæ exceptiones executionem impedientes, seu quæ in executione possunt opponi, non intelligerentur exclusæ, & sic intellige dictum Bar. vt dixi supra in 4. q.

17 SEptimo, Quæro, † An sit reperire casum, quòd de iure communi instrumēta habeāt executionem paratam. Respondeo, Sic: quando in contractu apparet iuramentum delatum vel præstitum, vt dixi supra in 4. quęstione. Item instrumentum depositi habet executionem paratam, secundum Bartolum in l. penultima. C. depositi. per illum textum ibi dum dicit, illico eum reddere modis omnibus compellatur. & ibi, quod celerrime restituatur. & ibi, quanto citius, &c. quod etiam apparet ex eo, quòd exceptiones quæ requirunt altiorem indaginem, non possunt in eo iudicio opponi. Sed in extraordinario iudicio reseruatur. Bald. tamen ibi tenet, quòd iudiciarius ordo requiratur, & consuetudo obseruat, quod tutius puto.

OCtauo, Quæro, Quid si statutum disponit, quòd instrumenta secundum ius gentium exequantur.
18 † Respond. Omnes exceptiones a iure ciuili introductæ ex natura actus dispositi exclusæ intelliguntur, vt d. c. licet canon. & dictum est in 4. q. sup. Et propterea testamētum

tum factum in Barbaria corã duobus testibus, quia præ sumitur ibi iús gẽtium obseruari, valet secundum Bart. qui dicit sic se cósuluisse in l. ius autẽ ciuile. ff. de iust. & iu. & executioni mandetur in Italia, vt viget statutum.

NOno, Quæro, Dixi in 5. q. ꝙ exceptiones requirẽtes altiorem indaginem nõ possunt opponi post sentẽtiam, nec impediunt executionem sentẽtiæ, & similiter instrumẽtorum habentium executionem paratam, vt est tex. secundum Bart. in l. pe. C. depositi.

19 † Quæro qñ exceptiones dicãtur requirere altiorem indaginem, & sic dicantur nõ posse incõtinenti probari. Respõd. Secũdum Bart. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. qñ examinari nõ possunt intra tempus, intra quod examinatur executio. s. an reperiãtur bona mobilia, vel nomina. dicit tex. in l, si is a quo. ff. vt in poss. le. Vel clarius, illæ dicũtur requirere altiorem indaginem, quę nõ possũt examinari intra tãtum tempus, intra quãtum processus principalis expediretur, etiam si talis exceptio nõ opponeretur. per d. l. si is a quo. secũdum Bar. in extraua. ad repri. in verbo, summariæ. ex quo patet, ꝙ si executio instrumẽti deberet fieri ex forma statuti realiter, & personaliter ad volũtatem creditoris, vt vidi in aliquibus ciuitatibus, quod túc nulla exceptio probãda admitteretur, nisi ea, quæ momẽto probari posset, forsitã per aliud publicum instrumẽtum: & propterea cautus debet esse exceptionem opponẽs, quòd se offerat eam incõtinenti probare, aliàs iuste reiici posset, vt dictum est in excipiẽte contra sententiam in d. 5. q.

DEcimo, Quæro, Quid si statutũ disponit, ꝙ nulla exceptio cõtra instrm opponi possit, nisi solutionis, & falsitatis, &c. cõstat, ꝙ in his duabus si opponãtur, debet obseruari ius cõe, cum nihil statutum super earum probatione disponat. ar. ff. de lib. & posth. l. cõmodissime. c.

20 susceptum. de resc. lib. 6. † Quid si statutum disponit, ꝙ debeat intra certũ terminum probari, & opponũtur alię exceptiones, quæ per prædicta nõ intelliguntur reiectę, vt est dictum in 1. 2. & 3. q. an debebũt probari intra terminum iuris communis, vel intra terminum statutum

ad

ad probandum exceptionem falsitatis & solutionis. Respõd. quòd intra terminum statutum exceptionibus, scilicet nominatis prædicta no. Bar. in l. si legatum. in prin. de annu. lega. & quod not. glo. in l. fin. §. si à locis. super ver. consumantur. C. de iure delib.

VNdecimo. Quæro, an retentis terminis 4. q. posset
21 opponi exceptio nullitatis. † Respõdeo. Solutio apparet in d. 4. q. videlicet, quod quãdo ex parte eius, qui opponit exceptionem nullitatis, nil est probandum, vt quia instrumẽtum non est publicum, vel caret annis Domini, indictione, testibus, vel subscriptione, vel obligatio in instrumento deducta est nulla, & tunc exceptio nullitatis impedit executionem, vt l. 1. §. & parui refert. ff. quod vi, aut clam. per Bar. & ff. de re iud. l. 2. §. cõdemnatum. C. de procu. l. licet. C. de sent. quæ sine cer. quan. l. 2. & sic intellig. Innoc. de offic. deleg. c. cum in iure. & l. si cum nulla. ff. de re iudic. & l. 1. C. de except. rei iudi. Quãdoque est aliquid probandum, & tũc aut ista cognitio habet altiorem indaginẽ: quod qualiter intelligatur dictum est supra in 9. quæst. & tũc nõ impedit executionem, vt l. fi. in. fi. C. de ord. cog. C. de fal. l. 2. C. depositi. l. pe. secũdum intellectum Barto. aut nõ habet altiorem indaginem, quia tũc potest incontinenti probari, & tũc impedit executionem, vt l. iudicati. C si ex fal. instrum. & de iud. l. si prætor. §. Marcellus. qui expresse hoc probat, referẽdo ad primum casum illius l. vt gloss. facit, & probatur per rationem, quia in executione instrumenti, sicut in executione sentẽtiæ requiritur causæ cognitio,
22 vt l. à diuo. §. si super. ff. de re iudica. † Sed in cognitione summaria exceptio, quæ requirit altiorem indaginem, nõ admittitur, vt l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib. C. de edicto diui Adria. tollẽ. l. 2. Sed illæ, quæ nõ requirũt altiorem indaginem, sic vt l. ille a quo. §. si de testamẽto. ff. ad Trebell. sic distinguit Bartol. in exceptione nullitatis cõtra sentẽtiam, in d. §. condemnatum. & latius in l. fi. C. si ex fals. instrumẽt. vt dixi in quinta quæstio. hoc idem tenet Io. And. in tit. de executio. sent. §. ult. ver. 16. in addit. ad Specul. & domini de Rota in eorum decisione 282. Nõ

enim

enim per dictum statutum firmatur obligatio quæ nulla est : nam obligationes, quæ carent propriis viribus, nec officio iudicis, nec magistratus, nec lege firmari possunt. ff. de act. & obl. l. oblicationes. facit ff. de testamen. mili. l. 1. Inst. eo. tit. §. 1. & ꝓpterea de nullitate obligationis patente, vel quæ statim possit probari, opponi pōt, vt quia contractus sit factus cōtra legē, vt l. non dubiū. C. de legi. C. de sacr. san. eccle. l. iubemus. §. sane. & omnis nullitatis exceptio vndecūq; prouenies, secundū prædictam distintionem, siue proueniat à iure, siue ab aliquo capitulo statuti: & propterea Ioan. And. in titu. de sente. §. vt autem. verb. hoc autem notādum. in addi. ad Specu. sequens Nico. de Mat. qui, vt ipse refert in quæst. quæ incipit, Statutum est in ciuitate. tenuit quod si statutum est in ciuitate, quod contra præceptum factum in confessum nō possit excipi, nisi de falsitate vel solutione poterit opponi exceptio nullitatis, & maxime cum proce-
23 dere nullitas ex forma alterius statuti. † allegat, quòd præceptum non rite factum non dicitur præceptum. ff. de contra. l. non quem vis. cum concordantijs alleg. de cler. non resi. capit. tuæ. in glos. 2. & suffragio super ea. & sic patet, quòd non est facienda vis an præcedat exceptio ex vi alterius statuti, an ex vi iuris communis, vt videretur voluisse Bartol. in dicto §. & parui refert. de quo dic, vt dixi in quarta quæstio. Hinc etiam Ioā. Andr. in præallega. ver. 16. de sent. excommunicat. §. vltimo. refert Ros. Bono. in sua quæstio. 45. & Guil. de Suza. post eum terminasse, quòd si vnum statutum dat certam formam sententiandi, & aliud iubet intra tempus sententiam executioni mandari, non obstante aliquo statuto, sentētia in qua constat formam primi statuti non esse seruatam, executioni non mādabitur. nec primum statutum censetur sublatum allegat. ff. de verbo. obligat. l. doli clausula. & ff. de leg. 3. l. si quis in principio testamenti. quod verum est, quia exceptio respicit formam executionis, non formam sententiandi, & nūc clare intelligis per dicta in 4. quæst. & hoc in exceptione nullitatis patēte seu alia non patēre, vt vult Barto. in d. §. &

parui

parui refert, dum dicit opponi posse nõ obstãte statuto, quòd instrumẽtum non est instrumentum publicum, vel caret annis Domini, indictione, subscriptione, quę cõcernunt nullitatem, vel quia instrumentum nõ est guarentigiatum, siue confessionatum, quæ concernũt substantiam instrumenti, & solemnitatem a statuto requisitam, ergo idem in alijs exceptionibus non parentibus, quæ probari possunt incontinẽti, cum a pari iudicentur, vt in hac quæstione, & in quinta dictum est, secundum ipsum, absque distinctione proueniant a statuto vel a iure communi.

DVodecimo, Quæro, An attentis dictis terminis contra instrumentum possit opponi exceptio præscriptionis inductæ a iure communi, vel ab alio statuto.

24 † Resp. Sic: si probari possit incontinenti vel liqueat ex instrumento, aliàs non, dictum est supra in præcedenti quæstio. Item in exceptione pacti de non petendo, & & in exceptione solutionis. hoc in executione sentẽtiæ tenet Io. And. in titulo de execut. sent. §. fi. versi. in vtroque. & versi. 16. in fi. Item in exceptione nouationis, & cõtrarij laudi. Primum ponit Specul. in titu. de execut. sent. §. fi. ver. in vtrumque. Bal. in l. 2. C. de execut. rei iudic. Idem de executione trãsactionis, dicit Specul. in dicto titu. versi. 12. quod intellige quando valet trãsactio: nam super instrumẽto cõfessionato, seu guarẽtigiato, vel alio executionem merẽte, nisi in dubio reuocetur, transigi nõ potest, sicut nec super sententia, quæ trãsiuit in rem iudicatam, de qua nulla habetur hæsitatio, secũdum Bartol. C. de trãsact. l. si causa cognita. ff. eod. tit. l. si post rem. §. 1. & ff. de condi. inde. l. elegãter. §. primo. & Io. And. latius in tit. de arbitro. §. 1. ver. arbitrator vero. ad fi. in addit. quę incipit. Est sciendum. & idem in compromisso: quod verum intellige nisi partes transigerẽt, vel compromitterent cum clausula, nõ obstãte instrumento, quoniam tũc viderentur instrumento renuntiare, secũdum Baldum C. de trãsact. l. si diuersa. Idem in alijs exceptionibus executionem sentẽtiæ impedientibus, cõuenientibus executioni instrumẽtorum, vt

metus

metus doli, & alijs quæ Specu.ponit in d. tit. de execu. ſent. Idem in exceptione non numeratæ pecuniæ.ſecundum Cyn. in l.in contractibus.C.de non nume. pecu. in 4.q in princ.& idem Bal.ibi.

25 DEcimotertio, Quæro, † quid in exceptione ſimulationis. Bar.in l.1.§.& parui refert. & dicit, quòd ſimulatio bene facit deficere contractum, quia cum deficiat conſenſus, non eſt ille contractus qui ſimulatur, ſed eſt ille, qui vere agitur, vt in toto titulo C. plus vale. quod agi. Sed tamen bene eſt inſtrumentum publicum. C.ſi quis alteri. l.1.& l.quamuis. & l.cum proponas. Eſt ergo inſtrumentum publicum, tamē dicitur contractus ſimulatus, vnde iſta exceptio non poſſet opponi, niſi a ſtatuto permitteretur, quia non impugnat inſtrumentum, ſed impugnat vires contractus contentas in inſtrumento, ſecundum eum. Ex cuius theoricas habes quòd ſtatutum prohibens exceptionem opponi contra inſtrumentum, non excludit exceptionem contra contractum, & econtra. & ſic multum ſunt attendenda verba ſtatuti, vt dixi in 5. quæſtio. Bald. autem in propoſita quæſt.C. plus vale. quod agi. dicit, quòd aut eſt ſimulatio probata per præſumptionem iuris & de iure, & poteſt opponi, vt C.de donat.ante nupt. auth. ſed iam neceſſe: aut eſt ſimulatio probanda, & tūc refert: aut obijcitur contractui, & non poteſt opponi: aut obiicitur rogitui tabellionis, quia dicitur, quòd rogatus fuit ſimulate, & poteſt opponi, dicendo, quòd notarius fuit ſimulate rogatus, quia partes finxerunt ſe rogare, cum non intenderent eum rogare; vel dicendo, quòd teſtes fuerūt ſimulate adhibiti. per hoc enim dicitur quòd inſtrumētum nō eſt inſtrumētum, quia deficit ſolemnitas in ſubſtātia rogitus, vt in auth.de Tabell.§.nos autem Et ideo ſalua ſemper veritate, quæ debet eſſe ſemper in proponente & opponēte, reſpici debet forma excipiēdi, quod ſecundum eſt diligēter notandum. Idem autem Bald. in l. fi. §. in computatione. circa finem. C. de iure delibe.
26 dicit, † quòd hæres, qui ex forma ſtatuti non poſſit venire contra inſtrumentum defuncti, poteſt opponere,

quòd

quòd instrumentum est simulatum, quia instrumentum simulatum, non est instrumentum, cum non faciat fidem simulatione probata, vnde licet superficialiter appareat esse instrumentum, tamen substantialiter nec intellectualiter est instrumentum: nec enim proprie dicitur esse, quod abusiuum est, vt ff. de suis & legi·l. item prætor. & instrumentum quod non habet vim probandi, non est proprie instrumentum: quia dicitur ab instruẽdo.ff.de verbo.significat. l.notionem.§.instrumentorum.Statutum enim debet intelligi de instrumẽtis efficacibus, nõ de nullis,vt patet ff.de pœnis.l.si quis aliquid.§.testamẽtum.ff. quem test.appel.l.2.§.primo.nam illud quod caret effectu,etiã nomine caret, vt C.de probatio. l.cum precibus.nisi statutum remoueret expresse exceptionem simulationis, quia tunc propter iniquitatem statuti recurretur ad subsidium ecclesiæ: secus si statutum non remoueret exceptionem, sed assignaret certum terminum, qui non dicitur iniquitas, sed iustitia positiua,vt ff.de postul. l.prima,§.mixtum.in verbo, ratus.secundum eum, cuius verba sunt prædicta; Aduerte
27 pro clariori intelligẽtia huius quæstionis. † Simulatio est genus continẽs plures species: nam quandoque singulariter agitur vnus contractus, sed in veritate agitur, quòd nihil valeat. Interdum agitur, quòd valeat,vt alius contractus non vt singulariter celebratus. Interdum celebratur vnus contractus singulariter, sed agitur vt modico tempore duret. Interdum celebratur primus contractus figuraliter prætextu alicuius. Exemplum primi membri. Si aliquis timet tyrannum, vel vult effugere onera communis, vel aliquid simile, facit alienationem bonorum suorum vel partis ipsorum in alium, cum in veritate agebatur inter eos, quod non foret alienatio, sed solum fiebat ad reparãdum. Hãc puto appellari chartam ad appariter factam, hoc est ad apparandum, seu ad reparãdum. & de hac quæstione loquitur ff. de contrahen.empt. l. nuda.ff.de regul.iuris. l. imaginaria. ff. de ritu nupt. l.simulate. & de aqua plu: arc. l. empror. quo casu non valet, vt dictis iuribus patet. Exemplum

secundi

ſecundi membri, quando celebratur contractus venditionis, & agitur contractus pignorum, & tũc valet, quod in veritate agitur, non quod ſimulate concipitur. C. plus val. quod agi. per totum. C. de contrah. empt. l. empti fides. & not. in l. nuda. & d. l. imaginaria. Exemplum tertij membri, quia forte emptor debet reuẽdere cito, vt ff. de manu. l. 4. §. ſi ab ignoto. Hæc tria poſuit Bart. magiſtraliter in quodam ſuo cõſilio quod incipit, In nomine domini amen. factum tale eſt Pet. Nico. Exemplum vltimi membri, ſi promitto ex cauſa mutui pro ſalario
28 patrocinij præſtando. † Circa quod membrum aduertе, quia interdum promittitur ex cauſa mutui vel alterius iuſti contractus, quod debebatur ex alia iuſta cauſa iam præterita & finita, vt ſi promitto ex cauſa mutui qđ debebam ex cauſa iuſti patrocinij præſtiti, tũc tenet contractus. C. ſi cer. pet. l. ſi ex pretio. ff. eod. l. ſingularia. nec poteſt dici ſimulatus, quia obligationis ſubſtãtia nõ deficit, & debitum ex vna cauſa poteſt in aliam conuerti, vt dictis iuribus patet. Et propterea eſto quòd ex forma ſtatuti poſſit opponi exceptio ſimulationis, hoc caſu ſimulationis exceptio opponi non poſſet, quia vt dictum eſt, non eſt contractus ſimulatus, ſecũdum Barto. hoc tenentem in d. l. ſi ex pretio. Quandoque promittitur illud, quod tamen debetur ex iuſta cauſa futura, tunc cauſa non ſecuta opponi poteſt exceptio ſimulationis, quoniam etiam ſi promittitur ex cauſa mutui, ex cauſa futura, cauſa non ſecuta intra biennium, opponi poteſt exceptio non numeratæ pecuniꝧ, ſeu non ſecutæ cauſæ, quæ idem eſt quod exceptio ſimulationis. C. de poſthu. l. ſi ſub ſpeciem, vbi hoc per Barto. & Bald. con-
29 cludẽtes, † quòd vbi ex forma ſtatuti poteſt opponi exceptio ſimulationis contra inſtrumentum huiuſmodi, poteſt opponi etiam exceptio non numeratæ pecuniꝧ in caſu quo de iure talis exceptio detur. Quandoque promittitur illud quod non debetur ex cauſa præſenti vel futura turpi vel inhoneſta vel nulla, tũc habet locum exceptio ſimulationis, vel exceptio ſine cauſa, vel etiam iniuſta cauſa, vt l. 1. C. de condict. ob tur. cauſ. & d. l. ſi ſub

ſpeciem,

ſpeciem. ſecundum Bartol. ſubdens quòd quãdo ex forma ſtatuti permittitur opponi exceptio ſimulationis, debet intelligi quando promittitur ſpe futuræ cauſæ nõ ſecutæ: & tamen alia cauſa in inſtrumento exprimitur vel prætextu alicuius cauſæ iniuſtæ vel turpis: & hęc eſt vera exceptio ſimulationis, nõ quando debitum ex vna cauſa iuſta promittitur ex alia iuſta cauſa, ſecũdum eum ibi. & in d.l. ex pretio. Sic igitur ex prædictis apparet, ꝙ plures ſunt ſpecies ſimulationis, & verbum ſimu-
30 lationis multipliciter poteſt intelligi, ex quo liquet, † ꝙ dicẽs inſtrumẽtum ſimulatum, ſiue agẽdo, ſiue excipiendo, debet ſpeciem ſimulationis exprimere: aliàs nulla alia facta declaratione, ille cõtra quem dicitur ſimulatus, debet obtinere, vt l. 1. in princ. ff. de edẽd. & l. Pomponius ſcribit ſi frumẽtum. ff. de rei vendi. in fi. quæ loquitur in agente, & idem in excipiẽte, vt l. 1. §. Labeo. ff. de flumi. de leg. primo. l. Titiæ textores. in prin. idem in probãte obſtaret, vt ff. de nou. oper. nũc. l. nõ ſolum. §. ſed vt probari. & ibi nota. C. de petitio. hæred. l. ſi poſt motam. quod not. in glo. ſuper verbo, probaretur, & eſt expreſſum. de probat. in c. in præſentia. & ſic concludit Bart. in præalleg. cõſilio, ſubdẽs in eodem, quòd cõſtitutio precarii nõ facit ceſſare ſimulationem, quam quãdo aliàs cõtractus præſumitur fictitius, quia ſicut præſumitur fictus cõtractus, ſic & actus cõſtitutionis precarij. alleg. l. 1. C. de ſuffra. & idem in renũtiatione exceptionis ſimulationis. ff. de nouat. l. doli. ver. verſum. Sed an exceptioni ſimulationis huiuſmodi poſſit renũtiari, poſuit latius Bart. in l. nemo poteſt. de legat. 1. Et modum proponẽdi & articulãdi ſimulationẽ poſuit. C. de pact. in l. pacta nouiſſima. Et an ex cõtractu ſimulato transferatur dominium vel poſſeſſio, poſuit in l. emptor. ff. de aqua plu. ar. Quæ ſtudio breuitatis huius tractatus omitto. Ad ſolutionem igitur quæſtionis longius vtilitatis
31 cauſa euagatus, redięs cõcludo, † ꝙ ſimulationis exceptio propriç ſumpta opponi poteſt cum diſtinctione, an ſit patẽs, & ſi non ſit, an poſſit incõtinenti probari, vel nõ, vt dixi in 5. qõ. Quæ autem ſit exceptio ſimulatio-

nis

nis proprie patet ex prædictis, quia illa est, quæ instrumétum annullat, seu eneruat ipso iure, vel quæ exceptionis, non illa quæ viribus subsistit: fateor, quòd si petatur excipiēte habere declarare, speciem simulationis, ꝙ procederet iudicium in specie probata. C. de anna. exce. l. 1. Ex his etiam patet, ꝙ si statutū permitteret exceptionem simulationis opponere, ꝙ omnem speciem simulationis opponeret, quæ videlicet annullaret, vel eneruaret instrumētum ipso iure, vel ope exceptionis, &c. & sic etiam exceptionem non numeratæ pecuniæ, & omnes simulationis species huiusmodi possent opponi, & probari secundum ius commune, siue requireret altiorem indaginem, siue non, quia intelligitur statutum causa simulationis exceptionem permittere, quæ opponatur ad processum, vt patet ex dictis 4. q.

DEcimoquarto. Quæro, An retentis dictis terminis 4. q. opponi posiit, ꝙ instrumentum non est liqui-
32 dum. † Aduerte pro intelligentia videndum est, An instrumenta quę non sunt liquida possint executioni mandari: verbi gratia, promisisti mihi damna, seu interesse, & dicendum est, quòd sic: quoniam obligatio prædicta omni respectu est præsens, & non dicitur habere diem neque conditionem, sicut quando quantitas legata debet alterius arbitrio declarari, vt not. in l. 1. ff. de leg. 2. vbi per dictam rationem hoc tenet Bart. in vlt. quæst. & Bald. in l. 2. C. de exec. rei iudic. debebunt tamen liquidari secundum eos. Modus autem liquidandi, seu practica est duplex. Primo, quòd actor petat instrumentum non liquidum exequi, & in processu executionis liquidari instrumentum. hunc modum tradit Bart. in l. 1. ff. de edend. per ibi not. & in l. 2. C. de senten. quæ sine certa quantitate. videlicet incontinenti petita executione instrumenti producat articulos pro liquidatione ad probationem damni vel interesse, quæ probatio non requirit libellum, vel litis cōtestationem, seu alium ordinem iudiciarium, sed procedatur summarie, secundum formam l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudicata. sicut in executione sententię latæ in iudicio vniuersali. & no.

in d.l.1.de edend. secundum Barto. in d.l. 2.C. de sent. quæ sine certa quantit. & l. si cum exceptionem . §. hæc autem actio.ff.quod metus causa.& C. de pig.l. 3. in 4. q.& Bal.in d.l.2.C.de exec.rei iudi.& fiet talis probatio
33 per omne genus & speciem probationis. † Nam instrumentum non liquidum continet obligationem velatam, quæ potest detegi, tam testibus,quàm instrumentis. de testi.cap.sicut nobis.secundum Bald. ibidem subdens vero, ꝙ omnis exceptio in examine liquidationis opponi possit,non obstante statuto exceptionum exclusiuo, de quo agimus,cuius statuti beneficio non gauderet instrumentum pendente liquidationis articulo,quia statutum non dicit, ꝙ non possit opponi contra liquidationem, ergo stamus iuri communi, & cum liquidatio requirat causæ cognitionem pars citari debebit, secundum eum, & hoc intelligit,vt dictum est, in obligatione pura ad esse deducta, licet non liquida,vt in exemplo proposito, si promisisti mihi damna & interesse, sed in obligatione deducenda ad esse per liquidationem:verbi gratia, promisisti mihi non venire contra promissionem certā sub pœna mille, nam non possum petere executionem ad mille, nisi liquidetur, & probetur te venisse contra promissionem:certe ad liquidationem,seu probationem huiusmodi,quòd veneris cōtra promissionem,requireretur libellus litis contest.& sentētia, per quam obligatio per iudiciarium ordinem liquidata deducatur ad esse, secundum Bar.in d.l.3.C.de pig.in 3.q.vers.sed qualiter liquidabitur.
34 † Secūdus autem modus siue practica liquidandi est,ꝙ actor petat prius instrumentum liquidari, & eo liquidato liquidùm pronunciari, & illud exequi. Hanc practicam sentit Bartol.in l.perinde. §. nondum.ff. ad l. Aquil.& Bal.tradit in d.l.2.C.de execu.rei iu. & tutum puto quod eo liquidato exequi,sed si executio non peteretur,sed si simpliciter peteretur liquidari, eo liquidato peti posset executio.probatur optime in simili in cle.auditor. de rescrip.in fi.1.glo.Potest igitur ante petitā executionem liquidari instrumentum, & post in processu executionis petitæ. Vltimum plus laudo,& præualet in obser-

obſeruantia, vtroque tamen caſu articulus liquidationis, ideſt, inſtrumenti puri, licet non liquidi per prædicta pariter examinetur & decidatur, videlicet ſine ordine iudiciario, vt dictum eſt ſupra. Et ex his habes, ꝙ exceptio ſimulationis poteſt indiſtincte opponi, ſtatuto prædicto non obſtante, quod intelligi debet inſtrumento, & liquido, & puro.

35 DEcimoquinto. Quæro. † Retentis terminis ſæpe dictis, An opponi poterũt exceptiones concernentes perſonã, vtputa nõ potes eſſe in iudicio: quia minor excommunicatus, vel bannitus, & ſimilia. Reſpond. ꝙ ſic: quia iſta non prohibentur opponi per ſtatutum prohibens opponi exceptiones contra inſtrumentũ, quia nõ reſpiciunt inſtr̃m, ſed perſonam agentis. arg. l. filio. ff. de inof. teſt. & Bar. in d. §. & parui refert. adde infra in propriis quæſtionibus ſubdo.

DEcimo ſexſto. Quid ſi minor iurauit ſe maiorẽ & ſic cõtraxit, vel præceptum in ſe recepit? Nico. de Mat. vt refert Io. And. in ti. de ſen. §. vt aũt. ver. hoc aũt. alleg.
36 ſupra in 11. q. tenuit, † ꝙ ſi minor iurauit ſe maiorem, confeſſus debitum recepit præceptum, ſi ipſe minor fuit in dolo, & creditor in bona fide tenuit pręceptum ratione doli & ſacramẽti, per l. 1. § an in pupillum. C. depoſiti. Si vero creditor ſciebat ipſum eſſe minorem, & ſic de dolo ipſius conqueri non poteſt. ff. de actione emption. l. 1. C. de in integrum reſtitution. mi. l. de tute. de re iud. cap. ſcienti. lib. 6. & alterius ſtatuti quod annullat obligationem minoris aliter factã, & forma ſeruata nõ fuit, dicit præceptum nullum, & maxime ſi errauit tunc putans ſe eſſe maiorem. ff. de cõf. l. non fatetur. ad idem ff. de pact. l. ſi cũ te. ff. de act. emp. l. ſi hæres. Sicut ergo vna lex per aliã determinatur, ſic ſtatutum ſtatuto, & etiã lege; aliàs ſequeretur, ꝙ præceptum factum furioſo, pupillo, prodigo, cui interdictum erat bonis exequendũ foret, quod foret abſurdũ. Vt igitur pręceptum valeat, oportet duo cõcurrere, ſ. perſonam quę præciperet, & perſonam cui præcipi potuerit. ff. de ſuſpe. tut. l. 1. & l. naturali. §. 1. & ſecũdum hoc defuit tã lege quàm ſtatuto: dicit tamen

ꝙ in dubio præſumit eum in dolo, qui dicit ſe maiorem per l. quid enim. ff. de dolo. huic non ob. auth. ſacramẽta puberum. C. ſi aduer. ven. loquiur enim de iuramento ſuper contractu. Iuramentum autem de quo loquimur, fuit ſuper quadam aſſertione. Item hoc de præſenti, illud de futuro. non ob. etiam l. ſi alterius. C. ſi mi. ſe mai. dixe. quia loquitur de contractu qui tenebat cõtra quem petebatur reſtitutio, non quod diceretur nullum, ſecundum Io. And. in addi. prædicta.

DEcimoſeptimo. Quæro, Retentis terminis ſupra dictis, 37 † quid in filiof. & adult. aſſerentibus ſe patrem fam. & illum eſſe curatorem, qui non erat, & iurantibus ſuper contractu, an poterunt opponere de nullitate vigore alterius ſtatuti, cuius forma non ſeruauerũt, vt eſt dictum ſupra prox. quæſt. Io. And. in addi. prima, dicit; Iac. de Bel. in q. quæ incipit, lege Peruſina. tenet, ꝙ ſtatuto prohibente fieri, & annullante, ſi fiat contractus per filium fa. ſine conſenſu patris, vel per adultum ſine curatore, licet primus cõtrahẽdo mentitus fuerit ſe patrem fam. cum non eſſet, vel ſecundus mentitus fuerit eſſe curatorem illum qui non erat, contractus tamen non tenebit propter ſtatutum, quod non ſolum prohibet, ſed annullat, & ſic non oritur obligatio ex contractu, qui ipſo iure non valet, alle. l. nõ dubium. C. de legi. l. quid enim. ff. de dolo. & quod no. in l. quacũque. §. fi. ff. de publ. & in l. ſi curatorem. in gl. quæſtio iuris. C. de in inte. reſt. prædictam enim l. quid enim. ſic inducit, ſi cõtra pupillum, qui victus fuit, datur actio de dolo, ergo non tenuit contractus, aliàs daretur actio ex contractu, nõ de dolo. eo. tit. l. 1. §. ait prætor. contraria dicit procedere, cum ſtatutum annullat fortius, ſi exceptionem vel actionem dat. ſuper eo vero quod arguitur, quod iuramentum eorum validat contractum, diſtinguit inter filiumf. & adultum. De primo ſimpliciter tenet, ꝙ non: quia roborari per id non poteſt contractus, qui non tenet per ſtatutum, cum principale à ſuo acceſſorio non veſtiatur, nec reguletur. ff. de vulg. & pupill. l. ex pupillari. tunc quia iuramentum eſt contra bonos mores, ponderata l. prima. in prin. ff. ad

ff.ad Macedon.inducit regulam c.non est obligatorium. lib.6.Et hoc verius puto hac ratione, per illud quod Bar
38 to.not.ff.de fideiuss. l.si quis pro eo.† dicens ratione iuramenti filiumfam.compelli ad soluendum, sed repetere posse, sicut quando debitor iurat vsuras soluere, quoniam hoc casu iuramentum est contra bonos mores ex parte creditoris, & ex parte filijfam. ponderata ratione l.1.ff.ad Macedo. ille vero ex parte debitoris tãtum non creditoris. Item post solutionem filio non datur repetitio.ff.de condict.indeb.l.qui exceptionem.debitori vero soluenti vsuras sic, vt d.c.debitores. Ratio potest esse, ꝙ in filio post solutionem cesset votum mortis patris, & sic iuste remanet solutum, sed in soluente vsuras non cessat turpitudo per solutionem; ideo magis effectum habet, & sic remanet penes creditorẽ turpiter cum peccato, & sine iusta causa. ex quo etiam patet verius esse, quàm id quod concludit Ant.de But.in cap. cum contingat.de iureiur.dicens contractum filijfam.iuramento validari. De minore autem idem Io. And.in additio. prædicta distinguit ius canonicum à ciuili, vt de iure ciuili non validetur ratione prædicta, & de iure canonico sic, per d.decre. cum contingat. plenius de hoc in auth. sacramenta puber. An autem instrumenta iurata huiusmodi mereantur executionem stantibus terminis 4. quæst. infra 20.q.dicam.

39 DEcimooctauo. Quæro, An retentis nostris terminis per filiumfa.possit opponi exceptio Maced. † Hæc quæstio fuit magna causa huius tractatelli, præsertim si se patremfam.est mentitus, differt hæc quæstio à præcedenti, quia præcedens loquitur, an possit opponere de nullitate ab alio statuto inducta, hæc an posset opponere exceptionem Macedonianam a iure communi inductam, videtur dicendum, ꝙ non possit opponi: quoniam ex contractu mutui inito cum filiofam. oritur naturalis & ciuilis obligatio, licet per exceptionem elidatur. ff.ad Mace.l.1.& l.quia naturalis.& in plurib. ll.illius tit.quę exceptio per statutũ videtur excludi. Aduerte interdum non liquet de exceptione Mace. quia creditor negat illũ

filiumfam. & tunc idem, quoniam exceptio non requirit altiorem indaginem, pro cuius quæstionis decisione
40 sciendum,† quòd contra creditorem ignoranter cum filiofamil.cótrahentem exceptio Macedonia. opponi non potest, vt. C. ad Macedonia.l.1. & ff.eod.titu.l.3. & pe. Sed cõtra scienter cótrahentem sic: videamus ergo cui incũbat onus probandi, an filio excipienti, an creditori mutuãti & agenti, & videtur filio, per regulam l.1. & l. ei qui.ff.de probatio. & quia ignorãtia præsumitur.ff.de probatio. l. verius. & quia sic est in aliis exceptionibus supra dictis, vt in exceptione nullitatis, secũdum Ioan. Andr.in titu.de execut.sentent.§.vltimo.ver.16.alleg.supra in 11. quæst. Hic considerãdum puto, quòd incumbit onus creditori filij, quia probata paternitate, præsumitur patria potestas.ff.de his qui sunt sui vel alien. iur. l. filium diffinimus, & paternitas præsumitur, quia nemo est sine patre, nisi cõtrarium probetur, vt l.si quis patrem. ff. ad Macedo. Secũdo vero casu idem dico, quòd scientia paternitatis præsumitur in creditore, per d.l. 1. C.ad Macedo.& l.4.& l.pe.ff.eod.titu.quoniam vel sciuit, vel scire debuit cum filiumfamil. & sibi imputet si nõ inuestigauit, vt dictis iuribus patet, neque enim creditor credere debuit ipsi filio asserenti se patremfamil. quia exceptio Macedo.est inducta in odiũ fæneratorum, seu creditorum,vt d.l.1.ff.ad Macedo. Nec obstat, quòd ignorãtia præsumitur: Quia aut quæritur de ignorãtia,
41 aut de eius scientia. † Primo casu ignorantia præsumitur,nisi ex aliquibus indiciis per se vel per accidẽs notis sciẽtia inferatur, vt no.C.de peri.tu.l.si tutor. Secundo casu, aut quis ratione ignorãtiæ vult iustificare, & validare actum,vel inualidare,& tũc nõ præsumitur iustitia nisi probetur per aliquas coniecturas, vt d. l. si quis patrem. & l. 1. & pe. Aut nõ intẽdit cõsequi aliquid cõtra iuris dispositionem,& tũc præsumitur iustitia.Ratio differentiæ est, quia in primo casu debuit inquirere, vt no. in d.l.penul.In secundo nõ debet esse curiosus inuestigare.ar.ff.de noua.l.doli.in fi.secundum Bal. qui etiam latius loquitur in d.l. 1. C. ad Maced. In dubio igitur aliis præsum-

præsumptionibus cessantibus præsumitur creditorē sciuisse contrahētem esse filiumfamil.& ex hoc patet, quòd ex exceptio respectu probationis sciētiæ nō requirit aliquam indaginem, cū iuris præsumptione sciētia præsumatur, & communiter opponi potest, nō obstāte statuto: respectu vero probationis facti, videlicet an pater viueret, tūc etiam idem quod opponi poterit, quia vana simplicitate decipitur qui cōtrahit cum filiofamil. si credit eum patremfam. nisi ex præsumptionibus liqueat cōtrarium, vt d.l.si quis patrem, & sic dicta exceptio respectu opponētis non requirit altiorem indaginem.

42 † Potest igitur hæc exceptio opponi, quia de ea iuris præsumptione liquet, & nullam requirit indaginem. Secūdo opponi potest ex eo, quia ex instrumēto liquet eū filiumfamil. dum dicit Seius Marti. habuit & recepit à Sempronio mutuo, & ex causa mutui decem: nam si nō viueret, instrumētum esset falsum, nisi ad euitādum falsitatem intelligeretur olim, secūdum Bartol. ff. si certum peta.l. eius qui in prouincia.alle. quod not.ff.sol.matrimo.l. diuortio.& l. insula. in fin.ff. de acqu.rer. domin. Et cōstat autem, quòd exceptio, quæ cōstat instrumēto, opponi potest, vt dicam infra in 26. quæst. Amplius cum saltem incontinēti possit probari, habetur perinde ac si inesset. argum. C. de edi. diui Adria.tol.l.2. & hoc sentit Bald. ibi dum dicit, quòd præceptum diui Adriani dicitur præceptum guarētigiæ. Tertio ex eo constat exceptionem huiusmodi opponi posse, quia dicta exceptio nō opponitur contra instrumētum, sed contra personam agētis, & de iure personæ agitur nō de iure contractus: ergo nō excluditur à statuto. argum.l.filio.ff. de inof.testam. & dixi supra in 15.quæst. Quarto probatur efficacius per dictum statutum nō excludūtur exceptiones quæ nascuntur cum instrō, sed exceptio Mac. oritur cum snīa, vel instrō, vt ff.ad Mac.l. tam & si.& dictū est in d.q. 15. ergo opponi potest, sicut dicimus, ꝙ opponi pōt exceptio non confecti inuētarij, & exceptio ne quis cōueniatur vltra quā facere possit, vt dicam infra in 28. q. Hāc opi. reperio, ꝙ tenuit Frā. Ac. ī d.l.1.ꝙ vi aut clā.

43 † quia dictæ exceptioni non potest renũtiari, vt d. l. tam & si. & ff. de pactis. l. si vnus. §. illum. & de minorib. l. si iudex. ergo nec per statutum. C. de decretis decurio. super rubrica lib. 10. Item quia exceptio Macedoniani est specialiter inducta à lege sine hominis ministerio, & sic per generalem prouisionem statuti nõ tollitur. Nam specialia generalibus derogant, vt ff. de regulis iur. l. in toto. etiam si speciale præcedat, & generale sequatur, vt est videre de cautione iudicio sisti, quæ per ius authenticorum debet à quolibet præstari, sed per ius digestorum solum ab illo, qui non possidet immobilia. ff. qui satisd. cogan. l. sciendum. in princip. bene facit quod not. C. de adult. ita pudor. ista sunt fere eius verba. hoc idem tenuit Bar. ff. quod cum eo. l. si filius. quia talis exceptio non eneruat instrumentum, sed exceptionem instrumẽti. hoc idem tenuit idem Bart. in consulendo, in consilio quod incipit, Statuto cauetur quòd instrumentum, &c.

44 † Vbi dicit, quòd si ex forma statuti debet instrumentum mandari executioni intra decem dies absque exceptione, ꝙ poterit opponi, quod est factum contra l. non dubium. C. de legib. & l. iubemus. §. sane. de sacrosanct. eccles. nec tollitur per tale statutum exceptio nullitatis. Instit. de milita. testam. §. 1. ff. de milita. testam. l. 1. & l. nemo potest. ff. de lega. 1. de hoc supra in 11. q. Et etiam opponi potest exceptio Velleiani, quæ etiam post sententiam opponitur. ff. ad Maced. l. tam & si. non obst. l. omnes populi. quia statutum loquens de contractu, intelligitur de valido, & sic allegando l. tam & si. tenet expresse idem in exceptione Mace. de qua loquitur illa l. Hanc etiã opi. tenet Bal. C. ad Maced. l. fi. ibi dum dicit, ꝙ vbicunque lex remouet potentiam à persona contrahentis, talis exceptio, seu defensio potest opponi post modum, vt d. l. tam & si. teneas menti hanc regulam, dicit ipse, siue sumus in dispositione iuris communis, siue in dispositione statuti, quia eadem est ratio vtrobique secũdum eum, & hanc opi. veram puto etiam in contractu per filiumfam. inito, per ea quæ dixi supra in proxima præcedenti quæstione.

De-

DEcimonono. Quæro, Quid in exceptione Velleiani. Respond. Idem quod in exceptione Macedoniani per rationes in præcedenti quæstione tactas, & ita tenent Docto. supra in proxi. quæst. alleg. in Velleiano sicut in Macedoniano, fundantes se per l. tam & si. quæ in exceptione Macedoniani, & Velleiani loquitur, vt patet ex prædictis. In contractu tamen iurato, dic vt colligitur ex alleg supra in 17. q.

45 VIgesimo. Quæro, Retentis nostris terminis, † si dispositio in instrumento deducta fuerit iurata, An exequetur. Respond. Tres sunt casus. Interdum iuramentum est nullum, sicut dispositio iurata. Interdum iuramentum est validum, & validat dispositionem iuratam. Interdum iuramentum est validum, sed non validat dispositionem iuratam. Primo casu clarum est, instrumentum executionem non mereri, iisdem rationibus quibus dispositio principalis, vt dictum est in 11. q. quia ex iuramento nullo quis non obligatur, vt in regula, non est obligatorium. de regul. iur. lib. 6. Secundo casu clarum est, instrumentum exequendum esse, cum sit validum, vt statim patebit. Tertio casu non videtur, quia statutum loquitur de executione instrumenti non iuramenti, &c. ff. solu. matri. l. si vero. §. de viro. & quia si statutum annullat iuramentum, licet non teneat, tamen ei non dat priuilegium executionis. Contrarium puto. Pro cuius decisione videndum, quis sit iudex in causa iuramenti, quo versatur alterius interesse, quæstio proprie est ad propositum. Circa quod Ioan. And. referens plures opi. in cap. C. laicus. de foro compe. lib. 6. super vlt. glo. finaliter concludit distinguendo forum pænitentiale à iudi-
46 ciali. quo ad primum † dicitur non esse dubium periurium fore crimen Ecclesiasticum. sic loquitur 22. quæst. 1. præiudicandum quod scripsit idem Ioan. And. de purga. cano. nos. de inter. super prima glos. De secundo, de quo agimus distinguitur, an agitur ex iuramento vt seruetur, An excipietur ex illo. Primo casu si conuenit laicum, vterque est competens iudex ecclesiasticus & seculari, sicut de sacrilegio dixit idem Ioan, in cap. cum sit.

de foro

de foro compet. Est autem hæc ratio secũdum eum quo ad ecclesiasticum, quia periurium directe respicit Dei irreuerentiam, quæ proprie est religioni christianæ contraria. quod autem laicus sit competens, est text. in cap. licet. de iureiur. & sic forus accumulatur, quod casu electio est actoris, coram quo iudice agat: de quo plene per Io. Andr. post disputationem Iaco. de Bel. in capit. 1. de priuile. lib. 6. in verbo, priuilegio. in nouella. Ad hoc in prooemio fforum. in §. penult. & l. fi. C. vbi in rem actio. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. & quod no. de foro compet. cap. fin. Secundo casu si contra agentem in sæculari foro contra laicum excipiatur de iuramento, laicus iudex causæ de hoc cognoscet, & diffiniet, in qua diffinitione seruare debet ius canonicum, & ad hoc per ecclesiam cogi potest, & sic loquuntur prædicta, & sic practicatur decre. quamuis. de pact. lib. 6. & auth. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. Si tamen hoc reduceretur in dubium probabile, an sit iuramẽtum seruandum necne, remittẽdum est hoc ad ecclesiasticum iudicem, & sic dicit posse intelligi opinionem Hostien. quam ibi refert, & de qua in ca. tuam. de ordi. cog. & latius tenet Ant. de
47 But. in cap. cum sit generale. de foro compet. qui † dicit etiam, quòd illud quod dictum est, agi posse ratione iuramẽti coram ecclesiastico. est verum inquãtum agitur cõtra iurãtem: inquãtum vero ageret cõtra hæredem, licet validetur contractus vel ad ipsum trãseat ratione iuramẽti, vel cõtra ipsum transeat obligatio, vt teneatur obseruare, quod tenebatur defunctus ex iuramento, de quo per eum in capit. cum contingat. de iureiurando. agetur tunc coram seculari. & hoc tenet Ioan. Andr. de paroch. capit. fin. secundum eum. Si ergo dispositio in instrumento deducta sit nulla, & iuramentum validum, iudex laicus poterit adiri, & ipsius iuramenti executio peti, quoniam æque sicut dispositio continetur, ita iuramentum in instrumento, & non materia, quæ deducitur in instrumentum meretur executionem, sed & ipsum publicum instrumentum quodcumque validum contineat. Cautus tamen debet esse hoc casu ad-

uocatus

uocatus ne petat executionem instrumenti virtute conuentionis, seu promissionis quæ nulla est, sed virtute iuramenti. Puto tamen quòd si simpliciter petat exequi instrumentum, intelligitur petere executionem virtute iuramenti. argumento ff. de iudi. l. si qui intentione ambigua. & quod nota. per Docto. in cap. examinata. de iud. nec oblig. statutum annullans iuramentum, quia nullum, & consequenter generalis dispositio statuti disponentis, quòd instrumenta publica executioni mandentur per ipsum quod nullum est non restringit. Quando autem iuramenta quibus versatur alterius interesse de quo agimus sint nulla, & quando sint valida, & firment dipositionem iuratam, est longa, & diffusa materia ad materiam præsentis tractatelli non pertinens, quam ponit Bar. in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Fal. plenius in auth. sacramenta puberum. C. si adver. ven. plenissime in l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. & Antonius de Butri. in capit. cum contingat. de foro competen.

48 VIgesimoprimo. Quæro, An nostris terminis retentis, † in integrum restitutionis petitio executionem impediat. Bartol. in l. 4. §. cōdemnatum. ff. de re. iud. cōcludit idem quod cōclusit in exceptione nullitatis, de qua dictum est in 11. quæst. Aduerte nunquid restitutio in integrum impediat executionem sententiæ, & consimiliter publici instrumēti, dicas. Aut loqueris de executione facta ante petitam restitutionem, aut de fienda. Primo casu non reuocatur executio facta infra tempus, infra quod licuit appellare per viam attētati, vel nullitatis. de appellat. capit. non solum. in princip. lib. 6. Ratio differentiæ est, quia appellatio innititur in re iustitiæ; restitutio vero innititur æquitatis iure: habet tamen mixtam gratia non dico à iudice, sed à iure inuentam. vnde iustæ fit executio sententiæ, à qua non extitit appellatum & hoc tenet Ioan. Andr. in titul. de suppli. §. differt. in add. ad Specu. vbi etiam ponit quid differat à supplicatione. Secūdo vero casu, aut executio foret irreuocabiliter, & non potest interim fieri executio, vnde non

possset

possetponi in carcerem, vigore talis instrumenti, pendente restitutionis causa, & not. in simili in l. 2. C. de ap. reci. & hoc tenet Bald. C. de in integ. rest. post l. vnicam. Aut executio est reuocabilis, & tunc aut opponens non offert se probaturum incontinenti, & nō impeditur executio, vt Bald. vult in d. l. vnica. & Barto. in d. §. condemnatum. dum vult non impediri si requirit altiorem indaginem sententię executio. & in l. pen. ff. de auct. tut. dum vult restitutionem in integrum executionem non impedire, nisi causa restitutionis sit euidens. † Euidens enim
49 esse non potest, nisi de se appareat vel incontinenti apparere possit, & sic intelligitur Bald. in auth. quæ supplicatio. C. de preci. impe. offe. & quod dicit idem Bald. in l. si causa cognita. C. de transact. per illum text. qui debet intelligi quando causa restitutionis debeat suspēdi, quia est euidens, alias non: qua ratione dicit Bald. in l. 1. in fi. C. si aduer. liber. quòd ad impediendam executionem sententiæ per petitionem restitutionis in integrum, requiritur duplex probatio, vna summaria ad obtinēdum ventilationem causæ & restitutionis. Secunda plenaria ad obtinendum victoriam causæ principalis, ex quibus patet, ꝙ si petens nō offert se probaturum, incontinenti de læsione: non impeditur executio, per prædicta, & per ea quæ dicta sunt in 4. & 5. q. Vnde cautus debet esse restitutionem petens, quod offerat se incontinenti probaturum, vt dictum est in 4. & 5. q. prædictis, & etiam in 11. Aut offert se probaturum incontinenti, & tunc aut loquimur in petitione restitutionis in integrum aduersus sententiam latam per principem, & non impeditur executio, si executionem petens caueat in casu, quo succumbat; vt in cap. suscitata secundum intellectum Hostien. & intellige quòd sententia habeat aliam præsumptionem, quam illa quæ surgit ex sententia. † & pro-
50 pterea si latæ forent duæ conformes sententiæ, nō putarem restitutionem impedire executionem si petens restitutionem caueret, per d. cap. suscitata. & fortius si forent tres sententiæ cōformes, argu. clem. 1. de re iudi. Si vero non sit præsumptio pro sententia, tunc puto, quòd execu-
cutio

cutio impediatur. quoniam verba rubri, & nigri. C. de in integ. restit. l. pe. innuũt expresse, quòd restitutione in integrum postulata nondum cõcessa, nihil debeat innouari, quod tenet ibi Accur. & Specul. in tit. de restitu. in integ. §. vlt. in princ. & Io. And. in addit. prædicta super d. §. differt, de suppli. & non solum pendẽte causa restitutionis in integrum contra sententiam nil debet innouari, sed pendente causa restitutionis in integrum ad appellãdum, & ideo nõ potest his casibus innouari, aliàs veniũt reuocãda per viam attẽtati, vt innouata lite pendẽte, argum. clem. 2. ne li. pẽd. Quinimmo etiam si Papa, vel legatus commisit causam restitutionis in integr. videtur ad se totum negotium aduocasse, & sic nil potest medio tempore innouari. de appel. cap. vt nostrum. & de eccle. cap. si eo tempore. lib 6. & tenet hæc tria domini de Rota decisi. 394. Vnde alio non dato, ad articulum quæstionis concludo restitutionem in integ. executionem publici instrumenti non impedire.

VIgesimosecundo. Quæro, Retentis terminis quartę q. An tale statutum locum habeat, Si laicus contra clericum in foro episcopi, seu in ecclesiastico, vel clericus contra laicum in foro seculari executionem instrumenti petat. Respondeo. Hæc quæstio pendet ab illa dif
51 fusa & prolixa quæstione, † An statuta, & consuetudines laicorum ligent clericos, de qua per Barto. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. in 5. quæst. vbi ponit primum membrum nostræ quæstionis, & tenet quòd sic, per Ioan. An. in c. quæ in ecclesiarum, de consti. & cap. his qui. de solut. vbi ponit, an lex imperialis debeat seruari inter ecclesiasticas personas & in ecclesiasticis. & per Specu. in §. 1. in ver. & no. in addi. vbi ponit secundum membrum nostræ q. & tenet quod sic, per do. Anto. de Butri. in cap. quod clericis. de foro compe. sufficit remissio.

VIgesimotertio. Quæro. petitur executio instrumenti retentis nostris terminis contra filiumfa. opponit instrumentum non valere, nec eius executionem aduersus eum peti posse, quia patris consensus non affuit, an

impe-

52 impedietur executio. † Respondeo. In instrumento simplici seu simpliciter confessiona. quod habeat executionem paratam ex forma statuti, supra non impeditur executio: tamē filiusfam. contrahēdo habet legitimam personam in sui prçiudicium, vt l. fin. §. 1. ff. de verb. oblig. & l. omnes & l. tam ex cōtractibus. ff. de iudic. quia minor qui nō potest esse in iudicio, obligatur confitēdo. ff. de cōfess. l. certum. §. minorem. Quibus rationibus concludit Bartol. in l. nō solum. §. necessitate ff. de bo. quę libe. filiumfam. confitētem debitum in iudicio, ex confessione conueniri posse, licet nō ex præcepto sibi facto, eo casu quo esse nō potest sine patris consensu in indicio. Instrumēto autem guarentigiato, siue cōfessionato præceptum notarij continēte, an impediatur executio, depēdet ab illa quæst. an præceptum in confessum factum filiofamil. in iudicio sine consensu patris teneat, in qua glo. in §. necessitatem. distinguit. Aut fuit factum præceptum ante litem cōtestatam, & valet, aut post, & non valet, quia dicitur sententia Specu. in tit. de actore. §. 1. ver. sed nunquid tenet præceptum. charta secunda. tenet
53 indistincte præceptum non tenere, † quia sit filio non licet, quòd est minus sine cōsensu patris, scilicet litem cōtestari, multo fortius, quod est maius, scilicet recipere præceptum totius causæ. vbi Ioan. Andr. in addit. videtur tenere opi. Accur. quoniam ante litem contestat. nō est sentētia, postea vero sic. alleg. not. in l. proinde. §. 1. ff. ad leg. Aqui. in vlt. glo. vbi sentētia non habet locum in confessum. Bartol. in d. §. necessitatem dicit, quòd si non agitur ex cōfessione, sed ex præcepto, seu petitur executio prçcepti, tūc si teneamus opinio. gloss. quòd filius nō sit integra persona, nō poterit agi cōtra eum, quia nō habet legitimam personam. Si tenemus opinio, quòd consensus patris requiratur in signum repudiationis, debemus distinguere, quia aut loquimur in profectitiis, & iura antiqua nō sunt immutata. C. de bon. quæ libe. l. quicumque. in quibus constat filium nō posse acquirere, cū momento non resideant penes eum. l. placet. ff. de acquiren. hæred. Aut loquimur in aduentitiis, & tunc aut

patri

patri quæritur vſusfructus, & filius, & nullo modo poteſt agere, nec defendere, quia ſibi non competit adminiſtratio, ſed patri, vt C. de bon. mater.l. 1. & l. cum non ſolum. §. vbi autem. & §. filij autem. Aut patri non quęritur vſusfructus, & tunc aut quia non vult, & requiritur patris consenſus, in ſignum repudiationis, vt d.§. neceſſitatem. ſed ſi de repudiationem alias cõſtaret in iudicio, vt quia datus eſſet tutor, vel curator propter patris repudiationem, tunc non requiritur patris conſenſus, vt d.l.cum non ſolum. §. ſin autem. Si vero patri non quæritur vſusfructus, quia non poteſt ſibi quęri, tunc patris conſenſus non requiritur, vt in auth. vt lic. matri, & auiæ. in princ. colum. 9. & de iudic. cap.
54 fin.lib.6. † hoc etiam apparet Caſtrẽſibus, vel quaſi, in quibus patri non quæritur vſusfructus, quia non poteſt ſibi quæri, tunc patris conſenſus nõ requiritur, vt l. miles. de Caſtrenſibus pecu. & C. de ſacroſanctæ eccleſ. l. ſacroſanct. Idem in aliis iudiciis, quæ agitantur ſuper rebus, in quibus nullus cadit vſusfructus, vt l. ſi noxali. ff. de noxali. & in aliis caſibus, in quibus filius conueniretur, ſecũdum Bart. Primam autem opinionem, quòd cõſenſus patris requiratur ad integrãdam perſonam filiifamil. in iudicio tenuit Azo. in d.§. neceſſitatem. & Specu. in d.tit.de actore.§.1. verſi.ſed filiusfam. & Bald. in.d.§. neceſſitatem. ex quo concludit inſtrumẽtum gnarẽtigiæ non tenere ſicut nec præceptum, ſubdens, quòd præceptum guarẽtigiæ eſt interlocutoria, quia non profertur in ſcriptis & ſponte ſuſcipitur per modum voluntariæ iuriſdictionis, & ideo ſi qua exceptio opponatur, dictum præceptum nunquam trãſit in rem iudicatam, ſecũdum eum, in caſibus tamẽ in quibus filius fa. põt eſſe in iudicio ſine cõſenſu patris, de q̃bus p̃ Spec. in præalle. ver. ſed ſi filius. in illis tenet præceptũ guarẽtigiæ. Secũdam aũt opi. q̃ cõſenſus patris requirat̃ in ſignũ repudiationis tenuerũt Doct. antiqui Iac. de Are. Cyn. & pluries alij & Io. And. in præalle. ver. ſed ſi filius. & Bart. in d.§. neceſſitatẽ. quam rationibus ibi per eum poſitis, veriorẽ puto, & ſecũdum eius diſtinctionẽ in præcepto relatã

ſupra

ſupra concludo tenere, vel non tenere inſtrumentum guarentigiæ, & eius executionem poſſe, vel non poſſe peti. & eodem modo diſtinguendo dico ſi filiusfa. executionem inſtrumenti petat, videlicet, quòd in his quibus patri non quæritur vſusfructus, poſſit aduerſus eum executio peti, & ipſe aduerſus alium petere ſine patris conſenſu. In profectitijs autem, ſeu in quibus patri quæritur vſusfructus, nõ quia adminiſtratione caret, niſi pater in ſignum repudiationis conſentiat, vel aliàs de repudiatione vſusfructus conſtet, vt patet ex iam dictis.

55 VIgeſimoquarto. Quæro. † Quid ſi eo caſu, quo patris conſenſus requiritur in ſignum repudiationis ſecundum opi. quam puto veriorem, vel ſecũdum aliam, caſu quo requiratur ad integrandum perſonam filij in iudicio petatur executio inſtrumenti, & filius latitet, nunquid poſſit aduerſus eum cõtumacem executio fieri ſine patris conſenſu? dicit Bald. quòd ſic; & ſic poterit banniri, quia contumacia non eſt actus, ſed eſt quædam priuatio, cui non poteſt accedere habitus conſenſus paterni, ſecundum eum in d. §. neceſſitatem. Tu dicas, vt ſupra in proxi. quæſt. dictum eſt, videlicet, quòd in his in quibus poteſt eſſe in iudicio, clarum eſt iudicium tenere, quia patri nõ quæritur vſusfructus: in his autem in quibus quæritur vſusfructus, nõ præiudicat latitatio filij ipſi patri, cum nõ habeat adminiſtrationem, & idem ſi requiratur in ſignum repudiationis, vt patet ex prædictis. Cõueniat ergo hoc caſu creditor patrẽ penes, quem cõſiſtit adminiſtratio, vt d. l. 1. C. de bo. mat. aliàs cõtumacia filij neque patri, qui cõueniri debet, nec filio, qui conueniri nõ potuit, præiudicat. & in caſibus, in quibus patri quæritur vſusfructus, procedũt dicta in hac & præcedẽti q. ſiue filius ſit maior, ſiue minor, quia in eis ſufficit patris cõſenſus, vt d. l. cũ nõ ſolũ. §. vbi autẽ. C. de bo. quæ libe. & lib. 1. C. de bo. mater. & c. ſi. de iud. lib. 6. & ff. de verb. obl. l. fi. §. 1. per Barto. vbi ponit in quibus patri quæritur vſusfructus, & ſic conſenſus in iudicio requiratur, dicens, quòd ſi filius ſe obligaret, patris cõſenſus non requireretur, quia nullus patri vſusfructus ex tali obli

li obligatione acquiritur:& tunc verum foret dictũ Bar. ſupra proxime relatum, quia banniri poſſet, adde quod dixi in proxima quæſt.

56 VIgeſimoquinto. Quæro,† An contra filiumfa. durante patria poteſtate poſſit executio perſonalis fieri, vigore ſtatuti diſponentis pro debito, de quo patet publicum inſtrumẽtum debitorem capi debere, vel ex pacto in caſu permiſſo. Dic, quòd ſic, ſecũdum Bar. in l. ſi filio. ff. ſol. ma. quod intellige quãdo filiusfa. cõueniri poteſt, vt dictum eſt ſupra in proxi. q.

VIgeſimoſexto. Quæro, An poſſint opponi exceptiones, quæ ipſi obligationi inſunt expreſſe vel tacite. vt, quòd ſtipulatio in cõtractu deducta eſt ſine causa, vel pactum in eo deductum eſt nullũ, vel quod in contractu obligationis eſt appoſitum pactum de non petẽdo ſimpliciter, vel ad tempus quod eſt in obligatione deductũ, & ſimilia. Aduerte. Si tenemus terminos 4. q. ſæpe dictæ in dubio concludi poteſt, quòd ſic, quia ſicut certæ iuſtæ exceptiones non intelligũtur excluſæ, vt in d. 4. q. dictũ eſt, ſic & multo fortius exceptiones, quæ obligationi in inſtrumẽto deductæ inſunt. ſed ſi tenemus terminos 3. q. videlicet, quãdo ſtatutũ excludit nominatim certas exceptiones, & generaliter omnes alias, tũc quæſtio redditur dubia. Bal. in l. etiam nomen. C. de exec. rei iud. & d. l. ex placito. in fi. C. de rer. per. Dicit, quòd aut opponit de nullitate formali, aut de nullitate caſuali. Primo caſu non poteſt opponi, quia pactum eſt veſtitum auxilio ſtatuti. ff. de pact. l. legitimam. de do. l. ſi quis argentum. Secundo caſu refert, aut ex eodem inſtrumẽto apparet cauſa excipiẽdi, & procedit exceptio, q̃a opponere ex inſtrumẽto non eſt opponere contra inſtrumẽtum, & quia eſt confeſſionatũ & guarẽtigiatum pro vna parte, ſicut pro alia. Sed ſi aliũde fundaretur, non ꝓcedit exceptio reluctãte ſtatuto exceptionũ excluſiuo. Primũ patet per l. ſtipulatio. ff. de iu. dot. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. Secũdum patet, quia qui ſic contrahit, vr̃ renũciaſſe exceptionis à ſtatuto prohibitis. ff. de edi. edi. l. quæritur. §. ſi venditor. ſecundum Bal. in ll. prædictis.

V Conſi-

57 † Conſidera. Primum dictum verum foret, qñ ſtatutum veſtiret pactum nudum, vt ſi diſponerẽt, ꝙ pactum nudum haberet vires & executioni mãdaretur, vt d.l. ſi q̃s argentum: aliàs ſtatutum diſponens de executione inſtrumentorum exceptionum remotiuum non intelligeretur veſtire obligationẽ inualidam, ſeu pactum nudum, quia de iure ciuili nõ parit actionẽ.ff.de pact.l.iuriſgentium.§. 1. quia ſicut principale non habet virtutem, videlicet, pactum, ergo nec eius acceſſorium, videlicet executio, vt l.1.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.& ff.q. ex cau. in poſſ.Fulcinius.§.in diẽ. facit quod dixi in 11.q. Et inſtrumẽta huiuſmodi guarẽtigiata executioni mandentur vigore prçcepti facti ꝑ notariũ, cuius prçcepti finis non eſt validare obligationẽ, ſed obligationẽ validã reddere exequibilẽ, quod prçceptũ cum ſit interlocutoria, & non profertur in ſcriptis, & fit ꝑ modum voluntariæ iuriſdictionis, nũquam trãſit in rem iudicatã, & ideo nunquam excludit exceptionẽ parti competẽtem, vt dixi ſupra in 23.q. Secũdum autem dictum Bal. puto verũ; ex quo de-
58 ducitur hæc quæſtio, videlicet, † ꝙ exceptiones, quæ obligationi in inſtr̃o deductæ inſunt tacite vel expreſſe opponi poſſunt, non obſtãte ſtatuto exceptionum prorſus excluſiuo, ratione per Bald. aſſignata, quia non opponit contra inſtrumẽtum qui nititur ex inſtrumẽto. Item alia ratione, q̃a nõ eſt opus exceptione, ſed ſatis eſt, ꝙ id qđ ineſt obligationi tacite vel expreſſe, allegetur quocunq; tempore opponendarum exceptionũ nil oppoſitum fuerit, & tẽpus opponẽdarum exceptionum affluxerit. eo.n. ipſo, ꝙ actor producit inſtrumẽtum, producit illud cum exceptione, q̃ obligationi in eo deductæ ineſt. Vnde expreſſio exceptionis ex inſtrumẽto reſultantis ſufficit aduerſario, ſecũdum Bar.ff.de ver.obl.l. eum q̃ ita.vbi etiã ponit q̃d iuris, ſi petatur exequi inſtrum. contra debitorem in diem. Ineſſe aũt obligationi intelligitur, quãdo ex ipſo inſtr̃o exceptio expreſſe vel tacite deprehẽditur, vt patet ex no.ꝑ Bart.in d.§.ſi ita.& l. lecta.§. dicebam.ff.ſi cer.pet.& ff.de pact.l. iuriſgentium.§.quinimmo.& quia hoc caſu eſt vitium quodãmodo in forma, vt. C. de edic.

diui Andr.tol.l.fi. Sed quando non apparet ex cõtractu, ſed eſt diuerſum, tunc non eſt ibi vitium formæ, ſed inuiſibilis materiæ, donec opponatur & producatur, & ita debet intelligi gl.in l.ſi vnus.§. pactus.ff.de pact.quæ incipit, opponendo.ſecundum Bal.in l.in bonæ fidei.C.de pact. in fi.

59 VIgeſimoſeptimo. Quæro,† Retentis noſtris terminis proxime quæſtionis, emptor petit exequi inſtrumentum contra vẽditorem ad rem venditam: vel contra, venditor petit exequi inſtrũm vẽditionis ad pretium: quæro an per vẽditorem poſſit opponi exceptio pretij non ſoluti, vel per emptorem exceptio rei non traditæ: Et videtur, ꝙ non; quoniam exceptio pretij non ſoluti, ſeu rei non traditæ eſt peremptoria, ff. de act.emp.l. Iulianus.§. offerri. & l. qui pendentem vindemiam, quæ in executione opponi non poteſt, vt C. ſen. reſci. non poſſ.l.peremptorias.& omnis exceptio peremptoria, & alia quęcunque excluditur à ſtatuto & hoc tenet in executione ſententiæ Spec. optima iura alleg. in tit. de exec. ſent. §.1.ver.item pone emptor. vbi dicit, ꝙ emptor condemnatus ad pretium non poteſt exceptionem opponere de re non tradita. quem ſequitur Bald.in d.l.ſi duo patroni. §.ſi quis iurauerit.ff.de iureiur. facit.ff.de act.emp.l.fundus qui Lucij Titij. & C. eo. tit.l. ſi pater tuus.in fi. Non obſtat, ꝙ opponi poſſit exceptio non impleti contractus ex parte agentis, quia tacite inſit obligationi in inſtrumento deductæ, per dicta in proxi. q. quoniam ibi ante implementum non erat nata actio, ſicut in pignoratitia ante obligationem, in d.l.ſi duo. §. Marcellus. in contractu emptionis, & venditionis, ſic quia non naſcetur actio ex implemento, ſed ex confeſſu.ff.de act. & obliga.l. ex
60 conſenſu.& Inſtitu. de obl.§.ex cõtrario. † Sed contrarium puto, quoniam & ſi exceptio pretij non ſoluti vel rei non traditæ ſit peremptoria, tamen naſcitur vnà cum inſtrumento, & omnes exceptiones, quæ naſcuntur cum ſententia opponi poſſunt in executione vt dixi in quinta quæſt. Vnde eſto, ꝙ in executione, ſententiæ talis exceptio non poſſit opponi, illud ideo eſt, quia talis exce-

ptio non nascitur cum sentẽtia, seu tempore sententiæ. & quo ad excludẽdas exceptiones peremptorias instrumẽtum non habet vim sentẽtiæ, quia nulla causæ cognitio præiudicialis præcessit, vt dixi supra, in 5. q. in. fin. Sane & in executione sentẽtiæ tenet Spec. in tit. de excep. §. dictum. ver. item pone. & alleg. text. optimum l. duobus. de excep. rei iud. hoc à contrario sensu probãte, & quod ibi no. in glo. quæ vult, quòd primus creditor conuẽtus per secũdum, & condemnatus, si de suo iure non opposuit in prima instãtia, in executione opponere potest: est ratio dictæ glo. ibi, quia in primo iudicio, de pignore, non de prælationibus iuris fuit disputatum; sic in proposito. in primo iudicio non de solutione pretij, vel de re tardanda fuit agitatum. Aduerte clarius, emptor & vẽditor non solum habẽt ius excipiẽdi, sed ius retinẽdi loco pignorum, vt dicit text. in d. §. offerri. De isto ergo iure non fuit in primo iudicio, & fortius ante instrumẽtum agitatum. Amplius hæc exceptio non cõcernit, nec eneruat vires instrumenti, & tacite inest obligationi in instrumẽto deductæ. & hanc partem in terminis nostris executionis instrumẽti, tenet Bal. C. de acti. emp. l. si traditio. & l. 1. C. de iur. & fact. ign. & l. peremptorias. C.
61 sen. rescin. non poss. pro hoc facit, † quòd exceptio pretij non soluti, & rei non traditæ huiusmodi nascitur post celebratum contractu ex mora emptoris pretium nõ soluẽtis, seu vẽditoris rem non tradẽtis, vt d. §. offerri. & d. l. qui pẽdentem. Sed omnis exceptio proueniẽs post sententiam potest opponi, vt ff. de re iud. l. post rem. & dictũ est in 5. q. ergo, &c. Ad dictum Bar. Respondeo. Quòd, vel non procedit, vel, quòd loquitur in sentẽtia; & quando in primo iudicio fuit talis exceptio obiecta & disputata: vel, quòd loquitur in executione sententiæ, quæ præcludit viam peremptorij, licet non disputatis, vt d. l. peremptorias. quia disputari potuerunt, & sic est quid imputetur non opponenti, secus in executione instrumenti, quòd exceptiones peremptoria non excludit, quia nulla præiudicialis causæ cognitio præcessit, vt dictum est. Sed inhæreas illi rationi, quòd hæc exceptio

inest,

ineſt, & inſtrumentum eius vires non impugnat, & ſtatutum loquitur de exceptionibus impugnantibus inſtrumentum, nec per hanc exceptionem impeditur executio. Et ſi impeditur, procedit ex partium conuentione ex inſtrumento apparente. facit quod dicam infra proxima quęſt. & hoc in inſtrumento. In ſentētia autem, aut talis executio fuit diſputata & admiſſa, quia venditor ad rem, & emptor ad pretium fuit condemnatus, & tunc admittitur exceptio. Et ſic dictum Bart. in d. §. ſi quis iurauit. procedit: aut fuit diſputata, & non admiſſa, & non admittitur excipiens. ff. de compenſa. l. quod in diem, & hoc tenet Anto. de Bur. in cap. cum Ioannes. de fide inſtr. in 1. colum. Si vero non ſit deſceptata, idem quod hic dictum eſt.

62 Vigeſimooctauo. Quęro, † Iuxta pręmiſſa quid de exceptionibus, quæ non opponuntur contra inſtrumētum, ſed ad executionem, poſito, quòd per ſtatutum omnes exceptiones excludantur, ſecundum terminos noſtræ quæſtionis. exemplum, ne maritus conueniatur, vltra quàm facere poſſit. hæc quidem exceptio non impugnàt ſententiam vel inſtrumentum, quia excipiens fatetur ſententiam bene latam, ſeu inſtrumentum validum, & executionem mereri; ſed mutat & reſtringit executionem. Reſpond. Exceptiones huiuſmodi opponi poſſunt contra inſtrumentum, ſicut opponi poſſunt contra executionem ſententiæ, vt ff. de re iud. l. Neſennius. ff. de fideiuſſ. l. ſi fideiuſſor §. idem reſpondit. ff. ſolu. matr. l. ex diuerſo. §. fi. & ponit Bartol. in l. fin. C. ſi ex fal inſtrum. & l. 1. C. de iur. & facti igno. & diximus in 5. quæſt. qua ratione idem dico in exceptione inuentarij, ne teneatur vltra vires hæreditarias, iuxta formam l. fin. C. de iure delibe. quod tenet Bartol. in d. l. ex diuerſo §. 1. & d. l. Neſennius. & Bald. in d. l. 1. C. de iur. & facti ignoran. Pro hoc optime quod dixit glo. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliberan. quam Doctores approbant, quæ vult, quòd ſi ſtatutum ſit in ciuitate, quòd nemo veniat contra inſtrumentum factum à ſe, nec hæres eius, & teſtator obligauit fundum eius alicui, quem poſtea

hæredem instituit, qui hæreditatem adiuit, & inuentarium fecit, quòd hæres beneficio inuentarij talem fundum vendicare poterit: ex quo ibidem decidit Bartol.
63 † quòd si statutum disponit, quòd executio instrumenti fiat contra hæredem, sicut contra defunctum, intelligitur vbi hæres inuentarium non confecit. & eadem ratione dico opponi posse contra instrumenta huiusmodi beneficium cessionis bonorum, si conuentus velit bonis cedere, quod Bald. tenet in l. 1. C. qui bonis cedere possess. etiam si tali beneficio sit renunciatum, quia renunciatio non tenet, nisi in certis casibus, de quo per Cyn. in l. 1. C. qui bon. ced. poss. in vltim. quæst. & Bart. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matr. & per Anto. de Butr. in capit. ex rescripto. de iureiur. & eadem ratione si petitur executio instrumēti celebrati per filiumfamil. contra eū factum sui iuris opponere potest in executione de beneficio edicti, de quo in titu. ff. quod cum eo, ne videlicet conueniatur, yltra quam facere possit, secundum Bartol. qui hoc tenet. ff. quod cum eo. l. sed & si. §. si filius. quod procedit quando statutum disponit, quòd possit opponi contra instrumentum: secus si disponeret, quòd non posset opponi contra executionem instrumenti, secundum eum: quod dic, vt dixi supra in tertia quæstione.

64 VIgesimonono. Quæro, † Mulier habet instrumētum quo vir fuit confessus se habuisse dotē, & de ea fecit quietationem, vt fieri consueuit: soluto matrimonio mulier petit executionem instrumenti vigore tacite stipulationis, de restituendo, præsumptæ ex l. prima. C. de rei vxor. action. quæritur an possit. Bart. in l. 1. ff. de his quæ in testa. delen. dicit, quòd d. l. 1. facit contra mulierem, quoniam tacita stipulatio huiusmodi non potest legi, nec est scripta in instrō sed intelligitur auctoritate legis, & sic non mandaretur executioni, vt instrumentum, sed secundum legis dispositionem, de qua statutum non loquitur in contrarium allegat. l. si duo patroni. §. Marcellus. ff. de iureiurand. & sic non soluit. Tu autem dicas, quòd potest, quia illud quod præsumitur ex instrumento vi-

to videtur esse proprius tenor illius instrumenti. ff. de pactis. l. iurisgentium. §. quod fere. institut. de inut. stipu. §. si scriptum. institu. de adoption. l. his verbis. vel claius obligatio restitutionis dotis venit ex sententia, seu mente, & consensu contrahentium, licet non ex verbis, vt d. l. 1. C. de rei vxor. action. post princ. & ibi, intelligatur re ipsa secuta stipulatio. & illud quod venit ex mente contrahẽtium videtur venire ex verbis contractus. ff. de ver. sig. l. nominis & rei. §. verbum ex legib. ff. loca. l. quæro. §. inter locatorem. & ff. de iur. do. l. si stipulatio. & quod
65 dixi supra in 16. quæst. † Intelliguntur enim contrahentes velle quod lex disponit, & id cogitare & agere. ff. de acquirend. hæredit. l. si duo. vnde pinde habetur ac si expresse dicta mulier fuisset sibi stipulata dotem reddi. nó obst. d. l. 1. ff. quemadmo. testam. aper. quoniam loquitur in his quæ extrinsecus intelliguntur alicuius ingenio, vel subtilitate, non ex ipsa littera, aut ex vi ipsius litteræ, sed ex his forte quæ præcedunt & subsequuntur in scriptura. at stipulatio prædicta intelligitur ex ipsa littera vi litteræ ipsius contractus. & sic legi posse intelligitur vt d. l. 1. §. legi. & sic facit pro ista parte. ff. de hæred. inst. l. 1. pro hoc, ꝙ beneficium l. edicto. fundatur in scriptura & verbis testamenti, vt l. edicto. C. de edict. diui Adr. tollend. & tamen locum habet in succedente ex tacita substitutione. secundum Doctor. ibi ex prima & vltima ratione. In quæstione nostra tenet Bald. in d. l. prima. ff. quæ in testam. delen. & l. ad probationem. C. de probation. vbi dicit se ita consuluisse, & fuisse primum consilium redditum per eum; Sed ad hoc dubium præcidendum, tutius est, quòd in instrumeuto fiat promissio stipulata ad restitutionem dotis, vt communiter notarij faciunt addentes confessioni dotis receptæ, seu receptioni, & quietationi clausulam illam, Quam dotẽ dictus vir promisit reddere, &c.

66 TRigesimo. Quæro, † An stante statutò, ꝙ instrumenta mandẽtur executioni, fieri possit executio contra hæredes debitoris obligati per instrumẽtum, præsertim si statutum dicat, quòd debitor pro debito carceretur.

Respondeo, Sic: qm̄ ad id, ad quod poterat compelli defunctus, potest compelli hæres defuncti, vt ff. de re. iu. l. si hæredem. & l. quod ipsi. & C. de pigno. l. 3. in 4. q. per Bart. licet legis verbis non exprimatur, & ff. ad Trebell. l. postulante. in princ. vbi hoc tenet Bar. Secus tamen forte dicendum si debitor conuenisset in instrumēto, quòd posset personaliter capi, quia posito quod pactū valeat: tamen nō transiret in hæredem, secundum Bartol. ff. qui satisda. cogan. l. si decesserit, per d. l. ratio differentiæ est, quia primo casu statuti dispositio executiua concernit obligationem in instrumento deductam, scilicet personalem, quæ transit in hæredem. C. de hære. ac l. pro hæreditarijs. & ita est debitor hæres, sicut defunctus. ff. si cer. peta. l. 1. per Bart. & debitore loquitur statutum. Secundo vero casu dispositio contrahētium concernit pactum cohærens personæ, quod non transit in hæredem, vt d. l. si decesserit. & similiter dicendum est hæredem posse executionem petere si factum sit trāsitorium in hęredem: secus si personale. ff. solu. matrimon. l. quia personale. Ante tamen quàm hæres exigatur, seu carceretur, liquere debet eum fore hæredem. ff. solu. ma. l. si cum dotem. §. trāsgrediamur. secūdum Bal. C. de iu. deliber. l. fi. §. & si præfatam. vbi ponit, an debitor de iure cōi possit pro debito carcerari. de quo per Doct. C. qui bo. ce. poss. l. 1.

67 TRrigesimoprimo. Quæro, † Iuxta præmissa, An valeāt statuta ciuitatum disponētia pro debito ciuili, debitorē ad instātiam creditoris debere personaliter carcerari. Dicas, ꝙ sic, siue disponāt carcerationē fieri debere per iudicē, siue per creditorem, vt scripsit Bart. in l. Titio. §. Titio el 2. ff. de cond. & dem. quia publica auctoritas tollit omnia contraria. An autem ꝑ iudicem cōcedi possit creditori, vt capiat personaliter debitorē suum, vel eius bona. Dic vt no. Bart. in l. 3. C. de pig. in 4. q. ver. ad hoc probandum iudicio in testem, &c. & ff. de acqui. poss. l. iuste possidet.

TRigesimo secundo. Quæro, pro declaratione 30 quæst. & totius materiæ iuxta præmissa, An ex conuentione partium fieri possit, quòd instrumenta habeāt

execu-

executionem paratam. Hæc quæstio habet altiorem indaginem: sed ne suscepti opusculi materia vltra quàm
68 deceat dilatetur, † dic breuiter, quòd aut partes conueniunt, quòd habeant executionem realem, hoc est, in bonis debitoris; aut personalẽ, hoc est, quòd debitor capi possit personaliter. Primo casu potest: quoniam ius exequẽdi ex conuẽtione & iudicis auctoritate æquiparatur. C. de pig. act. l. pe. ff. de fur. l. cum creditor. C. de pig. l. 3. hoc patet in simili in sentẽtia arbitri, quę habet executionem paratam. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. de officio. patet etiam, quòd controuersia deciditur ex iuramento ex partium conuẽtione, vt ff. de iureiuran. l. iusiurandum quod ex conuentione, ex quo iuramento oritur ius executiuum, vt l. 2. & l. sed & si possessori. §. cum de hæredi. ff. de iureiur. hoc tenet Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. ver. 19. Bartol. dicit expresse in d. l. 3. in vlti. quæst. vbi concludit omnibus his casibus executionem summarie fiendam esse secundum formam l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iu. Circa quam conuentionalem executionem qua personę possunt hoc promittere, & de modo constituendi tale ius executiuum de tempore quando effectualiter incipiat competere, & de officio iudicis quando ad hoc additur plene per 5. quæst. hoc examinat Bartol. in d. l. 3. & scriptis per eum in 1. quæst. ibi adde nota. per Ioa. Andr. & Anto. de Butr. in cap. verum. de foro compet. & in 4. quęst. nota. per Innoc. in cap. olim. de priuil. in glo. per portarium, & scripta per Angel. in l. nemo carcerem. C. de exac. trib. lib. 10. Secundo
69 casu † conuentio, quòd liceat creditori capere debitorem inuitum, & captum pro debito retinere in carcere priuato, nõ valet, ne maioris tumultus causa sit. ff. de re iur. l. nõ est singulare. & quia nõ multum à specie seruitutis differt, si facultas recedẽdi non dat. ff. de li. ho. exhi. l. 2. & ob æs alienum seruire libero iura compelli creditoribus nõ patiũtur. C. de act. & obli. l. ob ęs. & auth. immo ibi posita, sumpta ex corpore, vt nulli iudicum. §. qa vero. colla. 9. & de pig. in ca. lator. & quia hominem carcerare est contra bonos mores, ideo nõ valet. C. de pact.

pacta.

l.pacta. q. seq. Item eisdem rationibus in carcere publico:& quia incarceratio est meri imperij, vt nota. in l.imperium.ff.de iurisdict.om.iudic.& ea quæ sunt meri imperij à partibus concedi non possunt.l.priuatorum.C.de iurisdict. omn.iud. & quia nemo potest se dare alicui, vt faciat iniuriam.l.1.§.vsque adeo.ff.de iureiurando,& nemo est dominus membrorum suorum. ff. ad l.Aquil.l. liber homo. quibus rationibus reprobata glo. Bartol.in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. tenet, quòd sicut quis non potest se dare alicui, ad torquendum, sic nec ad carcerandum:& sicut non tenet pactum de capiendo, minus tenebit de carcerando, ad quam carcerationem sine captura contra initium non deuenitur, & hoc tenet Bartol. post Dyn. in l.alia.§.eleganter.ff. solut. matrim. nec ob. quod per legem siue statutum fieri possit, quòd pro debito quis in carcere publico detrudatur, vt.ff.de suspe. tu.l.3.§. tutores. & dictum est in præcedenti quæst. quia non sequitur; ergo per pactum, vt per Bartol. ibi. & sic dictum domini Augustini in l.nemo carcerem, quòd per pactum fieri potest, vt debitor à creditore in carcere publico detrudatur, nõ procedit. fallit prædicta regula in casu l.fi.C.de capt.&postli.reuer. videlicet, in capto ab hostibus, & reuerso redempto, qui ex pacto à redẽptore potest vsque ad satisfactionem debiti in carcere priuato,
70 & publico retineri. † Fallit etiam in debitore suspecto de fuga, qui ex pacto in causa suspicionis posset capi, & in omnibus casibus à iure permissis, vt l. ait prætor. §. si bitorem.ff.quæ in frau.cre. & in aliis casibus notatis pe Bartol. & Ioa. Andr. in d.capit.lator.de pig. dico pacisci posse, quòd suspectus capiatur, & ad iudicem ducatur, per d.§.si debitorem. non autem, quòd in carcere publico, vel priuato auctoritate propria teneatur, quia hoc non licet de iure, vt ff.de adul. l. capite quinto. ergo nec ex pacto, vt dictum est. & no. in d §. si debitorem. Conuentio autem, quòd ad instantiam debitoris capi possit per iudicem, vel, quòd de mandato iudicis debitor debeat ponere manum ad standum.& ibidem non recedere antequam soluat, tenet, vt d.l.non est singulis.& colligitur

gitur ex dictis Bart. in d. §. eleganter. Et quia nil repugnat debitorem per iudicem carcerari pro debito, vt d. l. 3. §. tutores. & d. l. nemo carcerem. C. qui bo. cede. post l. 1. & facit quod no. ff. de priui. credi. l. si creditores. per Bart. conuẽtio autem de stãdo in certo loco similiter nõ valet per superius dicta non ob. cap. ex rescripto. de iureiu. vbi monachus fuit datus in obsidẽ pro debito per abbatem: quia illud verũ intelligo pro debito publico videlicet ecclesiæ quod publicum censetur: secus in debito priuato. pro hoc. C. de exact. tri. l. 2. lib. 10. & quod nota. Io. And. in d. c. lator. in glo. in vinculis. in nouella.

TRigesimotertio. Quæro, Circa materiam statuto ca-
71 uetur † quod instãtia finiatur cursu 20. dierum; nunquid si petatur executio instrumẽti, vel sentẽtiæ finiatur instãtia dicto tempore? Bal. in l. 1. C. de iur. cal. in verbo, instãtia. videtur sentire per illum tex. quòd sic, per quem patet, quòd quilibet articulis habet instãtiam. Sed aduocati Perusini antiqui, vt ipse dicit, tenuerũt cõtrarium: quia instrumẽtum ex forma statuti habet vim sentẽtiæ; & post sentẽtiam non est instãtia: & hanc opin. sequitur ipse in l. 1. §. 1. ff. si quis ius di. non ob. quia cum procedatur sine litis contesta. vel quasi, ergo non est instantia. Et quia vbi petitur executio, causa expeditur per sentẽtiã interlocutoriam, vt l. minor 25. annis. cui fideicommissum. ff. de mino. & hoc si agitur officio iudicis ad executionem sententiæ: secus si ageretur actione in factum resultante ex sentẽtia, vel actione resultante ex instrumento, & non via executiua: quia tunc certum est, quòd foret instantia; vt ff. de petit. hære. l. item veniunt. idem recte. vbi text. dicit quod fit lite contestata: ergo est instantia, & loquitur ipse in sententia. idem tamen dicit si petatur executio instrumenti. hanc opinio. videlicet, causam executionis instrumenti, non fieri triennio, per l. properandum. C. de iudi. tenet idem Bald. in l. secunda. C. de execut. rei iudic. hanc. etiam opinionem non finiri cursu 20. dierum causam executionis instrumẽtornm in executione, tenet in l. litibus. C. de agri. & censib. lib. 11. & hanc opin. puto veram; quoniam statu-

ſtatutum diſponens de inſtantia, debet intelligi in potiori, & propriori ſignificatu. ff. ſi ager. vect. vel emphy. pe. l. 1, §. qui in perpetuum. qui potior & proprior ſignificatus complectitur inſtantiam totius cauſę, non vnius articuli. Idem & fortius puto ſi ſtatutum dicat, quòd lis & cauſa finiri debeat intra 20. dies: quia lis proprie intelligitur poſt litis conteſta. cauſa vero ante litem conteſta. & poſt, vt no. Bar. in l. cauſas. C. de tranſact. appellatione cauſæ proprie continetur tota cauſa, non capitulum ſolum, ſeu vnus articulus cauſæ, tex. eſt & glo. in l. generaliter. circa princ. C. de reb. cred.

72 TRigeſimoquarto. Quæro, † Confectum eſt inſtrumẽtum publicum per notarium Peruſinum de contractu Peruſij celebrato inter Peruſinum, & quendam de Canario, vnde ſum oriũdus, & in vtroque viget ſtatutum quòd inſtrumenta publica mandentur executioni ſicut ſentẽtia: petit Peruſinus excutionem inſtrumẽti coram poteſtate dictæ terræ Canarij, quæritur, an poſſit. Concludo, quòd ſi petitur executio ex forma ſtatuti ciuitatis Peruſij, non procederet petitio, quoniam ſtatuta litis ordinatoria non egrediũtur iuriſdictionem ſtatuẽtium, vt ſcribit Bartol. in l. cunctos populos. vbi plene diſputauit C. de ſum. tri. & fid. cath. Si vero petitur executio ex forma ſtatuti dicti caſtri, procedit petitio, licet in ſententia non procederet, quia non poſſet eius executio peti coram poteſtate dicti caſtri tanquam corã iudice alterius territorij, neque per iudicem alterius territorij executioni mandari, niſi ad litteras poteſtatis ciuitatis Peruſij, vt plene diſputans tenet Spe. in titu. de exec. ſen. §. breuiter, ver. quid ſi iudex Peruſinus, & Cy. in l. 1. C. de cõfeſſ. in 9. q. & Barto. in l. à diuo Pio. §. ſententiam Romæ dictam. ff. de re iud. Ratio diuerſitatis eſt, quia ſententia habet ſuum executorem, videlicet ordinarium proferentem vel allegantem, ſed inſtrumentum non: quoniam notarius præcipiens in inſtrumento guarentigiam, vel coram quo fit confeſſio in inſtrumento confeſſionato, vel in inſtrumento ſimili executionem merente ex forma ſtatuti, non habet exequendi facultatem vnde non

requi-

requiruntur litteræ notarij: Sic eadem ratione dicendum foret in laudo, quod executionem meretur ex forma ſtatuti, quod poſſet exequi ſine litteris arbitri: & hoc in his caſibus tenet Bartol. in d. §. ſententiam Romæ dictam. in vlti. quęſt. dicens ſic conſuetudine ſeruari, & verum eſt: ex quibus liquet, quòd ſi Canarij in loco in quo agitur non foret ſtatutum, agi oportet via ordinaria, quia Canarij nō attēderetur ſtatutum Peruſinum. Quod de ſententia dictum eſt verum eſſe intelligo ſi petatur executio ſententiæ in vi ſententiæ: ſecus ſi petatur executio in vi publici inſtrumenti, & de ſententia liqueat publico inſtrumento, vt infra proxi. q. dicam. & vide ad materiam Bald. in l. 1. C. de execu. rei iud.

73 TRigeſimoquinto. Quæro, Iuxta præmiſſa, & pro intelligētia clara totius materiæ, cum ſimus in materia executionis inſtrumentorum publicorum, † Quid contineatur appellatione publici inſtrumenti. Reſpondeo. Nomen inſtrumenti ſumitur largiſſime, large, & ſtricte. Eſt enim inſtrumenti nomen generale, comprehendens in ſe quodlibet vas domus, & quamlibet machinam, violam, & citharam, vt ff. de fund. inſtru. l. 1. §. quæſitum. & per totum. Quinimmo aliquando naturale deeſſe dicitur inſtrumentum quando ita ſtricta eſt quod non poteſt fieri matrimonium. de frigi. & male. cap. ex litteris, & c. fraternitatis. Reſtringitur autem large aſſumendo inſtrumētum & comprehendit id tantum, quod probationem, & fidem facit iudici & ipſius mentem inſtruit, vnde & teſtes appellatione inſtrumentorum continentur. ff. de fi. inſtrum. l. 1. ff. de verb. ſign. l. notionem. §. inſtrumentorum. de teſt. cap. peruenit. Specialius autem & ſtricte accipitur pro ſcriptura ad alicuius probationem in poſterum faciendam ff. de pig. l. contrahitur. & de fi. inſtrum. per totum. fuit hæc quaſi ad litteram diſtin. Hoſtien. in hoc extenſius loquens in ſum. de fi. inſtrum. §. 1. cui in vltimo dicto concordat Spec. in tit. de inſtrum. edi. §. 1. ver. & licet, qui ſignificatus ſtricte ſumptus refert ad omnes ſcripturam, ſeu ad omne id ex quo cauſa inſtruitur, vt d. l. 1. ff. de fi. inſtrument. cum concor. vt

cor. vt patet ex supradictis. & dicit Ioa. Andr. & post eum Anto. de Butr. in rub. de fi. instrum. & in Spec. de instru. edi. super rubr. post prin. in d. §. 1. in addi. quòd instrumentorum plures sunt species, de quibus plene in Spe. eo. tit. §. nunc dicēdum. & de fi. instrum. ca. 1. & 2. vbi de hoc per Docto. Quarum vna instrumētorum publicum
74 diffinit in d. §. 1. dicens. † Instrumētum ex solemnis, & rite ordinata scriptura per authenticæ personæ manum publicam causa memoriæ facta; & describi dicitur instrumentum dictum eo, quòd instruit. Omnis igitur solemnis, & rite ordinata scriptura per manum publici notarij causa memoriæ, seu probationis facta, dicitur instrumentum, & appellatione instrumēti continentur. Et de instrumento huiusmodi intelligitur statutum in tota nostra materia. Et extra hoc patet, quòd statutum, sententia, laudum, de quo patet publico instrumento, instrumenti appellatione continentur: quod tenet Bartol. de iur. fis. l. in fraudem. §. sed neque. vbi concludit, quòd falsans acta, seu instrumenta, punitur pœna statuti loquentis de pœna falsantis publicum instrumentum, ratione prædicta. Et ex hoc patet, quòd si petitur executio sentētiæ in vi publici instrumēti coram iudice alterius territorij vbi est statutum, ꝙ instrumenta publica exequentur, ꝙ fieri potest sine litteris iudicis sententiā proferētis; licet secus si peteretur in vi sententię. Rationem vidistis in præcedenti q. & adde quod dicam infra proxima quæst.

75 TRigesimosexto. Quæro, † Statutum disponit, quòd certæ exceptiones, quæ permittuntur à statuto opponi contra publicum instrumentum quod exequi petitur, non possint probari, nisi per publicum instrumentum, reus non habet instrumentum penes se solutionis, an aliquo remedio occurratur. Respon. Sic: quia potest instrumentare, quòd iudex ex officio testes recipiat, quibus receptis, & publicatis iudicis officio tuebitur, sicut dicimus in eo qui iurauit non probare solutionem nisi per instrumentum, vt nota. Spec. in tit. de probatione. §. vide. ver. quid si debitor facit de iureiurando capit. ad nostram. Quinimmo tuebitur exceptione sua per

instru-

instrumentum probata, cum de atteſtationibus rite receptis, & probantibus liqueat publica ſcriptura, & ſic publico inſtrumento, vt patet ex dictis in proxim. quæſt. Quo autem remedio ſuccurratur ei, ſi foret exactus hoc caſu. Reſpondeo, Poteſt agere conditione ſine cauſa ad id quod ſoluit, ſecundum Bart. in l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. inde. dicam latius infra quæſt. 54. An autem per ſtatutum vel pactum fieri poſſit, quòd debitor probare non poſſit ſolutionem, niſi per inſtrumentum, ponit Spec. in d. §. ver. ſed pone. poſt Hoſtien. in titu. de renun. §. quæ poſſunt. ver. quid de pacto. & poſt eos Ioa. And. in cap. ſi diligenti. de foro compet. ſuper. 1. glo. & poſt eum do. Ant. de Butr. & Cy. in l. penult. C. de pact. & communis concluſio eſt, quòd nõ teneat pactum, ſtatutum vero teneat. Nec ob. quod nota. per glo. C. de decre. decur. ſuper rubrica, quia reſpondeo per not. Bart. in l. nec impoſſibile. ff. de pactis.

76 TRigeſimoſeptimo. Quæro, Quando † ſtatutum diſponit, quod inſtrumentum ſcriptum manu publici notarij mandetur executioni, an habeat locum in ſumpto iudicis auctoritate, iuxta not. in auth. ſi quis in aliquo documẽto. C. de eden. & c. pen. & c. fi. de fi. inſtrum. Reſpondeo, non, quia nõ eſt ſcriptum manu publici notarij inde rogati. ſecus ſi ſimpliciter dicat manu publici notarij; & quia ſic ſumptũ eſt manu publici notarij tranſumentis cum ſolemnitatibus requiſitis à iure, de quibus in d. auth. ſi quis in aliquo documento. & d. cap. pe. & fi. per Doct. facit quod dixi ſupra in 35. q.

77 TRigeſimooctauo. Quæro, † Iuxta proxime dicta actor non producit ſumptum, ſed producit protocollum notarij mortui vel viuentis uon curo; & petit executionem ipſius ſicut publici inſtrumenti, an poſſit. Reſpondeo, Non: quia baſtardelli, & protocolli notariorum, licet habeant ſigna, & omnia ſubſtantialia, tamen non probant; ſed opus eſt, quòd tranſumantur iudicis auctoritate, & tunc ſumptum fidem facit, ſecundum Ioa. Andr. in tit. de inſtrum. edi. §. dicendum. ver. & no. quòd tabellio. & Anton. de Butr. in capit.

cum

cum P. tabellio. de fi. instrum.

78 Trigesimonono. Quæro, † Pone petitur executio instrumenti, in quo debitor se obligauit procuratori creditoris; opponit debitor de actione non cessa per procuratorem, an procedat petitio executionis, non docto per agentem de cessione. Dicas, quòd sic: quoniam & si actio quæsita per procuratorem sine cessione domino non quæratur, vt ff. de acquir. poss. l. pen. §. & si possessio. tamen præceptum notarij in instrumento guarentigiæ vel confessionato, seu auctoritas notario simplex instrumentum conficienti per statutum attributa, operatur, vt perinde habeatur, ac si esset factum in iudicio per procuratorem; quo casu quęritur sine cessione. ff. de mino. l. in causæ. in fin. secundum Bartholum in d. §. & si possessio.

79 Qvadragesimo. Quæro, † si instrumenta habent vim rei iudicatæ ex forma statuti, an debitor statim sit constitutus in mora sicut per sententiam, immo per lit. conte. C. de rei ven. l. certum. vel an sit opus noua interpellatione. Respon. Non cõstituitur statim in mora, quia id foret inconueniens. ff. de solu. l. quod dicimus, sed noua interpellatione opus est, sicut in eo qui iuramento obligatur, & sic seruat consuetudo, secundum Bar. ff. de iu reiur. l. eum qui. §. si iurauero.

Qvadragesimoprimo. Quæro, An instrumenta huiusmodi possint statim exequi. Respondeo, Non videtur, si dicat statutum, quod habeat executionem sicut sententia, cum sententia non transeat in rem iudicatam, nisi post 10. dies. de appel. auth. hodie. dic contra, quia cum obligatio sit pura, statim exequi potest. ff. de verb. oblig. l. cum qui Calendis. & sententia ideo executioni non mandetur, quia ab ea appellari potest, sed ab instrumẽto consensu partium inito appellari non potest. ff. appell. l. à sententia. §. idem rescripsit. vnde sicut sententia à qua non potest appellari, statim potest exequi, vt not. Ioan. Andr. in titu. de execu. sententię. §. videndum. & §. porro. in addi. Spec. sic & in instrumentum habens vim sententiæ.

Qua-

QVadregesimo secundo. Quæro, Iuxta præmissa, cum in confessum fiat præceptum decem dierum, vt l. si debitori. ff. de iudi. & iudicatis detur spatium quatuor mensium, quę spatia miserationis causa indulgētur, præstita tamen per confessum vel condemnatum satisdatione de soluendo, vt d. l. si debitori. aliàs posset debitor ca-
80 pi & carcerari secundum Bar. ibi. † An hæc tempora vel alterum eorum indulgentur in executione instrumentorum si statutum dicat, ꝙ executioni mandētur, vel, quòd habeant executionem paratam. Respond. In confessum de iure debet fieri executio, sicut in condemnatis post quadrimestre præstita satisdatione. Sed de consuetudine in confessum dantur decem dies, secundum Bar. in d. l. si debitori. Idem puto in executione instrumentorum, si statutum dicat, quòd executioni mandentur, sicut sententiæ, seu sicut res iudicata. Sed si dicat, quòd executioni mandetur, quòd habeat executionem paratam, tunc cum obligatio sit parata, statim fieri poterit executio. ff. de verborum obliga. l. eum qui calendis. nam in contractibus non inest tempus, quod datur iudicatis vel confessis miserationis causa, vt ibi. qua ratione si laudum arbitratoris habet ex forma statuti executionem paratam, statim fieri posset executio, quia accedit ad cōtractum transactionis, non ad sententiam iudicialem, vt no. de iureiur. c. quintauallis. per Innoc. hoc sentit Bart. C. de execut. rei iudicat. l. eos. secus putarem in laudo arbitri, eo casu quo de iure vel ex forma statuti ex eo oriretur actio, per not. per Docto. C. de arb. l. 1. & l. nemo potest. de leg. 3. per Bar. qui dicit eo casu, sicut à sentētia appellari posse, adhibito tamē aliquali temporis spatio iudicis arbitrio moderando à die celebrati contractus, ne creditori ire liceat cum sacco parato. ff. de solu. l. quòd dicimus. & quod no. ff de const. pec. l. promissor. per Bart. plenius in l. ita stipulatus. ff. de verb. ob. per Bart. in q. illa quando committitur stipulatio pura. facit quod no. Spec. in tit. de arb. §. sequitur. ver. pone igitur.

QVadragesimotertio. Quæro, Cum in executione sententiæ interdum non requiratur citatio, vt scri-

psit Innoc.in cap.ex ratione de app.& Bartol.in l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iud.& per Bald. in l.1.C.de iur.& fact.ignor.in fin.& in cap. ex ratione.ad finem. de appel.& vide omnino Bal. in l. ordo.in vlti.col.C.de iu-
81 di.vbi dicit, † quòd corã iudice nouo semper est facienda citatio in executione, maxime post longum temporis interuallum, an in executione instrumentorũ citatio requiratur. Respondeo, Sic: quia ante nil est cognitum de causa, vnde necesse est à citatione incipere, vt Institu. de pæ.teme.liti. §. fin. & quia non potest constare iudici ante citationem an instrumentum sit instrumentum, & an reus habeat aduersus eum exceptionem aliquam à statuto permissam vel concessam, seu non exclusam, & an instrumentum sit exequibile, quinimmo si fieret executio parte non citata: tanquam nulla statim reuocaretur quatenus de facto facta est, vt no. ff.de bonor. possess. l.3.§.si causa cognita.& l.minor. in prin.de euict.& vult Bald.in l.ab executore.C. quo.ap.non re.& hoc verum, nisi per statutum aliter disponatur, vt si statutum dicat, vt ipso publico instrumento præcipi debeat debitori, ꝙ soluat, & de palatio non recedat: quo casu etiam per epistolam fieri potest, secundum Bal.C.commi. vel episto. super rubrica.

82 QVadragesimoquarto. Quæro, † Conductio finito tempore tacite intelligitur renouata, An si prima conductio facta fuerit per publicum instrum executionem paratam habens, an renouari intelligatur cum virtute instrumenti. Respondeo, Non: quia renouatio tacite intelligitur fieri quo ad ea, quæ tacite renouari possunt per solum hominis intellectum: secus si aliquid requiratur ab extra, vt scriptura quæ tacite fieri non potest, quia tacite non scribitur, nec tacite fit præceptum guarentigiæ, cum non sit in potestate partium, secundum Bal.in l. legem.C. loca.

QVadragesimoquinto. Quæro, Cum fideiussor agere non possit, nisi sit condemnatus, & in certis alijs casibus de quibus in cap.fin.de fideiuss.an si sit obligatus per instrumentum, quod executionem tueretur, statim

agere

agere possit. Respon. Sic, secundum Cy. in l.certum.C. fam.ercis.& Bald. in l.1.& Bart. in l. fideiussor pro venditore.ff.de fideiuss.

83 QVadragesimosexto. Quæro,† An in causa executionis publicorum instrumẽtorum liceat ei cõtra quẽ petitur executio appellare. Respond. Dicit glo.1.& 5. in l.ab executore.C.quo.ap.non re. quòd potest à pronuntiatione de exequendo appellari, non ab executione facti, & idem Specu.in titu. de app.§.in quibus. ver.quinto.& Bartol.in d.l.ab executore. & in l.si cum exceptione.§. hæc autem actio.ff. quod metus causa. Qua ratione Bal.in d.l.ab executore. in recollectis.dicit, quòd cautela volentis euadere appellationem, quando prætextu instrumẽti guarentigiati fit, executio est, quòd non pronuntietur instrumentum esse exequendum, sed incipiat ab executione. Tamen verius est, quòd etiam à pronuntia de exequẽdo appellari non potest, quia eadem est ratio de pronuntia exequendi, quæ de executione, secundum Old.vt Cy.refert in d.l.ab executore.ff.de appellat. & latius declarans, hoc tenet Ioan.Andr.in præalle.titu. ver.quinto.in addi. Spe.dicens.hoc tenuisse Odofred.& Guil.quòd videlicet siue iudex exequatur instrumentum facto, siue pronuntietur exequendum, vt non appelletur, & sit ratio vt sit finis litium.C.de transact.l.fratris.de dolo & contum.cap.finem.& cap.fi. in princ. & ne lex imponatur verbis.C.communia delega.l. 2.de elect. capit.
84 omissa.§.2.lib.6.& † quia secundum legistas ab interlocutoria non appellatur.C.quo.appell.non re.l.2.& quia prohibitio simplex manauit, ergo sit tenenda.ff.de pub. l.de pretio. secũdum Io.And. & hæc procedũt, siue executio petatur per actionem in factum, siue iudicis officio, secundum Ioa.And.ibi.& sic cum sentẽtia per actionem in factum, ex re iudicatã debeat esse, vt pronuntietur sententiam exequendam, à tali sententia non potest appellari, vt dictum est, & apertius hæc duo tenet Specul.in titu.de execu.sen.§. breuiter. verb. sed secundum. & Ioa.And. ibi aperiens dictum Speculat.quod sequitur Ant.de But.in ca. quo ad consultationem.de re iud.ad fi.

pen. colum. Et hoc ea ratione, quòd sētētia de exequēdo huiusmodi est de executione primæ principalis sententiæ, & pars executionis, & ab executione non appellatur, secundum Specu. & Ioa. And. in d. §. sed secundum Ioan. sic & pronuntia de exequendo est executio primæ sententiæ, & quædam declaratio, à qua non appellatur: qua ratione idem tenuit Bal. de spe. non faciens mentio
85 nem in d. l. ab. executore. C. quo. ap. non re. † Ex quo patet, quòd siue dixerimus sententiam de exequendo fore diffinitiuam, vt quando fertur sententia diffinitiua super petitione executionis, siue per actionem in factum, qua pronuntiatur sententiam exequendam, vt supra, siue interlocutoriam, vt quādo pronuntiatur sētētia exequenda sup petitione executionis iudicis officio nobili à sententia, siue pronūciatione huiusmodi supra dictis rationibus appellari non posse, quod procedit nisi in pronuncia de exequendo, vel in executione facti modus excedatur, quia tunc ratione excessus licet appellari, secundum omnes Doctores in locis prædictis. Et adde limitationē quam pono in seq. q. Et ex his dico, quòd siue petatur executio instrumēti per actionem descendentem ex contractu, siue iudicis officio, à sētētia appellari nō poterit, nisi modus excedatur, vt dictum est. Et si agatur actione descendente ex contractu, modus concludēdi in libello & sentētiandi est, quòd petatur instrumētum exequi, & pronuntietur exequendum, sicut in sentētia dictum est; quod est bene notandum: secus putarem si concluderet conuentum condemnari, & condemnatum cogi ad soluendum, quia tunc necessario oporteret pronuntiari, seu sententiari iuxta petitionem, si sibi imputet agens de simo. cap. licet heli. de verb. sig. clement. sæpe. & quod ibi not. vnde agens debet esse cautus, quòd concludat conuentum astringi ad soluēdum secundum formam instrumenti, non autem concludat eum condemnari ad soluendum.

QVadragesimoseptimo, Quæro, quod dictū est in præcedēti quæstione ab executione appellari non pos-
86 se, † An procedat quo ad omnē appellationis effectum.

Respon-

Resp.Non:quoniam id verum est ab executione appellari non posse, quo ad finem impediendi executionis, seu meri executoris processum: sed quo ad finem deuoluẽdi causam appellationis ad superiorem, tenet appellatio, etiam à mero executore interposita, vt not. Spec. in tit. de act. & pet. §. super actionibus & petitionibus. versic. sed quid si antequam. in 5. col. quo tamen casu appellatio nõ iustificatur ex sola obligatione probationis, sicut iustificatur, si executor assumeret partes cognitoris, vt no. Inn. de elect. cum inter canonicos. & Spe. in d. ver. sed quid si antequam. secũdum Ant. de But. vt præmittitur, dicẽtem in c. dilecto. de app. in 2. col.

QVadragesimooctauo. Quæro, Iuxta præmissa, vt sciatur
87 † quando modus exceditur in causa appellationis qualis debeat esse processus, an sicut quando appellatur ad interlocutoria, an à diffinitiua. Pro cuius quæst. decisione videri oportet vtrum cum pronuntiatur instrumentum exequendum, sit interlocutoria vel diffinitiua? Respondeo Est interlocutoria, & sic cum expressione causæ, videlicet, ex eo quia modus excedatur, & in quo & aliàs appellatio non tenet, secundum Barto. in d. l. ab executore. & clarius per Specula. in titu. de execu. sen. §. nunc videndum. versi. quid si ab executore. & ver. nunquid. cum enim non possit appellari, nisi modus excedatur, vt superius dictum est, modum excedere nõ potest, nisi causa expressa, secũdum Bartol. & Speculat. vbi supra, & Ioa. Andr. in præalleg. §. in quibus. versic. 5. & sic secũdum eos est mera interlocutoria. Pro hoc facit quod no. in auth. de hære. & fal. §. si quis autem nõ implens. in glo. super verbo decreto incipit. scilicet admonitorio,
88 quæ vult, † quòd monitio iudicis facta hæredi, quòd soluat legata sit interlocutoria, & per hoc dicit ibi Ang. apparet, quòd iudex qui præcepit debitori, quòd secũdum formam l. si debitori. ff. de iudic. vel etiam neganti, vel forte mandando instrumentum confessionatum executioni mandari, secundum formam statutorum Italiæ præcipiẽdo dicitur ferre interlocutoriam, non diffinitiuam secundum eum. Hæc intellige quando talis pronuntia

tendit solum ad finem executionis, & productio instrumenti fit sine aliqua causæ cognitione: secus si fiat post terminum ad opponẽdum, & dicẽdum quare instrumentum non debeat pronuntiari exequẽdum, & sic fiat cum causæ cognitione, quia tunc habet vim diffinitiuæ, & de ea, vt de diffinitiua est censendum, secũdum theoricam Ioa. Andr. in ca. peruenit. de app. & Bar. in l. non fatetur. ff. de confe. quo casu non habet vim diffinitiuę, quia principale negotium diffinit, & non plus per diffinitiuam operari posset. argum. eorum quæ dicit Ioa. Andr. in 1. gl. de appellat.

89 QVadragesimonono. Quæro, † Iuxta præmissa pronuntiatur instrumentum exequẽdum, pone ad rem venditam cõtra venditorem, venditor expressa iusta causa appellat, emptor petit fructus rei venditæ sequestrari, seu rem venditam: quæritur, nunquid possit. Respondeo, Sic: quoniam & si quando appellatur à sententia diffinitiua non fiat sequestrum, nisi persona sit suspecta, vt nota. ff. de appell. l. Imperatores. & de sequestra. possess. & fruct. ca. fi. tamen in proposito cum appelletur ab executione seu mixtim ab executione & interlocutoria, sequestrum fieri debet indistincte, vt fit quando appellatur ab executione sententiæ, vt d. l. ab executore. C. quo appell. non re.

QVinquagesimo. Quæro, An exclusus ex forma statuti ab exceptionibus proponẽdis, possit iudicis officium implorare, per quod creditor ab agendo, seu à petẽdo executionem, prohibeatur. Respõdeo. Sic: quia prohibitus excipere, nõ prohibetur iudicis officium implorare, vt. ff. de pe. hær. l. plane. & l. fi. & l. 3. in fi. ff. n au. cau. stab. & in d. §. & parui refert. & in d. l. plane.

90 QVinquagesimoprimo. Quęro, Iuxta ꝓximam q. † Si debitor exceptione à statuto exclusa munitus, iudicis officium imploret, an lite pendente creditor impediatur executionem petere, vel creditor petit executionem, reus implorat iudicis officium, an executio retardetur. Respondeo, Iudicis officium nititur æquitate respectu vtriusque partis, videlicet ne creditor cum aliena ia-

na iactura lucretur, & debitor damnum patiatur. Si igitur iudicis tam officium imploratum requirat altiorem indaginem, quàm executio, quę petitur per creditorem, vt quia requirat ordinem iudicij, iuxta no. in ca. fi. de offic. iudi. tunc executio non impeditur, siue iudicis officium imploretur coram eodem iudice, siue & fortius coram diuerso, sicut dictum est, si petatur in integrum restitutio, & si opponuntur aliæ exceptiones, quia non foret æquitas, quòd executio retardaretur propter iudicium ordinarium intentatum, & cui denegatur defensio, multo magis actio. C. de transaction. l. nec intentio. Si vero non requiret altiorem indaginem, vt quia haberet instrumentum de exceptione competente, quod similiter executionem mereretur, tunc executio impeditur, quia sic dictat æquitas, & sic hoc casu non denegatur exceptio, & quia est quædam mutua petitio, quæ similiter terminari debet, cum æqua instrumēta sunt priuilegiata, vt no. de mutu. petit. capitu. primo & l. prima. §. fi. de vari. & extraordinar. cog. per Bartol. & in auth. & consequenter. per Doct. de. sent. & interl. om. iu. melius in d. ca. 1. de. mutu. peti. & idem dico si per viam nullitatis agatur, quia creditor petat exequi, & debitor instrumentum nullum pronuntiari, vel econtra debitor petat instrumentum nullum pronuntiari, & creditor petat exequi coram eodem iudice.

QVinquagesimosecundo. Iuxta pręmissa Quæro, Dictum est abunde supra in 11. quæst. quòd exceptio nullitatis, quæ pōt incontinenti probari, impedit execu-
91 tionem instrumenti. † Sed quid si commissa sit causa nullitatis ad instantiam debitoris vni iudici, & creditor petat executionem coram iudice ordinario causæ: cui iudex delegatus nullitatis inhibet, ne nullitatis causa indecisa pēdente, procedat tam iudici, quàm parti, nihilominus iudex ordinarius causæ ad instātiam creditoris commissione & inhibitione non obstante exequitur instrūmentū, an teneat executio facta lite pendente, & inhibitionem. Resp. Sic: quia motio huius litis nō impedit executionem, prout expresse no. Innoc. in cap. cum. in iure.

de offic.delega.super verbo,de mãdato.nec impedit inhibitum, quia non impeditur litis prosecutio super nullitate, quia hoc speciale est quando res diffinitiuæ sententiæ cõformes latæ sunt, vt in clem.1.de re iud. quæ ponit ius nouũ & specialem casum:& si agẽs obtinebit in causa nullitatis, obtinebit reuocationem executionis.de restitt. in integr. capit. suscitata. C. de prec. imper. offer. quæ supplicatio. de proc.capit.in nostra. & capit. auditis. & de re iud. capitulo pastoralis . in clem. nec ob. ff. de iud. l. si prætor. in fi. ad quam responde vt respondet Innocent. in d. capit. cum in iure. & hoc tenent Do. de Rota eorum decisio. 280. Si vero ageretur de nullitate coram eodem iudice, dic vt in proxima quæst. dictum est.

92 QVinquagesimotertio. Quæro, Iuxta prędicta, † quid si statutum dictat, quòd nulla exceptio neque defensio admittatur. Bart. in d.§. & parui refert. dicit, quòd tunc neque iudicis officium poterit implorari: subdit tñ quòd tũc & forte poterunt à iudice exceptiones opponi, cum hæc generalitas sit nimis ampla. arg. ff. si quis cau.l. sed & si quis.§.quæsitum.& quod no.in glo.in ca.ex parte.de off.deleg.& sic recedit quasi à dictis suis, paulo ante in d.§. & parui refert. de quo dic vt dixi supra in 4. q. satis ample. In prædicta tñ l.plane.ff. de pet.hæred.tenet absolute, quòd hoc casu nõ possit iudicis officium implorari. Tu autem dicas, quòd nedum iudicis officium, sed neque iustæ exceptiones, per dicta generalia verba intelligũtur exclusæ, vt vult Specu.in titu. de oblig.& sol.§.1. ver.instrumẽtum.super ver. nullam aliam cõtrariam exceptionem, seu defensionem opponere, per quam cõuentionem non intelligũtur exclusæ iustæ exceptiones similes respectu verbi exceptionem, vt dixi supra in 1.quæst. Sed si statutum tolleret defensionem expresse vt in terminis tertiæ quæst.de exceptionibus dictum est, tunc putarem verum dictum Bar. ꝙ videlicet, iudicis offic.implorari nõ possit, vt si diceret statutum, quòd nõ obstãte exceptione solutionis,&c.& defensione, vt iuris agẽdi, seu mutuæ petitionis, & quibuscũque alijs exceptionibus,

& de-

& defensionibus, instrumenta executioni mandentur, & fortius si diceret, non obstãte, quòd iudicis officiũ implo raretur, vel, quòd nó possit implorari causa executionis instrumẽtorum, vt dicat statutũ ciuitatis Anconæ, quod dixi supra in tertia quæst.

93 QVinquagesimoquarto. Quæro, † quo remedio succurratur debitori exacto, qui habet iustas exceptio nes, tamen à statuto exclusas. Respondeo, Quòd soluat, & repetat in conditione sine causa, secundum Bartol. in l. Iulianus verum debitorem. de condi. inde & in d. §. & parui refert, nec obstat quod repeti possit tãquam indebitum, quod soluitur iudicis mandato. C. de condi. inde. l. 1. quoniam id verum est, si ad reputãdum solutum competit solum condictio indebiti, vel sine causa: secus si illa actio competat. vt si volebam opponere exceptionem, dolo facis petere, quod restiturus es: nam non admissa exceptione huiusmodi solutum repetere possum actione mihi competente. At si haberem necessario condictionem indebiti, vel sine causa intentare, etiam non excludor, vt ff. mandati. l. si fideiussor. §. omnibus. & ff. de condictio. sine cau. l. si fullo. Nec obstat l. 1. de condi. inde. quia loquitur eo casu quo in primo iudicio examinari potuit, an forte debitum, vel indebitum. argum. eorum, quæ ibi scribit Cy. facit de iureiurando capit. debitores. vbi debitores propter iuramẽtum coguntur soluere vsuras, & repetunt, quia obstante iuramento, seu exceptione vsuraria tueri nõ potuerunt. Nam soluens quia ex forma statuti nõ potest opponere exceptionem doli, vel metus, non dicitur instrumentum approbare. Sed videtur soluere ne capiatur, ideo solutum repetere potest, secundum Bartol. C. quod met. ca. l. 2. ad fi. Ex quo ibid. Bart. not. quòd licet statutum tollat exceptionem habentem in se naturalem æquitatem, tamẽ soluens repetere potest non quia tutus exceptione, sed quia tutus naturali æquitate. quod dicit esse notandum.

94 QVinquagesimoquinto. Quæro, † Quando petitur executio instrumenti continẽtis debitum frumenti, vini, vel olei, vtrum habeatur ratio æstimationis à

tempo-

tempore moræ. Respondeo, secundum opi. glo. in l. in hac. ff. de triti. non habetur: quia officiũ iudicis exequentis se non extendit ad hæc: sed super instrumento solum petitur executio & tempore celebrati instrumenti videtur lata sententia, & à tempore moræ vsque ad sententiam habetur ratio interesse, secundum glo. Sed Barto. tenet, quòd etiam post sententiam crescit æstimatio, vt l. 3. §. in hac. ff. commoda. secundum lect. Bartol. & sic post instrumẽtum huiusmodi celebratum secundum eum, qui in his terminis hoc tenet in d. §. in hac. tetigit in l. vinum. ff. si cer. peta. quod intellige, videlicet crescere æstimationem deducto tempore, quod datur iudicatis, seu ad soluendum ex forma statuti. ff. de vsur. l. in fideicommissi. in principio, secundum eum.

95 QVinquagesimosexto. Quæro, † Dicat statutũ, quòd non possit peti executio instrumenti post decem annos, an post decem annos possit creditor agere via ordinaria, & inducere instrumentum ad probationem debiti ad finem sententiæ condemnatoriæ exequendæ, non ad finem executionis. Bald. in l. plane. ff. quod fal. tutor. auct. dicit audiuisse Bartol. dicentem, quod sic. argum. d. l. Tu autem. dicit ipse, considera verba statuti, aut statutum disponit de exceptione contra executionem, aut contra debitum principale. Primo casu verum dicit Bartol. secũdo non. argum. de tute. & ratio. distra. l. 1. §. in tutela. secundum eum. & sic Bartol. verum dicit in exemplo proposito quo statutum disponit de exceptione contra executionem. Ad hoc quod dixi supra in 4. & 6. q. Ad hoc, quia & si statutum disponat, quòd instrumenta habeant executionem, non propterea tollitur quominus possit ordinarie agi, & hoc probat, sicut si disponeret posse procedere sine figura iudicij, posset nihilominus ordinarie agi, vt in clem. sæpe. de verbo. significa. in fine. nisi per statutum tolleretur iudici potestas procedendi aliter, quàm per viam executiuam, vel mandaretur per principem iudici, quòd exequatur: nam eo casu non posset ordinarie agi, per ea quæ notantur in dicta clem. in fi. in glo. super verbo, non contradicentibus.

Quin-

96 QVinquagesimoseptimo. Quæro, † Si ex forma statuti obligatus debet astringi vigore publici instrumenti, saluis certis exceptionibus, an clericus succedēs laico debitori per instrumētum obligato poterit astringi coram iudice laico. Respondeo, Non: quia clericus etiam in realibus debet gaudere beneficio clericali, & conueniri in foro ecclesiastico, iuxta not. in authen. vt omnes obed. iudic. §. licet considerantes. & per Archi. de cleri. coniu. capit. 1. versi. 6. Et quia vbi contra hæredem debet fieri executio, oportet pręmitti vocationem et aliquam causæ cognitionē, quam in clerico iudex secularis pręmittere nō potest. arg. ad hæc quod no. per Innoc. de iudic. cap. quia V. secundum do. de Rota sic tenentes, eorum decisione 366. quæ incipit, Obligatus est ciuis Auinionensis, &c. in decisionibus nouis.

QVinquagesimooctauo. Quæro, Plane constat surdum, & mutum simul etiam à natura contrahere seu inire posse contractus, & omnia quæ consensu contrahūtur. ff. de act. & obli. l. in quibuscūque. ff. de reg. iur. l. non voce. ff. de pac. l. item quia. & quod ibi no. ff. de acqui. hære. l. mutum. vbi Bartol. ponit qualiter notarius rogatus debeat scribere instrumentum. de spon. ca. cum apud. & capit. tuæ. cum sim. dummodo mutus, & surdus intelligat quod agit. Instit. de hære. quali. & differ. §. 1. ff. de ver. obli. l. 1. in prin. & extense explicat Barto. ibi & latius Ioa. Andr. in d. cap. cum apud. vbi materiam muti, & surdi latius aliò explicat. Intelligere autem in dubio præsumitur, vt not. C. q. test. facere. poss. l. discretis in
97 ver. nō habeat. & C. de codicil. l. nec codicillos. † Quid ergo erit de contractibus huiusmodi, cum omnes contractus hodie fiant per stipulationem, an teneant. Bartol. in d. l. 1. §. si quis ita. de verb. oblig. dicit, quòd valent, vt contractus sine stipulatione celebrari, quia idem est intelligere per signa, & intelligere per nuntium, vt. ff. ad Treb. l. seruo inuito. §. si pupillo. Qua ratione si in instrummento non continetur mutuum, sed confessio mutui recepti non posset agi, ex tali instrumento ex vi stipulationis, sed deberet agi certi condictione ex mutuo

& pro-

& probaretur per confeſſionem contētam in inſtrumen to. Sed ſi inſtrumēta huiuſmodi habeāt executionem paratam ex forma ſtatuti, dicit, quòd cum talia inſtrumēta guarentigiam continētia habeant vim ſententiæ, ſeu præcepti facti in confeſſum, forte aliud foret dicendum. Sed quia talia ſtatuta ſunt facti, non poteſt ſentētiari, niſi verbis ſtatutorum diligenter inſpectis. ideo per te ipſum diſpice, ſecundum Bar. in d. §. ſi quis ita. Ang. ibidem dicit quòd ſi ſtatutum dicit exequi inſtr̄a continentia præceptum guarentigiæ, tunc licet ſtipulatio ſit inutilis, præceptum eſt vtile, ſicut dicimus in ſententia, vt l. cum putarem. ff. fami. erciſcun. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. de inoffic. teſta. Nihil aliud eſt quęrendum, niſi an præceptū ſit factum. Si autem ſtatutum diſponit exequi inſtrumenta ſuper obſeruatione contractuum facta: tunc quia ſtipulatio inutilis non eſt contractus, non habet locum ſtatutum, et non fit executio, ſecundum Ang. ibi, quorum neutrum dictum procedit; quia ſtatutum diſponens exequi inſtrumenta continentia præceptum guarentigiæ, &c. intelligitur de inſtrumentis validis, qualis non eſt ſtipulatio ſurdi & muti. l. 4. §. cōdemnatum. ff. de re iud. ſi ad ſtipulationem pręceptum referatur, & ſi diſponit exequi inſtrumenta ſuper obſernatione contractum, habebit executionem vt contractus ſine ſtipulatione celebratus. tene ergo Bar. quia ſi verba ſtatuti referantur ad ſtipulationem, non habebit executionem. Si ad contractum, & tunc ſi ſubſiſtat ſine ſtipulatione, ſic. ſi vero non ſubſiſtat ſine ſtipulatione, non. Ideo aduertenda ſunt verba contractus & ſtatuti, vt dixit Bart.

FINIS.

DE MA-

DE MATERIA ANNATARVM

AD ILLVSTRISSIMVM Et Reuerendiſs. D. Carolum Cardin. Borromæum, Sermo.

ANTONII MASSAE Galleſii ciuis Romani.

1 DE Annatis, Carole Borromæe Cardinalis Ampliſſime, fortaſſe videri poterit conueuienter eſſe dictum, ſi toto ſermone in tres quaſi partes diſtributo, prius ponatur illa, ex quibus rei de qua agitur, haberi poſſit plena cognitio: Deinde probetur Annatarum exactionem, ex parte Pontificis iuſtam, & illarum ſolutionem, ex parte obtinentium beneficia debitam eſſe: Poſtremo deſcribatur vſus, qui in illarum exactione, & ſolutione ſeruatur.

2 Pro ſufficienti autem Annatarum cognitione, ſciendum eſt, duas eſſe illarum ſpecies; quæ quoniam diuerſam habent originem, & diſſimilem proportionem; ideo titulum Tractatus, plurali nomine Annatarum, viſum nobis eſt præponi debuiſſe. Quia tamen vna eſt ambarum cauſa prima, & ambæ de primi anni vacantium beneficiorum fructibus debentur, idcirco vnum & idem

Annatarum nomen videntur accepisse. Altera ergo species est eorum, quæ proprie dicuntur commune, & minuta seruitia. Altera generis nomen retinens, appellatur Annata.

3 Commune seruitium, est quantitas certa pro vno quoque Episcopatu, vel Monasterio Consistoriali, secundum taxationem antiquam, aliàs à Ioanne XXII. Pont. moderatam soluenda; quæ ideo commune seruitium appellatur, quia ius dimidium datur Papæ. reliquum Collegio Reuerendiss. Cardinalium, quod inter ipsos Cardinales præsentes diuiditur. Illa vero quæ specialiter, & proprie retinet nomen Annatæ, soluitur pro alijs, vltra Episcopatus, & Monasteria Consistorialia, inferioribus beneficijs, & est dimidia pars veri annui valoris fructuum beneficij vacantis, quæ tota ipsi Papæ relinquitur. Minuta vero seruitia sunt quinque portiunculæ, quæ secundum proportionem taxæ fructuum Episcopatus, vel Monasterij, inter certos Papæ ministros, & officiales distribuuntur.

4 Communis, & minutorum seruitiorum origo est antiquissima, ita vt eius initium ignoretur, & eorum solutio nūquam fuerit in dubium reuocata ante Concilium Constantiense. Vbi in quadragesima Sessione, die sabati. 30. Octobris 1417. celebrata sub hoc titulo, videlicet; Reformationes fiendæ per Papam vnà cum Concilio, antequam Concilium dissoluatur. Inter alia capita, de quibus proponitur faciendam esse reformationem, sunt hæc verba: Item de Annatis, Communibus seruitijs, & minutis; quid autem fuerit hac de re in Concilio determinatum, dicetur inferius, vbi de iustitia exactionis loquemur. Altera vero species, quam Annatam appellari diximus, initium habuit à Bonifacio, eius nominis Papa VIIII. Et quoniam taxatio Episcopatuum, & Monasteriorum supradicta, non fuit ab initio facta, nisi pro tertia parte veri fructuum valoris, qui prius nescitur à quo Pontifice, deinde per Commissarios à Ioanne XXII. missos, inuentus fuit, & Annata proxime dicta non soluitur nisi pro medietate veri valoris, qui per sin-

per singulos impetrantes exprimitur: Hinc videre est, non propterea dictas esse Annatas, quòd complectantur totos anni fructus; sed vel quia (vt ante dictum est) ratione primi anni fructuum soluũtur; vel quia dicta Annata per Bonifacium IX. instituta, successit in locum reseruationis, quam antea facere solebant Pontifices pro Rom. Eccles. necessitatibus, de fructibus, & prouentibus vnius anni beneficiorum, quæ exinde vsque ad triennium, vel quinquẽnium, aut aliud tempus, in certis designatis prouinciis, vacarent; quos pro se, & Camera Apostolica, destinatis collectoribus, percipiebant: cuiusmodi exẽplum est in extrauaganti Ioannis XXII. quę incipit, Cum nonnullæ. sub titulo de præben. inter communes.

5 Ignoratio autem diuersitas dictarum specierum, errare fecit multos, qui tam pro annatis, quàm contra Annatas, à tempore dicti Concilij Constantiensis, in præsens vsque scripserunt; arbitrantes omnia esse vnum & idem: Ita vt impugnantes Annatas, cõtra omnes species, vsi fuerint argumentis, quæ duntaxat contra inuẽtam à Bonifacio IX. vel contra illas reseruationes fructuum primi anni, de quibus mentio fit in dicta extrauaganti, Cum nonnullæ. à recte intuentibus, opponi potuissent. Defendentes vero Annatas opinionem suam fundauerint potissimum, ex inferius recitanda narratione Ioannis Andreæ in cap. Inter cætera. de offic. ordi. & aliis auctoritatibus, & argumentis, commene, & minuta duntaxat seruitia concernentibus. Itaque merito laudabilis, in omnibusq; scientiis memorabilis videtur esse sententia Socratis, qui (auctore Xenophonte) affirmauit, illos qui scirent quid vnaquæque res esset, posse & alijs exponere, qui vero nescirent (aiebat) non mirandum esse, si & ipsi fallerentur, & aliis erroris causa fierent.

6 Videtur autem, pro præmissorum, & aliorum inferius dicendorum, clariori intelligentia, operæpretium fore, vt hic dicamus, quot exactionum genera soliti sint Romani Põtifices antiquitus de beneficiorum fructibus facere. Ea vero maiori ex parte colligi possũt, ex decreto

quodam

quodam facto per Carolum VI. Francorum Regem, in suo Parisino parlamento, sub die 11. Septembris, anno Dñi 1406. Vbi proposita satis prolixa querela contra
7 Benedictum XIII. Antipapam, cui ipse Rex, & Regnum suum, certis annis tanquam vero Pontifici, obediētiam præstiterant; subiungit verba, ex quibus in summa colligūtur sex genera exactionum, quæ ibi appellantur grauamina. Ait enim: Sed Benedictus supradictus, neque modum, neque pondus, neque mensuram in Ecclesia, & Ecclesiæ subiectis obseruare consueuerat; quin magis ipsos iugis, & seruitutis importabilibus premens; A nunnullis Defunctorum successoribus spolia auferendo; Ab alijs Prælaturarum, & beneficiorum vacātias extorquēdo; A quibusdam exigenda arreragia, tanquam debita præteritorum, & incognitorum temporum; A beneficiatis suorum, quæ de nouo obtinebāt, beneficiorum primam expetendo, & percipiendo annatam; Ab his, qui tempore subtractionis obedientiæ dudum sibi p nos, & Clerum Regni, ac Delfinatus nostrorum, factæ ad prælaturas, seu dignitates, aut alia ecclesiastica beneficia, promoti fuerant, fructus (quos dictæ subtractionis tempore male perceptos fuisse dicebat) recipere enitēdo: Et procurationes capiendo Prælatis, Archidiaconis, & alijs ordinariis pro visitatione debitas; Aliisque exactionibus, & extorsionibus indebitis adegerat, &c.

[Verba ex decreto Caroli vj. Francorum regis.]

Animaduertendum est, quòd inter ipsa grauamina, dictus Rex non posuit commune, & minuta seruitia: ne-
8 que decimas, quæ antea solebant etiam per Pontifices, tam pro se, & Sede Apostolica, quàm pro aliis, & aliorum vtilitatem imponi, & præcipue in ipso Regno Franciæ ad Regum pro tempore commoditatem; vt habetur in clem. secunda. de decimis. & ibi per glos. & de vigesima, triennio pro succursu terræ sanctæ persoluenda, per Alexandrum tertium imposita, de qua habetur mentio per Honorium III. in capit. vltim. de voto, & voti red. cuius constitutionis, integre exemplum ponit Hostien. in capit. ad liberandum. de Iudæis. Itaque censendum est, dictum Carolum Regem hæc intacta dimi-

fisse,

ſiſſe, quoniam ea non habebat pro iniuſtis exactionibus, prout illo eodem anno, cum defuncto Romæ Innocentio VII. creatus eſſet Gregorius XII. Rex ipſe cum ſuo Regno dictum Gregorium pro vero Pontifice agnoſcentes, ab eo acceptuauerunt decretum reductiuum dictorum ſeruitiorum, & annatarum: cuius hæc ſunt verba. S.D.N. Gregorius, diuina prouidentia Papa XII. penſatis guerrarum claudibus, atque variis diſpendiis, quibus (proh dolor) Franciæ regnum his temporibus concutitur; pio ei compatiens affectu, non vult, nec intendit leuari, ſeu percipi, vltra medietatem fruuctum primi anni, ſeu communium, & minutorum ſeruitiorum, Eccleſiarum, ſeu Abbatiarum quæ in ipſo Regno & patria Delfinatus vacabũt, vſque ad quinquennium: quam medietatem vult leuari, atque exolui pro media parte infra octo menſes, à die habitæ poſſeſſionis pacificæ computandos; pro alia vero medietate, intra alios octo menſes ſubſequentes: & idem vult, & intendit obſeruari circa iam promotos, & aſſumptos à tempore aſſumptionis eiuſdem; nec debitum huiuſmodi in ſucceſſorem in Eccceſia, vel Monaſterio tranſeat. Et ſi bis, aut pluries infra eundem annum, vna Eccleſia, vel Monaſterium vacauerit; vult, & ordinat, quòd non ſoluantur commune, & minuta ſeruitia niſi ſemel. De cæteris autem dignitatibus, perſonatibus, & beneficiis ſecularibus, & regularibus quibuſcunque, quæ auctoritate Sedis Apoſtolicę conferentur (præterquam vigore gratiarum expectatiuarum, aut cauſa permutationis) ſoluatur taxa ſecundum moderationem extrauagantis: Suſcepti regiminis. Domini Ioannis XXII. pro medietate infra ſex menſes, à die poſſeſſionis pacifice conputandos, & pro alia medietate infra alios ſex menſes ſubſequentes. Et debitum huiuſmodi ad ſucceſſorem in beneficio non tranſeat, nec aliquid ſoluatur de beneficio quod valorem 24. Florenorum de Camera, non excedit. Et de Monaſteriis Monialium nihil penitus ſoluatur. Quæ omnia in præſenti capitulo contenta, locum habeant pro tota natione Gallicana; excepta duntaxat

Cõſtitutio Gregorij xij. ſup reductione taxæ eccleſiarũ & monaſteriorum regni Frãciæ.

remiſſione communium, & minutorum ſeruitiorum, debitorum ratione temporis præteriti; quæ remittuntur pro medietate, ſoluentibus aliam medietatem infra ſex menſes, quæ debita ſoluantur collectoribus in Gallia, qui tamen non habeant aliquam coertionem; vel alibi vbi Dominus noſter diſponet.

Proxime autem recitata conſtitutio Gregoriana, licet pro quinquennio tantum facta fuerit; vſque in præſens eſt obſeruata; excepto illo tempore quo viguit pragmatica ſanctio, de qua latius erit inferius dicendum. Hincque in cancellaria Apoſtolica inoleuit diſtinctio Eccleſiarum & Monaſteriorum Regni Franciæ, ſi ſint (vt ipſi loquuntur) in patria reducta, vel ne. Intelligunt enim, eſſe patriã reductã omnes illas Diœceſes, quæ tẽpore factæ prædictę conſtitutionis Grægorianæ, erant ſub temporali dominio Regis Franciæ, quæ habentur indice Alphabetico, in libris ipſius Cancellariæ deſcriptæ.

Animaduertendum eſt pariter, quòd inter dicta ſex grauamina præfatus Carolus VI. minus poſuit dimidiã annatam à Bonifacio IX: vt antea dictum eſt, inſtitutã. Nec enim opus erat de illa mentionem facere, quæ non à præfato Benedicto, ſed ab illius æmulo Bonifacio fuerat inſtituta; & ad ipſum Franciæ regnum nondum peruenerat. paucis enim annis antea fuerat Romæ per Bonifacium edita, quo tẽpore Auinioni ſedebat Clemens VII. Antipapa, cui tanquam vero Papæ obedientiã præſtabant Galli, prout certo tempore præſtiterunt etiam Benedicto, de quo ſupra dictum eſt, in locum dicti Clementis defuncti, ſuffecto. Sunt autem ipſius Bonifacianæ conſtitutionis poſt prooemium verba hæc: Ad inſtar etiam nunnullorum prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum, qui primas annatas nonnullorum beneficiorum eccleſiaſticorũ, diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruarunt medietatem fructuũ, reddituum, & prouentuum primi anni, omnium, & ſingulorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſecularium, & regularium, cum cura, & ſine cura, exemptorũ, & non exemptorũ, etiam ſi dignitates, perſonatus, & officia, ac canonitatus, & præbẽdæ, etiam ſi Ca-

verba Bonifacij ix. ſup. inſtitutione dimidiæ annatæ.

ſi Canonicatus, & portiones Eccleſiarum, in quibus certus Canonicorum numerus, & præbendarum diſtinctio non habeatur, exiſtant: de quibus inantea prouidebimus, ſeu ſpecialiter prouideri mandabimus: & quorum collationes, inſtitutiones, ſeu electiones, confirmari mandabimus, ac certis impedimentis non obſtantibus, valere decernemus: necnon etiam huiuſmodi beneficiorum, quæ expectantes vigore litterarum expectatiuarum, ſub quacunque forma conceſſarum eiſdem, dum vocabũt, canonice acceptabunt; necnõ etiam aliorum quorumcunque beneficiorum huiuſmodi, ad quæ qui eligentur, ſeu præſentabuntur, confirmationes, & inſtitutiones auctoritate Apoſtolica conſequentur; diſpoſitioni Apoſtolicæ reſeruamus, illoſque prædictæ Cameræ, pro huiuſmodi oneribus commodius ſupportandis, applicamus. Et breuitatis cauſa omiſſis multis clauſulis, inferius declarat, dictam mediam annatam eſſe ſoluendam ex omnibus emolumẽtis (diſtributionibus panis, & vini exceptis) quodque ſi pluries infra annum cogitant beneficium vacare, non propterea pluries, ſed ſemel tantum, dicta media annata percipiatur: Et inſuper, quòd ea reſeruatio non extẽdatur ad beneficia, quorum fructus, &c. annuum valorem 24. florenorum auri de camera non excedant.

10 Ex cuius conſtitutionis verbis, aliiſque ſuperius recitatis, clare patet, id quod antea dixi, mediam annatam prædictam quæ à tempore dicti Bonifacij citra, exacta fuit, & exigitur, diuerſam eſſe ſpeciem à communi, & minutis ſeruitiis: & quòd ante dictam Bonifacii conſtitutionem, ſub appellatione annatæ, ſeu annatarum, non comprehendebantur, neque intelligebantur comprehendi dicta ſeruitia commune, & minuta; ſed ſolummodo illi fructus primi anni beneficiorum vacantium intra certum tempus, quos Pontifices ſibi conſueuerant reſeruare. Et illa vere appellari poterant Annatæ, cum reſeruatio fieret de vniuerſis fructibus primi anni: Et conſequenter, ꝙ improprie dicta Bonifaciana medietas, & ſeruitia prædicta dicũtur eſſe annatæ, cũ nõ capiant, om-

nes fructus: ac postremo patet, dictam Bonifacij dimidiam successisse in locum illius integræ, de qua in extrauaganti: Cum nonnullæ. & aliis superius citatis, fit mentio, quod clarius demonstrant ipsius Bonifacij verba, dicentis. Ad instar nõnullorum prædecessorum nostrorum qui primas annatas nonnullorum beneficiorum dispositioni Apostolicæ reseruarũt, medietatem fructuum, &c. dispositioni Apostolicæ reseruamus. & magis etiam declaratur ex effectu, quia non est dare exemplũ, quod post dictam Bonifacianam constitutionem, Romani Pontifices amplius fecerint reseruationes illas vniuersorum fructuum, quas primas annatas appellabant.

Patet etiam, collatione facta, quod prædictum Gregorij XII. decretum super reductione Gallicana factum, prout duas habet partes, ita ad dictas duas species est referendum. In prima enim parte apertis verbis loquitur de communibus, & minutis seruitiis duntaxat, circa quæ Bonifacius nihil immutauerat. In secunda vero parte ibi, De cæteris autem dignitatibus, &c. loquitur, & disponit de media annata per Bonifacium, quo ad alia præter Episcopatus & Abbatias, beneficia (vt prædictum est) instituta: quod absq; dubio lectori patet ad litteram, & est conforme cõstitutioni Bonifacianæ, prætérquam vbi Bonifacius vult solui etiam pro beneficijs vigore gratiarum expectatiuarum, acceptandis: quod Gregorius remouet, & addit non debere solui etiam pro permutatis, neque pro Monasterijs monialium: quæ Gregorij moderationes vsu receptæ reseruantur, vt suo loco inferius dicetur.

Cum vero ex iam dictis videatur absoluta esse prima pars, in qua propositum erat dicere illa, ex quibus rei de qua agitur, haberi possit plena cognitio: cum docuerimus vniuersum annatarum, quæ nunc exiguntur, nomen, in duas esse distributum species: quarum vnam, diximus complecti commune, & minuta seruitia Episcopatuum, & Abbatiarum; Alteram vero diximus esse, illam dimidiam veri valoris à Bonifacio IX. institutam, quæ pro inferioribus beneficiis exigitur; Consequens est, vt

aggre-

aggrediamur alteram partem; doceamusque vtriusque speciei iustam, & licitam esse exactionem. In qua parte, ne incidamus in eandem cōfusionem, & perplexitatem, in quam videmus incidisse illos, quicunq; hactenus hac de re tractauerunt, distincte procedendo, dabimus operam, vt probemus iustitiā prius communis, & minutorum seruitiorum, deinde ipsius Bonifacianæ medietatis. Ac primum videtur esse conueniens, vt eorum dicta, & rationes referamus, qui scripserunt contra annatas. Inter quos, cum sit antiquior, & (salua aliorum pace) dignior, Ioan. Gerson Theologus certe egregius, Vniuersitatis Parisiensis Cancellarius, qui scripsit dum Constantiense Conciliū celebrabatur; eius sententia videtur primo loco esse ponenda. Is enim sub titulo tractatus de simonia ponit hæc verba.

12 Super materia Simoniacæ labis in collatione beneficiorum per Papam, resoluendo materiam ad radicem scripturæ sacræ, qua dimissa, percurrere ramos opinionum particularium, fine caret; Ponitur hæc vnica conclusio. Simoniaca labes, cōtra ius diuinum; vel de simoniaca specie suspectum est, in conferente beneficium ecclesiasticum (etiam si sit Papa) exigere, vel extorquere à beneficiando, promptam pecuniam, sub titulo primorum fructuum, ac impedire possessionem, & officiationem suam, quousque soluerit illam pecuniā. Eam conclusionem præfactus Doctor nititur probare cum certis suppositionibus: quæ in facto nō sunt veræ: & ipse prædicta rei ignoratione ductus, conclusionem illam posuit: & si rem prout vere se habet, sciuisset, eam conclusionem ita non posuisset, vt colligitur ex ipsius responsionibus, ibidem per eum factis, ad argumenta defendentium annatas, & ego inferius loco suo conabor demonstrare.

13 Opponitur secundo loco auctoritas Concilij Basiliensis, cuius in decreto facto sub titulo, de annatis, hæc sunt verba. Sacrosancta generalis Synodus, &c. statuit, quòd tam in Curia Romana, quàm alibi pro seu in confirmatione electionum, permissione postulationum, præsentationis etiam à laicis facienda institutione, installatio- Decretum Basiliense.

ne, & inueſtitura de Eccleſiis, etiam Cathedralibus, & Metropolitanis, Monaſteriis, & dignitatibus, beneficijs, officiiſque eccleſiaſticis quibuſcunque; necnon ordinibus, ſacra, & benedictione, ac pallio, de cætero nihil penitus ante vel poſt exigatur ratione litterarum, bullæ, ſigilli, annatarũ, communium, & minutorũ ſeruitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocunq; alio titulo, colore, vel nomine; prætextu cuiuſuis conſuetudinis, priuilegij vel ſtatuti, aut alia quauis cauſa, vel occaſione, directe, vel indirecte ſolum ſcriptoribus, abbreuiatoribuſq; & regiſtratoribus litterarũ, ſeu minutarũ pro ipſorum labore; competenti ſalario ſoluendo.

14 Tertio loco qui contra annatas, quaſi inuectiuam à ſuo propoſito digreſſus, fecit, eſt Coſmus Guinier, qui ſcripſit gloſſas in pragmaticam Galliæ ſanctionem, & ſub titulo, de annatis, in gloſſa verbi, annatarum. ponit ſequentia verba, quæ licet polixa, viſum mihi eſt, hic tota deſcribere; quoniam ex eis abſque alia noſtra confutatione, apparere poterit, eum fuiſſe hominem parum prudentem, & ea de quibus loquebatur ignorantẽ, magnumq; aſſentatorem, captantẽ ſolummodo gratiã nationis Gallicæ; tunc quando inchoabatur per Iulium ſecundum Pontificem Lateranenſe Conciliũ; citatis Galliæ prælatis ſuper dictæ pragmaticę reuocatione facienda. quod bene animaduertit doctiſſimus olim Iacobus Simoneta Rotæ Auditor; qui poſtea ſuis exigẽtibus meritis, factus fuit Cardinalis; & in 62.q. ſui tractatus, de reſeruationibus ait. Non omitto, quòd quidam Doctor Gallicus in quodã opuſculo ſuper pragmatica ſanctione, licet inſenſus Pontificiæ poteſtati, & fauens in omnibus pragmaticæ ſanctioni prohibenti reſeruationes; tamen ſecure tenendum eſſe dicit, quòd ſi Papa, &c. Eius ergo Doctoris hæc ſunt verba: Annatarũ ſic vulgariter dictarum, quia per annũ emolumenta beneficiorũ percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana, & alibi; & de ipſis, notatur in clem. Quia regulares. §. præmiſſa. de ſupplen. negli. prælat. & dicuntur Annalia in extrauaganti Ioa. XXII. Suſcepti & Vacantia. infra eo.

Verba gloſſatoris pragmaticę.

§. item

§.item ex nunc. & ante tempora Ioannis XXII. raro vel nunquam exigebãtur. Sed ipſe Papa Ioannes, per extrauagantẽ: Cum nonnullæ. in qua ſupponit aliam prius feciſſe, & ſe refert; aſſerit fructus primi anni eccleſiarum cathedralium vacantium, ad triennium in aliquibus orbis partibus, pro neceſſitatibus Romanæ Eccleſiæ, ſuæ Cameræ reſeruaſſe. Sed quod temporaliter ab aliquibus Eccleſiis duntaxat, pro neceſſitate temporis ab eo exactum fuit, in perpetuum, & ad omnes Eccleſias poſtea à Bonifacio VIIII. qui prius indifferenter Eccleſiaſticis beneficiis, annatarum vſum impoſuit, extenſus eſt. Contra totius iuris diuini, & humani diſpoſitionem. 1. quæſt. 1. & quæſt. 3. per tot. & iuribus ſupra allegatis. Nonne ſcriptum eſt, Neminem concutiatis, &c. 23. q. 1. militare. & quod gratis accepiſtis, gratis date. Nunquid Simon magus, cũ gratiam Spiritus ſancti emere vellet, damnationis ſuæ ſententiam à Petro audiuit: Pecunia tua tecum ſit in perditionem. 1. q. 1. qui ſtudet. Et qui ſunt illi, qui dant & recipiunt annatas, niſi ementes, & vendentes in templo? quos Chriſtus ab illo eiecit. 1. q. 1. vides. Etiam ex euentu ſolo damnandæ ſunt: nam ex hoc, indigni, & qui plus pecuniarum habent, commouentur: & dignus eſt prælatura, cui non actionis meritum, ſed copiarum præmia ſuffragantur. Vnde reſtat vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil ſibi defendat induſtria; ſed totum auri profanus amor obtineat. 1. quæſt. 1. fertur. l. ſi quenquam. C. de Epiſco. & Cler. Pro ſolutione annalium plerunque mobilia etiam pretioſa Eccleſiarum venduntur: parentes promotorum pecuniis exhauſti deſtruuntur; materia exigendi à ſubditis paratur, vt quotidie videmus promotos à ſubditis pecunias ſub velamento iucundi aduentus, quẽ triſtem, & mœſtum potius dixerim, exigere. Vnde boni prophetæ olim munera prophetiæ non accipiebant, ſed ſtipẽ tabernaculi; mali aũt quia accipiebant, prophetia, quæ donũ Dei erat, in diuinationẽ, quæ diabolica eſt, conuertebatur. Quid aliud colligitur niſi (vt ait Hieremias) Idcirco pp vos Sion quaſi agere arabitur, & Hieruſalẽ in cu- Hier. 26

ſtodia pomerij erit. 1. quæſt. 1. Iudices. Et dicit Ioa. And. in capit. inter cætera. de offic. ordin. quòd optaret, quòd Curia reciperet vigeſimam partem redditũ clericorum totius orbis ad ſubſtentationem Papæ, & Cardinalium; & nihil recipi, vel exigi poſſet pro cõmunibus ſeruitijs, & fructibus primi anni, quos recipit à Prælatis, quos pro mouet; exceptis ſalarijs laborãtium, puta ſcriptorum, & ſimiliũ: Et tunc prouideret legatis, & nũtiis, quos mittit de prędicta quota, & abſtineretur ab annatis, & exactione decimarum, & ſimilium; & quòd de hoc fuit factus ſermo in Concilio Viennenſi: ſed deliberauerunt pręlati ibi aſſiſtentes, non facere, & forte bene, vt dicit Io. And. quia tanta viget inſatiabilis cupiditas, quòd ſi hoc fieret & iſtud, & illa perciperent.

Falſo ponit.

Hæc etiã falſo ponit.

15 Poſtremo ſunt quidam Nicolaus Clmengius, & alij re, & nomine obſcuri, qui etiam tempore Conſtantienſis Concilij ſcripſerunt; qui in ſummam nihil aliud dicunt, niſi, quòd annatarum receptio eſt ſimoniaca: ad quod eis vnà cum Gerſone inferius reſpondebitur. Addunt præterea inſulſum quoddam argumentum, quod ipſi appellant à ſufficienti enumeratione, dicentes: quicquid à Romano Pontifice de beneficiorum fructibus percipi poteſt; id aliquo iure fieri neceſſe eſt; id enim poſſumus, quod iure poſſumus, vt regula iuris loquitur: Medij autem fructus nullo iure percipi poſſunt, neque naturali, neque diuino, immo addunt, nec de iure eſt pontificio, quia id, vbi euoluas omnium pontificum iura, nunquam inuenies. Vltimo loco, ad excludendum antiquiſſimam communium, & minutorũ ſeruitiorum conſuetudinem, addunt anilem quandam fabulam: dicẽtes, audiuiſſe à Romanis Ciuibus antiquioribus, quod illi etiam affirmarẽt à progenitoribus intellexiſſe, quòd priſcis temporibus veniebant quidam Epiſcopi de remotis vt in ſancto Petro, & de manu ſui Vicarij conſecrationem acciperẽt; quorum aliqui propter ſolemnitatem, & laborem conſecrationis; gratioſe Papæ, & Cardinalibus prandium perſoluebant. 1. q. 2. placuit. Et quia comedere ſimul tædioſum erat, quandoque Cardinales gratioſe pran-

prandium in pecuniam commutabant. Alius vero, vt videretur minus ineptus, eandem fabulam aliquanto cautius refert his verbis. De vacantibus vero, & fructibus primi anni maiorum prælaturarum, Abbatialium videlicet, & Episcopalium; nullum aliud initium fuisse videtur, quàm voluntaria, & gratuita oblatio quorundam, qui in discordia ad Abbatialem, vel cathedralem Ecclesiam electi, dum prosequerentur causam in Curia per appellationem ad eam factam, per eum, qui obtinendo finalem victoriam promouebatur, siue eligebatur, & talis oblatio, & gratuita datio, iuxta vulgare Italicum dicta fuit seruitium, & secūdum Alemannos propina dicitur, & dicta fuerunt seruitia communia, quia communiter inter eos diuidebātur, eo, quòd singulos quibus dare volebat, non cōuocabat, & singulis dare fuisset nimis onerosum, iis qui tunc aderāt in publico consistorio: sed postmodum deductum est in cōsistorium secretum: quod tamen fuerat, & erat simoniacum, vel multum de simonia suspectum, & species mali crudelis, etiam si prætextu consuetudinis.

16 Hæc cum sint, quæ contra annatas adducuntur, consequens est, vt quæ pro illarum defensione occurrunt, exponamus: deinde, vt prædictis obiectis respondeamus, tueamurq; propositam cōclusionem, quòd commune, & minuta seruitia, iuste, & tanquam vere debita per sedem Apostolicam exigantur. Idem postea facturi etiam de altera specie, quæ dicitur annata.

17 Sed pro maiori dicendorum euidentia, opportunum videtur esse, vt ante omnia declaremus vocabula diuersarum exactionum, per eandem sedem Apostolicam ex fructibus beneficiorū fieri solitarum: Quarum omnium similis est antiquitas: ita vt certum tempus initij illarum nō habeatur; præterquam annatæ illius à Bonifacio IX. vt dixi, institutæ. Nam antiquam illam, in cuius locum subrogatam esse diximus prædictam dimidiam Bonifacianam, quæ etiam primorum fructuum vocabulo nominabatur; falso dicunt à Ioanne XXII. esse introductam, quòd ex ipsis Ioa. Andreæ verbis, per dictum glossatorem

ſatorem pragmaticæ recitatis, appareat contrarium. Siquidem ipſe Ioannes Andreæ, loquens de tẽpore Concilij Viennenſis, & ſic ante pontificatũ Ioannis XXII. dicit, quòd optabat, ne aliquid poſſet exigi pro communibus ſeruitiis, & fructibus primi anni; qui fructus primi anni intelligi non poſſunt de prædicta dimidia Bonifaciana, quæ nondum fuerat introducta, & quæ non capit fructus, ſed dimidiam duntaxat fructus primi anni. Et ad hoc propoſitum, Roberti Gagmai, in ipſius Caroli vita, de Clemente VII. loquentis, inter alia ſunt verba hæc; Exigebantur præterea à Clero decimæ; & de maioribus Eccleſiis, dum Paſtore orbatæ erant, primi anni prouentus legebantur; id annatam vocant, quam Cameræ Apoſtolicæ debere Romani contendunt. Habemus ergo iam tria genera exactionum papalium, videlicet commune, & minuta ſeruitia; Fructus primi anni, quæ à nonnullis annata dicebatur; & dimidiam, illius loco (vt dixi) à Bonifacio ſurrogatam. Quartum genus de quo dictus Carolus VI. Rex fecit mentionem, ſunt ſpolia defunctorum, quod etiam eſſe antiquiſſimum, & quod pro illis exigendis habebant Pontifices in prouinciis collectores, prout adhuc habent colligi poteſt ex Conſ. Ioann. Calderini 1. ſub titu. de peculio clericorum: qui etiam ſcripſit ante Concilium Viennenſe; & ex deciſione Ægidij Bellameræ 755. Et Bernardi Biſigneti, de ſolutionibus. deciſ. vnica. duplicata in antiquis 756. Quinto loco eſt aliud genus illarum, quas dictus Carolus VI. appellat, vacantias; quod vocabulum etiam pluries inuenitur poſitum in dicta pragmatica ſanctione: Et dicuntur aliter fructus medij temporis; prout eos ita nominat Concilium Conſtantienſe, loco inferius citando; ideſt qui percipiebantur à morte poſſeſſoris beneficij, vſque ad tempus factæ de alio ſucceſſoro prouiſionis: & de hoc loquitur gloſ. in clem. 1. §. præmiſſa. ſuper ver. reuocari. de ſuppl. neglig. prælat. quod etiam nunc in plerſque prouinciis eſt in vſu. Sexto erant, & ſunt decimæ, quas conſueuerũt Pontifices imponere, atque indicere dandas ſibi, vel alicui prin

cipi ſe-

cipi feculari de mãdato ipfius, quas Abbas antiquus, Hostienfis, Ioannes, Andreæ, & Henricus, grauiffimi Doctores, in capitulo primo, de decimis dicunt effe loco illarum decimarũ, quas in lege antiqua Leuitæ præftabant facerdotibus. Quarum vfus quoque eft antiquiffimus; vt patet ex clem. 2. facta per Clementẽ V. in dicto Concilio Viennen. & per extrauagantem Bonifacij VIII. incip. Declarationes. fub titulo, de decimis, inter communes: in quibus dicti Pontifices, de ipfis decimis, & de illarum collectoribus à Pontifice miffis loquũtur, tanquam de re antiqua, & notiffima. Alia erant præterea, quæ neceffe non eft hic defcribere. Præcedentia autem ideo retuli, quia, (vt fuperius dixi) propter ipforum ignorationem, de eis, & qui fcripferunt pro annatis, & qui contra eas confufe locuti funt.

18 Primum ergo & folidum fundamentum pro Romano Pontifice fuper communi, & minutis feruitiis, eft ipfa antiquiffima confuetudo tãti temporis, quod illi met, qui contra fcripferunt, ad antiquas fabulas negotium referre ftudentes, eius immemorabilitatem falfi fuerint; quæ tanti temporis obferuata confuetudo, quantum valeat, inferius in refutatione argumentorum aduerfæ partis conuenienter dicetur.

19 Secundo loco accedit auctoritas Concilij Viennenfis, in quo, fecundum teftimonium Ioannis Andreæ, licet habita fuiffet mentio de feruitiis ipfis tollendis, tamen præualuit fententia, quòd remanerent. Sed hic nolo prætermittere quin detegam, quàm parum fideliter à prænominato gloffatore pragmaticæ (prout moris eft omnium eorum qui magis pro fua pertinacia, quàm pro veritate tuẽda fcribunt) relata, & ad propofitum fuum deprauata, & detorta fuerint verba Ioan. Andreæ, quæ funt huiufmodi: In glof. vltima, in fine dicit Hoftienfis, quòd Romanam Ecclefiam excufat neceffitas, quia nec de fuo poffet omnibus prouidere. Item priuilegium de antiqua confuetudine iam obtentum; & dicit, quòd Epifcopi conantur etiam hoc imitari, quod effe non debet, vt in decretali 1. de temporibus ordinandorum. Verba Ioãnis Andr.

& de re

& de re iudicata, in causis. Pluries clamaui intantum, quòd de hoc fuit sermo in Concilio Viennési, quod optarem, quòd Curia reciperet vigesimam redditũum Clericorum totius orbis, ad substentationem Papæ, & Cardinalium, & nihil exigi, vel recipi posset pro seruitiis prælatorum, quod promouet; exceptis taxatis salariis laborantium: puta scriptorum, & similium, & tunc prouideret Legatis, & Nuntiis, quos mittit, de prædicta quota, & abstineret ab exactione fructuũ primi anni, Exactionibus decimarum, & similibus, quæ modo pullulant. Sed deliberauerũnt Prælati in Concilio, non facere, & forte bene, quia tanta viget insatiabilis cupiditas, quod si hoc fieret, & istud, & illa perciperent.

Quibus verbis collatis cum illis, quæ posuit Glossator prædictus; apparet, quòd idem glossator, vbi Ioannes Andr. dicit, quòd optaret nihil exigi per curiam Romanam pro seruitiis prælatorum quos promouet, idem glossator de suo capite addendo, falso dixit, pro communibus seruitiis, & fructibus primi anni, cum textus Ioannis Andreæ non habet verbum, communibus, neque verba, & fructibus primi anni. Et inferius, vbi Ioannes Andr. dicit, similiter optauisse, quòd Curia abstineret ab exactione fructuum primi anni, & decimarum, &c. dictus glossator, loco illorum verborum, ab exactione fructuum primi anni, posuit verba, ab annatis, confundendo hoc modo communia seruitia, cum annatis, & fructibus primi anni, cum Ioannes Andr. in principio dixerit separatim de seruitiis, & inferius (sciens, quòd res erant diuersæ) dixerit de fructibus primi anni, quorum loco (vt dixi) subrogata est dimidia Bonifaciana, de qua non potuit loqui Ioannes Andr. cum nondum natus esset Bonifacius.

20 Tertio loco accedit etiam auctoritas Concilij Constantiensis, in quo expresse commune, & minuta seruitia, & Annatæ fuerunt approbatæ, quod colligitur hoc modo. Die sabbati 30. Octobris anni Domini 1417. & in quadragesima eiusdem Concilij sessione, sub hoc titulo. Reformationes fiendæ per Papam vnà cum Concilio,

cilio, antequam Concilium dissoluatur. Ponuntur decem, & octo articuli, super quibus facienda esset reformatio ecclesiæ in capite, & in membris, & Curia Romana. Primo, de numero, qualitate, & natione Cardinaliũ. Secũdo de reseruationibus Sedis Apostolicæ. Tertio, de Annatis, communibus seruitiis, & minutis. Quarto, de Collationibus beneficiorũ, & gratiis expectatiuis. Quinto, de confirmationibus electionum. Sexto, de causis in Romana curia tractandis, vel non. Septimo, de Appellationibus ad Romanam curiam. Octauo, de officiis Cancellariæ, & Pœnitentiariæ. Nono, de exemptionibus, & incorporationibus tempore schismatis factis. Decimo, de Commendis. Vndecimo, de fructibus medij temporis. Et sic de singulis vsque ad decem, & octo. Deinde creato interim Papa Martino V. in sessione quadragesimatertia, die 21. Martij, tunc sequentis anni 1418. habita; fuerunt facta decreta reformationis, super nonnullis ex dictis decem, & octo articulis; & inter alios, super illo, de exemptionibus, & illo, de fructibus medij temporis, quos in decreto desuper edito, Papa Martinus appellat fructus beneficiorum vacationis tempore obuenientes; de quibus dictum erat in vndecimo articulo faciendæ reformationis prædictæ. Et nulla habita mentione Annatarum, & seruitiorum prædictorum, postremo loco in fine eiusdem 43. sessionis, ponitur decretum huiusmodi, videlicet. Martinus, &c. Decernimus, & declaramus, sacro approbante Concilio, per decreta, statuta, & ordinata, tam lecta in præsenti sessione, quàm concordata cum singulis nationibus eiusdem Concilij, super articulis contentis in decreto, super reformatione fienda die sabbati 30. mensis Octobris proxime præteriti, promulgato; fuisse, & esse iam satisfactum. Ex quo decreto, per necessariam consequentiam infertur, quòd circa annatas, & seruitia prædicta, & certos alios ex dictis 18. articulis, super quibus non fuit factum decretum aliquod; Concilio placuit, quòd remanerent in statu pristino; quasi non indigerent reformatione; alioqui verba illa, quòd decreto, super faciẽda reformatione, publicato,

to, erat satisfactum, non fuissent vera; quod non est di-
cendum.

21 Quarto, & postremo loco stat pro validitate seruitio-
rum,& annatæ,de quibus loquimur, communis vniuer-
sæ Christianitatis (præterquam nationis Gallicanæ)con
sensus, vsque in præsens, etiam reprobato Concilio Basi
liensi, vt inferius loco suo dicetur, continuatus.

22 Ex quibus quatuor, & quolibet ex eis; cum satis pro-
bata videatur esse iustitia, communis, & minutorum ser
uitiorum; prosequendo quod pollitici sumus; idem de-
mostrandum est probari per eadem argumenta, de di-
midia Annata Bonifaciana. Ergo supposita iuris maxi-
ma illa propositione; quòd subrogatum censetur esse
eiusdem naturæ, cuius erat illud in cuius locum fuit
subrogatum; subintrat primum argumentum antiqui-
tatis immemorabilis, cum (vt antea probatum est) re-
seruationum illarum, fructuum primi anni (in quarum
locum successit dimidia Bonifaciana)non habeatur ini-
tij memoria: Itidem & secundum argumentum de ap-
probatione concilij Viennensis, vbi Ioan. Andreæ di-
cit, fecisse proponi mentionē exactionis fructuum pri-
mi anni, tanquam rei antiquæ,& notæ. Cum autem an-
nata Bonifaciana (vt sæpe dictū est) non excedat dimi-
diam, proculdubio tenendū est, quòd Patres illi Con-
cilij Viennensis, prout dimiserunt intactam exactionem
omnium fructuum primi anni, multo facilius, & liben-
tius id fecissent de dimidia.

Tertio vero argumentum de approbatione Conci-
lij Constantiensis, dubiū non habet, quin procedat etiā
pro annatis; postquam in illo tertio articulo expresse, ac
distincte scriptum est de annatis, communibus seruitiis,
& minutis. Et dicendum est, Patres illos, sub vocabulo
de annatis, voluisse intelligere de dimidia Bonifaciana,
quæ iam vigintiquinque annis antea fuerat à Bonifacio
instituta, & exigebatur.

Quartum quoque argumentum, de communi con-
sensu omnium, circa annatam Bonifacianam, exceptis
Gallicana, & Anglia nationibus, continuatio, pari mo-
do in

do in ipſa Bonifaciana locum habet: quod inferius in refutatione argumentorum pro parte contraria factorum latius patebit.

23 Primum ergo pro parte contraria argumentum ſumptum fuit ex auctoritate egregij Theologi (quem ſemper honoris cauſa nomino) Ioan. Gerſonis: cui non oportet reſponſum aliud dare; niſi detegere, quòd bonus vir deceptus fuit in facto ab illis, qui materiam contra annatas in Concilio proponebant: qui, & omnes alij ſucceſſiue illos imitati, præſuppoſuerunt exeactionem annatarum, & ſeruitiorum prædictorum eſſe ſimoniacam, ex eo, quòd Papa, quaſi ex contractu, pro collatione beneficij exigat illam pecuniam contra euangelicum præceptum: Gratis accepiſtis, gratis date. Immo Matth. 10. nonnulli, ſcurriliter quodammodo exaggerando materiam, ſunt auiſi dicere, quòd Papa illis, qui maiorem ſummam offerunt, faciat vacantium beneficiorum collationes: Quæ omnia ſunt falſa, & vel ab ignorantia facti, vel à malitia profecta; cum rei veritas hoc modo ſe habeat: & videlicet; quia ſtante lege, ſeu (quæ idem valet) antiquiſſima conſuetudine, quòd vacantium Epiſcopatuum, & Monaſteriorum Papa, & Collegium Cardinalium, ex fructibus primi anni, ſub nomine communis, & minutorum ſeruitiorũ, debeant habere illam ſummam, quæ (vt antea dictũ eſt) pro tertia veri valoris parte, in libris Cameræ iamdudum taxata eſt, & inferiorum beneficiorum, Papa debeat habere dimidium; Quia onerosum erat Prouincijs, & ipſis ſoluere debẽtibus officiũ collectorũ, qui pro illis exigendis antea in ipſis prouinciis morari conſueuerant, quaſi tacita quadã omniũ conuẽtione, paulatim introductũ eſt, vt illi qui ad Epiſcopatus, aut Monaſteria promouebãtur; & quibus de aliis beneficiis per Papã prouidebatur; deberẽt ſibi habere omnes illos fructus, & ſoluere illorũ pretium. Et ſic eſt quidem emptio, & venditio, non tamen ipſorum beneficiorum, ſed illius portionis fructuũ, quæ debetur Papæ, & Cardinalibus. Quæ ſolutio, quod fiat duntaxat ratione dictorum fructuũ, & non ratione prouiſionis, vel collationis be-

nis beneficiorum, patet, quia prouisio, & collatio libere præcedit; neque vnquam propterea impeditur expeditio supplicationis; sed quando prouisi expediunt litteras bullatas; tunc iuxta obseruatam consuetudinem prædictam, soluūt. Et si nūquam expedirent litteras, prout contingit multis, qui litteris non expeditis cedūt in aliorum fauorem, illi sic cedentes, aut sine cessione litteras non expedientes, nihil soluunt; & tamen verum est, quòd eis fuit prouisum. Idem probatur alia ratione, videlicet; quia si contingat idem beneficium, siue illud sit de maioribus, siue de minoribus, vno anno bis vacare, & illud successiue duobus conferri; annata & seruitia prædicta non exiguntur nisi semel; propterea, quòd illo anno fructus non colliguntur nisi semel. Item illis qui docent alios esse in possessione intrusos; vel, quòd ob aliud impedimentum non sint statim habituri possessionem; relaxantur litteræ sine solutione, facta duntaxat obligatione de soluendo, dum habita possessione, percipient fructus; sub qua conditione relaxantur etiam litteræ omnibus alijs, quibus facta sit gratia beneficialis, sub aliqua conditione de certo corpore beneficij; vt sunt regressus, & prouisiones etiam simplices, vbi fructus alijs sint reseruati: Sed etsi non omnes fructus alij sint reseruati, sed illorum certa pars, aut super illis certa annua pensio; ille cui collatum est beneficium, tanto minus pro annata vel communi seruitio soluit, quanta est pensio, vel fructuum pars alij assignata. Dixi autem de certo corpore beneficij; quia pro gratiis, ad incerta beneficiorum corpora, vt sunt expectatiuæ, reseruationes, & aliæ similes, nihil soluitur, neque præstatur obligatio de soluendo in futurum. Item, & pro beneficijs compermutatis, cuiuscunque sint annui redditus, & pro illis, quorum valor non excedit 24. ducatos quocūque modo illorum fiant prouisiones, prouisi de illis nihil soluunt, neque promittunt; atque hoc adeo verum est quod dico, vt quoniam distributiones quotidianæ stricto iure non intelliguntur esse fructus; ideo pro illis non soluitur annata; ita vt contingat innumerabiles prouisiones Canonicatuum

expediri,

expediri, cum expressione, quòd fructus non excedunt 24.ducatos; & pro eis non soluitur annata; quorum tamen distributiones quotidianæ, sint magni valoris, alicubi quingentorum, & octingentorum ducatorum. Quæ omnia, remotis Sophistarum ambagibus, per euidentiã facti demonstrant, quòd solutiones prædictæ, non sunt ordinatæ, neque fiunt pro ipsis beneficijs, neque pro illorum prouisionibus, sed duntaxat pro illa portione fructuum primi anni, quæ iuxta prædicta debetur Papæ, & Cardinalibus. Quæ si ita esse intellexisset Ioannes Gerson; proculdubio mutauisset sententiam; dixissetque solutiones prædictas non esse simoniacas. Qua in re facit mihi testimonium ipse idem Gerson, qui in tractatu, de statibus Ecclesiasticis, ponit sex considerationes de statu summi Pontificis, & DD. S. R. E. Cardinalium; Et pro quarta consideratione ponit hæc verba. Status prædictus potuit, & potest in subuentionibus temporalis, & honestæ substentationis, præscribere de certo modo, vel quota subuentionis, sicut Prælati, vel Curati inferiores, respectu subuentionis factæ per subditos in oblationibus, decimis, & similibus; etiam vbi status prædictus aliunde dotatus esset, ex patrimonialibus bonis, vel alijs; quemadmodum in Prælatis dicimus, & curatis: Et prosequendo, ac proprius ad annatas accedendo idem Gerson; pro quinta consideratione ponit hæc verba. Status prædictus, dum recipit, & quærit subuentiones consuetas in oblationibus, decimis, vel annatis, & similibus; non debet eo ipso de simoniaca prauitate notari, nisi forte vitium aliud in executionis modo concurrerit; quod vitium corrigi debet, non obinde status minui, destrui, culpari, vel iuribus aliunde debitis defraudari; sicut ab infirmo tollendus est morbus, non subiectum, vel corpus destruendum: oppositum vero pertinaciter imponens, notando generaliter de simoniaca prauitate, totum statum istum, temerarius esset, nec ferendus. Talia cum sint ipsius Gersonis verba, clarum efficitur id quod dixi, eum fuisse in Concilio Constantiensi, ab impugnantibus annatas (qui tamen non fuerũt nisi quidam ex ipsa

Verba Gersonis pro annatis facientia.

natione Gallicana) deceptum; arbitratumq; exactionem fieri simoniace ratione collationis; & quòd nomen primorum fructuum, & annatarum esset prætextus quæsitus ad palliandum simoniam: quod, cum ex præmissis mihi videar probauisse falsum esse; sequitur, quòd sententia Gersonis stat pro annatis, & nō contra eas. Quod etiam colligi potest ex illo eodem tractatu, de simonia, in responsionibus quas facit ad tres primas obiectiones; præcipue vero ad primam: format enim obiectionem per hæc verba. Sed opponitur primo, quia sicut ex antiqua lege, decimæ decimarum debebantur summo sacerdoti à Leuitis, sic non minus in lege noua debetur hæc decimatio, vel sufficiens recompensatio facienda per inferiores ipsi Papæ. Hæc autem recompensatio videtur rationabilis, quòd fructus primi anni à quolibet nouiter beneficiato persoluantur: quoniam in hoc Papa seruit ecclesiæ, & ita propter hoc officium in promouendo homines debetur sibi pro substentatione condecēti sui status: Et ad hoc tam personæ, quàm beneficia possunt onerari. Ita Gerson format primam obiectionem; ex cuius verbis etiam dispicitur eum fuisse deceptum in quota: videlicet quia præsupposuit, quòd exigerentur fructus primi anni absolute, & sic omnes; quod ex antedictis patet esse falsum. Et subinde idem Gerson, completis septem obiectionibus, ponit suas responsiones: quarum prima est sub his verbis, videlicet. Respondendo talibus obiectis dicimus primo, quòd inferunt, & concludūt aliquas veritate: Vt, quòd officio Papę debeatur beneficium sufficiens, & condecens; & quòd ab inferioribus ei debetur subsidium, & quòd illud subsidium potest vel potuit (debitis circunstantiis obseruatis) accipi super fructibus inferiorum beneficiorum, vbi non est aliter facta Papę sufficiens prouisio, sicut prima obiectio satis hoc concludit tam ex iure diuino, quàm naturali, præsupposito diuino: Sed quòd fiat exactio vel extorsio, sicut conclusio loquitur, ratio non concludit. Ex quibus apparet, quòd ipse Gerson non improbauit, quinimmo approbauit annatas, si non fierent sicut loquebatur sua conclusio; quæ

conclu

conclusio superius posita, ponit extorsionem fieri à beneficiando, causa prouisionis beneficij, & simoniace; quod probatum fuit non esse verum.

24 Sequitur obiectum secundo loco decretum Concilij Basiliensis, quod in hoc articulo nullius est auctoritatis, cum illud quoque fundamentum suum fecerit in falsa ratione simoniacæ prauitatis; prout etiam interpretatur Cosmas prædictus glossator pragmaticæ; Nec alia in illo adducitur ratio, propter quam Basilienses ipsi potuerint, vel debuerint tam paucis verbis tollere adeo antiqua, & à duobus Concilijs antecedentibus permissa Papę, & collegio Cardinalium iura. Qua propter decretum ipsum tamquam spurium, & in seditioso conuentu natum, à nulla natione (præterquam à Gallicana) fuit receptum: quinimmo à Germanis, qui illud ab initio receperant, tanquam tale fuit expresse repudiatum, accepta per ipsam Germanicam nationem, mediantibus pro ea Federico Imperatore, & alijs Principibus ex vna, & ex altera parte Ioanne Cardinali sancti Angeli, pro Papa Nicolao Quinto, concordia; Quæ quoniam plura continet capitula; illa fuerunt appellata, Concordata Germaniæ, & vsque in præsens obseruata fuerunt, & obseruantur; & quo ad annatas, ex ipsius Nicolai Papæ desuper expeditis litteris hæc sunt verba. Placet similiter nobis, quòd circa prouisionem dictæ Sedi ordinandam, modus annatarum hoc modo currat: de ecclesiis cathedralibus omnibus, & monasteriis virorum duntaxat vacantibus, & vacaturis soluantur de fructibus primi anni à die vacationis, summæ pecuniarum in libris Cameræ Apostolicæ taxatæ; quæ omnia seruitia nuncupantur, & si quæ excessiue taxatæ sint, & quòd prouideatur specialiter in grauatis regionibus secundum qualitatem rerum; temporum. & regionum, ne nimium prægrauentur, ad quod petentibus dabimus Commissarios in partibus, qui diligenter inquirant, & retaxent. Taxæ autem prædictæ pro media parte infra annum à die habitæ possessionis pacificę, totius vel maioris partis soluantur, & pro alia media infra annum sequentem. Et si infra

Concordata Germaniæ.

annum bis, vel pluries vacauerint, ſemel tantum ſoluantur, nec debitum huiuſmodi in ſucceſſorem in eccleſia, vel monaſterio tranſeat. De cæteris vero dignitatibus, perſonatibus, officiis & beneficiis ſecularibus, ac regularibus quibuſcunque quæ auctoritate dictæ Sedis conferentur, vel de quibus prouidebitur (præterquam vigore gratiarum expectatiuarum, aut cauſa permutationis) ſoluantur annatæ, ſeu medij fructus, iuxta taxam ſolitam, à tempore poſſeſſionis infra annum; & debitum huiuſmodi ſimiliter in ſucceſſorem non tranſeat: ſed de beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri non excedunt, nihil ſoluatur.

Hoc modo Germani (vt dixi) tanquam ſpurium repudiauerunt Baſilienſe decretum; quod alij nunquam receperunt: Nam Angli continuauerunt ſoluere commune, & minuta ſeruitia ſicut antea: Dimidiam vero Bonifacianam Angli nunquam ſoluerunt, quia illius loco ſatis viſum fuit ſummis pontificibus habere vectigal denariorum, Sancti Petri nuncupatum; De quibus denariis Sancti Petri Vincentius Hiſtorial. qui ſcripſit annis trecentum iam præteritis lib. 24. cap. 36. de Pontificatus Leoni IIII. loquens, ait: Hoc tempore Angliæ Rex Adeulfus, qui primo totius Angliæ monarchiam obtinuit, Romam perrexit, & coram Leone Papa, Sancto Petro tributum, quod vſque hodie in Anglia ſoluitur, ſcilicet de vna quaque domo nummum argenteum per annum obtulit. Ioannes autem Nauclerus, in 29. generatione ſuæ cronographiæ, de eodem Leone Pontifice ſcribens dicit. Sub hoc Leone fuit in Anglia Edeluulphus, qui Regnum totum acceperat: verum ſolo occidentalium Saxonum Regno ſibi retento; cætera reſtituit aliis: decimas fructuum Deo, & beatæ Virgini offerri iuſſit; Romam deinde profectus, cum filio minore Alfredo, ad Leonem IIII. tributum duorum denariorum à ſingulis exactum domibus, beato Petro primus obtulit: id quod & hodie quæſtoribus Apoſtolicis eò miſſis penſitari ſolet. Scripſit autem hic dictam ſuam cronographiam, vſque ad annum Domini 1495. Deque

his de-

his denariis sancti Petri, & eorum collectoribus locuti sunt Innocen. III. in cap. auditis. de præscrip. & Alex. III. in cap. ea quæ. de censib. vbi Hostien. dicit, legi in historia Anglicana, quòd Anglici deuouerunt, & promiserũt dare Ecclesiæ Romanæ quolibet anno certam pensionem; & vocatur hæc datio, visitatio, siue denarij beati Petri: eius autem vectigalis pensitatio, continuata est vsque ad tempus quo Henricus VIII. Angliæ Rex, Papæ Clementi VII. subtraxit obedientiam. Aliæ vero nationes, excepta Gallicana (de qua inferius dicetur) omnes continuauerunt soluere, sicut ante ipsum Basiliense Concilium consueuerant; accepta in ipso Concilio Constantiensi concordia, eiusdem tenoris, qualem diximus postea Germanos acceptauisse, sub Nicolao V. Hoc autem in ipso Concilio ita factum esse, inter alias nationes, & Martinum Papam ibi electum, probatur ex vltimo decreto 43. Sessionis eiusdem Concilij; & ex Consilio Geminiani 36. vbi ponit concordiæ verba. Fuerant autem in ipso Constantiensi Concilio factæ huiusmodi concordiæ, vt patet ex superius relato vltimo decreto, quadragesimæ tertiæ sessionis: Vbi dicitur Martinus, &c. Decernimus, & declaramus, sacro approbãte Concilio, per decreta, statuta, & ordinata, tam lecta in præsenti Sessione, quàm concordata cum singulis nationibus eiusdem Cõcilij, (& quæ in nostra Cancellaria poni volumus, & litteras in forma publica, sub sigillo Vicecancellarij volentibus confici, atque tradi huic sacro Concilio) super articulis contentis in decreto super reformatione fienda, die sabbati 30. mẽsis Octobris proxime præteriti promulgata, fuisse, & esse iam satisfactum. Et quoniam videtur facere ad propositum, libet hic inserere particulam orationis, quam tunc ad Henricum VI. Regem Angliæ, habuit missus ab Eugenio pontifice legatus Petrus de Monte Iurisconsultus egregius; qui postea fuit Episcopus Brixinẽsis, & cuius in iure habemus Repertorium illud insigne, appellatum, Repertorium Brixinensis; & tractatum de monarchia. Is ergo

25 in oratione prædicta ita inquit. Sed hæc missa faciamus,

Verba Petri Epi Brixinensis ex ei' orone habita corã tunc Rege Angliæ.

ne à gemino ouo (vt aiunt) exordium ſumpſiſſe videamur. Ad ea vero, quæ proximis diebus in ipſa ſynodo geſta ſunt, veniamus; quæ ſane talia ſunt, vt maximam mereantur reprehenſionem. Nec vlla ratione, ſine graui diuinæ maieſtatis offenſa valent tollerari. Hi enim qui Pontificem Maximum, virum vtique ſanctum, quietum, & pacificum, capitali odio perſequuntur, poſteaquam temporali eum patrimonio ſpoliatum intellexerunt; ſpirituali quoque ſubſidio priuare cogitauerũt; vt ſic omni prorſus auxilio deſtitutns, dignitatem ſummi Apoſtolatus tueri nequaquam poſſet. Plebem itaq; illam ſynodalem, quæ ſemper nouis rebus ſolet gaudere, malis quibuſdam artibus, quas pudor vetat referre, facile induxerunt, vt vacantium beneficiorum fructus (quos vſitatiore vocabulo annatas dicunt) ſummo Pontifici lege interdicerentur. Fauoribus itaque, & clamoribus inſanientis vulgi, ea lex lata eſt, qua & Pontifici talium fructuum receptio, & his quibus beneficia conferuntur ſolutio veluti ſimoniaca prohibetur. Huic autem legi ferendæ, etſi multi venerabiles Patres, magnæq; auctoritates viri contradixerint; manifeſtam in ea, Sedis Apoſtolicæ, & Vicarij Chriſti depreſſionem contineri dicentes; præualuit tamen indiſcreta multitudinis, non tam auctoritas, quàm voluntas; quæ ad tantam temeritatem, eò erat audacior, quò potentium quorundam ſtimulis agitabatur. Quid hac lege pernicioſius? quid deteſtabilius? quid ab omni humanitate, atque honeſtate remotius? Quæ nam (bone Ieſu) eſt hæc ſynodalis reformatio? Summum Pontificem, omni ſpirituali, ac temporali auxilio priuare, eumque veluti mendicum quendam hominem conſtituere, qui nec ſuis, nec eccleſiæ neceſſitatibus poſſit vllatenus prouidere? Et quanquam huius legis iniquitas, ſi tamen lex dicenda eſt, ſatis per ſe ipſam appareat; conabor tamen, id paucis oſtendere, quibus breuiter explicitis perorauero. Debet lex (vt à maioribus noſtris traditum eſt) eſſe honeſta, iuſta, poſſibilis, ſecundum naturam, & patriæ conſuetudinem, loco denique, ac tempori conueniens, vtilis demum, ac neceſſaria. Quid

horum

horum, quæso, in hac lege potest inueniri? Discurramus per singula. Magnam in primis continet turpitudinem: Nonne turpe, & indecens est, Sedis Apostolicæ priuilegia, & dignitates euertere? & quem Dominus Principē vniuersę ecclesiæ constituit, aduersus hunc moliri insidias; hunc exinanire, debilitare; huic ecclesiasticos redditus, qui ad supportandam onera regiminis sunt deputati, impie, atque inhumane subtrahere? Iniustitiam vero huius legis qui non videt? Nonne iniustum est, & iniquum, vt qui plantat vineam, fructus eius commoditate priuetur? & qui pascit gregem, de lactis dulcedine non vescatur? Etenim secundum Apostolum, Qui seminat spiritualia, metere debet carnalia? &, qui seruit altari debet viuere de altari; Quod si de inferioribus membris Ecclesiæ hoc dixisse Apostolum creditur, qui in partem sollicitudinis sunt vocati; quanto magis de Pontifice maximo, cui omnium fidelium vniuersalis est cura commissa? Quantum vero ab ecclesiæ consuetudine discrepet, facile discerni potest. Ea siquidem à tot præclaris Pontificibus, ac sanctis patribus obseruata, sine magna, & rationabili causa violari non debuit; præsertim cum huius consuetudinis ratio illa euidens fuerit, vt is qui regendæ multitudinis curam suscipit, talibus muniatur adiumentis, quibus onus regiminis valeat supportare. Sed & spiritualia sine temporalibus diu esse non possunt; alterumque alterius indiget auxilio. Loco vero, ac tempori nullatenus conuenit; Nam quo tempore legem illam ediderunt; omni dominio temporali erat Summus Pontifex, tirannorum potētia, spoliatus à propria Sede vi, & rebellione subditorum expulsus; eius pretiosa supellex vulgi prædæ exposita; omnia eius ornamenta direpta; adeo vt non Summi Pontificis ornatu, sed abiecti Monaci vestitu vrbem reliquerit; ac demū insignē Italię vrbem Florētiam solus, profugusq; intrauerit. Quæ quidem si legis huius latores pie ac reuerenter considerassent; non solū eum hoc temporali subsidio non priuassent; sed si nunquam antea id exigere licuisset pro necessitate rerum ac temporis, eam exactionem in-

ſtituere debuiſſent. Quem vnquam Pontificem legimus in tantis neceſſitatibus conſtitutum, tot vallatam periculis, tot hoſtilibus inſidiis circumſeptum, qui ſubditorum auxilia non poſtulauerit? qui clero decimas non indixerit? qui reges, & Principes in ſuum & eccleſiæ ſubſidium non vocauerit? Ab his tamen omnibus magna fretus humilitate, ac patientia Pontifex noſter abſtinuit; nemini grauis, nemini moleſtus fuit; neque tunc cum maxime egere cuiuſquam ſubſidium implorauit: ſpem certam habens in Domino, qui nunquam deſerit ſperantes in ſe: Sed nec ſi potuit Baſilienſium malitiam ſuperare; qui eius patientia, & bonitate abutentes, longe nequiores facti ſunt, & in maiorem quotidie ſuperbiam excreſcentes, hanc iniquiſſimam legem condiderunt, quæ nullam in ſe continet vtilitatem, nullam prorſus neceſſitatem: Nullus enim alius modus conuenientior inueniri potuit, quo Regna, & mundi prouinciæ minus pecuniis euacuentur, minus grauētur eccleſiæ, & aptius Summi Pontificis neceſſitatibus ſuccurratur, quàm per hanc primorum fructuum ſolutionem, quæ cum ab eo fieri debeat, qui ex beneficij collatione commodum percipit, diuinæ & naturali legi videtur plurimum conuenire. Sed ſi alio modo prouideri poteſt, cur non eodem tempore, veterem conſuetudinem abrogantes, nouum illum modum inſtituerunt? At polliciti ſunt hi prudentes legiſlatores ſe nouo alio remedio Pontifici Maximo prouiſuros: Interim igitur cum ſuper hoc diſceptatur, vnde ſibi ipſi ſuccurret? quomodo eccleſiæ onera ſupportabit? qualiter publicis neceſſitatibus prouidebit? aut vnde ſtatui ſuo neceſſaria comparabit? Debuit ſiquidem res tam grauis, tam ardua, ſæpius diſcuti, crebro ventilari, & tandem magna cum maturitate, ſapientiaq; concludi; debuit colendiſſimorum patrum voluntas inquiri; debuit omnium nationum conſenſus adhiberi, doctiſſimorum hominum quoque vota ſcrutari; eorumq; præſertim, qui Deum præ oculis habente, zelo iuſtitiæ, non deſiderio vindictæ, duci viderentur. Qui ſi auditi eſſent, nunquam tam nefandiſſimæ rei conſenſiſſent.

ſent. Honorarunt, Chriſtianiſſime Princeps, ſuperiorum temporum concilia mirum in modum Apoſtolicam Sedem, & Chriſti Vicarium illi præſidentem; nec vſquam eius primatũ, dignitatem, ac priuilegia attingere, nedum violare præſumpſerunt: Cum enim ſcirent ſancti Patres ſynodaliter conuenientes, ſine auctoritate Summi Pontificis, ſynodum generalem non poſſe conuenire; ipſa quoque concilia robur, auctoritatem, ac firmitatem ab illo accipere; ſacrilegum, ac pene hæreticum eſſe iudicarunt, ſi vnum in locum conuenientes, aliquid aduerſus illum agerent, quem auctorem, ac Principem ſuum diuina voce cognoſcerent. Ab hoc ſanctorum patrum laudabili more, longe declinauit hæc ſynodus: legat quicunque voluerit eius canones, & decreta; animaduertat eius actiones, & opera; per pauca certe inueniet, ex zelo fidei, & charitatis feruore proceſſiſſe; aut ad vtilitatem publicam emanaſſe; ſed omnia plena ſunt odij, diſſidij, & ambitionis; omnia nedum ad debilitationem, ſed ſubuerſionem ſupremi capitis eccleſiæ, quorundam machinationibus ordinata.

Huic Brixinenſis orationi, cum dictus Rex Angliæ præſtando aſſenſum (ſpreto decreto Baſilienſi) permiſerit per ſui regni Prælatos contituari ſolutionem communis, & minutorum ſeruitiorum, & per omnes regnicolas præſtari dictum denarium ſancti Petri; ſimiliterq́; alij Reges, & principes (exceptis Gallis) & ſeruitiorum, & dimidiæ annatæ ſolutionem per ſuos continuari voluerint: negari non poteſt, quin vera fuerint per dictum Brixinenſem, pro inualiditate dicti decreti allegata: quodq́; illud fuiſſet iniuſte, atque illegitime, & per factionem quorundam ſeditioſorum, reclamantibus bonis, extortum: quandoquidem & ipſe Rex Angliæ, & alij Reges, & principes, habebant in eodem Concilio ſuos legatos, per quos neceſſario credendum eſt, eos fuiſſe factos certiores de ſingulis quæ ibi geſta erant; & ſi legitime, an perperam geſtã eſſent, & cõcluſa. Quamquam etiam ſi prorſus omni ſeditione, & vitio ceſſante decretum proceſſiſſet, contraria obſeruantia fuiſſet

ſubla-

ſublatum : cum indubitati ſit iuris, quod conſuetudo contra canonem, qui nunquam fuit vſu receptus, præualet, & pro ipſius contrariæ conſuetudinis validitate, ſufficit factos eſſe actus contrarios; vt communiter tenent Doctores in cap. 1. de treg. & pace. Quid ergo dici poterit in hac ſpecie, vbi habemus contrariam conſuetudibem, etiam longiſſimi temporis, annorum plus minus centum triginta?

26 Sequebantur loco tertio verba Gloſſatoris pragmaticæ; circa quæ refellenda, non oportet multum fatigari quia in ſummam ille, cum tanta verborum incompoſita congerie, nihil aliud lucrifecit, niſi vt omnibus patefaceret mentem ſuam parum æquam Romano Pontifici; cuius dignitati quantum inuideret, non potuit diſſimulare: Quod pleriſque aliis, qui hac tempeſtate, contra ſummi Pontificis auctoritatem libros inuulgare tentauerunt, ſimiliter accidit; cum nihil aliud probent quam imprudentiam ſuam, & liuorem quo aduruntur, inſana eorum maledicentia detegant. Dicti igitur Coſmæ ignorantia detegitur ex primis verbis, vbi dicit, appellari annatas, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana, & alibi; & de ipſis notatur in clement. quia regulares. §. permiſſa: de ſuppl. negli. prælat. Et dicuntur Annalia, in extrauaganti. Ioannis XXII. Suſceti. & Vacantię. infra eodem. §. Item quod ex nunc. Et ante tempus Ioannis XXII. raro vel nunquam exigebantur; ſed ipſe Papa, per extrauagantem: Cum nonnullæ. in qua præſupponit aliam prius feciſſe, aſſerit fructus primi anni eccleſiarum vacantium ad triennium, in aliquibus orbis partibus, pro neceſſitatibus Romanæ Eccleſiæ, ſuæ Cameræ reſeruaſſe: ſed quod temporaliter, & ab aliquibus eccleſiis, pro temporis neceſſitate, ab eo exactum fuit; in perpetuum, & ad omnes eccleſias poſtea à Bonifacio nono, qui prius indifferenter eccleſiaſticis beneficiis annatarum vſum impoſuit, extenſum eſt, contra totius iuris diuini, & humani diſpoſitionem, &c. Dum enim vnico annatarum vocabulo, credit

ſignifi-

ſignificari annatas, de quibus loquitur decretum Baſilienſe; & vacantias, & annalia, de quibus loquuntur extrauagantes Ioannis XXII. demõſtrat ignorauiſſe, quòd ea vocabula ſignificarent res diuerſas, quemadmodum ſuperius probaui. Malitia vero eius oſtenditur, non ſolum ex eo, quia deprauate deſcripſit verba Ioannis Andreæ, vt collatione facta ſuperius oſtenſum eſt; ſed etiam quia diſſimulat commune, & minuta ſeruitia; quorum vſus, vt antea probatum eſt, non habeat initij memoriam; & illorum non facta mentione, contra rei veritatem, confuſe omnium inuẽtionem attribuit Bonifacio IX. Sed id quoque non ſine veneno; quia tacet Bonifacium IX. introduxiſſe duntaxat dimidiam, loco integræ annatæ, cuius reſeruatio, non primum a Ioanne XXII. vt ipſe falſo, ac temere aſſeuerat; ſed ab antiquiſſimis antea temporibus fuerat in vſu. Et hæc quo ad primam verborum dicti gloſſatoris partem; quæ dici poteſt eſſe narratiua. Subſequens vero, in qua dicit eius ſententiam dum ait; Contra totius iuris diuini, & humani diſpoſitionem; Nonne ſcriptum eſt, Neminem cõcuciatis? & quod, gratis accepiſtis, gratis date? Nunquid Simon magus cum gratiam Spiritus ſancti emere vellet, damnationis ſuæ ſentẽtiam à Petro audiuit, Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Et qui ſunt illi qui dant, & recipiunt annatas, niſi ementes, & vendẽtes in templo, quos Chriſtus ab illo eiecit; etiam ex euentu ſolo damnandi ſunt: nam ex hoc indigni, & qui plus pecuniarum habẽt, promouẽtur, & dignus eſt prælatura, cui non actionis meritum, ſed copiarum præmia ſuffragantur. Vnde reſtat, vt nihil ſibi in eccleſiaſticis honoribus grauitas, nihil ſibi defendat induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat. Pro ſolutione annatę, plerũque mobilia, etiam pretioſa, eccleſiarum venduntur. Parentes promotorum, pecuniis exhauſti, deſtruuntur: materia exigendi à ſubditis paratur; vt quotidie videmus, promotos à ſubditis pecunias ſub velamẽto iucundi aduentns (quem triſtem & mœſtus potius dixerim) exigere. Vnde boni Prophetæ, olim munera prophetiæ non accipiebant, ſed

ſtipes

ſator, deplorando deſtructionem pecuniarum Galliæ cum ipſis Gallis, ratione inferius dicenda, indultum ſit, vt pro illis non ſoluant annatam, & liceat eis impune quorumcunque inferiorum beneficiorum fructus exprimere ſub valore 24.ducatorum. Neque omittendum eſt, quin etiam eludamus ridiculam illius exclamationem, quam facit de pauperatione illorum, qui promouentur; à quibus, vt ipſe ait, pro ſolutione annatæ plerunque mobilia, & pretioſa eccleſiarum venduntur: & eorum parentes pecuniis exhauſti deſtruuntur. Vnde enim prouenire, aut cui perſuaderi poteſt tanta deſtructio, cauſa annatarum, ſi pro epiſcopatibus, & monaſteriis, taxa, non excedit tertiam, & pro inferioribus annata non excedit dimidiam veri valoris? Et ſi quilibet prouiſus, illico recuperaturus eſt ex fructibus, ibi triplicatam, hic duplicatam ſummam? vel potius multo maiorem; ſiquidem rariſſimi ſunt Epiſcopatus, & Monaſteria, quorum fructus non ſint multum aucti à tempore à quo inſtauratæ fuerunt à Ioanne XXII. taxæ prædictæ. Et de beneficiis inferioribus, nunquam fere verus ad vnguem exprimitur valor: & talis, qualis exprimitur ſemper intelligitur deductis omnibus expenſis, & oneribus conſuetis. Itaque cum riſu miſſum faciamus dictum Gloſſatorem, qui poſita vera cauſa; & vero modo ſolutionis annatæ, quemadmodum ſuperius poſui, ex his quæ dixit in glo. verb. conſuetudinis. conuictus eſt facere pro iuſtitia annatarum.

27 Et quamuis Baſilienſi decreto, ex prædictis (vt mihi videtur) ſufficienter confutato; neceſſe non ſit pragmaticam Galliæ ſanctionem antedictam, quæ in ipſo Baſilienſi decreto fundamentum habuit, confutare; tamen ne in alicuius mente remaneat ſcrupulus, propterea quod, tanta & talis natio, quanta & qualis eſt Gallicana, decretum illud, per ipſam pragmaticam acceptatum octuaginta fere annis obſeruare contenderit; non ab re videbitur eſſe, ſi de ipſa quoque pragmatica, quomodo ſe res habeat, exponamus. Recto autem ordine procedendo, cauſamq; rei cognoſcendo, ſcire oportet, nullum eſſe inter

ſe inter

ſe inter Chriſtianos Principem, qui liberius, ac ſæpius Eccleſiarum redditibus manus opponere conſueuerit, quàm Reges Francorum, qui olim id faciebant auctoritate ſummi Pontificis, deinde etiam inſcio ſummo Pontifice; idem facere ſibi ipſis vſurpauerunt.

Quod, vltra illos, qui Regni Franciç hiſtoriam deſcripſerunt, probata etiam Albericus de Roſate, qui in ſuo dictionario, verbo, Decima. §. vltimo. dicit hæc verba. Proh dolor, vnum in fine huius materiæ ſilere non poſſum, quod oculata fide percepi. Et notorium eſt, quòd iſtæ decimæ, quæ ad deuotionem diuini nominis, à principio proceſſerunt, intantum propter malos paſtores Eccleſiæ, diſtribui vidi Regi Franciæ, ſub colore paſſagij ad recuperationem terræ ſanctæ, tempore Papæ Ioannis XXII. & tamen vnum paſſum, vel apparatum non fecit, & ſic etiam eſt conceſſa, & conceditur ſæpe aliis regibus, principibus, & baronibus in eorum territoriis, per Papam, & Cardinales. Alij quoque Prælati, & Clerici inferiores, an eas diſpenſent, ſicut ſtatuit lex diuina, quilibet palpare poteſt. Hæc ſpiritu certe prophetico ex euentu dixiſſe comprobatur Albericus. Nam & ego vidi hominis bene docti libellum, qui complorans Chriſtianæ Religionis calamitatem, obſeruauit miſeros exitus, quos habuerunt multorum Principum res; præſertim bellicæ: quas illi aggreſſi ſunt gerere, extortis ab eccleſiaſticis locis pecuniis, ſiue propria auctoritate, ſiue impetratis à ſummo Pontifice prætextu alicuius falſæ cauſæ, decimis, aut aliis ſubſidiis; obliti, quòd ſicut ipſi, quæ ſunt principis volunt pro ſe, ita etiam quæ Dei ſunt iuxta Euangelium, deberent Deo relinquere. Quò vero ad ipſos eccleſiaſticos, qui eccleſiarum fructus (vt Albericus conquiritur) male diſpenſant; abſque Doctore, vel obſeruatore aliquo, vnuſquiſque per ſe, de iis quæ cognouit, reminiſci poteſt, & videbit periiſſe, vt ait ſcriptura, eorum nomen cum ſonitu. Et ſicut ſcriptum eſt Iobi cap. 20. Qui eum viderant, dicent, vbi eſt? velut ſomnium auolans non inuenietur; tranſiet ſicut viſio nocturna: Oculus qui eum viderat, non videbit, neque vltra intuebitur

Verba Alberici cõtra ſecularium principũ auaritiã.

tuebitur eum locus suus. Filij eius atterentur egestate, & manus illius reddent ei dolorem suum. Sed eò, vnde digressi sumus, regrediendo: Ioannes Andreæ quoque in clemen.2. de decimis. Vbi text. dicit, si beneficiorum decima, cuius simpliciter concedatur: Ipse super verbo, cuius, ait: Prælato Principi, vel alteri in Regno Franciæ sæpe practicatur iste casus. Hoc autem cum ita esset non defuerunt ex ipsis ecclesiasticis, quibus dolebat soluere consueta Papæ, & Regi decimas; qui incæperunt Regi, & eius aulicis persuadere, quòd melius erat subtrahere illa, quę soluebantur Pontifici, & Romanæ Curiæ, vt Rex ipse posset opportunitatibus suis melius consulere. Hancq; occasionem arripuerunt dicti assentatores, sub dicto Carolo VI. Rege, qui erat adolescens, eisq; Regnum, & pecuniæ, ab Agnatis, & aulicis diripiebantur: Ideoq; sub specie subtrahendi obedientiam Benedicto XIII. nomine ipsius Regis fecerunt superius exemplatum decretum: Et nihilominus, paulopost à Papa Gregorio XII. prætextu expeditionis faciendæ, pro recuperatione Regni Siciliæ, impetrauerũt duas decimas. Ea igitur dulcedine allectus etiam Carolus VII. illius filius acceptatis nonnullis Basiliensis Concilij decretis die 7. Iunij, Anno Domini 1438. habita in Ciuitate Bituricensi congregatione Prælatorum, & procerum suorum; composuit libellum, quem sub nomine pragmaticæ sanctionis, pro lege seruari iussit, inter quæ decreta erat illud superius exemplatum, factum à Basiliensibus, super annatarum prohibitione. Postquã pragmaticæ editionem, inter Pontifices Romanos, & Reges Francorum, ea de re pluries altercato; tandem Ludouicus Rex eius nominis XI. illam abrogauit; & plenam obediẽtiam Pio II. Pontifici, & sanctæ Sedi Apostolicæ reddidit; licet parlamẽta, & Vniuersitates Parisienses, nunquam voluerint Regiæ voluntati prædictæ acquiescere: quamobrem tumultuatum desuper fuit, vsque ad tempus Papæ Iulij II. qui hac potissimum de causa; indixit Concilium Lateranense; & cum aperto, ac durãte Concilio, Iulius ipse decessisset; inter Leonem X. Pontificem ipsius

ipſius Iulij ſucceſſorem, & Franciſcum Regem, facta fuit concordia, iuſſumq; ipſam concordiam, loco dictæ pragmaticæ, deinde ſeruari debere: itaq; factum eſt, expeditis deſuper litteris opportunis, tam Leonis Pontificis, quàm Franciſci Regis prædictorum, de anno Domini 1517. & omnia lecta, publicata, & regiſtrata fuerunt, etiam in ipſius Regni Franciæ parlamentis, & vulgariter appellatur Concordata Franciæ. Concludendo igitur de pragmatica, dicimus, illam contra Annatas nullum facere præiudicium; quando quidem earum fundamentum totum erat in ipſo Baſilienſi decreto, illo iam per antea dicta ſublato, facile corruit deſuper factum pragmaticæ ædificium: Vt parum apte, concluſiſſe videatur Duarenus Iureconſultus argumentum ſuum, qui in vulgato quodam libro, de ſacris eccleſiaſticis myſteriis, ac beneficiis; ſub titulo, de Annata; vtitur hac argumentandi forma: Vſitatum eſt apud nos, & Leonina conſtitutione, cuius ſæpe meminimus, confirmatum, genus vectigalis, quod vulgus annatam vocat; Nam cum primum recens lectus eſt, & à Rege nominatus, aut Epiſcopus, aut Cenobiarcha; Romanus Pontifex, anni integri fructus eius beneficij percipit, eosq; ſibi ſtatim ſolui, ac repreſentari curat. Huc vſque bonus hic argumẽtator, duo dixit mendacia; vnum, vbi dixit, Anni integri fructus; alterum, quòd Papa, illos ſtatim facta nominatione, ſibi ſolui curat: cum inter nominationem, & expeditionem litterarum, ſecundum quam ſoluitur annata, plerunque intercedant plures ne dum menſes, ſed anni; & plerunque litteræ, vt ſæpius dictum eſt, nunquam expediantur, neque ſoluatur annata. Proſequitur deinde dicens: Hoc vectigal, quod annuum appellatur, non, quòd Anniuerſarium, ſed, quòd vnius anni ſit, quidam à Bonifacio nono inuentum; alij à Ioanne XXII. ſcribunt. Et hic quoque aliorum errorem ſecutus, cum loquatur duntaxat de Epiſcopatibus, & Monaſteriis, pro quibus non annata, ſed ſeruitia, quæ immemorabili tempore, ante Bonifacium, & Ioannem prædictos pontifices, erant

in vſum. Subiungit deinde, ſæpe quæſitum eſſe an iure poſſet exigi: & illam fere Theologorum, & iuris Pontificij conſultorem eſſe opinionem: Romanum Pontificem, lege ſimoniaci ambitus vt cæteros Epiſcopos teneri, ſi pro ſacris miniſteriis pecuniam accipiat: atque inculcata auctoritate Concilij Baſilienſis, quo dicit hoc genus vectigalis eſſe damnatum, concludit in hæc verba, videlicet: Quoquò ſe vertant Pontifices quibuſcunque decretis, conſtitutionibus, pactiſque hanc exactionem tueantur, diuinum oraculum ſemper in eis opponemus, gratis accepiſtis, gratis date. Atque ex hac ſua concluſione, infert corollarium aduerſus dicta vltima concordata; in hæc verba, videlicet: Quod cum ita ſit, conuentio inter Regem noſtrum, Pontificemque Leonem inita turpis omnino, ac inhoneſta quibuſdam videtur, ideoque pro non ſcripta haberi, ac reiici deberi. Ita tamen, vt cætera capita eiuſdem conuentionis, quæ à ratione, honeſtateque non abhorrent, nihilominus obſeruentur. Hæc eſt dicti Duareni ſententia: quę quoniam ex ſupradictis ſatis eſt confutata, videtur ei oppoſito corollario, poſſe occurri dicendo: Quia annatæ exactio non eſt ſimoniaca, decretumque Baſilienſe, pro illarum abrogatione factum, vniuerſe ab omnibus reprobatum, iniuſtumque, & impium fuit, & in conſequentiam, talis erat pragmatica ſanctio, ſuper Baſilieſi decreto fundata; Hinc infertur, quòd conuentio inter Franciſcum Regem, & Leonem Pontificem inita, honeſta, iuſta, & laudabilis, ideoque inuiolabiliter ſeruanda eſt.

30 Sed non quieſcit adhuc animus, niſi de pragmaticæ prædictæ improbitate, antiquos etiam proferam teſtes: Petrus ille Epiſcopus Brixinenſis, qui ante dictam legationem, per Eugenium Papam, etiam ad ipſum Carolū ſeptimum pragmaticę auctorem miſſus fuit; in ſatis bene longa oratione, quam coram ipſo Carolo Rege habuit, non expauit in eius faciem, quantum attinebat ad ipſam pragmaticam ſanctionem, aperte loqui in hæc verba: Atque in ea re, vt miſſa faciamus reliqua, & omnis

omnis nostra ad te conuertatur oratio; Non potest Eugenius Pontifex non magnopere dolere, atque admirari tantum in te fuisse reformationis desiderium, vt (quod bona venia tua dixerim) leges plenas turpitudinis, ac deformationis, à Basiliensibus editas, pro reformatione admiseris: Legem enim quandam Maiestas tua fertur promulgasse, quam vulgo, pragmaticam sanctionem vocant, in qua Basiliensium decreta quædam diceris recepisse; & in Regno tuo ab omnibus obseruari mandasse. Quod profecto à veteri Principum more videtur fuisse, quam maxime alienum: Esto enim, quòd Basiliensium leges sanctæ & honestæ fuissent; illæ tamen, tanquam statuta synodalia, haberi nullatenus debuissent, nisi eas Apostolicæ confirmationis robur solidasset. Quid enim tibi, & cæteris circa eas credendum, quid tenendum esset, debuisti à Sede Apostolica postulare: Idque exemplo Sanctorum Patrum, ac clarissimorum Regum, quorum tibi actiones proponimus, ne rem nouam dicere videamur. & subinde, propositis exemplis Iustiniani, & Caroli Magni Imperatorum, auctoritatibusquæ aliquot sanctorum Patrum, & sacræ scripturæ, quas breuitatis causa, hic ommittendas esse censeo; prosequitur dicens: Cum itaque harum constitutionum à te receptarum, quædam omnino confirmatæ non sint; quædam vero perpetuam Sedis Apostolicæ damnationem meruerint; quo pacto pro legibus abs te haberi potuerint, non satis animaduertimus; cum tuum non sit, hoc est Christiani Principis, id recipere, id obseruare, quod Romanæ Ecclesiæ damnauit auctoritas. Id autem summam cum ratione factum esse, quis inficiabitur: Ea enim Basiliensium decreta, ius diuinum grauissime lædunt, & priuilegia Sedis Apostolicæ; non ab homine aliquo, sed ab ipso Deo collata, impiissime violant, quod hæreticum esse, sancti nos patres admonuerunt? Et postquam ad hoc quoque probandum, Nicolai primi, & Leonis Pontificum adduxit auctoritas, subiungit.

Verba Petri Episcopi Brixinẽsis ex eius oratiõe habita corã Carolo vij. rege Francorum.

git. Vtinam ſurdi Baſilienſes ad hæc aperuiſſent aures, & vt bene agerent, intelligere voluiſſent; in has enim ſordes, nec ſe, nec alios præcipitauiſſent. Tu vero, Chriſtianiſſime Princeps, qui & pacem Eccleſiæ, & decorem eius affectuoſiſſime cupis, quæcunque dicimus, gratiſſime audis, & in arcanu pectoris tui colligis, ac cuſtodis. O ſi poſſem ſingulis huius tuæ legis capitulis immorari, oſtenderem profecto, neque Baſilienſibus horum malorum auctoribus, facere, neque tibi eas conſtitutiones recipere licuiſſe, quæ Romanæ Eccleſiæ dignitati, honori, principatui, ac priuilegiis derogant, quorum tanta fuit apud maiores tuos reuerentia, tanta vis, tanta auctoritas, vt ea omnia potentia, & armis, ipſo quoque ſanguine tueri, ac defendere minime dubitauerint. Sed quoniam non parui, neque leuis negotiis ea res eſt, idque temporis huius ratione quaquam patitur; longius enim dixi quàm in initio propoſueram, erit benignitatis, & clementiæ tuæ, alio tempore de his (quæ nunc miſſa facimus) nos audire. Confidimus enim, Maieſtati tuæ, Baſilienſium dolos, erroreſque grauiſſimos Pontificis vero maximi iuſtitiam, æquitatem, honeſtatem, ac veritatem oſtendere: & ita oſtendere, vt glorioſa illa ſua animi magnitudine, & feruore fidei ardentiſſimo, aduerſus eorum iniquiſſimas leges inſurgas, illaſque damnes, reprobes, ac reiicias; quoniam ex ipſis peruerſis legibus, (vtpote auctoritatem, & dignitatem ſedis apoſtolicę corrumpentibus) non reformatio, quam ſe facturos per hoc decennium polliciti ſunt, ſed abhominanda deformitas introducta eſt.

Alter antiquus Teſtis, eſt Helias Archiepiſcopus Turonenſis, qui tunc erat à conſiliis dicti Ludouici XI. Regis, & contra pragmaticam, & illius fautores, pro ipſius Regis abrogatione prædicta ſcripſit, concludens obediendum eſſe Romanæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ, poſthabita pragmatica ſanctione prædicta, quam conclusione probat his rationibus: quarum prima ſumitur à Sanctæ ſedis Apoſtolicæ, & in ea ſedentis Pontificis præeminentia: Secunda, à periculo quod incurritur

ritur si eiusdem sanctæ sedis Apostolicę obedientia quomodolibet transgrediatur: Tertia, ex ipsius Regis prædecessorum benedictæ propaginis Francorum domus fide, & deuotione, quibus mirifice decorati claruerunt: Quarta, ex eiusdem Sanctæ sedis Apostolicæ, in præfatam Sacram domum Francorum, benedictione. Quas omnes rationes, cum auctoritatibus, & exemplis comprobauerit, subinde addit quinta rationem, ex eiusdem pragmaticæ exorbitatione, & minus sufficienti auctoritate: exorbitationem autem ex eo arguit, quia in ipsius pragmaticæ principio, auctoritatis apostolicæ vsus grauiter inculpatur; & ei in multis detrahitur, quod multis scripturæ sacræ, & Conciliorum locis, probat esse contra ius diuinum: deinde, quòd ipsa pragmatica sufficienti auctoritate careret, arguit hoc modo: Quoniam (inquit) si vim & auctoritatem legis obtinet, necesse est dicere, à quo hæc auctoritas dependeat: & videtur, quòd à nullo possit dependere; quia aut à Rege illam dictante, & pronunciante; aut a prælatorum, & aliorum Regni procerum congregatione, aut à Basiliensis Concilij editione, per sufficientem diuisionem, quia certum est, quòd non à Papa, qui illam improbat, & detestatur. Primum autem membrum, quòd non possit subsistere auctoritate Regis, probat, quia materia subiecta non erat sub iurisdictione, & potestate Regis, nempe de his, quæ spectant ad fidem, & religionem; secundum, quia illi, qui dicta constitutione pragmatica ligari debebant, personæ scilicet Ecclesiasticæ non erant ipsi Regi subditi. A Prælatorum vero, & aliorum Regni procerum congregatione, constitutionem prędictam auctoritatem habere posse negat, eo quòd de iure, nulla prælatorum, vel clericorum Congregatio censeatur esse legitima, nisi summi Pontificis auctoritate fiat: Licet enim (inquit) quilibet Episcopus Clerum suum, pro vtilitate suæ diœcesis, & Archiepiscopus prouinciæ suæ suffraganeos conuocare possit, & debeat: vnus tamen Episcopus alium Episcopum; & Archiepiscopus, alium Archiepisco-

pum, aut alterius Ecclesiæ suffraganeum conuocare non potest. Congregatio itaque multorum Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatuum, & priorum, & clericorum diuersarum diœcesum, nullam videtur habere iuris subsistentiam; cum nullus, de iure, auctoritatem habeat conuocandi, neque tali congregationi præsidendi, sed neque alius statuendi, præcipuæ contra summi Pontificis auctoritatem; & talis congregatio acefala censeretur; & si permitteretur, sequeretur exinde graue dissidium in Ecclesia, quæ vna est Christi sponsa immaculata. Nam quælibet natio niteretur sine capite ad sui nutum introducere sibi ritum nouum: & sic possent inde prouenire scissuræ, ac schismata in Ecclesia; & sic recedere ab vnitate vnius capitis; quod improbat Apostolus, prima, ad Corinthios. Et post multas auctoritates, subiungit: Amplius ostendi potest, quòd dicta Congregatio Bituricensis, nulla censeri potuit esse auctoritate suffulta: quoniam dicere oportet, à sufficienti diuisione, quòd aut fuit Concilium generale, & hoc non; quia non interuenit auctoritas Papæ, sine qua celebrari nō potest, vt præostensum est, neque interuenerunt aliæ nationes: Aut prouinciale, & hoc non; quia Concilium prouinciale dicitur, quod Metropolitanus, cum suis suffraganeis, in sua prouincia celebrat: Aut synodus episcopalis, & hoc non; quia in tali est vnus Episcopus tantum, qui præsidet, & auctoritatem impartit. Et cum ad hæc singula comprobanda, iura, & auctoritates citet; postremo addit, quòd pragmatica prædicta non valeret à Basiliensis Concilij editione subsistere: nam tacitis (inquit) multis quæ exprimi possent, vt pote, quæ fuit causa mouens conuocandi illud Basiliense Concilium, & quis modus in prosecutione fuerit obseruatus: Qualis etiam per Basilienses facta fuerit Antipapæ intrusio, manifestata finaliter per factum, cui merito non assensit vniuersalis Ecclesia, vt satis de se patet, de quibus ad præsens supersedeo. Sed alia sunt, propter quæ, auctoritas dicti Concilij Basiliensis, consolidare nequit ipsam pragmaticam: & primum est, Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ præeminen-

minentia, & auctoritas, quæ super omne Concilium est, vt superius ex multis iuribus, & auctoritatibus est probatum: vnde in editione quorumcunque decretorum, vel Canonum S. R. Ecclesiæ auctoritas subintelligitur semper excepta. Et post multa iura, etiam ad hoc adducta, dicit; Secundum est eiusdem Concilij Basiliensis auctoritatis nullitas; Nam ea prætensa, quæ dicuntur edidisse decreta, super quibus fundatur dicta pragmatica, ediderunt post factam translationem Concilij, ex Basilea, ad Ciuitatem Ferrariæ, & post excommunicationem latam per Papam, Dominum videlicet Eugenium, contra Basilienses, nisi discederent á Ciuitate Basilea, quòd ad effectum Concilij prætensi: & sic eidem omnis auctoritas defuit. Et postquam multis etiam auctoritatibus probauit valuisse translationem Concilij, & excommunicationem prædictam, dicit; Tertium est eiusdem pragmaticæ, & decretorum, prætensi Basiliensis Concilij, contrarietas. Primo, quoniam illud Concilium Basiliense, præuentionem in conferendi beneficiis, Papæ liberam reliquit, sicut etiam de iure communi sibi competit; Pragmaticam vero non annuit. Secundo, dictum Concilium per decretum ordinat, quòd Princeps, pro electionibus faciendis, litteras electoribus non dirigant, neque preces fundant; sed libere eligere permittant; Pragmaticam vero, illi decreto non acquiescit. Præterea sunt in dicta pragmatica additiones, varietates, modificationes, & restrictiones in dictis decretis, prout constat per tenorem ipsius pragmaticæ, quam confirmari præstolati sunt sibi per Regios Oratores, à memorato Concilio Basiliensi, quibus quidem Oratoribus regiis fuit responsum, quòd decreta, aut in totum acceptarent, aut in totum recusarent; & sic uullam penitus à dicto Concilio confirmationem, aut auctoritatem qualemcunque reportarunt. Ex quo concluditur, ꝙ ipsa pragmatica nunquam auctoritatem habuit, & valde periculose agebatur, cum quis ea vtebatur per modum prædictum. Et tandem multis interpositis scripturæ sacræ, & sanctorũ Patrum auctoritatibus,

dicit. Ex præmiſſis igitur omnibus concluditur, quòd bene, iuſte, ſanctè, & vtiliter præfatus D. noſter Rex, dictam pragmaticam, tanquam debita auctoritate carentem, merito abrogauerit, & plenam obedientiam Sanctiſſimo Domino noſtro Papæ præſtiterit, & bene conſultus hoc fecit, licet in hoc magnum non requireretur conſilium, quia vt ait Philoſophus, 3. Ethicorum: In magnis, & dubiis, diuturna deliberatio, & multorum conſilia requiruntur; in his autem quæ ſunt certa, & determinata, non requiritur conſilium: vt ponit Beatus Thomas, Secunda ſecundæ, quæſtio. vlti. Per hæc autem ſuperius ſcripta, ſatis patet, quòd hæc ſunt certa, & determinata; & quòd Rex ita facere debuit pro ſalute ſua, & Regni ſui; vt ſit ipſe ſemper verus Chriſtianiſſimus, & catholicus filius Eccleſiæ, & Sanctæ ſedis Apoſtolicæ, vnà cum patre ſuo Sanctiſſimo Pontifice ſummo, in Spiritu ſancto, qui eos illuminare dignetur, & gratia ſuperna implere corda eorum, in vinculo pacis, ad fælix, & vtile regimen vtriuſque poteſtatis; vt coronam decoris accipere mereantur de manu Domini, & vitam conſequi ſempiternam. Hæc ſunt, in ſummam, verba dicti Heliæ Archiepiſcopi; quæ ſimul terminata eſt ſecunda pars noſtri tractatus.

Supereſt inſtituti ſermonis vltima pars, in qua polliciti ſumus deſcribere vſum ſecundum quem Annatæ ſoluuntur, Cuius vſus modi, quamquam ex præcedentibus colligi valeant; ideoque inde petenda relinqui poſſent: facilioris tamen intelligentiæ gratia, & ne eius obliti videremur, paucis eam quoque partem, ſeparatim, hic breui ſumma repetendam eſſe duxi.

Conſtituenda eſt ergo regula, quòd annatam (ſub quo nomine hoc loco tam commune, & minuta ſeruitia, quàm dimidiam Bonifacianam intelligi volo) ſoluunt omnes illi, pro quibus expediuntur litteræ, ſuper prouiſionibus beneficiorum vacantium, & ſeper aliis gratiis, ex quibus detur ius percipiendi ipſorum beneficiorum fructus, aut ipſorum fructuum partem, vt

penſio.

pensiones, & fructuum reseruationes.

Ex huius regulæ singulis partibus, deducuntur species quædam, pro quibus non debetur annata, vel eius differtur solutio. Ex prima enim parte, vbi dicitur, super prouisionibus beneficiorum, deducuntur hospitalia, quæ secundum formulam constitutionis Clementis Papæ V. regenda committuntur: & monasteria Monialium, seu (magis proprie loquendo) illorum Abbatissatus, pro quibus annata non debetur, sed quælibet Abbatissa dono dat solummodo vestem lineam, quam vulgo rocchettum appellant, seu certam modicam, pro eodem rocchetto, pecuniarum summam. Pro illis quoque beneficiis, quæ noue eriguntur, & tunc primum ex bonis profanis dotantur, illi quibus ea beneficia ab eorum prima erectione conferuntur, annatam non soluunt. Pro illis quoque, quorum fructus, secundum communem æstimationem, ponuntur non excedere valorem annum vigintiquatuor ducatorum, & pro quibus semel soluta est, si contingat illa intra vnius, & eiusdem anni circulum iterum vacare, non perceptis à prius prouisio fructibus, in secundæ prouisionis expeditione annata non soluitur: Prout neque ille soluit: qui super vna supplicatione iam semel expeditis litteris, & soluta annata, vigore eiusdem supplicationis alias, quamuis sub alia, & diuersa à prius expeditis forma, litteras vult expedire. Quod aliter se habet, si secunda expeditio, quamuis pro eadem persona, fiat super alia diuersæ (præsertim posterioris) datæ supplicatione, quia tunc videtur præsupponi alia vacatio, vsque in diem datæ secundę supplicationis: & propterea non est inconueniens si noua sit facienda solutio; hoc dico, si interim ille, vigore prioris expeditionis, percepit fructus, non aliter: nam si illos percipit, quia data adhuc vacatione, sequitur fructus illos fuisse interim indebite perceptos, mirandum non est, si prima illa solutio non excusat à secunda solutione.

Quod de Monasteriis Monialium, & hospitalibus dictum est, intelligi debet, quòd in expeditione littera-

rum ſuper illorum prouiſionibus, non ſoluitur annata. Sed ſi contingat illorum fructus, aut ſuper ipſis fructibus denſiones aliis reſeruari, pro fructibus reſeruatis, & penſionibus huiuſmodi, prout generaliter pro omnibus aliis fructuum Eccleſiaſticorum, & penſionum ſuper illis aſſignatarum reſeruationibus, debet ſolui, etiam ſi penſiones monialibus ipſis reſeruentur, ſi penſiones ipſæ vigintiquatuor ducatorum ſummam excedant. Hac ſcilicet adhibita diſtinctione, & norma; videlicet, quòd ſi fructuum, vel penſionis reſeruatio facta eſt ſuper fructibus Epiſcopatus, aut Monaſterij, ſiue conſiſtorialis, ſiue non conſiſtorialis, ſed in libris Cameræ taxati, & penſio excedat ſummam taxæ libri Cancellariæ, tunc in expeditione reſeruationis fructuum, aut penſionis, ille, in cuius fauorem facta eſt reſeruatio, ſi expediat ſuas litteras antequam litteræ prouiſionis Eccleſiæ, vel Monaſterij expediantur, tenetur ſoluere integram dimidiam; ſed vbi pro reſeruatario expediuntur litteræ, vnà cum litteris prouiſionis, aut poſtea; tunc ſoluitur duntaxat tertia pars taxæ pro ipſa penſione, ſeu fructuum reſeruatione. Et idem ſi ſint plures penſiones, quæ inſimul excedant taxam; quia pro omnibus ſoluitur tertia pars taxæ, pro rata inter ipſos penſionarios diſtributa. Et prouiſio de Eccleſia, vel Monaſterio grauato, penſionibus aſcendentibus ad tertiam partem taxæ, vel illam excedentibus, ad quamcunque ſummam illę aſcendant (ſi pro illis fuerit per penſionarios antea ſoluta, vel tunc ſoluatur Annata) illarum intuitu, dimittitur per eadem tertia pars à penſionarijs, ſeu illorum cauſa perſoluta; & ipſe prouiſus ſe obligat illam ſoluere, in euentum, quòd penſiones eo poſſidente ceſſent. Si vero penſiones non excedunt taxam, penſionarii debent ſoluere pro tertia parte ſummæ ipſius penſionis. Et ſi fructuum, aut penſionum reſeruatio ſit ſuper fructibus alicuius beneficij non conſiſtorialis, aut non taxati; tunc ſi non excedit 24. ducatos, pro ea nihil ſoluitur; ſed ſi eam ſummam excedit, ſoluitur dimidia Bonifaciana, pro ea ſumma, ad quam reſeruatio fructuum, ſeu

penſio

pensio ipsa ascendit.

Sed hoc quoque est circa ipsas fructuum, & pensionum reseruationes considerandum, quòd si pro ipsis non reperiatur antea soluta annata, non datur expeditio litterarum, super grauati beneficij prouisione, nisi prouisus etiam pro ipsis fructibus, ac pensionibus reseruatis, nomine illorum, quibus reseruatæ sunt, persoluat. Sed ita soluentibus datur mandatum Camerale, vt possint retinere, & compensare cum fructibus, & pensionibus per eum soluendis. Debetq; nihilominus ipse prouisus promittere (sicut antea dictum est) quòd vbi contingat pensionem, vel fructuum reseruationem quoquo modo cessare, tunc ipse quoque pro illis soluet tantum, quanto minus nomine suo, propter reseruationes huiusmodi, soluit in prouisione. Et est notandum quòd actio ex huiusmodi obligationibus orta, exercetur cōtra quoscūque illarum, pro quibus factæ sunt obligationes, Ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum possessores, & eorum obligationes facientium successores. Et hęc dicta sint pro declaratione illius partis positæ superius ad limitationē regulæ, quatenus diximus, annatas nō deberi; sequitur dicendū circa id, vbi diximus, solutionē differri.

Differtur autem solutio, quamuis de vacanti facta prouisio expediatur, vbicunque próuisus probat esse aliquem alium in beneficio intrusum, quæ intrusio (si fuit ipsa prouisione, quæ expeditur, anterior) non solum probanda, sed etiam narranda est in ipsis litteris, quæ de prouisione expediuntur. Quandoque etiam intuito personarum, aut aliqua subsistente iusta causa, (vt quia nota sit difficultas, quam prouisus habiturus sit in adeptione possessionis, & in pensione, quòd non sit nisi cum lite, aut alia magna difficultate exigibilis) permittitur expeditio litterarum, facta per illos, qui eas expediunt, obligatione de soluendo intra certum tempus conuentum.

De beneficijs in Regno Franciæ sitis, soluitur secundum antedictā Gregorij xij. reductionem; Videlicet, pro consistorialibus tantum, habita ratione medietatis taxę.

Et quo-

Et quoniam diœceses, quę nuncsunt sub regno Franciæ, tunc non omnes erant illi subditæ, & reductio prædicta non admittitur nisi pro locis tunc subditis; ideo introducta est (vt antea dixi) appellatio patriæ reductæ.

Pro litteris autem concessis ad beneficia non vacantia, in expeditione illarum annata non soluitur, præterquam pro litteris coadiutoriæ, cum clausula futuræ successionis. In certis vero adhibetur hæc distinctio: Quia si gratiæ dantur ad vacatura incerta, vt sunt expectatiuæ, reseruationes, mandata de prouidendo, & cætera talia; pro illis, cuiuscunque sint summæ & tenoris, neque facienda est solutio, neque obligatio. Si vero gratiæ sint ad beneficia certa, in euentum vacationis illorum, vt regressus, accessus, vnio, & aliæ tales; tunc in expeditione litterarum, facienda est obligatio de soluendo annatam data vacatione, & purificata conditione gratiæ.

Idem contingit iis, quibus prouidetur à Legatis, & Nuntiis Papæ, aut ab aliis quibuscunque prælatis habentibus à Papa facultatem conferendi beneficia reseruata; quoniam in litteris ipsarum facultatum consueuit opponi decretum, quòd illi, quibus illarum vigore continget prouideri de beneficiis excedentibus annuum valorem 24. duc. debeant deinde intra certum tempus, desuper impetrare ab ipso Papa nouas prouisiones, & super illis expedire litteras, & soluere annatam, & iura Cameræ.

Est aliud quoque annatæ nomen Quindennium, non quidem specie, sed accidenti, & nomine tantum ab antedictis differens: quod deriuatum est hoc pacto. Cum inter alia prouisionem genera, quæ ab Apostolica Sede impetrantur, sint illæ, per quas beneficia Ecclesiastica vniuntur, & annectuntur aliis, ita, quòd non sint amplius vacatura, quod contingit, si vnio sit perpetua, nec beneficium vniatur alteri beneficio de sua natura vacabili (puta Episcopatus, aut Abbatiæ alicuius mensæ, aut alij cuius beneficio conferibili) tunc enim augetur Episcopatus, aut Abbatiæ taxa, pro tertia parte quantitatis

titatis fructuum vniti beneficij, si illud non sit inter taxata in libris Cameræ; & si sit taxatum, tantundem augetur taxa beneficij, cui fit vnio: & sic de consueta vniti beneficij annata, sedi Apostolicæ nihil detrahitur; sed si beneficium annatę solutioni obnoxium vniatur hospitali, vel monasterio monialium, pro quibus diximus annatam non solui, licet vacent, & conferantur. Item si vniatur mensæ alicuius Capituli, seu collegij Ecclesiastici secularium clericorum, vel regularium, aut congregationi, vel etiam cuilibet monasterio Religiosorum, eorum qui ex Apostolicæ sedis priuilegio habent ius, vt ab eis electi Abbates, absque alia sedis Apostolicæ prouisione, suorum monasteriorum habeant administrationem. Ex huiusmodi vnionibus, & si quæ sint aliæ, per quas præcludatur via futuris vnitorum beneficiorum vacationibus; quoniam inferebatur sedi Apostolicæ detrimentum percipiendi ex illis annatam; de totius Christianitatis communi consensu, ab antiquissimis temporibus (quod ex regestis Cameræ Apostolicæ apparet) vsu receptum fuit, vt illi, in quorum commodum tales vniones cedebant, dum singularum vnionum litteras expediebant, promitterent, obligarentque se, & successores, pro soluenda in futurum, certis conuentis temporibus (puta finitis quibuscunque quindecim, decem & octo, aut viginti annis) vnitorum beneficiorum annatas, habita ratione summæ, quæ pro vnoquoque beneficio ante vnionem soluebatur: vt sic Apostolicæ sedis indemnitati prospiceretur, ne talium vnionum prætextu, remaneret in perpetuum priuata iure percipiendi consuetam annatam. Atque ita processum est vsque ad tempus Pauli II. Pontificis, qui eiusmodi solutionum varia tempora, ad singulorum quindecim annorum initia reduxit; ab eaque dicti Pauli Pontificis ordinatione, stabilito quindecim annorum tempore, tractuum est Quindennij nomen.

F I N I S.

INDEX ALPHABETICVS IN TRACT. DE OBLIG. IN FORMA CAMERÆ.

D. ANTONII MASSÆ GALLESII CIVIS ROMANI.

Primus autem numerus paginam designat, posterior sedem locorum.

A

Ob-

Qua-

Simu-

INDEX

INDEX ALPHABETICVS AD TRACTATVM DE GVARENTIGIA.

EXCELLENTISSIMI I. V. Doct. D. Benedicti Barzij, Sigismundi Romanorum Imperatoris Augusti, consiliarij.

Liqui-

R

S

INDEX ALPHABETICVS IN TRACTATVM D. Antonij de Canaria.

DE EXECVTIONE INSTRVMENTORVM

Primus autem numerus paginam, secundus vero res adnotatas designat.

Emptor

Statutum

SVMMA EORVM QVÆ continentur in Sermone Antonij Maſſæ de Annatis.

In prima parte, quæ dat cognitionem rei de qua agitur, hæc inſunt.

Secunda pars in qua tractatur Annatarum iuſtitia habet hæc capita.

FINIS.

REGESTUM

† ABCDEFGHIKLMNOPQRST
VXYZ. Aa Bb Cc

Omnes sunt quaterniones.

ROMAE,

Ex Typographia Accoltiana.
In Burgo.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm